

Володимир КОСИК

УКРАЇНА

В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

У ДОКУМЕНТАХ

Том 2

IVAN FRANKO STATE UNIVERSITY OF LVIV
MYKHAILO HRUSHEVSKY INSTITUTE OF THE UKRAINIAN ARCHEOGRAPHY
AND SOURCE STUDIES OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
IVAN KRYPIAKEVYCH INSTITUTE OF UKRAINIAN STUDIES OF THE NATIONAL
ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

UKRAINE IN THE SECOND WORLD WAR

IN THE DOCUMENTS

Collection of the German Archival Materials

(1941-1942)

Vol. 2

**Collected and compiled by
Wolodymyr KOSYK**

L'viv

1998

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. І.ФРАНКА
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ім. М. ГРУШЕВСЬКОГО НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ім. І.КРИП'ЯКЕВИЧА НАН УКРАЇНИ

УКРАЇНА В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

У ДОКУМЕНТАХ

Збірник німецьких архівних матеріалів

(1941-1942)

Том 2

**Зібрав і впорядкував
Володимир КОСИК**

Львів

1998

УДК 94(477)
ББК 63.3 (4 Укр) 624
К71

*Надруковано за ухвалою вченої ради історичного факультету
Львівського державного університету ім. Івана Франка*

Косик В.М.

К71 · Україна в Другій світовій війні у документах. Збірник німецьких архівних матеріалів(1941-1942). Т.2 /Упорядкування Володимира Косика. — Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України; Львівський державний університет ім. І.Франка, Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.Грушевського НАН України, 1998. — 384 с.
ISBN 966-02-0744-1

У збірнику професора Володимира Косика висвітлюються німецькі архівні документи 1941-1942 рр., які найточніше відображають період окупації України Німеччиною та розвиток національного руху опору. Більшість документів публікується в Україні вперше.

ББК 63.3 (4 Укр) 624

Переклади німецьких документів здійснили:

В.Мельник

*В.Кам'янець, А.Дахній, О.Фешовець,
О.Бідонько, С.Пташник, В.Солук*

*Всі права застережені. При використанні матеріалів
посилення на книжку обов'язкове.*

ISBN 966-02-0744-1

© Володимир Косик, 1998

Вступне слово

Другий том німецьких архівних матеріалів, які ми могли зібрати, має допомогти українському історикові краще відтворити й зрозуміти минуле та містить документи 1941-1942 років. Вони дають, на нашу думку, найточніший образ того періоду окупації та розповідають, зокрема, про розвиток національного руху опору. Адже від початку березня 1942 р. німці ввели у повідомленнях з окупованих територій нову рубрику під назвою **“Український рух опору”**, про який Москва і комуністична партія завзято мовчали. Треба додати, що Москва отримала копії цих документів перед Нюрнберзьким процесом.

Документи 1941р., які не ввійшли до першого тому, доповнюють попередні. Так, у справі проголошення Акту відновлення незалежності Української держави 30 червня 1941 р. у Львові приготовлено інформацію для Гітлера, в якій сказано, що тоді як у Литві німецькі військові власті входили в контакт з литовським урядом, створеним подібно як у Львові (це вважалося визнанням *де-факто*), у Львові цього не сталося: Я.Стецька, який творив український уряд, було ізольовано від німецьких військових властей (док. 1).

Сьогодні дехто ширить думку, що в ОУН-Бандери заіснували демократичні принципи лише у 1943 р. (III-й Великий Збір). Але насправді ці принципи виникли від початку оформлення ОУН-Бандери в організацію з новим Революційним Проводом у лютому 1940 р., про що говорять відбитки оригінальних текстів Маніфесту з 1940 р., який поширювався на території України від початку німецької окупації.

Про справу вбивства О.Сеника і М.Сціборського у Житомирі говорять три документи (док. 3, 4, 5). Між ними є комунікат ОУН-Бандери, в якому заперечується будь-яка причетність до вбивства. Це вбивство засуджується як провокація. ПУН (провід ОУН-Мельника) постійно твердив, що такої заяви з боку ОУН-Бандери ніколи не було. Цей документ не був відомий історикам до моменту, коли знайдено у Львівській науковій бібліотеці ім. В.Стефаніка журнал ОУН-Мельника “Сурма” від 20 вересня 1941 р., де цей комунікат був опублікований. Коментар Крайової Екзекутиви ОУН-Мельника до комунікату ОУН-Бандери допомагає зрозуміти атмосферу, в якій було вчинено вбивство двох визначних членів ПУН. Однак жоден з цих документів не інформує, що у цей час у Житомирі й околицях перебував визначний більшовицький агент П.Полувелько, який, як член ОУН-Мельника, прибув зі Львова разом з О.Сеником і М.Сціборським. Німці розкрили й арештували Полувелько значно пізніше в Харкові, про що є коротка згадка в дуже цікавому німецькому документі від 15 жовтня 1942 р. (док. 46). У Харкові П.Полувелько діяв в адміністрації міста як один із керівних членів ОУН-Мельника.

Документи з 1941 р. інформують про стан єврейського населення в Києві та інших містах України (док. 6, 7, 8, 9, 12). Знищення великої кількості євреїв через розстріл тривало до листопада 1941 р. Дальші документи поліції безпеки і СД вже про це не інформують, мабуть тому, що німці приступили до іншої фази знищення євреїв (створення гетто, депортації до концтаборів). Треба підкреслити, що жоден із цитованих документів німецької поліції безпеки і СД (Служби безпеки) не говорить про участь у розстрілах української поліції.

Згадані документи, які були основою оскарження на процесі в Нюрнберзі, дуже багато говорять про боротьбу німців проти **“руху Бандери”**, яку вони трактували так само, як боротьбу проти радянських партизанів.

Протинімецька діяльність ОУН-Бандери розвивалася дуже швидко не лише на Волині, але і в інших областях Райхскомісаріату “Україна”. Взимку (1941-1942) проводилися військові вишколи молоді, велася широка пропагандистська діяльність. Боротьба приймала двофронтний характер: проти німецько-гітлерівського і російсько-радянського імперіалізмів.

Німецькі знавці українських справ не могли зрозуміти, чому ОУН-Бандери пішла на боротьбу проти німців, бо ж історичним ворогом України була Москва (Росія), проти якої вела війну Німеччина. Тому вже від січня 1942 р. з'являється пояснення, за підшпигуваннями українських політичних противників ОУН-Бандери, що у бандерівський рух опору проникнули агенти НКВД, які спрямовують боротьбу проти Німеччини.

Уже в квітні 1942 р. появляються озброєні відділи самооборони ОУН-Бандери. Тому один з німецьких документів говорить, що “вже в травні вдалося встановити, що бандерівський рух серйозно займається організацією бандитських груп” (док. 47). Документи говорять також і про існування “руху Мельника” та про Т.Бульбу-Боровця. Однак у цьому томі не висвітлюється роль і діяльність Т.Бульби-Боровця, про це йтиметься в наступному томі або в окремій публікації. Все ж таки в одному з документів сказано, що Т.Бульба-Боровець створив у 1941 р. “Поліську Січ” з відома німецької військової влади для боротьби проти залишків радянської армії (“партизанів”), і у листопаді 1941 року її розпустили (док. 31). Однак деякі автори (О.Субтельний, А.Жуковский, Яр.Грицак та ін.) представляють “Поліську Січ” як початок Української Повстанської Армії (УПА), що не відповідає правді.

Дуже цікавим є документ про становище в Україні, в якому німецький чиновник стверджує, що радянські агенти працювали в гестапо з метою знищення українських націоналістів з допомогою німців. Деякі німці вважали, що український націоналізм більш небезпечний для німецьких інтересів, ніж комунізм (док. 46).

Один з документів описує методи, які застосовували німці, щоб “вербувати”, тобто вивозити молодь на роботу до Німеччини (док. 48). У німецьких архівах багато документів про страшну долю більшості цих “остарбайтерів” (робітників зі Сходу), які необхідно опублікувати окремо.

Німці проводили масові арешти членів ОУН-Бандери за протинімецьку діяльність не лише на українській території, але і в Райху (док. 50, 51). Один з документів виявляє, що українських співпрацівників СД (гестапо) ОУН карала смертю (док. 51). У цьому ж документі вміщено лист митрополита Андрея Шептицького до полковника Андрія Мельника з проханням дійти до згоди із Степаном Бандерою. Цей лист написаний 7 липня 1941 р., тобто на початку німецької окупації, але його поширювали в Києві у грудні 1942 р.

Один з документів говорить про те, що ОУН-Бандери виготовляла для своїх членів і для євреїв фальшиві паспорти (док. 24).

Деякі документи з 1942 р., наприклад, документ від середини жовтня 1942 р. стосовно початку Української Повстанської Армії (УПА), ми перенесли до третього тому.

*Володимир Косик,
доктор історичних наук
Сорбонського Університету (Париж)
і Українського Вільного Університету (Мюнхен)
Львів, 9 жовтня 1998 р.*

№ 1

Самочинні дії у Литві й Україні загрожують інтересам Німеччини

5.7.41 (олівцем)

Проект доповідної записки для фюрера

Деякі випадки, що мали місце, змушують вказати на такий розвиток Східного простору, який може стати небезпечним для політичного оформлення Східних територій, якщо не подолати його вже сьогодні.

1) В Литві ще досі не створена за вказівкою фюрера довірча рада. Однак конститувався литовський уряд, який де-факто щоденно визнається німецькими військовими органами в ході співпраці з ним. Цей уряд спирається на власні литовські збройні сили з власною уніформою, офіцери яких із ввічливим стриманням вичікують на відступ німецьких окупантів.

Генерал Растікіс, який за моїм дорученням повинен був затримати цей рух, зазнає небезпеки цілком втратити власний авторитет, тому що німецький військовий командуючий поводить з ним стосовно литовського “уряду” як з приватною особою.

2) Всупереч німецьким намірам у Львові було створено Західноукраїнський крайовий уряд. Українців, які взяли участь у цьому заході, треба було відтягнути і заарештувати у Берліні.

3) Проти усних і письмових заяв гауляйтер Ерїх Кох зі своїм штабом вїхав у область Балтії без дозволу фюрера.

4) Натомість до Львова прибули численні службовці Генерал-губернаторства під керівництвом штатс-секретаря Кундта, щоб зайняти контрольні посади у комунальній та економічній сферах і ввести в дію внутрішнє управління аж до рівня керівництва шкільництвом. Одночасно введені поліційні сили, які поступово проникнули з Польщі.

Відкрито об'явленою метою даного заходу є підготовка до подальшого приєднання Західної України до Генерал-губернаторства.

5) Згідно з офіційними турецькими повідомленнями преси, які дають підтвердження циркулюючих чуток, існує небезпека того, що економічно важливі прикордонні області Кавказу через турецькі претензії можуть стати предметом дипломатичних переговорів з Райхом. І тут тактичний частковий розв'язок питань може унеможливити раціональне оформлення загальної проблеми Кавказу.

Резюме

Такі самочинні дії призводять до анархії, яка загрожує знищити кожний зачаток майбутнього планомірного панівного впорядкування Райхом Східних територій.

Балтійське, українське чи кавказьке питання, тобто три вирішальних проблеми Східного простору розв'язуються не у відповідності з широко задуманою загальною концепцією, а через прагнення до впровадження і розширення німецьких кордонних адміністративних районів.

Entwurf einer Führervorlage.

Einige Vorfälle geben Veranlassung auf eine Entwicklung des Ostraumes hinzuweisen, die für die politische Gestaltung des Ost- raumes gefährlich werden muss, wenn sie nicht schon heute bekämpft wird.

- 1.) In L i t a u e n ist auf Weisung des Führers bisher kein Vertrauensrat gebildet worden. Es hat sich aber eine litauische Regierung konstituiert, die durch die deutschen militärischen Behörden täglich de facto anerkannt wird, indem sie mit ihr zusammenarbeitet. Diese Regierung stützt sich auf eigenes litauisches uniformiertes Militär, dessen Offiziere mit höflicher Zurückhaltung auf den Abzug der deutschen Okkupanten warten.

General E u s t i k i s , der diese Bewegung in meinem Auftrage aufhalten sollte, läuft Gefahr seine Autorität zu verbrauchen, da ihn der deutsche Militärbefehlshaber gegenüber der litauischen "Regierung" als Privatmann behandelt.

- 2.) Entgegen den deutschen Absichten wurde in L e m b e r g eine West-Ukrainische Landesregierung ausgerufen, Die an diesem Unternehmen beteiligten Ukrainer mussten daraufhin zurückgezogen und in Berlin in Haft genommen werden.
- 3.) Entgegen mündlicher und schriftlicher Erklärungen ist Gauleiter Erich K o c h mit seinem Stabe ohne Führerge- nehmigung in das baltische Gebiet eingereist.
- 4.) Statt dessen sind in Lemberg Scharen von Beamten des G e n e r a l g o u v e r n e m e n t s unter Führung von Staatssekretär K u n d t eingetroffen, um kommunale und

wirtschaftliche Schlüsselstellungen zu besetzen, und die innere Verwaltung bis hinab zur Schulverwaltung Eingang zu bringen. Es sind Polizeitruppen mitgeführt worden, die von Polen durchsetzt sind.

Das offen erklärte Ziel dieses Vorgehens ist, hierdurch einer späteren Angliederung der Westukrainen an das Generalgouvernement vorzuarbeiten.

- 5.) Offiziellen türkischen Pressestimmen zufolge, die die Bestätigung für umlaufende Gerüchte geben, besteht die Gefahr, dass wirtschaftlich wichtige Grenzgebiete des Kaukasus auf Grund türkischer Ansprüche zum Gegenstand für Verhandlungen mit dem Reich gemacht werden. Auch hier würde dann durch taktische Lösungen von Teilfragen die sinnvolle Gestaltung des Gesamtproblems Kaukasus unmöglich gemacht werden.

Z u s a m m e n f a s s u n g .

Diese Eigenmächtigkeiten führen zu einer Anarchie, die jeden Keim einer zukünftigen planvollen herrschaftlichen Gestaltung des Ostrumes durch das Reich zu zerstören droht.

Die baltische oder ukrainische oder kaukasische Frage, d.h. die drei entscheidenden Probleme des Ostrumes werden nicht im Einklang mit einer grosszügigen Gesamtkonzeption, sondern durch das Geltungs- und Ausdehnungsbestreben deutscher Grenzverwaltungsgebiete gelöst werden.

IFZ ED 165

№ 2

Програмний Маніфест ОУН-Бандери

(липень 1941)

Упродовж перших місяців німецької окупації ОУН-Бандери поширювала в Україні свій програмний Маніфест, який був прийнятий у 1940 р.

Публікуємо текст Маніфесту, що поширювався у формі листівки на двох сторінках. Існує інший текст у формі невеличкої брошурки, що має дату “Постій, в березні 1940 р.”

Перший раз текст Маніфесту був опублікований на Заході в збірнику “ОУН в світлі постанов Великих Зборів, Конференцій та інших документів, 1929-1955” (видання ЗЧ ОУН, Мюнхен, 1955, с. 21-23).

Викладена у Маніфесті програма має два головні аспекти: право народів на незалежність та права людини. Програма проголошує поширення боротьби на інші народи: *“Ми, українці, підносимо прапор боротьби за свободу народів і людини”*.

Це вперше українська націоналістична організація в своїй програмі вийшла поза межі чисто українських інтересів, висловлюючи наступну мету: *“Несемо всім поневоленим Москвою народам свободу творити власне життя на своїй рідній землі по своїй вольній волі”*. Це свого роду візія нової місії для Українського національно-визвольного руху.

Гаслом ОУН-Бандери стало гасло *“Свобода народам і людині!”*

Отож, в основу програми ОУН-Бандери покладено боротьбу за гідність і свободу людини, за право визнавати свої політичні переконання, за свободу віросповідань і совісті, за право творити свої політичні, громадські та професійні організації.

Цей Маніфест дає можливість краще розуміти дальшу політичну лінію ОУН-Бандери. Документ тим самим виявляє, що демократичні принципи цієї організації існували вже від початку створення її Революційного проводу (10 лютого 1940 р.), а не, як дехто твердить, від III надзвичайного Великого Збору (21-25 серпня 1943р.). В.К.

МАНІФЕСТ

Існуючий політичний уклад сил у світі, що насильно здавлює вартісні та життєздатні народи, валиться від визвольних ударів. Московська імперія, ССРСР — сьогодні складова частина того укладу. Ми, українці, підносимо прапор боротьби за свободу народів і людини. Розвалюючи на завжди жахливу тюрму народів — московську імперію, творимо новий, справедливий лад і кладемо основи нового політичного укладу сил у світі.

1.

Боремося за визволення українського та всіх поневолених Москвою народів. Боремося проти московського імперіялізму, що довів національний, політичний, релігійний, культурний, соціальний і господарський гнет до крайніх меж.

2.

Несемо новий лад Східній Європі і підмосковській Азії. Несемо всім поневоленим Москвою народам свободу творити власне життя на своїй рідній землі по своїй вольній волі.

3.

Кличемо революціонерів усіх поневолених Москвою народів до спільної боротьби та співпраці з Українськими Революціонерами Націоналістами. Тільки Україна є правдивим союзником усіх поневолених і загрожених Москвою народів у їхній боротьбі з московсько-більшовицьким імперіялізмом.

4.

Українці сплюю об'єктивних умовин є авангардом поневолених Москвою народів у їхній боротьбі за повне визволення. Українці на землях поневолених Москвою народів стають у перші лави їх Революційної Боротьби. Кличемо всіх українців, де вони не жили б, ставати в боєві лави фронту Української Національної Революції.

5.

Творимо в Україні спільний фронт боротьби всіх селян, робітників і трудової інтелігенції проти московсько-більшовицького гнету і визиску.

За свою владу, за землю, за людське життя.

6.

Боремося проти крайнього понижження людини в її праці та в її хаті, проти ограблювання її з усякої радості життя, проти ожебрачування селян, проти обтяжування жінок найтяжчими обов'язками під брехливою заслоною урівноправнення, проти злочинного оглудження дітей і молоді брехливою більшовницькою наукою, газетою, кіном, театром, радіом, мітингом та усею безтолковністю сталінського режиму.

Боремося за гідність і свободу людини, за право виявляти отверто свої політичні переконання, за свободу віроісповідання, за повну свободу совісті.

Боремося проти жакливого режиму НКВД у колгоспах, заводах, фабриках, армії, флоті, школі і хаті.

Боремося за право працюючих виявляти отверто свої політичні переконання словом і друком, відбувати вільно прилюдні збори та творити свої політичні, громадські та професійні організації.

Боремося проти економічного грабіжу України та всіх поневолених Москвою народів, проти невільництва в колгоспах, заводах і фабриках, проти ограблення громадян із щоденних здобутків праці, проти насильних виселень із рідних земель.

Боремося за те, щоби кожний поневолений Москвою народ міг вповні користуватися багатствами своєї рідної землі та здобутками своєї щоденної праці.

Віriamo і знаємо, що близький вже час, коли здійсниться завіт наших батьків, а з крові довгої черги героїчних поколінь спалахне вогонь народнього гніву. „Встане Україна і розвіє тьму неволі“.

І тільки через повний розвал московського імперіалізму, шляхом Української Національної Революції та збройних повстань усіх поневолених Москвою народів збудемо Українську Державу та визволимо усі поневолені Москвою народи.

**СТАВАЙТЕ ДО НЕЩАДНОЇ БОРОТЬБИ З МОСКОВСЬКО
БІЛЬШОВИЦЬКИМ ГНЕТОМ!
ВАЛІТЬ МОСКОВСЬКУ ТЮРМУ НАРОДІВ!
СВОБОДА ВСІМ ПОНЕВОЛЕНИМ!**

ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ (ОУН)

Pr. Arch. 1941/II

№ 3

Про вбивство Сеника і Сціборського (повідомлення німецької армії)

*197 польова комендатура
Група військового управління*

Повідомлення про ситуацію станом на 20 вересня 1941 р.

А) Загальне управління.

Настрій населення в цілому позитивний. Правда, часто виявляється, що населення ще дуже налякане, бо воно вважає, що більшовики можуть повернутися. Особливо населення цікавиться становищем біля Києва. З падінням Києва ставлення населення до німецького вермахту і німецьких службових інстанцій мало би суттєво покращитись. З певністю тоді з'являться також більш придатні сили для співпраці з органами управління. (...)

В останньому місяці у Житомирі став помітним також бандерівський рух. 30 серпня прибічниками бандерівського руху* були застрелені два українських керівники, які прибули з Берліну, і, як повідомлялось, виступали за співпрацю українців з Німеччиною. Служба безпеки СС, яка здійснювала розслідування, змогла заарештувати декількох прибічників бандерівського руху, які брали участь у вбивстві**.

Розбудова державних органів продовжується. Вже при прибутті польової комендатури була створена обласна управа, яка у тісному контакті з польовою комендатурою займається підготовкою реорганізації українських обласних об'єднань. (...)

* Так поінформували німців керівники ОУН-Мельника. Див. документ № 5.

** Німецькі органи безпеки (СД, гестапо) не арештували жодного співучасника вбивства. У Житомирі був арештований 7 вересня 1941 р. керівник похідної групи "Північ" Микола Климишин, який у час вбивства був у Кракові, а до Житомира прибув (через Львів) 6 вересня. Після допитів він був ув'язнений у концтаборі Аушвіц, де перебував до кінця війни. На прохання ОУН-Мельника німці провели масові арешти членів ОУН-Бандери 15 вересня 1941 р.

Feldkommandantur 197
Militäroverweilungsgruppe

L a g e b e r i c h t zum 20. September 1941.

A. Allgemeine Verwaltung.

Die Stimmung unter der Bevölkerung ist im allgemeinen gut. Allerdings zeigt sich oft, dass die Bevölkerung noch sehr ängstlich ist, weil sie glaubt, dass die Bolschewiken noch zurückkommen könnten. Besonders beschäftigt die Bevölkerung die Lage um K i e w . Mit dem Fall von Kiew dürfte sich die Stimmung der Bevölkerung der deutschen Wehrmacht und den deutschen Dienststellen gegenüber wesentlich bessern. Sicher werden sich dann auch noch geeignete Kräfte zur Mitarbeit in der Verwaltung melden.

(...)

Auch die Banderabewegung machte sich im letzten Monat in Shitomir bemerkbar. Am 30. 8. wurden zwei ukrainische Führer, die von Berlin gekommen sein und sich für eine Zusammenarbeit der Ukrainer mit Deutschland eingesetzt haben sollen, von Anhängern der Banderabewegung erschossen. Der Sicherheitsdienst der SS, der die Untersuchung durchführte, konnte eine Anzahl Anhänger der Banderabewegung, die an der Mordtat beteiligt waren, verhaften.

Der Aufbau der landeseigenen Behörden schreitet vorwärts. Bereits bei Eintreffen der Feldkommandantur war eine Gebietsleitung gebildet, die in enger Fühlungnahme mit der Feldkommandantur die Vorarbeiten für die Durchorganisation der ukrainischen Gebietskörperschaften vornimmt. Die Gebietsleitung wurde weiter belas-

(...)

BA-MA RH 20-11/333

№ 4

Комунікат ОУН-Бандери

ОУН під проводом Степана Бандери відразу після вбивства О. Сеника і М. Сціборського видала комунікат, який був опублікований у журналі ОУН-Мельника "Сурма" від 20 вересня 1941 р. Комунікат і коментар ОУН-Мельника майже невідомі в науковому світі (В.К.).

Комунікат ч. 7*

Дня 30 серпня 1941 р. загинув бл.п. Сеник Омелян і Сціборський Микола. В зв'язку з цим деякі круги заінтересовані в розбиванні українського національного життя поширюють вістку, що вони впали від кулі ОУН. До постатей бл. п. Сеника і Сціборського, як і до всієї політичної групи, до якої вони належали, ОУН відноситься негативно, вважаючи її акцію шкідливою для Українського Народу. Рішуче однак стверджуємо, що ОУН не має нічого спільного з вбивством бл. п. Сеника і Сціборського. ОУН як політична організація в своїй боротьбі не вживає індивідуального терору. Приписування вбивства бл. п. Сціборського і Сеника ОУН, вважаємо провакацією!

* Збережено правопис оригіналу.

КОМУНІКАТ.

№ 2 20 вересня
1941

У зв'язку з катюним злочинном, докoнаним члeном бaндeрiйськoї дивeрсії Стeпaнoм Кoзiєм у Житoмирi днeя 30 сeрпнeя ц. р., нa oсoбaх бл. п. Oмeлeякa Сeннiкa-Грiбiйськoгo i Микoлa Сiбoрськoгo, тaк зв. „Крaєвий Прoвiд OУН“ бaндeрiяди вiдaв нaступний „Кoмунiкaт ч. 7.“

„Днeя 30 сeрпнeя 1941 р. згинув бл. п. Сeннiк Oмeлeян i Сiбoрськiй Микoлa. В зв'язку з цим дeякi крyги зaiнтерeсoвaнi в рoзбiвaннi укрaїнськoгo нaцioнaльнoгo життeя пoширyють вiсткy, щo вoни впaли

вiд кyлi OУН. Дo пoстaтeй бл. п. Сeннiкa i Сiбoрськoгo, як i дo всeї пoлiтичнoї грyпи, дo якoї вoни нaлeжaли, OУН вiднoситься нeгaтивнo, ввaжaючи її aкцiю шкiдливoю длeя Укрaїнськoгo Нaрoдy. Рiшyчe oднaк ствeрджyємo, щo OУН нe мae нiчoгo спiльнoгo з вбивствoм бл. п. Сeннiкa i Сiбoрськoгo. OУН як пoлiтичнa oргaнiзaцiя в свoїй бoрoтьбi нe вживae iндивiдyaльнoгo тeрoрy. Пpипиcyвaння вбивствa бл. п. Сiбoрськoгo i Сeннiкa OУН, ввaжaємo пpо в o к а ц i є ю!“

С т в е р д ж у є м о :

1) Це пpавдa, щo нe мae нiчoгo спiльнoгo з убивствoм бл. п. Сeннiкa i Сiбoрськoгo OУН, oтжe Oргaнiзaцiя, oснoвaнa сa. п. пoлк. Eвгeнoм Кoнoвaльцeм i вeдeнa сьoгoднi пoлк. Aндрiєм Мeльнiкoм, бo ж нe мoжe OУН вбивaти свoїх нaйкpашчiх члeнiв i пpовiднiх лyдeй, якi її oснoвyвaли, ввeсь чaс aж дo oстaнньoгo свoйoгo вiдaмy стoяли в її Пpовiдi тa гoтoвi бyли зa нeї життeя вiдaти й вiдaли.

2) Нaтoмiсть кaтюнoгo злoчинy в Житoмирi, днeя 30 сeрпнeя ц. р. дoкoнaв члeн бaндeрiвськoї дивeрсії, якa кaригiднo i злoчиннa пiд шивaeть сeя пiд нaзвoм OУН.

3) Бaндeрiядa нe лiшe вживae iндивiдyaльнoгo тeрoрy, aлe пpимiнює дoгo в мaсoвiх рoзмiрaх. Тaкиx кaтюнeй злoчинiв як у Житoмирi вiкoнaнo бiльшe. Нa пiдстaвi пeрeвeдeнoгo дoхoджeння ствeрджeнo вжe дeсяткi вбивств нaших члeнiв зaкзeрiвцями: нпp. Кyц, Шyбськiй, Гaдyс, Шyльгa, бpaтi Пpишлeяки, Фeдiв тa iншi; дeсяткi члeнiв пpoпaлo й у їх спpавi вeдeтьсe дoхoджeння, дeсяткi члeнiв дiстaдo зaсyди смeрти й бyли спpоби їх вiкoнaти; дeсяткi нaших члeнiв тeрoр зyвaли бaндeрiвцi дyлaчi рeвoльвeрiв i гpoзили їм зaстpи-лeнням, кoли щi нe пpипнять свoєї пpacї.

Пoстiй, днeя 7 вeрeснeя 1941.

С Л А В А У К Р А І Н І !

Крaєвa Eкзeкyтивa OУН нa ЗУЗ.

В O Ж Д E В І С Л А В А І

Львiвськa нaкoвa бiблioтeкa iм.
В.Стeфaнiкa НАН Укрaїни. ЛБ 300С.

№ Ж 2230

№ 5

Ще про вбивство Сеника і Сціборського

Донесення VII відділу (армії) за період 1-30.9.1941

(...)

2. Політична ситуація.

30 серпня в Житомирі певний прибічник Бандери застрелив двох українських націоналістів*, які співпрацювали з органами німецького вермахту. У колах противників Бандери притримуються думки, що йшлося про організовану акцію. Мало місце звернення про надання захисту**.

Зростає кількість видалень*** прибічників Бандери з причини їхньої небажаної пропаганди. Хоча в даний час цій справі ще не надається особлива увага, однак слід мати на увазі, що із зростанням труднощів у забезпеченні продуктами населення, ознаки яких вже існують, створюється поживний ґрунт для радикальної пропаганди. На жаль, німецькі інстанції своїми заявами щодо майбутньої політики стосовно населення, в яких ситуація змальовується чорною фарбою, постачають противникам постійно все нові агітаційні матеріали.

Дійсної протидії цим викривленням з боку німецької контрпропаганди не відмічається. У зв'язку з цим вплив на населення здійснюється в рамках військових завдань і в окремих випадках.

* Цю інформацію про вбивство Сеника і Сціборського отримали німці від керівників ОУН-Мельника. Див. на цю тему том 1, документи 43, 47, 48, 50.

** Керівники ОУН-Мельника в Україні, поінформували німців, що нібито член ОУН-Бандери застрелив О.Сеника і М.Сціборського, твердили, що ОУН-Бандери продовжує вбивати численних членів ОУН-Мельника і просили, щоб німці вжили "поліційні заходи" проти ОУН-Бандери та ліквідували бандерівський провід. Внаслідок цього німці провели перші масові арешти членів ОУН-Бандери 15 вересня 1941 р. Від цього часу — з причин уже чисто німецьких інтересів — арешти членів ОУН-Бандери стали щоденними.

*** Також армія отримала наказ "видаляти" членів ОУН-Бандери, тобто затримувати їх у військовій зоні та передавати поліції безпеки і СД (див. том 1, документ № 46 від 17 вересня 1941 р.).

Цього, однак, недостатньо для боротьби з ворожою пропагандою, тому що з протилежної сторони здійснюються тривалі активні зусилля, які являють собою далекосяжні вимоги і можуть бути розбудовані у програмному відношенні. Українській схильності до політизування і дискутування німецька пропаганда має надати лозунги.

Розвивається справа видання українських газет, що відчуває труднощі через нестачу паперу і друкарських машин у маленьких містечках, які могли б забезпечувати навколишні села. (...)

Tätigkeitsbericht der Abt. VII vom 1.-30.9.1941.
.....

(...)

2. Politische Lage .

Am 30.8. wurden in Shtomir zwei ukrainische Nationalisten, die mit deutschen Wehrmachtsstellen zusammenarbeiteten, von einem Bandera-Anhänger erschossen. In Kreisen von Bandera-Gegnern wird die Auffassung vertreten, dass es sich um eine organisierte Aktion handelte. Es wurde um Schutz ersucht.

Abschießungen von Bandera-Anhängern wegen unerwünschter Propaganda nehmen zu. Wenn auch diesen Erscheinungen z. Z. besondere Bedeutung noch nicht beigelegt wird, so ist doch nicht zu verkennen, dass mit wachsenden Schwierigkeiten in der Versorgung der Bevölkerung, deren Anzeichen sich bereits bemerkbar machen, der Nährboden für radikale Propaganda bereitet wird. Leider liefern Ausserungen deutscher Dienststellen über die künftige Politik gegenüber der Bevölkerung, in denen mit düsteren Farben gemalt wird, den Gegnern stets neues Agitationsmaterial.

Eine einheitliche Steuerung dieser Auswüchse durch deutsche Gegenpropaganda ist nicht zu bemerken. Die Beeinflussung der Bevölkerung erfolgt daher im Rahmen der militärischen Aufgaben und im Einzelfall. Das ist zur Bekämpfung der gegnerischen Propaganda aber nicht ausreichend; denn von der anderen Seite werden dauernde Einwirkungen vorgenommen, die weitgehende Forderungen vertreten und programmatisch aufbauend sind. Dem ukrainischen Hang zu politisieren und diskutieren müssen durch die deutsche Propaganda Schlagworte geliefert werden.

Die Ausgabe ukrainischer Zeitungen schreitet fort; sie wird erschwert durch den Mangel an Papier und Druckmaschinen in Kleinstädten, die das umliegende Land mit versorgen können. Die Bevöl-

№ 6

Боротьба проти євреїв, партизанів і бандерівців

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 2 жовтня 1941 р.
-IV AI-B. Nr1B/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 101

(...)

Айнзацгрупа Ц*
Дислокація — Київ

Спеціальна команда зондеркоманда 4 а у взаємодії зі штабом групи і двома командами полку поліції Південь 29 та 30 вересня 1941 р. стратила у Києві 33 771 єврея.

Айнзацгрупа Д
Дислокація — Миколаїв

Звільнення області командами від євреїв і комуністичних елементів продовжувалось. Особливо у звітний період звільнено від євреїв міста Миколаїв і Херсон та піддавались відповідній процедурі наявні ще функціонери. З 16.9 до 30.9 були страчені 22 467 євреїв і комуністів. Загальна кількість 35 782. Розслідування виявили знову, що високі комуністичні партійці майже всюди врятувалися (повтікали). Захоплені були, в першу чергу, партизанські командири та керівники диверсійних груп.

* Дійові (оперативні) групи поліції безпеки і СД (Служба Безпеки), поділені на дійові команди (зондеркоманди або айнзацкоманди). Одна айнзацгрупа мала від 600 до 1000 осіб. В Україні діяли айнзацгрупа Ц (під час перших днів наступу мала букву Б; до групи Ц належали зондеркоманди 4а і 4б та айнзацкоманди 5 і 6) та айнзацгрупа Д (Бессарабія, Миколаїв, Крим, напрям Кавказ; до групи Д належали зондеркоманди 10а, 10б та айнзацкоманди 11а, 11б і 12).

Діяльність по виявленню партизанських груп продовжувалась. Пошуком виявлено, що совети вже кілька років на зібраннях закликали не лише до вступу до Червоної Армії, але й до створення партизанських загонів. Партизанська боротьба та їхня підготовка були важливими темами вишколу.

(...)

У Миколаєві був затриманий єврей, командир загону по боротьбі з парашутистами. Цей загін в бою з німецькими солдатами застрелив 43 солдати. Ще був схоплений командир загону партизанів, який скоїв підступні вбивства при вході військ. Його супроводжував 12-літній син, що мав при собі автомат. Затримано 3-х євреїв, які належали до партизанської роти, що діяла біля Нового Бугу. Рота була в цивільному одязі, але озброєна рушницями та одним кулеметом. Був виявлений склад із 15 рушницями, фугасними і запалювальними боезапасами та зарядженими кулеметними магазинами.

(...)

Розпочато розслідування стосовно груп Бандери, особливо у Миколаєві. Бургомістр є прибічником Мельника. Згідно із його свідченням фактичним натхненником бандерівської групи є Ярій, жінка і мати котрого — єврейки. Його батько — чех. Ярій відігравав значну роль стосовно комуністичного впливу на групу Бандери*. Зі 195 членів самооборони у Миколаєві 8 досі слід розглядати як бандерівців. Ознакою того, як добре працює розвідка цієї групи, є те, що серед членів самооборони поширюється чутка, що поліція безпеки скоро буде розшукувати у Миколаєві бандерівців, як це сталося у Житомирі і Кіровограді. Ці 8 членів самооборони ведуть себе демонстративно бездоганно.

В економічній сфері на першому місці проблема цін. Хоча однакові ціни на сільськогосподарські продукти встановлені, але вони дуже відрізняються територіально і вже наближаються до рівня цін в Райху, наприклад, по маслу (1 кг — 2,50 райсмарок).

(...)

* Інформація про комуністичні впливи на рух Бандери — звичайна дезінформація. У жовтні 1941 р. Р.Ярій уже був ув'язнений (арештований гестапо 16 вересня 1941 р.).

- 2 -

Ereignismeldung...³

Nr. 101

2 Oktober 1941

Einsatzgruppe C.

Standort K i e w .

Das Sonderkommando 4a hat in Zusammenarbeit mit Gruppenstab und zwei Kommandos des Polizei-Regiments Süd am 29. und 30.9.41 in Kiew 33.771 Juden exekutiert.

Einsatzgruppe D.

Standort N i k o l a j e w .

Die Freimachung des Gebietes durch die Kommandos von Juden und kommunistischen Elementen wurde fortgesetzt. Insbesondere wurden in der Berichtszeit die Städte Nikolajew und Cherson von Juden freigemacht und noch vorhandene Funktionäre entsprechend behandelt. Vom 16.9. bis 30.9. wurden 22.467 Juden und Kommunisten exekutiert. Gesamtzahl 35.782. Ermittlungen ergaben wiederum, dass sich die hohen kommunistischen Funktionäre fast überall in Sicherheit gebracht hatten. Gefasst wurden in erster Linie führende Partisanen oder Führer von Sabotagetrupps.

Ermittlungstätigkeit über Partisanengruppen wurden fortgesetzt. Fahndungen ergaben, dass Sowjets schon seit Jahren in Versammlungen nicht nur zum Eintritt in die Rote Armee, sondern auch zur Bildung von Partisanengruppen aufforderten. Kampf der Partisanen und ihre Ausbildung waren wichtige Schulungsthemen.

(...)

- 3 -

In Nikolajew wurde ein Jude als Führer eines Fallschirmjägerabwehrtrupps gefasst. Dieser Trupp hat in Gefecht mit deutschen Soldaten 43 Soldaten erschossen. Weiter wurde Führer eines Trupps Heckenschützen gefangen, der beim Einmarsch der Truppen hinterhältige Überfälle verübte. In seiner Begleitung befand sich sein zwölfjähriger Sohn, der sMG mit sich führte. Von einer bei Nowy-Bug eingesetzten Partisanenkompanie wurden 3 Juden gefangen genommen. Kompanie war in Zivil, aber mit Gewehren und LMG. ausgerüstet. Ein Lager mit 15 Gewehren, Spreng- und Brandmunition und gefüllten MG-Kästen wurde ausgehoben.

(...)

Die Ermittlungen über Banderagruppen wurden insbesondere in Nikolajew eingeleitet. Bürgermeister ist Anhänger von Melnyk. Nach seinen Aussagen ist der eigentliche Inspirator der Banderagruppe Jary, dessen Frau und Mutter jüdisch sind. Sein Vater ist Tscheche. Hinsichtlich einer kommunistischen Beeinflussung der

- 4 -

Banderagruppe spielte Jary eine grosse Rolle. Von 195 Selbstschutsangehörigen in Nikolajew sind 8 bisher als Banderaleute anzusprechen. Ein Zeichen dafür, wie gut Nachrichtendienst dieser Gruppe arbeitet, ist, dass unter Selbstschutsleuten das Gerücht umgeht, die Sipo würde in Nikolajew bald nach Banderaleuten fahnden, wie es in Shtomir und Kirowograd geschehen sei. Die 8 Selbstschutsangehörigen benehmen sich auffallend einwandfrei.

Auf wirtschaftlichem Gebietsteil Preisproblem im Vordergrund. Obwohl einheitliche Preise für Agrarprodukte angeordnet sind, sind diese örtlich sehr verschieden und kommen dem Preisniveau im Reich, wie z.B. bei Butter, bereits recht nahe (kg 2,50 RM). (...)

BA R 58/218

№ 7

Масове знищення євреїв у Києві

(Про єврейське питання і знищення євреїв див. також перший том збірника документів №№ 24, 44, 52).

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 7 жовтня 1941 р.
-IV AI-B. Nr1B/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 106

Страти та інші заходи

З одного боку, через краще економічне становище євреїв при більшовицькій владі і їхню службу донощиками та агентами НКВС, а з іншого — через висадження, які сталися в Києві і спричинили великі пожежі, хвилювання населення проти євреїв було надзвичайно великим. До цього додається ще і те, що євреї, як доведено, брали участь у підпалюваннях. Тому населення очікувало від німецьких інстанцій відповідних заходів відплати. На цій основі за погодженням з комендантом міста видано заклик всіх євреїв зібратися в понеділок 29 вересня до восьмої години у визначеному місці. Ці заклики були розклеєні членами створеної української міліції по всьому місту. Одночасно також усно було повідомлено, що всі євреї Києва переселяються. У взаємодії зі штабом групи і двома командами полку поліції Південь 29 і 30 вересня зондеркоманда 4 а стратила 33 771 єврея. Гроші, цінні речі, білизна та одяг були зібрані і частково передані націонал-соціалістичній народній добродійній організації для забезпечення фольксдойчів, частково — комісаріату міської управи для роздачі потребуючому населенню. Сама акція пройшла без перешкод. Не виникло яких-небудь інцидентів. Проведений стосовно євреїв “захід по переселенню” вповні знайшов схвалення населення. Те, що євреї в дійсності були ліквідовані, досі ще не стало відомим (населенню - В.К.), а за дотепершнім досвідом ледве чи зустрине заперечення. З боку

вермахту заходи також були схвалені. Євреї, які не були затримані, або ті, які поступово повертаються у місто з числа втікачів, час від часу піддаються відповідній процедурі.

Одночасно вдалося затримати ряд службовців НКВД, політичних комісарів і партизанських командирів.

(...)

II. Ereignismeldung Nr. 106
7 Oktober 1941

Exekutionen und sonstige Massnahmen

Einmal auf Grund der wirtschaftlichen Besserstellung der Juden unter bolschewistischer Herrschaft und ihrer Zuträger- und Agentendienste für das NKVD, zum anderen wegen der in Kiew erfolgten Sprengungen und der daraus entstandenen Grossfeuer, war die Erregung der Bevölkerung gegen die Juden ausser

- 15 -

ordentlich gross. Man kommt, dass Juden sich nachweislich an der Brandlegung beteiligt hatten. Die Bevölkerung erwartete deshalb von den deutschen Behörden entsprechende Vergeltungsmassnahmen. Aus diesem Grunde wurden in Vereinbarung mit dem Stadtkommandanten sämtliche Juden Kiews aufgefordert, sich am Montag, den 29.9. bis 6.00 Uhr an einen bestimmten Platz einzufinden. Diese Aufrufe wurden durch die Angehörigen der aufgestellten ukrainischen Miliz in der ganzen Stadt angeschlagen. Gleichzeitig wurde mündlich bekanntgegeben, dass sämtliche Juden Kiews umgesiedelt werden. In Zusammenarbeit mit dem Gruppenstabe und 2 Kommandos des Polizei-Regiments S ü d hat das Sonderkommando 4a am 29. und 30.9. 33.771 Juden exekutiert. Geld, Wertsachen, Wäsche und Kleidungsstücke wurden sichergestellt und zum Teil der NSV zur Ausrüstung der Volksdeutschen, zum Teil der kommissarischen Stadtverwaltung zur

überlassung an bedürftige Bevölkerung übergeben. Die Aktion selbst ist reibungslos verlaufen. Etwas Zwischenfälle haben sich nicht ergeben. Die gegen die Juden durchgeführte "Umsiedlungsmassnahme" hat durchaus die Zustimmung der Bevölkerung gefunden. Dass die Juden tatsächlich liquidiert werden, ist bisher kaum bekanntgeworden, wurde auch nach den bisherigen Erfahrungen kaum auf Ablehnung stossen. Von der Wehrmacht wurden die durchgeführten Massnahmen ebenfalls gutgeheissen. Die noch nicht erfassten, bzw. nach und nach in die Stadt zurückkehrenden geflüchteten Juden werden von Fall zu Fall entsprechend behandelt.

Gleichzeitig konnten eine Reihe NKWD-Beamter, politischer Kommissare und Partisanenführer erfasst

BA R 58/218

№ 8

Завжди проти партизанів, євреїв і бандерівців

(Документ із процесу у Нюрнберзі №102-R)

Секретна справа Райху!

Донесення про діяльність і ситуацію № 6 Айнзацгруп поліції безпеки і СД в СРСР

(За період з 1 по 31.10.1941)

(...)

II. Виконавча діяльність

A. ОСТЛЯНД

(...)

B. БІЛОРУСІЯ

(...)

C. УКРАЇНА

а) Партизанська діяльність і боротьба з нею.

Хоча на південному відтинку партизанська діяльність є дуже сильною, складається проте враження, що поширення і ефективна партизанська діяльність зазнала значного впливу внаслідок втечі вищих партизанських керівників і через брак ініціативи у підлеглих командирів, що залишилися. Лише в одному випадку вдалося одній команді поліції безпеки і СД в бою з партизанами розстріляти секретаря обласного керівництва КП в Миколаєві-Херсоні, в той час комісара партизанського загону, який діяв в Миколаєві, Херсоні і в Криму.

Під Одесою після вогневої сутички був захоплений в полон командир партизанської групи з 5 чоловік. Він мав завдання вести розвідку артилерійських позицій і передавати дані советській командній інстанції.

Акція проти партизанів в районі Костромка привела до арешту 16 осіб, серед яких знаходилися один політрук, один командир підрозділу винищувальної бригади і 3 комуністичних революціонери.

У міському шпиталі в Миколаєві був виявлений єврей Гершко Саломон, який належав до протидесантного ударного батальйону.

Перевірка військовополонених виявила трьох євреїв, які були членами партизанської роти.

У Балаканівці був заарештований колишній голова сільської ради, який робив спробу організувати власну партизанську групу.

Крім того, був заарештований і ліквідований член політбюро і голова робітничої спілки, який на той час був організатором партизанських груп.

У Києві були розстріляні 14 партизанів.

У ході акції під Херсоном були схоплені 2 особи, які мали намір передати розвідані відомості до позицій більшовиків. Одночасно в ході тривалого бою був застрелений командир партизанської банди.

б) Арешти і розстріли комуністів і функціонерів.

Розшук колишніх комуністів привів до арешту колишнього керівника ГПУ в Херсоні Камінського. Він здійснив у 1919/21 рр. ліквідацію царських офіцерів. Одночасно був схоплений керівник в'язничної майстерні НКВД.

У Києві вдалося знешкодити ряд службовців НКВД і політичних комісарів.

в) Євреї.

Озлоблення українського населення проти євреїв є надзвичайно великим, бо їм приписується вина за підриви у Києві*. У них вбачають також донощиків і агентів НКВД, які накликали терор проти українського народу. Акцією відплати за підпали у Києві були арешти всіх євреїв та страта 29 і 30 вересня разом всього 33 771 єврея. Гроші, коштовності і одяг були зібрані і

* Численні вибухи і пожежі, які почалися 24 вересня 1941 р., знищили центральну частину Києва.

передані в розпорядження NSV (націонал-соціалістична народна благодійність) для забезпечення фольксдойчів* і частково також комісарської міської управи для роздачі потребуючому населенню.

Житомир

У Житомирі виникла необхідність розстріляти 3 145 євреїв, бо вони з врахуванням досвіду розглядалися як носії більшовицької пропаганди і саботажу.

Херсон

Мірою покарання за акти саботажу в Херсоні була страта 410 євреїв.

Розв'язання єврейського питання було особливо енергійно започатковане з боку айнзацгруп поліції безпеки і СД в районі на схід від Дніпра. Зайняті командами нові території були звільнені від євреїв. При цьому були ліквідовані 2 891 єврей. В інших місцях євреї були позначені особливими знаками і зареєстровані. Через це стало можливим направити в розпорядження органів вермахту робочі групи чисельністю до 1 000 осіб для проведення невідкладних робіт.

(...)

д) Захоплений матеріал.

Херсон. Короткохвильові передатчики

Айнзацкоманда поліції безпеки і СД Херсон одержувала численні донесення про ймовірні світові сигнали, з допомогою яких більшовицька артилерія наводилась на цілі. У ході відразу організованої акції прочісування був виявлений короткохвильовий передавач, який, на думку дивізії, керував російським артилерійським вогнем по місту.

У Миколаєві були виявлені списки членів комуністичної партії і співробітників НКВД. Крім того, були захоплені інструкції по організації і діяльності партизанських загонів і диверсійних груп.

(...)

* Фольксдойч(е) — особа німецького походження.

III. Економіка, торгівля і культура

A. БІЛОРУСЯ

(...)

Б. УКРАЇНА

а) Економіка і торгівля.

В областях, окупованих вже довгий час, значних змін у промисловому і економічному секторі не зафіксовано. Лише у настроях промислових фахових робітників помітним стало зростаюче погіршення, яке слід пояснювати усвідомленням того, що численні промислові підприємства в процесі відбудови і ще не скоро зможуть бути введені в експлуатацію. Через це робітники схиляються до невтішного погляду на своє майбутнє. Цей песимізм тим більший, бо саме фахові робітники під керівництвом радників відносно добре заробляли.

Повною невдачею виявилась спроба використати українців як комісарів-управителів і керівників підприємств. Спеціалізація при радянському режимі була проведена так далекосяжно, що окремі особи з загальними знаннями підприємств і управління господарством майже повністю відсутні.

Поновлене введення в дію економіки і торгівлі наштовхується на великі труднощі через численні руйнування і пограбування колишніх державних магазинів і торговельних закладів. Наслідком цього є, однак, прагнення населення до приватної економіки, що стає все сильнішим. Особливо поживився ремісник, чия співпраця внаслідок втечі або знищення єврейства є обов'язковою необхідною.

Замість торгівлі у формі продажу і купівлі товарів в Україні надається перевага торговельному обміну. Але коли в значній мірі товари для обміну надзвичайно обмежені, в багатьох місцях стає помітною нажива на цінах. Так, наприклад, за пару вживаних черевиків вимагається 16 кг борошна — 800 рублів, тоді як раніше пара нових черевиків коштувала лише 200 рублів. Ціна на молоко зросла в 40 разів. Ці ціни в жодному разі не постійні, вони тут і там зростають далі.

б) Ситуація з постачанням.

З огляду на те, що господарські служби досі в стані оцінити запаси і споживання, вони переконані, що з відрахуванням поставок для війська зібрані в часи врожаю запаси будуть достатніми для найнеобхідніших потреб міського цивільного населення. Незважаючи на це, вільне постачання на селі, яке не піддається контролю, досі не зменшилось.

У сільського населення, на противагу, ситуація з харчуванням з часу окупації території значно покращалась. Внаслідок ще не остаточно проведених акцій збору у селян в їх вільному розпорядженні залишається більше продуктів, ніж раніше, так що можуть бути накопичені резервні запаси.

Забезпечення водою і електроенергією в більшості місцях, незважаючи на значні руйнування, змогло знову бути відновлене.

Брак квартир, особливо відчутний у Києві через значні пожежі і підриви, зміг бути усунений після ліквідації євреїв через заселення у звільнені єврейські квартири.

в) Сільське господарство.

Старанність селян при збиранні врожаю була надзвичайно задовільною. Незважаючи на недостатнє керівництво і нестачу машин та реманенту, врожай був зібраний, в більшості випадків, на 3-5 днів швидше, ніж в попередні роки.

Однак осінні польові роботи, як і раніше, наштовхуються на значні труднощі, бо в цьому випадку нестача сільськогосподарських машин є більш помітною.

г) Культура.

1. Школа

З допомогою малочисельних наявних вчителів організований тимчасовий навчальний процес, почасти без підручників. Скрізь замість російської викладається німецька мова. Російська мова повинна бути повністю витіснена і в майбутньому має вживатися лише українська та німецька.

У районі Ананьєв, поза тим, використовується ще і румунська мова.

Питання, за яким навчальним планом та підручниками має відбуватись навчання в школі, досі ще не вирішене.

Лише у поселеннях фольксдойч як навчальні предмети у дотеперішні навчальні плани були введені розмовна німецька мова, читання, письмо, арифметика, гімнастика і співи. Заробітна платня вчителів депонована у бургомістрів на наступні місяці у формі підготованого фонду на основі єврейських грошей.

2. Церква

Виходячи з того, що більшовицьке панування з проведенням державної атеїстичної пропаганди не спромоглося суттєво підірвати релігійність населення, і прив'язаність населення до православної церкви все ще глибоко вкорінена, з румунської сторони виявляється бажання, щоб антикомуністична пропаганда і світоглядне виховання були доручені церкві. Румунська православна церква хоче направити необхідну кількість священників для нової області*. Тим часом створено нове архієпископство у Тирасполі. Архієпископом призначений нинішній румунський військовий єпископ Антал.

Також і в районах, окупованих німецькими військами, ставлення населення до церков слід оцінити як надзвичайно позитивне. Реставрація церкви почалася майже всюди, і, як тільки з'являються священники, відбуваються Служби Божі, які характеризуються численними відвідуваннями. Часто проводяться також молитовні години, які відбуваються під керівництвом певного місцевого мешканця. У багатьох випадках висловлюється бажання замінити досі вживану церковну мову церковнослов'янську (кирилицю) українською і створити українську національну церкву з головою у Києві.

* Українська територія між Дністром і південним Бугом (разом з Одесою), яку Гітлер віддав Румунії.

IV. Поведінка чужих груп народів

А. БІЛОРУСИ

(...)

Б. УКРАЇНЦІ

а) Ставлення до німецькості.

Хоча українське населення можна в цілому розглядати як дружнє до Німеччини, все ж відсутність цілеспрямованої німецької пропаганди спричинює те, що населення частково має невірні уявлення про німецькі наміри. Сильній критиці піддається, наприклад, сучасне німецьке ставлення до колективних господарств і до проблеми заробітньої платні.

Після того, як стало відомо, що в Східній Галичині і на Волині надається перевага полякам при виконанні певних завдань управління на противагу українцям, позначилося легке незадоволення.

Ставлення до румунів

На території, окупованій румунами, настрої, в цілому, є більш дружелюбний до німців. У німцях вбачали друга, який відходить, а в румунах — супротивника, який приходить в країну. Причину цього слід вбачати у неоднаковій позиції і поведженні німецьких і румунських військ. У колах українців відчують, що румуни ведуть цю війну як національний реванш проти Росії за анексію Бессарабії і Північної Буковини, тоді як війну, яку ведуть німці, розглядають лише як визвольну боротьбу проти єврейського більшовизму. Отже, румун — це переможний супротивник, тоді як у німцеві вбачають визволителя.

б) Прагнення самостійності.

Українське населення і надалі ставиться вкрай негативно до плану самостійної України.

Група Бандери

Найсильнішою групою, яка підтримує ідею самостійної України, є, як і раніше, група Бандери, прихильники якої надзвичайно активні і чий фанатизм зумовлений частково

особистими причинами, а частково глибоким національним почуттям.

Прихильники Бандери на початку воєнної кампанії були об'єднані у Львові та Сяноку у невеликі групи і одержали короткий вишкіл. У подальшому їх забезпечили грошима і пропагандистським матеріалом. Під виглядом виконання завдань по встановленню порядку, таких як призначення бургомістрів, організація міліції і боротьба проти євреїв та комуністів, здійснювалась політична робота.

в) Ставлення до більшовизму.

У новоокупованих за звітний період українських районах спостерігається також повне відкидання більшовизму з боку українців. Майже з кожної сім'ї один з її членів був виселений або страчений більшовиками. Крім того, українці в старій Росії були вільними та самостійними хліборобами і не забули того, що в них через примусовий вступ до колективних господарств забрали все.

Правда, комунізм залишив певний вплив серед молоді. Цей факт слід пояснювати надзвичайно активною пропагандою, з допомогою якої прославлялись "успіхи і досягнення комунізму". Однак фанатичні прибічники і переконані борці в рядах молоді відсутні.

(...)

**DER PROZESS
GEGEN DIE
HAUPTKRIEGSVERBRECHER**

**VOR DEM
INTERNATIONALEN
MILITÄRGERICHTSHOF**

**NÜRNBERG
14. NOVEMBER 1945 — 1. OKTOBER 1946**

VERÖFFENTLICHT IN NÜRNBERG, DEUTSCHLAND

1947

DOKUMENT 102-R
SECHSTER TÄTIGKEITS- UND LAGEBERICHT DER SOGENANTEN
EINSATZGRUPPEN IN DER SOWJETUNION VOM 1. BIS 31. OKTO-
BER 1941

Geheime Reichssache!

100 Ausfertigungen

42. Ausfertigung

Tätigkeits- und Lagebericht Nr. 6
der Einsatzgruppen der Sicherheitspolizei
und des SD
in der UdSSR.

(Berichtszeit vom 1. - - 31.10.1941.)

UKRAINE.

Partisanentätigkeit und -bekämpfung.

Obwohl auch im Südabschnitt die Partisanentätigkeit sehr stark ist, besteht doch der Eindruck, daß die Ausbreitung und wirkungsvolle Partisanentätigkeit durch die Flucht höherer Partisanenführer und den Mangel an Initiative der zurückgebliebenen Unterführer stark beeinflusst wird. Nur in einem Fall gelang es einem Kommando der Sicherheitspolizei und des SD, im Kampf mit Partisanen den Sekretär der KP. Gebietsleitung Nikolajew-Cherson, z. Zt. Kommissar einer Partisanenabteilung für Nikolajew, Cherson und Krim, zu erschiessen.

Vor Odessa wurde der Führer einer fünfköpfigen Partisanengruppe nach einem Feuergefecht gefangen genommen. Er hatte die Aufgabe, Artilleriestellungen zu ermitteln und einer sowjetischen Befehlsstelle zu melden.

Eine Aktion gegen Partisanen bei Kostromka führte zur Festnahme von 16 Personen, unter denen sich ein Politruk, ein Abteilungsführer einer Ver-

nichtungsbrigade sowie 3 kommunistische Revolutionäre befanden.

Im Städtischen Spital in Nikolajew wurde der Jude Herschko Salomon ermittelt, der einem Fallschirmjägerabwehr- und Stoßbataillon angehört hatte.

Die Überprüfung von Kriegsgefangenen führte zur Ermittlung von 3 Juden, die Angehörige einer Partisanenkompanie waren.

In Belabanowka wurde der ehemalige Vorsitzende der Dorfsowjets festgenommen, der eine eigene Partisanengruppe zu gründen versuchte.

Weiterhin wurde ein Mitglied des Polit-Büros und Vorsitzender eines Arbeiterkartells, der z.T. Organisator von Partisanengruppen war, festgenommen und liquidiert.

In Kiew wurden 14 Partisanen erschossen.

Im Zuge einer Aktion bei Cherson wurden 2 Personen gefaßt, die Nachrichten in die Stellungen der Bolschewisten überbringen wollten. Gleichzeitig wurde in einem längeren Gefecht der Führer einer Partisanenbande erschossen.

b) Festnahmen und Erschießungen von Kommunisten und Funktionären.

Die Fahndung nach führenden Kommunisten hatte die Festnahme des ehemaligen GPU-Chefs von Cherson, Kaminski, zur Folge. Er hatte in den Jahren 1919/21 die Liquidierung der zaristischen Offiziere durchgeführt.

Gleichfalls wurde der Leiter der Gefängniswerkstätten des NKWD gefaßt.

In Kiew konnte eine Reihe von NKWD-Beamten und politischen Kommissaren unschädlich gemacht werden.

c) Juden.

Die Erbitterung der ukrainischen Bevölkerung gegen die Juden ist außerordentlich groß, da man ihnen die Schuld an den Sprengungen in Kiew zuschreibt. Auch sieht man in ihnen die Zuträger und Agenten des NKWD, die den Terror gegen das ukrainische Volk heraufbeschworen haben. Als Vergeltungsmaßnahme für die Brandstiftungen in Kiew wurden sämtliche Juden

verhaftet und am 29. und 30.9. insgesamt 33 771 Juden exekutiert. Geld, Wertsachen und Bekleidung wurden sichergestellt und der NSV zur Ausrüstung der Volksdeutschen und z.T. auch der kommissarischen Stadtverwaltung zur Überlassung an die bedürftige Bevölkerung zur Verfügung gestellt.

S h i t o m i r

In Shitomir mußten 3 145 Juden erschossen werden, da sie erfahrungsgemäß als Träger der bolschewistischen Propaganda und Sabotage in Betracht gezogen werden mußten.

C h e r s o n

Als Sühnemaßnahme für Sabotageakte wurden in Cherson 410 Juden exekutiert.

— Seite 19 —

Die Lösung der Judenfrage wurde insbesondere im Raum ostwärts des Dnjepr seitens der Einsatzgruppen der Sicherheitspolizei und des SD energisch in Angriff genommen. Die von den Kommandos neubesetzten Räume wurden judenfrei gemacht. Dabei wurden 4 891 Juden liquidiert. An anderen Orten wurden die Juden gekennzeichnet und registriert. Dadurch war es möglich, den Wehrmachtsdienststellen jüdische Arbeitergruppen in Stärke bis zu 1 000 Personen für dringende Arbeiten zur Verfügung zu stellen.

102- \bar{R}

— Seite 20 —

e) Erfasstes Material.

C h e r s o n

Kurzwellen-
:ensender

Bei dem Einsatzkommando der Sicherheitspolizei und des SD Cherson waren mehrfach Meldungen über angebliche Lichtsignale eingegangen, durch die die bolschewistische Artillerie in ihre Ziele eingewiesen wurde. Im Zuge der sofort einsetzenden Streifenaktion konnte ein Kurzwellensender ausgehoben werden, der nach dem Urteil der Division das russische Artilleriefeuer auf die Stadt leitete.

In Nikolajew wurden Mitgliederlisten der Kommunistischen Partei und der NKWD-Arbeiter sichergestellt. Außerdem wurden Instruktionen für die Organisation und Tätigkeit der Partisanenabteilungen und Diversionsgruppen erfaßt.

III. Wirtschaft, Handel und Kultur.

A. WEISSRUTHENIEN.

B. UKRAINE.

a) Wirtschaft und Handel.

In den bereits seit längerer Zeit besetzten Gebieten sind wesentliche Änderungen auf dem industriellen und wirtschaftlichen Sektor nicht zu verzeichnen. Lediglich in der Stimmung der industriellen Facharbeiterschaft macht sich eine zunehmende Verschlechterung bemerkbar, die auf die Erkenntnis zurückzuführen ist, daß zahlreiche Industriebetriebe auch im Zuge eines Wiederaufbaues nicht so bald wieder in Betrieb gesetzt werden können. Die Arbeiterschaft ist daher geneigt, ihre weitere Zukunft als trostlos anzusehen. Diese Mißstimmung ist umso größer, als gerade die Facharbeiter unter den Sowjets verhältnismäßig gut verdient haben.

Einen völligen Mißerfolg hat der Versuch, Ukrainer als kommissarische Verwalter und Betriebsführer einzusetzen, zur Folge gehabt. Die Spezialisierung unter dem Sowjet-Regime war so weitgehend durchgeführt, daß Einzelpersonen mit umfassenden Kenntnissen der Betriebe und Geschäftsführung kaum vorhanden sind.

Die Wiedereingangssetzung von Wirtschaft und Handel stößt durch die zahlreichen Zerstörungen und

— Seite 24 —

Plünderungen der früheren staatlichen Verkaufsläden und Magazine auf große Schwierigkeiten. Die Folge davon ist jedoch der immer stärker werdende Wunsch der Bevölkerung nach Privatwirtschaft. Insbesondere regt sich der Handwerker, dessen Mitarbeit durch die Flucht bzw. Vernichtung des Judentums unbedingt erforderlich ist.

Dem Handel durch Verkauf und Kauf von Waren wird auch in der Ukraine der Tauschhandel vorgezogen. Da vielfach aber Tauschwaren außerordentlich verknappt sind, macht sich vielerorts ein Preiswucher bemerkbar. So wurden z.B. für ein gebrauchtes Paar Schuhe 16 kg Mehl — 800 Rubel verlangt, während früher ein Paar neue Schuhe nur 200 Rubel kosteten. Der Preis für Milch ist um das 40-fache gestiegen. Diese Preise sind keineswegs feststehend sondern werden von Fall zu Fall weiterhin gesteigert.

b) Versorgungslage.

Soweit die Wirtschaftsstellen bisher in der Lage sind, die Bestände und den Verbrauch zu übersehen, glauben sie, daß nach Abzug des Truppenbedarfs die geernteten Bestände auch

für den notwendigsten Bedarf der städtischen Zivilbevölkerung ausreichen werden. Trotzdem hat die unkontrollierbare freie Versorgung auf dem Lande bisher nicht abgenommen.

... Seite 25 —

Bei der Landbevölkerung hat sich dagegen die Ernährungslage seit der Besetzung des Gebietes wesentlich gebessert. Durch die noch nicht restlos durchgeführten Erfassungsaktionen bleiben den Bauern mehr Lebensmittel als früher zur freien Verfügung, so daß Reserven angehäuft werden können.

Die Versorgung mit Wasser und Elektrizität konnte an den meisten Stellen trotz erheblicher Zerstörungen wieder gesichert werden.

Der Wohnungsmangel, der besonders in Kiew durch die umfangreichen Brände und Sprengungen fühlbar war, konnte nach Liquidierung der Juden durch Einweisung in die frei gewordenen Judenwohnungen behoben werden.

c) Landwirtschaft.

Die Bereitwilligkeit der Bauern bei der Einbringung der Ernte war durchaus zufriedenstellend. Trotz mangelnder Anweisungen und Fehlens von Maschinen und Geräten wurde die Ernte größtenteils 3—5 Tage eher eingebracht als in vergangenen Jahren.

Die Herbstbestellung stößt dagegen nach wie vor auf große Schwierigkeiten, da sich hierbei der Mangel an landwirtschaftlichen Maschinen stärker bemerkbar macht.

d) Kultur.

1. Schule.

Mit den wenigen vorhandenen Lehrkräften wird

— Seite 26 —

ein provisorischer Unterricht, z.T. ohne Schulbücher, durchgeführt. Überall wird statt der russischen die deutsche Sprache gelehrt. Die russische Sprache soll völlig verdrängt und in Zukunft nur noch ukrainisch und deutsch gesprochen werden.

In dem Gebiet um Ananjew tritt daneben noch die rumänische Sprache.

Die Frage, nach welchem Lehrplan und mit welchen Schulbüchern der Schulunterricht erfolgen soll, ist bisher noch nicht geklärt

Lediglich in den volksdeutschen Siedlungen wurden als Lehrfächer Deutsch-sprechen, Lesen und Schreiben, Rechnen, Leibesübungen und Singen in den bisherigen Lehrplan aufgenommen. Das Gehalt der Lehrer wurde durch Bereitstellung eines Fonds aus Judengeldern für die nächsten Monate bei den Bürgermeistern hinterlegt.

2. Kirche.

Ausgehend von der Tatsache, daß die bolschewistische Herrschaft mit der staatlich betriebenen Gottlosenpropaganda es nicht vermocht hat, das religiöse Empfinden in der Bevölkerung ernstlich zu bedrohen und daß die Anhänglichkeit an die griech.-orth. Kirche in der Bevölkerung noch fest verwurzelt ist, will man rumänischerseits die antikommunistische Propaganda und weltanschauliche Erziehung von der Kirche durchführen lassen. Die rumänisch-orth.

— Seite 27 —

Kirche will die erforderliche Anzahl von Geistlichen für das neue Gebiet abstellen. Inzwischen ist auch ein neues Erzbistum Tiraspol geschaffen worden. Als Erzbischof wurde der bisherige rumänische Feldbischof Antal eingesetzt.

Auch in den von deutschen Truppen besetzten Gebieten ist die Einstellung der Bevölkerung zur Kirche als durchaus positiv zu beurteilen. Die Restaurierung der Kirchen wurde fast überall begonnen, und soweit Geistliche vorhanden sind, werden stark besuchte Gottesdienste abgehalten. Oft werden auch Betstunden durchgeführt, die unter der Leitung eines Ortseinkommers stehen. Vielfach wird der Wunsch geäußert, das bisher als Kirchensprache übliche Kyrillisch durch die ukrainische Sprache zu ersetzen und eine ukrainische Nationalkirche mit dem Oberhaupt in Kiew zu errichten.

IV. Verhalten der fremden Volksgruppen.

A. WEISSRUTHENEN.

Verhalten gegenüber dem Deutschtum.

Deutschfeindliche Äußerungen sind nur vereinzelt in den Kreisen festzustellen, die unter dem bolschewistischen Regime eine bevorzugte Behandlung genossen haben.

B. UKRAINER.

a) Verhalten gegenüber dem Deutschtum.

Obwohl die ukrainische Bevölkerung durchaus als deutschfreundlich angesehen werden kann, bewirkt doch das Fehlen einer durchschlagenden deutschen Propaganda, daß die Bevölkerung z.T. falsche Vorstellungen über deutsche Absichten hat. Stark kritisiert wird z.B. die derzeitige deutsche Einstellung zu den Kollektivwirtschaften und dem Lohnproblem.

Nachdem auch bekannt geworden ist, daß in Ostgalizien und Wolhynien die Polen für gewisse Verwaltungsaufgaben den Ukrainern vorgezogen werden, hat sich eine leichte Verstimmung abgezeichnet.

Verhalten
zu den
Rumänen

In dem von den Rumänen besetzten Gebiet ist die Stimmung allgemein deutschfreundlicher. Man sah in den Deutschen einen Freund abrücken und in den Rumänen einen Gegner in das Land kommen. Der Grund hierfür dürfte in dem unterschiedlichen Auftreten und Verhalten der deutschen und rumänischen Truppen liegen. Man empfindet in den Kreisen der Ukrainer, daß die Rumänen diesen Krieg als nationalen Revanchekrieg gegen Russland für die Anektierung Bessarabiens und der Nordbukowina führen, während man den Krieg der Deutschen als ausschließlichen Befreiungskampf von dem jüdischen Bolschewismus ansieht. Der Rumäne ist also der siegreiche

Gegner, während der Deutsche als Befreier angesehen wird.

b) Selbständigkeitsbestrebungen.

Auch weiterhin verhält sich die ukrainische Bevölkerung dem Plan einer selbständigen Ukraine durchaus ablehnend gegenüber.

Bandera-
Gruppe

Die stärkste Gruppe, die eine selbständige Ukraine befürwortet, ist nach wie vor die Bandera-Gruppe, deren Anhänger außerordentlich aktiv sind und deren Fanatismus teils von persönlichen Gründen und teils von tiefem Nationalgefühl getragen wird.

Die Anhänger Banderas wurden bei Beginn des Feldzuges in Lemberg und Sanok in kleinen Gruppen zusammengefaßt und erhielten eine kurze Schulung. Sie wurden weiterhin mit G.M.

und Propagandamaterial versehen. Unter dem Deckmantel der Durchführung von Ordnungsaufgaben, wie Einsetzung von Bürgermeistern, Einrichtung von Miliz und Kampf gegen Juden und Kommunisten, wurde politische Arbeit geleistet.

c) Verhalten gegenüber dem Bolschewismus.

Auch in den in der Berichtszeit neu besetzten ukrainischen Gebieten ist die völlige Ablehnung des Bolschewismus seitens der Ukrainer zu beobachten. Fast aus jeder Familie ist ein Mitglied von den Bolschewisten verschickt oder exekutiert worden. Außerdem waren die Ukrainer im alten Russland freie und

— Seite 30 —

selbständige Bauern und haben es nicht vergessen, daß man ihnen durch den Beitrittszwang in die Kollektive alles genommen hat.

Allerdings hat der Kommunismus bei der Jugend einen gewissen Eindruck hinterlassen. Diese Tatsache ist auf die außerordentlich rege Propaganda, mit der man die „Erfolge und Errungenschaften des Kommunismus“ verherrlichte, zurückzuführen. Fanatische Anhänger und überzeugte Kämpfer sind jedoch auch in den Kreisen der Jugendlichen nicht vorhanden.

IMT Dok. 102-R; BA R 70/SU/31

№ 9

Ще про знищення населення, зокрема євреїв

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 3 листопада 1941 р.
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 128

(...)

Труднощі частково виникли через те, що колгоспники — раніше в деякій своїй частині заможні селяни — з відступом росіян відразу почали вимагати для себе поділу землі і розподілу худоби. У цих випадках завдяки планомірній роз'яснювальній роботі було вказано на необхідність тимчасового збереження колгоспного господарства, що дало, як результат, те, що, в основному, на майбутнє такі вимоги вже більше не висуватимуться.

Б. Виконавча діяльність

Що стосується саме виконання, то командами айнзацгрупи досі було ліквідовано приблизно 80 000 осіб.

Серед них знаходяться біля 8 000 осіб, щодо яких на основі розслідувань була доведена ворожа проти Німеччини або більшовицька діяльність.

Решта була страчена на основі заходів відплати.

Багато заходів було проведено в рамках широкомасштабних акцій. Найбільша з них мала місце безпосередньо після зайняття Києва; вона була спрямована винятково проти євреїв, з цілими сім'ями.

Труднощі при проведенні такої великої акції — перш за все стосовно охоплення — були подолані в Києві таким чином, що з допомогою оголошень на будинках єврейське населення закликалося до переселення. Хоча спочатку передбачувалася участь на рівні 5 000-6 000 євреїв, з'явилося їх понад 30 000, які внаслідок надзвичайно вмілої організації до моменту страчення все ще вірили у своє переселення.

Хоча досі в такий спосіб ліквідовано біля 75 000 євреїв*, однак вже сьогодні ясно, що цим проблема євреїв не може бути вирішена. Правда, передусім менші міста і села вдалося очистити від європейської проблеми, а у більших містах все ще спостерігається те, що після такої страти всі євреї зникають, але потім через якийсь час команда, повернувшись знову, все ще виявляє таку кількість євреїв, яка значно перевищує число страчених.

Поряд з цим команди провели досі у багатьох випадках і акції військового характеру. Окремі підрозділи команд повторно на вимогу вермахту здійснили прочісування лісів для виявлення партизанів...

* В Україні.

Ereignismeldung... No 128 3 November 1941

- 3 -

341

Schwierigkeiten ergaben sich zum Teil nur dadurch, dass die Kolchosarbeiter - früher zum Teil recht vermögende Landwirte - mit dem Abszug der Russen sofort die Aufteilung des Landes und die Verteilung des Viehs an sich forderten. In diesen Fällen wurde durch eine planmässige Aufklärungsarbeit auf die Notwendigkeit des einstweiligen Fortbestandes der Kolchoswirtschaft hingewiesen mit dem Ergebnis, dass grundsätzlich für die Zukunft Forderungen dieser Art nicht mehr erhoben wurden.

B. Vollzugstätigkeit.

Was die eigentliche Exekutive anbelangt, so sind von den Kommandos der Einsatzgruppe bisher etwa 80 000 Personen liquidiert worden.

Darunter befinden sich etwa 8 000 Personen, denen aufgrund von Ermittlungen eine deutschfeindliche oder bolschewistische Tätigkeit nachgewiesen werden konnte.

Der verbleibende Rest ist aufgrund von Vergeltungsmaßnahmen erledigt worden.

Mehrere Vergeltungsmaßnahmen wurden im Rahmen von Grossaktionen durchgeführt. Die grösste dieser Aktionen fand unmittelbar nach der Einnahme Kiews statt; es wurden hierzu ausschliesslich Juden mit ihrer gesamten Familie verurteilt.

Die sich bei Durchführung einer solchen Grossaktion ergebenden Schwierigkeiten - vor allem hinsichtlich der Erfassung - wurden in Kiev dadurch überwunden, dass durch Maueranschlag die jüdische Bevölkerung zur Umsiedlung aufgefordert worden war. Obwohl man zunächst nur mit einer Beteiligung von etwa 5000 bis 6000 Juden gerechnet hatte, fanden sich über 30 000 Juden ein, die infolge einer überaus geschickten Organisation bis unmittelbar vor der Exekution noch an ihre Umstellung glaubten.

Wenn auch bis jetzt auf diese Weise insgesamt etwa 75 000 Juden liquidiert worden sind, so besteht doch schon heute Klarheit darüber, dass damit eine Lösung des Judenproblems nicht möglich sein wird. Es ist zwar gelungen, vor allem in kleineren Städten und auch in den Dörfern eine restlose Bereinigung des Judenproblems herbeizuführen, in grösseren Städten dagegen wird immer die Beobachtung gemacht, dass nach einer solchen Exekution zwar sämtliche Juden verschwunden sind, kehrt aber alsdann nach einer bestimmten Frist ein Kommando nochmals zurück, so wird immer wieder eine Anzahl von Juden festgestellt, die ganz erheblich die Zahl der exekutierten Juden übersteigt.

Daneben haben die Kommandos bisher in sehr zahlreichen Fällen auch Aktionen militärischer Art durchgeführt. Einzelne Züge der Kommandos haben wiederholt auf Verlangen der Wehrmacht Waddedurchkämpfungen nach Partisanen durchgeführt und haben hierbei auch recht

BA R 58/218

№ 10

Події і ситуація у Дніпропетровську

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 12 листопада 1941 р.
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 132

(...)
Айнзацгрупа "Ц"
Місце дислокації — Київ

Дніпропетровськ

Загальні відомості

Дніпропетровськ — місто з чисельністю населення, яке початково становило 500 тисяч мешканців, де, як і у Києві, на відміну від досі згаданих міст, вже сильно помітний російський елемент. За відомостями, що не піддаються перевірці, населення мало б складатися приблизно по 30 % (кожна група - В.К.) з українців, росіян і євреїв, тоді як решта припадає на інші національності. Значна частина населення, в першу чергу євреї, втекла. Незважаючи на це, зафіксований значний приріст орієнтованих на більшовиків елементів. У період майже 5-ти тижневого артобстрілу міста росіянами були виявлені численні випадки шпіонажу, саботажу і ворожих до німців проявів. В особливий спосіб антинімецьке цькування здійснювали у формі усної пропаганди євреї. Знову і знову лунали твердження, що совети мають повернутись у найближчий час і помститись антикомуністичним елементам. Після подальшого просування фронту на Схід ця пропаганда помітно ослабла.

Обласне управління і політична діяльність

Вже відразу після німецької окупації виникло обласне управління у Дніпропетровську. Керівництво здійснював

проф. *Олійниченко**. Управління було сформоване за згодою воєнного коменданта. Відразу з перших днів його діяльності обласне управління опинилося під впливом члена ОУН *Реґея*** , який був відтак усунений (тобто арештований. -В.К.) айнзацкомандою. Воєнний комендант, полковник фон *Альберті* схвалив створення цього “обласного управління” не лише як органу допомоги для воєнного командування, але і як певної форми власного українського суверенітету. Цьому управлінню воєнний комендант засвідчив письмово, що “Україна” в подальшому часі має бути прийнята до сім’ї європейських народів як одна з найбільших держав. Внаслідок цього це обласне управління почало в меншій мірі займатися практичними справами, а розгорнуло натомість політичну діяльність. Заснування національного українського товариства, а, отже, певного роду політичної партії, було майже погоджене з воєнним комендантом. Згідно зі статутом товариства вся Дніпропетровська область повинна була охоплюватись його місцевими групами. До завдань, в першу чергу, мала б належати діяльність в національній та українсько-державницькій сферах. Статути були складені надзвичайно вміло і могли реалізуватись через правництво, лекційну діяльність та проведення зібрань, що дозволило б використовувати їх до будь-якої мислимої мети. Рушійною силою при організації цього товариства був Олійниченко. На пост голови передбачався колишній вчитель Сокіл. При перевірці особи Сокола було встановлено, що він одержував від советів пенсію у розмірі 250 рублів за особливі революційні заслуги (проф. Олійниченко як антикомуністичний елемент довгий час перебував в советському ув’язненні. Однак не підлягає сумніву, що і він є таким же переконаним українським націоналістом, для якого німці становлять лише неминуче зло, яке необхідно подолати задля інтересів української держави). Обласне управління відразу замовило виготовлення для себе більшої державної печатки з гербом і надписом: “Українська Держава. Обласне управління Дніпропетровська”. Уповноважений від айнзацкоманди 6, який мав завдання вжити відповідні заходи через голову цього обласного управління, отримав відповідь, що управління і його

* *Панас Олійниченко, член ОУН-Бандери, помер на еміграції.*

** *Василь Реґей, член ОУН-Бандери, арештований 16.09.41, загинув у німецькому концентраційному таборі.*

керівні люди мають довіру воєнного коменданта. Через таку поведінку були заарештовані заступник голови управління і шість керівників відділів, а державну печатку було конфісковано (проти шести керівників відділів були виявлені звинувачення в сенсі попередньої більшовицької діяльності). Втручання СД спочатку було в гострій формі відхилене з боку воєнного коменданта. Лише після того, як командир айнзацкоманди 6 наполягав на цьому у дуже енергійній розмові, щоб заарештовані і державна печатка не видавались (не були звільнені – В.К.), і вияснив йому (коменданту - В.К.) недоречність такого його способу дії, дійшли до погодження, згідно з яким воєнний комендант дав запевнення, що розпорядження у цивільній сфері будуть видаватися лише за згодою СД. Допоміжна поліція у Д[ніпропетровську]*, яка діє під керівництвом власного шефа поліції, працює цілком добре. У багатьох випадках без її допомоги було б неможливим викриття більшовицьких елементів. Коли ж прийшло до багаторазового тертя із воєнною комендатурою та "обласним управлінням" з приводу підпорядкування цієї допоміжної поліції, компетентна айнзацкоманда вирішила у формі наказу, що поліція підпорядковується винятково СД. Воєнна комендатура після початкового опору погодилась з цим, і з того часу взаємодія відбувається без проблем.

За згодою воєнного коменданта 25.10.1941 мав знову розпочати свою навчальну діяльність Дніпропетровський університет. Необхідні для цього попередні дії вже завершені. Так як момент відкриття університету занадто прискорений, айнзацгрупа Ц заборонила відновлення навчальної діяльності. Дозволено далі пересівати навчальний матеріал і приводити до ладу лабораторії, а також практичне залучення студентів останнього семестру медицини до роботи в університетських клініках. Лекції на медичному факультеті також не дозволені.

Становище з харчуванням

Ситуація з харчуванням у Дніпропетровську надзвичайно напружена. Через відносно тривале позиційне стояння фронту по Дніпру результати збору врожаю у західних районах дуже

* Слова у дужках [] вставлені автором збірника.

незначні, а у східних районах майже катастрофічні. Внаслідок ворожої діяльності, браку машин, робочої сили, через викрадення худоби виникла ситуація, яка спричинює занепокоєння. До цього ще додається і те, що на жовтень, листопад, грудень в Райх повинні бути зроблені поставки в розмірі 100 тисяч голів великої рогатої худоби і, крім того, ще дотепер невідомої кількості зерна. Кількість худоби після обов'язкових поставок досягла 20 % від довоєнного рівня. Прогнози щодо показників врожайності коливаються в межах 20-50 % від можливого врожаю. Через вказані напружені обставини в питанні з харчуванням і обов'язок поставки з області Д(ніпропетровська) до Райху сільсько-господарське відомство округи намагається в сфері харчових продуктів витримати до наступного врожаю через скорочення норм розподілу продуктів для робітників і для інших груп населення. На даний час в Д. нараховується приблизно 18 тисяч робітників промисловості. Для харчування цих робітників передбачена наступна ставка:

Щоденно 300 грамів хліба, 50 грамів м'яса, 100 грамів крупи (перловка, манка і т.д.), 50 грамів олії. Решта населення не повинна одержувати ні хліба, ні м'яса, ні муки, а лише щоденно 250 грамів пшоняної крупи, або ...

12 Nov. 41

Erfahrungsbefund 132

45

Einsetzungsg.
Landart K i e u .

Dnjepropetrowsk.

Allgemeines.

Dnjepropetrowsk ist eine Stadt von ursprünglich 5 x 100 000 Einwohnern, in der sich genau wie in Kiew im Gegensatz zu bisher berührten Städten das russische Element bereits stark bemerkbar macht. Nach nicht zu überprüfenden Angaben dürfte sich die Bevölkerung aus etwa je 30% Ukrainern, Russen und Juden zusammengesetzt haben, während der Rest auf andere Nationalitäten entfällt. Ein Großteil der Bevölkerung, insbesondere die Juden, ist geflüchtet. Trotzdem ist ein erheblicher Zuwachs an bolschewistisch eingestellten Elementen festzustellen. Während der etwa 5-wöchigen Artilleriebeschießung der Stadt durch die Russen wurden zahlreiche Fälle von Spionage, Sabotage und deutschfeindlicher Hetze festgestellt. Insbesondere die deutschfeindliche Hetze wurde in Form von Flüsterpropaganda hauptsächlich durch Juden betrieben. Immer wieder wurde behauptet, die Sowjets würden in allernächster Zeit zurückkehren und Rache an den antikommunistischen Elementen nehmen. Nach weiterem Vorrücken der Front hat diese Propaganda zunächst merklich nachgelassen.

Gebietsverwaltung und politische Tätigkeit.

Bereits unmittelbar nach der deutschen Besetzung entstand die Gebietsverwaltung Dnjepropetrowsk. Den Vorsitz führte der Prof. O l e j n i t s c h e n k o. Die Verwaltung wurde mit Zustimmung des Feldkommandanten ins Leben gerufen. Gleich in der ersten Zeit ihrer Tätigkeit stand die Gebietsverwaltung unter dem Einfluß des OUN-Mannes W e g e i j, dem inzwischen durch das Einsatzkommando abgehoben wurde. Der Feld-

Kommandant, Oberst **V. I. I. b e r t i**, genehmigte diese
als "Gebietsverwaltung" nicht nur als Hilfsorgan für
die Militärverwaltung, sondern als eine Art von ei-
gener selbstständiger Verwaltung. Dieser Gebietsver-
waltung beschrieb er als Feldkommandant schriftlich,
dass die "Ukraine" demüthet als einer der größten
Staaten in die europäische Völkerfamilie aufgenommen
werden würde. Infolgedessen begann diese Gebietsver-
waltung sich weniger mit praktischen Dingen zu be-
fassen, sondern Politik zu treiben. Die Gründung ei-
nes nationalen ukrainischen Klubs, also einer Art po-
litischen Partei, war vom Feldkommandanten fast ge-
nehmigt worden. Laut Klubstatut sollte das gesamte
Gebiet D. mit Ortsgruppen dieses Klubs überzogen wer-
den. Zu den Aufgaben gehörte in erster Linie sein
Wirken auf nationalem, ukrainisch-staatlichem Gebiet.
Die Statuten waren ausserst geschickt abgefasst und
konnten durch das Recht, Vorträge und Versammlungen
abzuhalten, zu jedem nur erdenklichen Zwecke gebraucht
werden. Die treibende Kraft bei der Gründung dieses
Klubs war Olejnitschenko. Als Vorsitzender war der
ehemalige Lehrer **S o k o l** vorgesehen. Bei Überprüfung
der Person des Sokol wurde festgestellt, dass
dieser eine Pension von 250 Rubel für besondere revo-
lutionäre Verdienste von den Sowjets bezogen hatte
(Prof. Olejnitschenko ist als antikommunistisches
Element von den Sowjets längere Zeit in Haft gehal-
ten worden. Es steht jedoch ausser Zweifel, dass er
ein ebenso überzeugter ukrainischer Nationalist ist,
für den die Deutschen nur ein notwendiges Übel dar-
stellen, das zu beseitigen im Interesse eines ukrai-
nischen Staates liegt.). Die Gebietsverwaltung hatte
sich als erstes ein grösseres Staatssiegel mit Wap-
pen und der Umschrift "Ukrainestaat. Gebietsverwal-
tung. **W. I. I. b e r t i**" anfertigen lassen. Hin Deuti-

trager des Einsatzkommandos 6, der beim Präsidenten dieser Gebietsverwaltung entsprechende Massnahmen ergreifen sollte, wurde zunächst mit dem Bemerkten abgespracht, dass die Verwaltung und ihre führenden Männer das Vertrauen des Feldkommandanten besässen. Aufgrund dieses Verhaltens wurde zunächst der stellvertretende Präsident und 6 Abteilungsleiter festgenommen und das Staatssiegel beschlagnahmt (gegen die 6 Abteilungsleiter lag belastendes Material im Sinne früherer bolschewistischer Betätigung vor). Der Angriff vom SD wurde vom Feldkommandanten zunächst in scharfer Form abgelehnt. Erst als der Kommandeur des Einsatzkommandos 6 in der sehr heftigen Unterredung dabei blieb, die Häftlinge und das Staatssiegel nicht herausgeben zu können und ihm das Unhaltbare der Handlungsweise vorstellte, kam es zu einer Einigung, derzufolge der Feldkommandant die Zusicherung gab, Anordnungen auf zivilem Gebiet nur mit Zustimmung des SD vorzunehmen. Die Hilfspolizei in D. arbeitet unter einem eigenen Polizeichef durchaus gut. In zahlreichen Fällen wäre die Entdeckung von bolschewistischen Elementen ohne ihre Hilfe kaum möglich gewesen. Da es zu mehrfachen Reibungen wegen der Unterstellung dieser Hilfspolizei mit der Feldkommandantur und der "Gebietsverwaltung" kam, hat das zuständige Einsatzkommando angeordnet, dass die Hilfspolizei ausschliesslich dem SD untersteht. Die Feldkommandantur hat sich nach anfänglichem Widerstand hiermit abgefunden und seitdem ist die Zusammenarbeit reibungslos.

Mit Genehmigung des Feldkommandanten sollte am 25.10.1941 die Universität in Dnjepropetrowsk ihre Lehrtätigkeit wieder aufnehmen. Die hierzu notwendigen Vorarbeiten sind bereits abgeschlossen. Da der Zeitpunkt der Wiedereröffnung der Universität durchaus bestimmt ist, wurde die Wiederinbetriebnahme des

Lehrmäßigkeit durch die Einsatzgruppe C verboten. Genehmigt wurde die weitere Sichtung des Lehrmaterials und die Instandsetzung der Laboratorien sowie die praktische Beschäftigung der Medizinstudenten des letzten Semesters in Universitätskliniken. Vorlesungen dürfen auch in der medizinischen Fakultät nicht gehalten werden.

Ernährungslage.

Die Ernährung in Dnjepropetrowsk ist ausserordentlich angespannt. Durch den verhältnismässig langen Stillstand der Front am Dnjepr sind die Ernteergebnisse in den westlichen Gebieten sehr dürftig, in den östlichen Gebieten geradezu katastrophal. Durch Feindeinwirkung, durch Mangel an Maschinen, an Arbeitskräften, durch Verschleppung von Vieh, ist eine Lage entstanden, die zur Besorgnis Anlass gibt. Dazu kommt noch, dass für die Monate Oktober, November und Dezember 100 000 ^{Stück} Großvieh an das Reich abgeliefert werden müssen, ausserdem noch nicht bekannte Mengen an Getreide. Der Viehbestand wird nach Ablieferung des Soll 20% des Vorkriegesstandes erreichen. Die Ernteschätzungen schwanken zwischen 20 - 50% des möglichen Ertrages. Durch die aufgezeigten angespannten Versorgungsverhältnisse und die Ablieferungspflicht des Gebietes D. an das Reich versucht die Kreislandwirtschaftsbehörde durch Beschneidung der Lebensmittelzuteilungen an die Arbeiter und an die übrige Bevölkerung ernährungsmässig bis zur nächsten Ernte durchzukommen. Zur Zeit werden in D. etwa 18 000 Industriearbeiter gezählt. Für die Ernährung dieser Arbeiter ist folgender Satz vorgesehen: täglich 300 Gramm Brot, 50 Gramm Fleisch, 100 Gramm Graupen, Grieß usw. 50 Gramm Öl. Die übrige Bevölkerung soll weder Brot noch Fleisch noch Mehl, sondern täglich nur 250 gr. Hirse oder

№ 11

На Волині найбільш активна ОУН-Бандери

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 14 листопада 1941 р.
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 133

(...)

Положення про настрої на Волині

(...)

I. Політична ситуація

1) К о м у н і с т и

(...)

... Певні особи не здали свої радіоприймачі і використовують їх для підслухування російських радіостанцій, у деяких випадках для цього влаштовуються навіть таємні зібрання.

У лісових та болотистих районах все ще перебувають партизанські групи, які все-таки видаються настільки сильними, що мають стати небезпечними для менших підрозділів. У районі Олеська (приблизно 32 км на Північ від Володимир-Волинська) в бою з партизанською групою загинув нагороджений орденом юнкер Заблатніг.

Проти радянської пропаганди і її носіїв діє зовнішній пост Рівне. Для успішного придушення партизанських дій необхідно дочекатись зими, бо до часу замерзання боліт не може бути проведена масштабна акція.

2) Б а н д е р а та інші українські політичні течії

Серед українських політичних течій, як зазвичай, найбільшу активність розгортає бандерівський напрям ОУН. Міліція в районі Рівне, як видається, потрапила під дуже сильний вплив

цього руху. Ознаки цього відомі: самочинність у випадках, коли накази німецьких інстанцій не співпадають з інтересами ОУН; у деяких випадках, свідомий саботаж німецьких заходів.

Поза тим, як політичні течії в рамках українства, слід згадати: група ОУН-Мельника, яка у менш явній формі переслідує такі ж цілі, як і група Бандери, а саме: створення незалежної суверенної України. Внаслідок характерної для цієї групи ОУН відсутності ініціативи, існування групи ОУН-Мельника зараз ще не становить жодної гострої небезпеки.

ОУН (має бути УНР – В.К.) під керівництвом Левицького* діє, але має розголос лише у колах небагатьох офіцерів, що вижили і були соратниками Петлюри та деякої частини духовенства. Якщо офіцерськими колами через їх малу значимість можна знехтувати, то симпатія у колах духовенства потребує певної уваги. Серед населення ставлення до ОУН (має бути УНР – В.К.) на даний момент ще є байдужим.

Скоропадський користується певною популярністю у людей похилого віку та в колах місцевої інтелігенції. Так як симпатизування до цієї фігури серед молоді було виявлене лише в дуже обмеженій мірі, то ця політична течія видається приреченою на зникнення з вимиранням старшого покоління.

Резюмуючи, про українські політичні течії на Волині можна сказати, що небезпеку являє собою лише ОУН під впливом Бандери. Мельник міг би в певний момент стати небезпечним, якщо внаслідок боротьби проти Бандери його крило ОУН буде надміру випущене з уваги. Інші партії можна б навіть непомітно підтримувати, бо вони, не маючи очевидної перспективи на тривалий успіх, являють собою істотний елемент для розколу політичної думки серед українців.

II. Питання національностей

1) П о л я к и

(...)

* Йдеться про Андрія Лівіцького, президента УНР (Української Народної Республіки в екзилі), який перебував у Варшаві. Під час окупації Варшави німцями він не сповняв своїх функцій, які перейшли до В.Прокоповича у Парижі (помер у 1942 р.).

Rundfunk besitzen.

Bestimmte Personen haben ihre Rundfunkgeräte nicht abgeliefert und benutzen diese zum Abhören russischer Sender, z.T. sogar werden Geheimversammlungen zu diesem Zwecke abgehalten.

In den bewaldeten Sumpfgebieten befinden sich noch immer Partisanengruppen, die immerhin so stark zu sein scheinen, dass sie für kleinere Einheiten gefährlich werden können. In der Gegend von Olesk, (ca. 32 km nördlich Wladimir - Wolynsk) ist der Oberleutnant Sablatnik im Kampfe gegen eine Partisanengruppe gefallen.

Gegen die sowjetische Propaganda und ihre Träger wird seitens des Aussenpostens Rowne eingeschritten. Zur erfolgreichen Bekämpfung der Partisanen muss der Winter abgewartet werden, da vor Gefrieren der Sümpfe eine umfassende Aktion nicht durchgeführt werden kann.

2) B a n d e r a und andere ukrainische politische Strömungen.

Unter den ukrainischen politischen Strömungen entwickelt wie üblich die Bandera-Richtung der OUN die grösste Aktivität. Die Miliz im Kreise Rowne scheint sehr stark unter den Einfluss dieser Bewegung geraten zu sein. Die Symptome sind die üblichen: Eigenmächtigkeit, wo die Anordnungen deutscher Stellen sich nicht mit den Interessen der OUN decken, in einzelnen Fällen bewusste Sabotage deutscher Massnahmen.

Weiter müssen als politische Strömungen innerhalb des Ukrainertums erwähnt werden: die Melnik-Gruppe der OUN, welche in weniger krasser Form die gleichen Ziele wie die Bandera-Gruppe verfolgt, nämlich die Schaffung einer unabhängigen ukrainischen Ukraine. Infolge des für diese Richtung der

- 31 -

OUN-Charakteristischem Mangel an Initiative bedingt das Bestehen der Melnik - OUN z.Z. noch keine akute Gefahr.

Die OUN unter Lowitzkyj ist tätig, hat aber Anklang nur bei den wenigen überlebenden Offizieren und Mitkämpfern Petljuras und bei einem Teil der Geistlichkeit. Wenn man die Offizierskreise als unwesentlich auch ausser Acht lassen kann, so erfordert die Sympathie in Kreisen der Geistlichkeit doch einige Aufmerksamkeit. In der Bevölkerung verhält man sich der OUN gegenüber zunächst noch gleichgültig.

Skoropadskyj, geniesst eine gewisse Beliebtheit bei den Älteren Leuten und in den Kreisen der ortsnahen Intelligenz. Die Sympathien unter der Jugend nur in ganz unwesentlicher Masse festgestellt worden konnten, erscheint diese politische Strömung mit dem Aussterben der Älteren Generation zum Verlöschen verurteilt.

Zusammenfassend kann über die ukrainischen politischen Strömungen in Galizien gesagt werden, dass eine akute Gefahr nur die unter dem Einfluss Bandera stehende OUN darstellt. Melnik könnte einmal gefährlich werden, wenn man über den Kampfe gegen Bandera seinen Zweig der OUN zu sehr ausser Acht lässt. Die übrigen Parteien könnten sogar unmerklich gefördert werden, da sie - ohne selbst begründete Aussicht auf dauernden Erfolg/haben - ein wesentliches Element zur Aufspaltung der politischen Meinung unter den Ukrainern darstellen.

II. ~~Polen~~

1) Polen.

~~Die Polen haben sofort nachdem die Galizien~~

BA R 58/219

№ 12

Ліквідація євреїв і арешт членів ОУН-Бандери

Секретна справа Райху!

Донесення про діяльність і ситуацію № 7 Айнзацгруп поліції безпеки і СД в СРСР

(За період з 1.11. по 30.11.1941)

(...)

Важливі події та основні пункти звітів

A. ОСТЛЯНД

(...)

B. БІЛОРУСЬ

(...)

C. УКРАЇНА

(...)

в) Євреї

Соціальна і кримінальна специфіка євреїв викликала і в Україні необхідність енергійного втручання айнзацкоманд поліції безпеки і СД. Так було розстріляно багато єврейських комісарів і жінок-військовослужбовців.

У Лубнах були піддані екзекуції 1 865 євреїв.

У Чернігові перед приходом німецьких військ євреї підпалили центр міста. Після цього айнзацкоманда поліції безпеки і СД розстріляла всіх євреїв, що залишились там. По кількох днях, в ході подальшої акції були схоплені 49 євреїв, що повернулись в тому часі, і також піддані екзекуції (були страчені - В.К.).

У ході єврейської акції в Києві та Житомирі було конфісковано 137 вантажівок з предметами одягу і передано до націонал-соціалістичної народної благодійної організації. Більша частина

їх після дезінфекції призначалась для розподілу серед фольксдойчів. Крім того, воєнний шпиталь військ СС зміг поповнити свою потребу у вовняних ковдрах з цього запасу.

г) Виявлений матеріал

При перегляді матеріалів у будинку НКВС в Лубнах був виявлений “Організаційний план партизанів для Лубен і прилеглих районів”. Згідно з ним у багатьох місцевостях утворились партизанські загони, штаб яких знаходився у Холептах.

(...)

Е. УКРАЇНА

Серед українських політичних течій найбільшу активність розгорнула **ОУН напрямку Бандери***.

Так, безпосередньо після свого створення **обласна управа в Дніпропетровську опинилась під впливом члена ОУН Регея**, який в меншій мірі займався практичною управлінською діяльністю, а віддавав перевагу політичним інтригам. Ним було також передбачено створення національного українського товариства з завданнями в національно-політичній сфері.

Регей на розпорядження за поданням айнзацкоманди поліції безпеки і СД був усунутий (арештований) як політично нетерпимий елемент.

** Німці не брали до уваги розколу ОУН на дві окремі організації, який стався у 1940 році. Замість говорити про дві окремі ОУН, вони воліли говорити про той чи інший “напрямок”, те чи інше “крило”, ту чи іншу “фракцію” одної ОУН. Цей ненауковий підхід до існування двох окремих організацій з окремими проводами і структурами, який влаштував гітлерівське, але також і російсько-більшовицьке імперське бачення справ (звичайно, в очах Берліна і Москви всі були націоналістами!), перебрали деякі українські автори, яким вигідний такий “амальгам” (суміш різнорідних понять). І так, подібно як в нацистських документах, в “Енциклопедії Українознавства” під редакцією В.Кубійовича говориться про дві “фракції” ОУН. Василь Верига в своїй книжці “Втрати ОУН в Другій світовій війні” підводить втрати двох різних організацій під одну ОУН, причому читач не має можливості довідатися, які були втрати ОУН-Бандери, а які ОУН-Мельника, та зокрема від якого часу почалися німецькі репресії проти кожної з цих організацій.*

У Миколаєві подальші арешти невинуватих прибічників Бандери привели до виявлення важливих матеріалів. Так були захоплені плани організаційних заходів і організаційної структури організацій, крім того, дані про завдання, застосування псевдо та пропагандистські матеріали.

Хоча і не можна говорити про загальний успіх групи Бандери, проте в деяких місцях їх пропаганда має до тої міри наслідки, що паралізує робочу запопадливість, яка досі панувала, а в окремих випадках висловлюється незадоволення заходами у сільському господарстві.

Поряд з групою Бандери необхідно згадати **групу ОУН Мельника** як подальшу політичну течію, яка переслідує майже ті самі цілі, що і група Бандери. Внаслідок характерного для цієї групи браку ініціативи вона не являє собою жодної гострої небезпеки.

Група ОУН під керівництвом Левицького* має своїх прибічників лише серед небагатьох офіцерів, які вижили і були колись соратниками Петлюри, та у певної частини духовенства. Незважаючи на незначущість цієї групи, останній факт заслуговує на певну увагу.

* Йдеться про групу УНР. Див. док. № 11.

155

Tätigkeits- und Lagebericht Nr. 7

der Einsatzgruppen der Sicherheitspolizei und
... des SD
in der UdSSR.

(Berichtszeit vom 1.11. - 30.11.1941)

c) Juden.

Die asoziale und kriminelle Veranlagung der Juden machte auch in der Ukraine ein energisches Einschreiten der Einsatzkommandos der Sicherheitspolizei und des SD erforderlich. So wurden mehrere jüdische Kommissare und Flintenweiber erschossen.

In Lubny wurden 1 865 Juden exekutiert.

In Tschernigow hatten die Juden vor Einzug der deutschen Truppen die Innenstadt in Brand gesteckt. Von einem Einsatzkommando der Sicherheitspolizei und des SD wurden daraufhin sämtliche zurückgebliebenen Juden erschossen. Einige Tage später wurden bei einer weiteren Aktion 49 inzwischen zurückgekehrte Juden erfaßt und ebenfalls exekutiert.

Im Zuge der Judenaktion in Kiew und Shitomir wurden 137 Lastwagen mit Bekleidungsstücken sichergestellt und dem NSV übergeben. Der größte Teil davon gelangte nach Desinfektion zur Verteilung an Volksgenossen. Außerdem konnte ein Kriegslazarett der Waffen-SS seinen Bedarf an Wolldecken usw. aus diesem Vorrat decken.

d) Sichergestelltes Material.

Bei der Sichtung des Materials im NKWD-Gebäude in Lubny wurde ein Organisationsplan der Partisanen für Lubny und Umgebung aufgefunden. Danach hatten sich in mehreren Ortschaften Partisanenabteilungen gebildet, deren Stab sich in Cholepty befand.

der breiten Masse der Bevölkerung hat seit den deutschen Waffenerfolgen der jüngsten Zeit merklich nachgelassen, und zwar besonders in den Gebieten, in denen das Judentum restlos beseitigt worden ist. Soweit ein russischer Bevölkerungsteil überhaupt zu Widerstand neigte, haben die von den Einsatzgruppen der Sicherheitspolizei und des SD ergriffenen Maßnahmen ihre Wirkung nicht verfehlt.

E. UKRAINE.

Unter den ukrainischen politischen Strömungen entwickelte die Bandera-Richtung der OUN die größte Aktivität.

So stand unmittelbar nach ihrer Errichtung die Gebietsverwaltung Dnjepropetrowsk unter dem Einfluss des OUN.-Mannes Regeij, der sich weniger mit praktischer Verwaltungsarbeit als vielmehr mit politischen Untrieben befaßte. Von ihm war auch die Gründung eines nationalen ukrainischen Klubs mit Aufgaben auf national-politischem Gebiet vorgesehen.

Regeij wurde auf Veranlassung des Einsatzkommandos der Sicherheitspolizei und des SD als politisch untragbar abgeschoben.

In Nikolajew führten weitere Festnahmen unbeherrschbarer Bandera-Anhänger zur Sicherstellung wichtigen Materials. So konnten Pläne über Organisationsmaßnahmen und der Gliederung der Organisationen, ferner Angaben über Aufgaben, Anwendung von Decknamen und

Propagandamaterial erfaßt werden.

Wenn auch von einem allgemeinen Erfolg der Bandera-Gruppe nicht gesprochen werden kann, so wirkt sich deren Propaganda an einzelnen Orten doch insofern aus, daß der bisherige Arbeitseifer erlahmt und vereinzelt Unzufriedenheit über die Maßnahmen auf landwirtschaftlichem Gebiet geäußert wird.

Neben der Bandera-Gruppe muß als weitere politische Strömung die Molnik-Gruppe der OUN erwähnt werden, die fast die gleichen Ziele wie die Bandera-Gruppe verfolgt. Infolge des für diese Richtung der OUN. charakteristischen Mangels an Initiative bedeutet sie jedoch keine akute Gefahr.

Eine unter Lewitzkij tätige OUN-Gruppe hat ihre Anhänger nur in den wenigen Überlebenden Offizieren und Mitkämpfern Petljuras und bei einem Teil der Geistlichkeit. Trotz der Bedeutungslosigkeit dieser Gruppe erfordert die letztere Tatsache einige Aufmerksamkeit.

BA R 70/SU/31

135
4 100

№ 13

Настрій у Києві, діяльність ОУН-Бандери в Криму

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 5 грудня 1941 р.
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 142

(...)

Айнзацгрупа Ц
Місце дислокації — Київ

Настрій українського населення в місті Києві

Настрій українського населення міста Києва за звітний період значно погіршився. Виявлене в перші дні після вторгнення до міста німецьких військ захоплення замінюється з кожним днем все сильнішими проявами байдужості. Причина цього криється у надзвичайно поганому економічному становищі міста. Народ розчарований, бо із зайняттям Києва німецькими військами очікувалось негайне покращення економічних умов. Населення нарікає, в першу чергу, на відсутність економічних заходів, а особливо — ціноутворення і контроль за цінами, підвозу продуктів харчування та інших товарів, а також на те, що з німецького боку не докладається зусиль, щоб ліквідувати нестачу товарів у магазинах.

З іншого боку, українець не бажає розуміти існуючі технічні труднощі. Його вимоги зумовлені майже дитячими уявленнями і ясно демонструють, що він не спроможний зрозуміти масштаби причин тих труднощів, які виступили. Тому треба розуміти й оцінити його дорікання з приводу “неспрацювання відомої німецької організованості”. Загроза голоду взимку цілком серйозно береться до уваги.

Намір Німеччини, який в останній час став відомий — надати Україні іншу, ніж тут очікувалось, політичну структуру, — як

і ставлення німців щодо українців, надали поштовху до песимізму. Українці захищали позицію, відповідно до якої німці виборили українців (визволили) не як ворогів, а як друзів. А зараз у ставленні німців до себе вони розчарувались. Українці відчувають, що німці поводяться з ними як з меншовартісними людьми і задають собі питання, чи таке положення є тимчасовим, чи воно перетвориться на тривале. Так, наприклад, поширюваний серед них розголос, що укладання шлюбу між німцями і українцями ніби не дозволяється, розглядається як незрозумілий і ганебний.

Показним для песимістичного і незадовільного настрою українців у Києві є, крім того, обмеження їх політичної діяльності. Вони вважають себе у всьому, що вони роблять, обмеженими з боку німецької поліції і німецького вермахту та їхню незалежність обрізаною.

Незадоволення у молодих людей чоловічої статі зросло через начебто труднощі з німецького боку при заснуванні політичних організацій, таких як, наприклад, "Січ".

Населення Києва майже не виявляє прошарку інтелігенції. Інтелігенція походила раніше з рядів партії та НКВС. Правлячим і активізуючим елементом був єврей, стосовно якого українець відчував себе підлеглим і підпорядкованим. З цього приводу він ще і сьогодні не знаходить вірного ставлення у єврейському питанні. Він вбачає у єврейському питанні лише релігійний конфлікт, а не расову проблему.

(...)

Айнзацгрупа D
Місце дислокації - Сімферополь

Айнзацкоманда 116 арештувала прибічника Бандери Івана Осадчука*, замешкалого у Кривому Розі... Доходження дали наступний результат:

Рух Бандери відновив свою діяльність у Криму, поширює пропаганду і змагає до того, щоб створити міцну організацію. Для виконання цього завдання були введені в дію якимсь

* Іван Осадчук, з Тернопільщини, провідник Кримської групи Південної похідної групи членів ОУН-Бандери, "видалений" до Львова і там розстріляний у грудні 1941 р.

Лебедем* зі Львова групи 6-х осіб. Вищеназвиний належав до такої 6-ти особової групи, яка діє на території Сімферополя. Розшуки продовжуються...

* Микола Лебедь, псевдо Максим Рубан, третій заступник провідника ОУН-Бандери; після ув'язнення Степана Бандери — виконуючий обов'язки провідника Організації (1941-1943), у 1944 р. з дорученням УГВР (Української Головної Визвольної Ради) виїхав за кордон, голова Закордонного Представництва УГВР, помер 1998 р.

- 2 -

Einheitsgruppe C.

Всеприміщення № 142

243

Standort K i e w .

Stimmung der ukrainischen Bevölkerung

in der Stadt K i o w .

Die Stimmung der ukrainischen Bevölkerung der Stadt Kiew hat sich in der Berichtszeit nicht unwesentlich verschlechtert. Die in den ersten Tagen nach dem Einmarsch der deutschen Truppen festgestellte Begeisterung hat ein-
nor immer mehr zutage tretenden Gleichgültigkeit Platz gemacht. Die Ursache hierfür liegt zunächst in der ausserordentlich schlechten wirtschaftlichen Lage der Stadt. Das Volk ist enttäuscht, da es sich nach der Einnahme Kiews durch die deutschen Truppen unverzüglich eine Besserung der wirtschaftlichen Verhältnisse versprochen hatte. Die Bevölkerung beklagt sich in erster Linie über den Mangel an wirtschaftlichen Entnahmen, so insbesondere der Preisbildung und Preisüberwachung, der Zufuhr von Lebensmitteln und sonstigen Waren, sowie auch darüber, dass von deutscher Seite keine Anstalten gemacht werden, den Mangel an Geschäften abzustellen.

Andererseits bringt der Ukrainer den vorhandenen technischen Schwierigkeiten kein Verständnis entgegen. Seine Forderungen entspringen fest kindhaften Vorstellungen und zeigen deutlich, dass er das Ausmass der Gründe der aufgetretenen Schwierigkeiten nicht zu begreifen vermag. Hieraus sind auch seine Vorurteile über "das Versagen der berühmten deutschen Organisationsfähigkeit" zu verstehen und zu hören. Die Gefahr einer Hungersnot im Winter wird ernsthaft in Erwägung gezogen.

Die inzwischen bekannt gewordene Absicht Deutschlands, der Ukraine eine andere als hier gewünschte politische Struktur zu geben, sowie die Haltung der Deutschen den Ukrainern gegenüber hat gleichfalls zur Misstimmung Anlass gegeben. Die Ukrainer vertraten den Standpunkt, dass

die Deutschen die Ukrainer nicht als ihre Feinde, sondern als ihre Freunde freigeekämpft haben. Sie sehen nicht jetzt in dem Verhalten der Deutschen ihnen gegenüber enttäuschung. Sie fühlen sich von den Deutschen als Menschen minderwertigen Schlages behandelt und stellen sich die Frage, ob dieser Zustand nur ein vorübergehender oder ein dauernder sein werde. So ist z.B. das unter ihnen verbreitete Gerücht, dass eine Eheschließung zwischen Deutschen und Ukrainern nicht gestattet sei, für sie unbegreiflich und entehrend.

Ausschlaggebend für die mutlose und unzufriedene Stimmung unter den Ukrainern in Kiew ist weiterhin die Beschränkung ihrer politischen Tätigkeit. Sie sehen sich in allem, was sie anfangen, von der deutschen Polizei und der deutschen Wehrmacht behindert und in ihrer Selbstständigkeit beschnitten.

Die Unzufriedenheit bei der männlichen Jugend hat durch angebliche Schwierigkeiten von deutscher Seite bei der Gründung politischer Organisationen, wie z.B. der "Sica", zugenommen.

Die Bevölkerung Kiews weist kaum eine Intelligenzschicht auf. Die Intelligenz kam früher aus den Reihen der Parteifunktionäre und des NKVD. Das herrschende und belebende Element war das Judentum, dem sich der Ukrainer unterlegen und unterstellt fühlte. Aus diesem Grunde hat er auch heute noch zur Judenfrage keine rechte Stellungnahme. Er sieht in der Judenfrage nur eine religiöse Auseinandersetzung und kein Rassenproblem.

Aushebung einer illegalen Versammlung von

Priestern der griechisch-orthodoxen Kirche.

Der Gembinderat der griechisch-orthodoxen Kirche in Kiew, der sich aus Priestern und Laien zusammensetzte, hatte im ehemaligen Gebäude der NKVD-Nachrichtenzentrale eine Geschäftsstelle eingerichtet, die der Beratung

№ 14

Діяльність ОУН-Бандери в Житомирі і Запоріжжі

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 8 грудня 1941 р.
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 143

(...)
Айнзацгрупа "Ц"
Місце дислокації — Київ

Діяльність руху Бандери в районі Житомира

Зовнішній пост ЕК5 в Житомирі заарештував чотирьох членів ОУН, вихідців з Львівщини, допит яких дав нові викривальні матеріали проти бандерівського крила ОУН.

Завдання, які ОУН поставила заарештованим, цілком співпадають з намірами, про які вже раніше сповіщалося, цієї політичної групи: створення української поліції, призначення бургомістрів і начальників поліції, усунення службовців, яких група Бандери не акцептує, і вербування для справи Бандери серед населення. Як і раніше, особливої ваги надається зайняттю всіх керівних постів лише вірними і надійними прибічниками Бандери.

Беззастережно було встановлено, наприклад, що правлячий бургомістр-фольксдойч у м. Йозефштадт Цільке, який не погодився виконувати вказівки ОУН, був усунутий з посади заарештованими особами. Це доводить знову, що група Бандери не має наміру поважати накази, видані якими-небудь іншими сторонами, якщо вони не співпадають з планами ОУН.

Наскільки ці плани вже набули однозначно скерованого проти Німецького Райху характеру, впливає з висловлювань одного з заарештованих, Симона Марчука*. Він заявив, що перед

* *Симон Марчук, член ОУН-Бандери. Про нього німецькі документи не подають жодних відомостей. Мабуть, це — Роман Марчак, обласний провідник ОУН-Бандери Житомирщини.*

прибічниками ОУН було поставлене завдання шукати в лісах російські рушниці і набої та переховувати їх, щоб вони не потрапили в руки німецького вермахту. Коли надійде час, визнаний проводом ОУН за сприятливий, а необхідні партизанські групи будуть створені (звідси організація вірної Бандері поліції), тоді має бути нанесений удар проти німецьких окупаційних військ. М[арчук] заявив також, що за заявами провідних осіб бандерівського руху німецький вермахт розглядається як найбільший ворог України. Ці керівні кола ОУН не вірять у перемогу Німеччини над Радянською Росією і Англією. Навпаки, панує думка, що Німеччина після перемоги над Радянською Росією була б до такої міри ослаблена, що вона не змогла б продовжувати війну. Використовуючи це становище, сформована українцями армія мала б подолати німецькі збройні сили і створити самостійну українську державу, виникненню якої Росія, знекровлена у програній з Німеччиною війні, не могла б перешкодити.

Розпочаті розслідування, пов'язані з арештом чотирьох вказаних членів ОУН, ще не завершені.

Рух Бандери у Запоріжжі

У Запоріжжі вдалося призначити на найважливіші пости фольксдойчів, українців і росіян ще до того, як туди прибули західноукраїнці. Приблизно 8.10.1941 з'явилась перша група бандерівців. Тим часом виявлено біля 15 осіб, які походять з Західної України, а з них 9, як доведено, є членами або довіреними особами ОУН.

Ці люди намагалися одержати провідні посади в управлінні (міська управа, допоміжна поліція і т.д. - В.К.). Коли це не вдалося, вони вислали підставних осіб, які у зухвалий спосіб приступали до німецьких інстанцій, щоб звільнити фольксдойчів, росіян та ін., а призначити названих ними кандидатів. Так, наприклад, головним редактором новозаснованої у Запоріжжі газети був запропонований вчитель Олександр Ващук, народжений в Західній Україні. Друкарню перед цим самовільно зайняв член ОУН Дивнич-Ляйтвіхс з Києва. На посаду бургомістра і заступника бургомістра були також запропоновані ці дві вищеназвані особи.

Через існуючі в даний момент транспортні труднощі відправка західноукраїнців на їх батьківщину не могла досі бути проведена.

Загальна ситуація у Запоріжжі

Запоріжжя перед німецько-російською війною мало 350 000 мешканців. З них приблизно 45 % були українці, 45 % – росіяни, а решту 10 % переважно склали євреї. Нова частина міста Запоріжжя повстала швидко під час правління більшовиків навколо споруджуваного Дніпробуду. Значна частина всіх більших споруд у старому місті, як і в новому, була зруйнована підірваними командами більшовиків.

(...)

Einsatzgruppe C.

Standort K i e w .

Tätigkeit der Bandera-Bewegung im Kreis

Shitomir.

Von Ausposten Shitomir des EK 5 wurden vier in der Lemberger Gegend beheimatete OUN-Leute festgenommen, deren Vernehmung weiteres die Bandera-Richtung der OUN belastendes Material ergab.

Die von der OUN den Festgenommenen gestellten Aufgaben entsprechen genau den schon früher gemeldeten Bestrebungen dieser politischen Gruppe: Aufstellung von ukrainischen Milizen, Einsetzung von Bürgermeistern und Milizkommandanten, Absetzung von der Bandera-Gruppe nicht genommener Amtspersonen und Werbung für die Sache Banderas unter der Bevölkerung. Besonders Gewicht wird nach wie vor auf die Besetzung aller massgeblichen Posten durch unbedingte zuverlässige Anhänger Banderas gelegt.

~~Es wurde~~ einmündig festgestellt, dass z.B. der in

Josefsstadt amtierende volksdeutsche Bürgermei~~ster~~
Z i e l k e, der sich nicht bereit fand, den Weisungen
der OUN Folge zu leisten, von den Festgenommenen abge-
setzt worden ist. Diese Massnahme beweist erneut, dass
die Bandera-Gruppe nicht gewillt ist, von irgendeiner
anderen Seite getroffene Anordnungen zu respektieren,
soweit sie nicht in die Pläne der OUN hineinpassen.

Wie weit heute diese Pläne einen bereits eindeutig ge-
gen das Deutsche Reich gerichteten Charakter angenommen
haben, geht aus den Äusserungen eines der Festgenommenen,
des Simon M a r t e o h u k, hervor. M. erklärte, dass
den Anhängern der OUN aufgegeben worden sei, in den Wä-
ldern nach russischen Gewehren und Munition zu suchen und
diese sicher aufzubewahren, damit sie nicht in die Hän-
de der Deutschen Wehrmacht fielen. Vom der Zeitpunkt,
den die Führung der OUN für knstig hält, gekommen und
die erforderlichen Partisanengruppen aufgestellt sein wür-
den (daher die Bildung banderatröuer Milizen), soll gegen
die deutschen Besatzungstruppen Losgeschlagen werden.
M. erklärte weiter, dass nach Äusserungen führender Per-
sönlichkeiten der Bandera-Bewegung die Deutsche Wehr-
macht als der grösste Feind der Ukraine angesehen werde.
Diese führenden Kreise der OUN glaubten nicht an einen
Sieg Deutschlands über Sowjetrussland und England. Viel-
mehr sei man der Ansicht, dass Deutschland nach dem Sie-
ge über Sowjetrussland derartig geschwächt sein würde,
dass es den Krieg nicht weiterführen könnte. Diese Lage
ausnutzend, sollte die von den Ukrainern aufgestellte Ar-
mee den deutschen Streitkräften den Rest geben und den
selbständigen ukrainischen Staat bilden, dessen Entste-
hung das durch die Niederlage gegen Deutschland ausgeblu-
tete Russland nicht würde verhindern können.

Die im Zusammenhang mit der Festnahme der vier erwähn-
ten OUN-Leute angestellten Ermittlungen sind noch nicht ab-
geschlossen.

Bandera-Bewegung in Saporoshje.

In Saporoshje war es gelungen, die wichtigsten Stellen der Verwaltung mit Volksdeutschen, Ukrainern und Russen zu besetzen, ehe Westukrainier dort eingetroffen waren. Etwa am 8.10.1941 tauchte die erste Gruppe der Bandera-Leute auf. Inzwischen sind etwa 15 aus der Westukraine stammende Personen festgestellt worden, von denen 9 nachweislich Angehörige oder Beauftragte der OUN sind.

Diese Leute hatten versucht, in der Verwaltung (Stadtverwaltung, Hilfspolizei usw.) leitende Stellen zu erhalten. Als dies misslang, schickten sie Strohmänner vor, die an die deutschen Dienststellen mit dem Ansinnen herantraten, Volksdeutsche, Russen usw. abzusetzen und die von ihnen benannten Kandidaten einzustellen. So wurde z.B. als Hauptschriftleiter der in Saporoshje neu zu gründenden Zeitung der Lehrer Alexander Waschtschuk, gebürtig in der Westukraine, vorgeschlagen. Die Druckerei war vorher von dem OUN-Angehörigen D y w n i t s c h - K e i t - w i c h s aus Kiew eigenmächtig besetzt worden. Für den Posten des Bürgermeisters und den des Bürgermeister-Stellvertreters waren ebenfalls zwei der obengenannten Personen vorgeschlagen worden.

Wegen der augenblicklich bestehenden Transportschwierigkeiten konnte ein Abtransport der Westukrainer in ihre Heimat bisher nicht vorgenommen werden.

Allgemeine Lage in Saporoshje.

Saporoshje hatte vor dem deutsch-russischen Krieg 350 000 Einwohner. Davon waren rund 45% Ukrainer und 45% Russen, während der Rest von 10% in der Hauptsache von Juden gebildet wurde. Die Altstadt von Saporoshje ist erst unter bolschewistischer Herrschaft um den Bau des Stawkows Dnjeprostroj herum entstanden. Ein grosser Teil aller grösseren Gebäude in der Altstadt wie in der Altstadt ist durch bolschewistische Brandkommandos zerstört worden.

№ 15

Діяльність ОУН-Бандери і церковна ситуація

Секретна справа Райху!

Донесення про діяльність і ситуацію № 8 Айнзацгруп поліції безпеки і СД в СРСР

(За період з 1.12. по 31.12.1941)

(...)

Проблема євреїв і сьогодні все ще не осмислена з повною увагою, так що відсутнє конкретне і відповідне ставлення до неї. Єврейське питання розглядається (в Україні - В.К.) лише як релігійний конфлікт.

V. Діяльність групи Бандери

Оперативні групи поліції безпеки і СД приділяють особливу увагу виявленню і придушенню спроб опору серед кіл населення окупованих територій. При цьому було констатовано, що, крім групи ОУН-Бандери, в Україні немає жодної організації опору, яка була б в змозі становити серйозну небезпеку. Розслідування проти групи Бандери через це були особливо активізовані.

Було виявлено, що група Бандери в Криму відновила свою діяльність, активізується в пропагандистському плані і намагається створити міцну організацію. Для виконання цих завдань зі Львова були направлені 6 шестичленних груп, з яких один член групи, відповідальний за район Сімферополь, вже заарештований.

Айнзацкоманда поліції безпеки і СД змогла заарештувати під Житомиром чотирьох членів ОУН, які також прибули зі Львова. Поставлені їм завдання відповідали вже відомим намірам групи Бандери:

- формування української міліції;
- призначення бургомістрів і начальників міліції з власних рядів;

- звільнення неприйнятливих їм службових осіб;
- пропагандистська діяльність.

В якій мірі ці плани набули однозначно спрямований проти Німецького Райху характер, впливає з висловлювань одного заарештованого. Згідно з ними прибічники ОУН одержали завдання здійснювати пошук російської зброї і боєприпасів та надійно їх переховувати, щоб вони не потрапили в руки німецького вермахту. Коли керівництво ОУН визнає момент за слушний, а необхідні **партизанські групи** будуть створені, має бути **нанесений удар по німецьких окупаційних військах**. Партизани будуть формуватись з вірних Бандері міліціонерів.

Керівні кола ОУН не вірять у перемогу Німеччини над Радянською Росією і Англією. Вони вважають, що Німеччина після перемоги над Радянською Росією не зможе довести до кінця війну проти Англії. Така ситуація має бути використана для побудови самостійної України, причому втручання Німеччини і Радянської Росії як знекровлених народів не слід очікувати.

IV. Церковна ситуація

Для того, щоб мати змогу докладно обсервувати церковний розвиток у його проявах, продовжується **перевірка духовних осіб з боку айнзацкоманд поліції безпеки і СД**. Одночасно були **розпущені** численні вже сформовані **церковні ради** і замінені надійними та перевіреними церковними старостами.

Архієпископ Вільна Яльбжиковський, відомий представник активного польського націоналізму започаткував **наступ з метою окатоличування білоруського регіону**. Призначені для Смоленська і Могильова священники-місіонери були виявлені айнзацгрупою поліції безпеки і СД вже в Мінську та видалені.

Створення православних громад виявляє подальший прогрес. При новому відкритті раніше закритих церков часто доходить до сильних проявів почуттів віруючих...

tretenen Spannungen nicht zu begreifen vermag.
Diese Unzufriedenheit wird noch erhöht durch die
Beschränkung politischer Tätigkeit.

Das Judenproblem ist auch heute noch nicht
in aller Klarheit erfaßt, so daß man immer noch
nicht die richtige Einstellung dazu gefunden hat.
Man behandelt die Judenfrage fast ausschließlich
als religiöse Auseinandersetzung.

7. Tätigkeit der Bandera-Gruppe.
=====

Die Einsatzgruppen der Sicherheitspolizei
und des SD wenden der Erforschung und Bekämpfung
von Widerstandsbestrebungen aus den Kreisen der
Bevölkerung der besetzten Gebiete besondere Aufmerk-
samkeit zu. Dabei wurde festgestellt, daß es außer
der Bandera-Gruppe der OUN. in der Ukraine keine
Widerstandsorganisation gibt, die in der Lage wäre,
eine ernsthafte Gefahr darzustellen. Die Ermitt-
lungen gegen die Bandera-Gruppe wurden daher
besonders aktiviert.

Es wurde festgestellt, daß die Bandera-Gruppe
auf der Krim ihre Tätigkeit aufgenommen hat, propa-
gandistisch tätig ist und eine feste Organisation
zu schaffen sucht. Zur Erfüllung dieser Aufgaben
sind aus Lenberg 6 Sechser-Gruppen eingesetzt worden,
von denen 1 Mitglied der Gruppe für den Raum um

186

- 15 -

Simferopol bereits festgenommen werden konnte.

Ein Einsatzkommando der Sicherheitspolizei und des SD konnte bei Shitomir⁴ ebenfalls aus Lemberg stammende OUN-Angehörige festnehmen. Die diesen gestellten Aufgaben entsprachen den bereits bekannten Bestrebungen der ~~Bandra~~-Gruppe:

Aufstellung von ukrainischen Milizen;
Einsetzung von Bürgermeistern und
Milizkommandanten aus eigener Reihen;
Absetzung von nicht genehmen Amtspersonen;
Propagandatätigkeit.

Wie weit heute diese Kläne einen bereits eindeutig ~~gegen das Deutsche Reich~~ gerichteten Charakter angenommen haben, geht aus den Äußerungen eines Festgenommenen hervor. Danach soll den Anhängern der OUN. aufgegeben werden sein, nach russischen Gewehren und Munition zu suchen und diese sicher aufzubewahren, damit sie nicht in die Hände der deutschen Wehrmacht fielen. Wenn der Zeitpunkt, den die Führung der OUN. für günstig hält, gekommen und die erforderlichen Partisanengruppen aufgestellt sein würden, soll gegen die deutschen Besatzungsgruppen losgeschlagen werden. Die Partisanen werden aus den ~~Banderatzen~~ Milizen zusammengestellt.

Die führenden Kreise der OUN. glauben nicht an einen Sieg Deutschlands über Sowjetrußland und England. Man vertritt die Auffassung, daß Deutschland nach dem Siege über Sowjetrußland nicht den Krieg gegen England werde zu Ende führen können.

- 16 -

Diese Lage soll für die Errichtung einer selbständigen Ukraine ausgenutzt werden, wobei eine Intervention Deutschlands und Sowjetrußlands als ausgeblutete Völker kaum zu erwarten sein dürfte.

IV. Kirchenwesen.

=====

Um eine genaue Beobachtung der kirchlichen Entwicklung in ihrer Tätigkeit durchführen zu können, wird die Überprüfung der Geistlichen durch die Einsatzkommandos der Sicherheitspolizei und des SD fortgesetzt. Gleichzeitig wurden die vielfach bereits gebildeten Kirchenräte aufgelöst und durch zuverlässige und überprüfte Kirchenälteste ersetzt.

Der Erzbischof von Wilna, Jalbrzykowski, ein bekannter Vertreter des aktivistischen polnischen Nationalismus hat eine Offensive zur Katholisierung des weißruthenischen Raumes eingeleitet. Die für Smolensk und Mogilew vorgesehenen Missionsgeistlichen wurden von der Einsatzgruppe der Sicherheitspolizei und des SD bereits in Minsk ermittelt und abgeschoben.

Die Bildung griechisch-orthodoxer Gemeinden macht weitere Fortschritte. Bei Wiedereröffnungen bisher geschlossener Kirchen kommt es des öfteren zu starken Gefühlsausbrüchen der Gläubigen. Im allgemeinen stellt sich die griechisch-orth.

BA R70/SU/31

№ 16

**УНО переконує Гітлера про потребу незалежності
України**

Українське Національне Об'єднання
(УНО)

Берлін SW 11, 1 січня 1942
Заарляндштрассе 54"

Постчекkonto Берлін Nr 5814
Телефон: 192674
№ 33552/41

Його Ексцеленції
Панові райхсканцлерові Фюреру Німецького Народу
Адольфу Гітлерові.
Б е р л і н

Ваша Ексцеленціє!

Від імені проводу і 40 000 членів Українського Національного Об'єднання, яке практично представляє українські національні інтереси у Німецькому Райху та інтереси сотні тисяч українців, які тут знаходяться, бажаю Вам і німецькому народові щасливого Нового року і багато успіхів у боротьбі за нову Європу, яка побудована на засадах національних прав, соціальної справедливості й економічної рівності.

Так як нова Європа, у зв'язку з політичними, економічними та геостратегічними обставинами, ніколи не стане здійсненим фактом без активної участі Української Нації, обов'язково необхідно залучити Українську Націю до такої участі. З українського боку до цього є повна готовність, яка лише тоді може перетворитися в дію, коли буде гарантовано відновлення самостійної Соборної Української держави.

За це відновлення бореться пробуджена Українська Нація мужньо і самовіддано ще з 1917 року, сповнена рішучості назавжди звільнити Україну від чужоземного колоніального рабства і за всяку ціну добитися відновлення незалежної Соборної Української Держави. У цій запеклій українській національній боротьбі віддали своє життя вже понад 10 мільйонів українців, щоб надати через своє мучеництво, кров і смерть українській визвольній боротьбі незламної динаміки та сили, забезпечуючи тим самим у будь-якому випадку кінцеву перемогу у цій боротьбі.

Тому Українська Нація змогла непохитно протистояти усім спробам чужоземного поневолення України і навіть спричинилася у великій мірі до краху польського і московського імперіалізмів. Таким чином, українці взяли активну участь у створенні успішних передумов сучасної великої боротьби за нову Європу, внаслідок чого ще більше зміцнилося право вимог українців на національну свободу і державну самостійність.

Я сподіваюся знайти визнання цього факту у Вас, Ваша Ексцеленце, як поборника нової Європи. Тим більше, що відновлення самостійної Соборної Української держави відповідало б також і німецьким національним інтересам, особливо в той час, коли результат цієї боротьби за нову Європу вирішується тепер в Україні.

Необхідно уникнути повторення помилок 1918 року, коли німецька сторона обійшлася з Україною із застосуванням колоніальних методів, тому що українська нація має занадто високу силу, значущу історію і занадто високу культуру, щоб терпіти долю колоніального народу. Тому колоніальні зазіхання до України з боку старої і нової польської держави зазнали поразки, й те ж саме станеться і з московською імперією.

Ці факти, а також помилки 1918 року в Україні, не слід недооцінювати, в іншому випадку противникам Німеччини буде легко здійснювати їхню стару політику.

Отже, німецько-українське взаєморозуміння і співробітництво є даним фактом для обох націй, які по своїй природі, постійно удосконалюючись, залежні одна від одної. Цей факт змушує мене постійно звертатися до керівних осіб та установ Німецького Райху щодо німецько-українського взаєморозуміння та співпраці, ризикуючи навіть з німецького боку бути невірною зрозумілим або й засудженим.

Я вважаю своїм обов'язком перед нашими обома націями тепер, в переддень Нового року, звернути увагу Вашої Ексселенції на цей факт і на небезпеку. Новий рік, що наступає, стане далеконосним для Європи і європейських народів на довгі часи, якщо теперішня війна розтягнеться ще на декілька років. Тому Всемогутній Господь повинен бути милостивим до нас і допомогти у Новому році спільними зусиллями завоювати та побудувати нову Європу.

З українським вітанням!
Підпис: Тиміш Омельченко
підполковник у в. Голова проводу УНО.

RK. 108A - 2 JAN 1942 *Handwritten: v. 11/4* *Handwritten: Reg. z. 17372. t 26*
Ukrainische Nationale Vereinigung e.V. (U.N.O.)

Українське Національне
Об'єднання.

Berlin SW 11 1. Januar
Scharlandstraße 64

Postcheckkonto Berlin Nr. 6814
Telefon: 192874

Nr. 33552/41

An Seine Exzellenz
Herrn Reichskanzler und Führer des Deutschen Volkes
Adolf Hitler.
B e r l i n .

Handwritten: S. 17372 v. 16. A.

Iuere Exzellenz!

Im Namen des Vorstandes und der 40 000 Mitglieder zählenden Ukrainischen Nationalen Vereinigung, welche praktisch die ukrainischen nationalen Interessen im Deutschen Reiche und die hier befindlichen Hunderttausende Ukrainer vertritt, wünsche ich Ihnen und dem Deutschen Volk ein glückliches Neues Jahr und viel Erfolg im Kampfe um das auf nationalen Rechten, sozialer Gerechtigkeit und wirtschaftlicher Gleichberechtigung aufgebaute neue Europa.

Da ein neues Europa, bedingt durch die politischen, wirtschaftlichen und geostrategischen Umstände, ohne aktive Mitarbeit der Ukrainischen Nation nie zur Tatsache werden kann, ist es unbedingt erforderlich die Ukrainische Nation zu solcher Mitarbeit heranzuziehen. Dazu besteht von der ukrainischen Seite die volle Bereitschaft, welche erst in die Tat umgesetzt werden kann, wenn die Wiederherstellung des selbstständigen Allukrainischen Staates sichergestellt ist.

Um diese Wiederherstellung kämpft die erwachte Ukrainische Nation mutig und opferwillig schon seit dem Jahr 1917, fest entschlossen die Ukraine von der fremden kolonialen Ausbeutung für immer zu befreien und die Wiederherstellung des selbstständigen Allukrainischen Staates unter allen Umständen zu erringen. Diesem erbitterten ukrainischen nationalen Ringen sind bereits über 10 Millionen Ukrainer zum Opfer gefallen, um mit ihren Martern, Blut und Tod dem ukrainischen Freiheitskampf eine unbeugsame Dynamik und Kraft zu geben, den Erfolg dieses Kampfes in jedem Fall sicherstellend.

Darum konnte die Ukrainische Nation allen fremden Unterjochungsversuchen gegenüber der Ukraine unerschütterlich standhalten und hat sogar zum Zerfall des polnischen und moskowitzischen Imperialismus sehr viel beigetragen. Auf diese Weise kam es zu der aktiven ukrainischen Beteiligung bei der Schaffung der Erfolgsvorbedingungen zum

1942, 28. 07. 1942

gegenwärtigen grossen Ringen um das neue Europa, wodurch die Geltung der ukrainischen Ansprüche auf die nationale Freiheit und staatliche Selbstständigkeit nur noch befestigt wurde.

Die Anerkennung dieser Tatsache erhoffe ich vor allem bei Eurer Exzellenz, als Vorkämpfer für das neue Europa, zu finden. Noch dazu, wo die Wiederherstellung des selbstständigen Allukrainischen Staates auch den deutschen nationalen Interessen entspräche und besonders bei der gegenwärtig in der Ukraine liegenden Entscheidung im Ringen um das neue Europa.

Die Wiederholung der Fehler des Jahres 1918, als die Ukraine deutscherseits mit der Anwendung der Kolonialmethoden behandelt worden ist, sollte vermieden werden, da die Ukrainische Nation zu grossem nationalem Bewusstsein, zu grosser Stärke, zu bedeutender Geschichte und zu hoher Kultur besitzt, um das Schicksal eines Kolonialvolkes ertragen zu können. Darum trugen die Kolonial- und Zerstückelungsgelüste gegenüber der Ukraine seitens des alten und des neuen Polenstaates viel zu seinem Untergang bei und ebenso wird es dem Moskowitenimperium ergehen.

Diese Tatsachen, wie auch Fehlgriffe des Jahres 1918 in der Ukraine, sollen nicht übersehen werden, sonst wird es den Gegnern Deutschlands erleichtert, ihre alte Politik weiter zu betreiben.

Es bleibt also ein deutsch-ukrainisches Einverständnis und Zusammenarbeiten das Gegebenste für beide Nationen, die von der Natur sich vervollständigend aufeinander angewiesen sind. Diese Tatsache zwingt mich immer wieder bei den massgebenden Männern und Stellen des Deutschen Reiches um das deutsch-ukrainische Einverständnis und Litarbeiten nachzusuchen, selbst auf die Gefahr hin deutscherseits missverstanden oder gar verurteilt zu werden.

Ich halte es für meine Pflicht gegenüber unseren beiden Nationen, zu der gegenwärtigen Jahreswende nochmals Eurer Exzellenz auf diese Tatsache und auf die Gefahren aufmerksam zu machen. Das kommende neue Jahr wird schicksalsbestimmend für Europa und Europas Völker auf lange Zeit, wenn der gegenwärtige Krieg auch noch auf mehrere Jahre sich ausdehnen sollte. Darum soll uns der Allmächtige Gott gnädig sein und helfen im neuen Jahr mit gemeinsamen Kräften das neue Europa zu erkämpfen und zu errichten.

Mit ukrainischem Gruss!

Tymisch Omeltschenko.

Tymisch Omeltschenko
Oberstleutnant a.D.
Vorstandsvorsitzender der UNO.

№ 17

Лист митр. А. Шептицького, М. Величківського, А. Лівницького, М. Омеляновича-Павленка, А. Мельника до Гітлера

(14 січня 1942 р.)

Його Ексцеленції
Фюрерові і Райхсканцлеру Німецького Райху
Адольфу Гітлеру
в Берліні.

Ваша Ексцеленціє!

Українська нація пов'язувала з розвитком ситуації у Східній Європі, яка привела у середині минулого року до війни між Німеччиною і Радянським Союзом, великі надії. Провідні кола українського народу були завжди свідомі того, що зіткнення націонал-соціалістичної Німеччини з більшовицькою Москвою було неминучим, і тільки Німецький Райх під керівництвом Вашої Ексцеленції міг бути в стані завдати більшовизмові смертельного удару. Поразка Росії повинна дати Україні можливість приєднатися до політичної системи Європи.

Під впливом керівних кіл ставлення українських мас до Райху було цілком дружнім, і тому українці вітали німецьку армію із захопленням та допомагали німецьким солдатам всюди і як тільки могли. Українці у Червоній армії масово переходили на німецький бік, тому що вони вважали, що тут існують українські військові формування, і тому що вони очікували, що їм не буде відмовлено у боротьбі за звільнення своєї Батьківщини та у відбудові української держави.

А розчарування цих полонених було великим, коли їхні сподівання не справдилися. Українське населення знову охопила тривога, коли на територіях, звільнених від більшовиків, почали відбуватися події, свідками яких ми сьогодні є.

Усвідомлення нашого обов'язку перед нашим народом і почуття нашої відповідальності перед історією змушують нас звернутись до Вашої Ексцеленції, у руках якого є доля цілої

Європи, щоб звернути увагу на сьогоднішній стан речей в Україні і на небезпеку, яка в цьому криється. Ми сподіваємося, що наші наміри знайдуть у Вас розуміння, і наше слово здобуде Вашу довіру.

Недопущення українців до участі у збройній боротьбі проти їхнього споконвічного ворога пліч-о-пліч з німецькою та союзницькими їй арміями позбавило антибільшовицький табір важливого морально-політичного фактора, який би, без сумніву, полегшив виконання військових завдань на українських територіях і, перш за все, допоміг переможним арміям зміцнити їхні позиції у цій країні. Великодушне звільнення українців з таборів для військовополонених ні в якій мірі не змогло відшкодувати цієї втрати, тим більше що їхнє повернення додому здійснювалося в таких умовах, що багатьом тисячам воно коштувало власних життів. Їхні могили лише збільшили сум українського народу над втратою цієї людської сили і невикористанням військово-політичних можливостей, які були наявними.

Включення західноукраїнської території Галичини до Генерального губернаторства і передача Одеси разом з іншою областю під управління Румунії, не давши українському народові надії на пізніше воз'єднання їх з матірною територією, створило не менш тяжке враження. Обставини, за яких це сталося, і режим, який був введений на цих українських територіях, дають підстави вважати, що йдеться про приєднання Галичини до Польщі, а Одеси до Румунії. Рішення такого роду зводить нанівець широко задумані наміри щодо нового ладу Європи.

В українських центральних областях знову українцям відбирається можливість культурно-національного розвитку, в той час як створюються труднощі патріотичній пресі, забороняються традиційні культурні і просвітницькі об'єднання, закриваються школи, відбирається дозвіл на діяльність наукових інституцій і залишаються професорські кадри, мозок нації, без можливості наукової діяльності, навіть без засобів до життя. Такий стан речей викликає в українській громадськості велику тривогу про майбутнє національної культури.

Ненависна більшовицька система в Україні ліквідована, проте, з іншого боку, право на приватну власність, за яке вперто і ціною великих жертв боровся український народ, не відновлено. Колективні господарства, більшовицький засіб зробити українського селянина рабом, збереглися. Такий стан викликає

серед населення упереджене ставлення, яке ні в якій мірі не є корисним для організації роботи та її ефективності.

Провідні українські кола відразу після взяття столиці України німецькими військами зробили необхідні кроки до співпраці з німецькими установами у цій країні. Вони спонукали до утворення Української Національної Ради у Києві і до заходів щодо отримання дозволу від німецької адміністрації на її діяльність. Таким чином, всі творчі сили країни були мобілізовані на відновлення громадського та економічного життя в Україні. Проте німецька адміністрація припинила діяльність Української Національної Ради.

У тій мірі, в якій окуповуються українські території німецькими військами, у тій же мірі зменшуються можливості співпраці українського населення з німецькими установами. Замість того набирають значення антиукраїнські, а навіть антинімецькі фактори, які втратили були свої позиції у цій країні внаслідок поразки Польщі і Росії, проте зараз знову відновлюють свій вплив. Ця обставина є причиною напруження взаємних відносин в Україні.

Ми добре свідомі того, що умови військового стану, безсумнівно, тягнуть за собою певні труднощі. Проте ми мусимо вказати на те, що Україна занадто видана більшовицькій пропаганді і через те потребує особливої уваги. Український народ був би здатним чинити опір розкладаючому впливові Москви і був би готовим сам нести великий тягар, коли б мав певність того, що буде визнаватися і шануватися його право на життя та національний розвиток у його власних культурних, економічних і політичних формах.

На жаль, сьогоднішня дійсність не дає українцям цієї впевненості. Тому серед народних мас та в керівних колах в Україні панує велика стурбованість і страх за майбутнє нації. Сьогоднішній стан протирічить історичним завданням України, які випливають з її географічного положення.

І коли у минулому Версальська Європа зробила ризиковану помилку, підтримуючи ворогів України, Польщу і Росію, і тим самим перешкодила українському народові у здійсненні його історичного завдання, то тепер у розсуді нової Європи, яка під керівництвом Вашої Ексцеленції після знищення Польщі веде гігантську битву на просторах України, годиться признати право України на самостійне існування.

Інформуючи Вашу Ексцеленцію про справжній стан речей в Україні, просимо Вас усунути негативні сторони і прийняти до уваги позитивні моменти, на яких ми наголошуємо, бо коли б вони знайшли своє застосування у сьогоднішній дійсності, то це і означало б значне покращення ситуації у нашій країні. Ми запевняємо Вашу Ексцеленцію, що провідні кола в Україні готові до якомога тіснішої співпраці з Німеччиною, щоб об'єднаними силами німецького та українського народів вести боротьбу проти спільного ворога і втілити в життя новий лад в Україні та в усій Східній Європі.

(Власноручні підписи:)

Митрополит Андрей Шептицький
Президент Української Національної Ради у Львові

Професор М. Величківський
Президент Української Національної Ради у Києві

Андрій Ливицький
*Заступник Симона Петлюри, Головного Отамана
Української Народної Республіки тепер у Варшаві**

Ген. у від. М. Омелянович-Павленко
*Голова Генеральної Ради Українських комбатантів і
колишній командир Української Армії тепер у Празі*

Андрій Мельник
Вождь Українських Націоналістів тепер у Берліні

14 січня 1942 року

* Звертаємо увагу на факт, що Андрій Ливицький у цей час не вживав титулу "Президент УНР" в екзилі, бо ним він тоді не був.

HK 1383 A / 29 JAN 1942 *Stutt*

Ang. n. Rk 1087 U 135

[Handwritten signature/initials]

[Handwritten signature/initials]

11

An
Seine Exzellenz
den Führer und Reichskanzler des Deutschen Reiches
A d o l f H i t l e r
in B e r l i n .

Exzellenz !

Die ukrainische Nation verband mit der Entwicklung der Lage in Osteuropa, die in der Mitte des vorletzten Jahres zum Krieg zwischen Deutschland und der Sowjetunion führte, große Hoffnungen. Die führenden Kreise des ukrainischen Volkes waren sich immer dessen bewusst, dass ein Zusammenstoß des nationalsozialistischen Deutschlands mit dem bolschewistischen Moskau unausbleiblich war und dass nur das Deutsche Reich unter der Führung Eurer Exzellenz in stande sein konnte, dem Bolschewismus den Todesstoß zu versetzen. Die Niederlage Russlands sollte der Ukraine die Möglichkeit geben, sich dem politischen System Europas anzuschließen.

Unter dem Einfluss der führenden Kreise war die Einstellung der ukrainischen Massen dem Reich gegenüber eine durchaus freundschaftliche und aus diesem Grund bereiteten die Ukrainer die deutschen Waffen mit Begeisterung und waren den deutschen Soldaten behilflich, wo und wie sie nur immer konnten. Die Ukrainer in der Roten Armee gingen massenhaft auf die deutsche Seite über, weil sie glaubten, dass hier ukrainische Militärformationen bestünden, und weil sie erwarteten, dass ihnen die Möglichkeit einer aktiven Teilnahme am Kampf für die Befreiung ihres Vaterlandes und für den Wiederaufbau des ukrainischen Staates nicht verweigert werden würde.

Und die Enttäuschung dieser Gefangenen war groß, als sich ihre Hoffnungen nicht erfüllten. Die ukrainische Bevölkerung wiederum ergriff ernste Bedenken, als in den von den Bolschewiken befreiten Gebieten die Ereignisse eintraten, deren Zeugen wir heute sind.

Das Bewusstsein unserer Pflichten vor unserem Volk und das Gefühl unserer Verantwortung vor der Geschichte nötigen uns,

[Handwritten signature]

uns auf diesen Wege an Eure Exzellenz zu wenden, der Sie das Schicksal ganz Europas in den Händen halten, um die Aufmerksamkeit auf die heutige Lage der Dinge in der Ukraine und auf die Gefahren zu lenken, die sie in sich birgt. Wir wollen glauben, dass unsere Absicht bei Ihnen Verständnis findet und unser Wort sich Ihr Vertrauen erwirbt.

Die Nichtzulassung der Ukrainer zur Teilnahme am bewaffneten Kampf gegen ihren Erbfeind Schuster an Schuster mit der deutschen und den mit ihr verbündeten Armeen hat das antibolschewistische Lager eines wichtigen moralisch-politischen Faktors beraubt, der ohne Zweifel die militärischen Aufgaben im ukrainischen Gebiet erleichtern und vor allem den siegreichen Armeen beistehen würde; ihre Stellung in diesem Land zu festigen. Die grossmütige Entlassung von Ukrainern aus den Gefangenenlagern war in keinem Masse geeignet, diesen Verlust wettzumachen, zumal deren Heimkehr unter Bedingungen erfolgte, die vielen Tausenden am Wege das Leben kosteten. Ihre Gräber vergrösserten nur noch das Leid des ukrainischen Volkes über den Verlust dieser menschlichen Kräfte und die Nichtbeachtung militärisch-politischer Möglichkeiten, die sich darboten.

Die Eingliederung des westukrainischen Landes Galizien in das Generalgouvernement und die Hebergabe Odessas samt einem ganzen Gau unter die Verwaltung Rumäniens, ohne dass dem ukrainischen Volk die Hoffnung auf einen späteren Wiederanschluss dieser Gebiete an das ukrainische Mutterland gelassen worden wäre, hat einen nicht weniger schweren Eindruck hinterlassen. Die Umstände, unter denen das geschah, und das Regime, welches in jenen ukrainischen Gebieten eingeführt wurde, lassen denken, dass es sich um einen Anschluss Galiziens an Polen und Odessas an Rumänien handeln soll. Eine derartige Lösung würde die grosszügigen Absichten der Neuordnung Europas zunichtemachen.

In den ukrainischen Ferngebieten wiederum werden den Ukrainern alle Möglichkeiten einer kulturell-nationalen Entwicklung genommen, indem man der patriotischen Presse Schwierigkeiten macht, die traditionellen kulturellen und volkbildnerischen Vereine verbietet, die Schulen schliesst, die Erlaubnis zur Aufnahme des Betriebes der wissenschaftlichen Institutionen vorenthält und die Professorenkader, das Gehirn der Nation, ohne die Möglichkeit wissenschaftlicher Tätigkeit, ja selbst ohne Mittel zum Leben lässt. Eine solche Lage der Dinge ruft in der ukrainischen Öffentlichkeit grosse Besorgnis selbst um die Zukunft der völkischen Kultur hervor.

Das verhasste bolschewistische System wurde in der Ukraine abgeschafft, doch andererseits wurde bisher auch das Recht auf Privateigentum nicht wiederhergestellt, um welches das ukrainische Volk hartnäckig und um den Preis grosser Opfer gekämpft hat. Die Kollektivwirtschaften, bolschewistische Mittel zur Verknöcherung des ukrainischen Bauern, wurden beibehalten. Eine solche Lage ruft unter der Bevölkerung eine Voreingenommenheit her-

vor, die in keiner Weise der Organisation der Arbeit und ihrer Ausgiebigkeit dienlich ist.

Die führenden ukrainischen Freie machten sofort nach der Einnahme der Hauptstadt der Ukraine durch die deutschen Truppen die zur Aufnahme der Zusammenarbeit mit den deutschen Behörden in diesem Lande nötigen Schritte. Sie veranlassten die Bildung des Ukrainischen Nationalrates in Kyjiw und Massnahmen, die Erlaubnis zu dessen Tätigkeit von der deutschen Verwaltung zu erlangen. Auf diese Weise wurde die Mobilisierung aller schöpferischen Kräfte des Landes zum Wiederaufbau des öffentlichen und des Wirtschaftslebens in der Ukraine angestrebt. Doch die deutsche Behörde stellte die Tätigkeit des Ukrainischen Nationalrates ein.

Im selben Mass, wie ukrainische Gebiete von deutschen Truppen besetzt werden, verringern sich die Möglichkeiten einer Zusammenarbeit der ukrainischen Bevölkerung mit den deutschen Behörden. An Stelle dessen kommen antiukrainische, ja selbst anti-deutsche Faktoren zur Geltung, welche ihre Positionen in diesem Land infolge der Niederlage Polens und Russlands verloren haben, jetzt jedoch ihre Einflüsse zurückgerinnen. Dieser Zustand ist der Grund zu einer Spannung des gegenseitigen Verhältnisses in der Ukraine.

Wir sind uns dessen gut bewusst, dass die Bedingungen des Kriegszustandes unweigerlich gewisse Schwierigkeiten nach sich ziehen. Doch wir müssen darauf hinweisen, dass die Ukraine allzusehr der bolschewistischen Propaganda ausgeliefert ist und aus diesem Grund einer besonderen Behandlung bedarf. Das ukrainische Volk wäre den zersetzenden Einflüssen Moskaus gegenüber sehr widerstandsfähig und wäre bereit, selbst grosse Lasten zu ertragen, wenn es die Sicherheit besässe, dass sein Recht auf Leben und eine nationale Entwicklung in den ihm eigenen kulturellen, wirtschaftlichen und politischen Formen anerkannt und geachtet würde.

Leider gibt die heutige Wirklichkeit diese Gewissheit den Ukrainern nicht. Deshalb herrscht unter den Volksmassen und in den leitenden Kreisen in der Ukraine grosse Beunruhigung und Furcht um die Zukunft der Nation. Die heutige Lage steht in krassen Widerspruch zu den geschichtlichen Aufgaben der Ukraine, die sich aus ihrer geographischen Lage ergeben.

Und wenn in der Vergangenheit der Europa von Versailles einen bedenklichen Fehler beging, indem es durch Unterstützung der Feinde der Ukraine, Polens und Russlands, der ukrainische Volk an der Erfüllung seiner historischen Aufgaben hinderte, so ist es in das Erachten des neuen Europas, welches unter der Führung Eurer Exzellenz nach der Vernichtung Polens einen gigantischen Kampf in den Weiten der Ukraine führt, gestellt, der Ukraine das Recht auf eine selbständige Existenz zuzuerkennen.

Indem wir Eurer Exzellenz den wahren Stand der Dinge in der Ukraine unterbreiten, bitten wir, dessen negativen Seiten Abhilfe zu schaffen und die positiven Momente zu berücksichtigen,

die wir hervorheben, denn wenn dieselben in der heutigen Wirklichkeit Anwendung fänden, so würde das eine bedeutende Besserung der Situation in unserem Lande bedeuten. Wir versichern Eure Exzellenz, dass die führenden Kreise in der Ukraine zu einer möglichst engen Zusammenarbeit mit Deutschland bereit sind; um mit vereinten Kräften des deutschen und ukrainischen Volkes den Kampf gegen den gemeinsamen Feind zu führen und die neue Ordnung in der Ukraine und in ganz Osteuropa tatsächlich zu verwirklichen.

Erzbischof Andreas Graf Scheptytzkyj
 Erzbischof
 Präsident
 des Ukrainischen Nationalrates
 in L e m b e r g

Prof. M. Welytschkiwskyj
 Prof. M. Welytschkiwskyj
 Präsident
 des Ukrainischen Nationalrates
 in K y j i w

Andreas Liwytzkyj
 Andreas Liwytzkyj
 Stellvertreter Symon Petljuras
 des Holownyj Otaman d. Ukrainischen
 Volksrepublik
 d. z. in W a r s c h a u

Gen. a. D. M. Omeljanowitsch-Pawlenko
 Gen. a. D. M. Omeljanowitsch-Pawlenko
 Vorsitzender des Generalrats
 der Ukrainischen Kombattanten
 und eh. Kommandeur d. Ukrain. Armee
 d. z. in P r a g

Andreas Melnyk
 Andreas Melnyk
 Voschd
 der Ukrainischen Nationalisten
 d. z. in B e r l i n

am 14. Januar 1942 .

BA R 43 II/1504b

№ 18

Діяльність ОУН-Бандери в Херсоні та інших містах України

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 14 січня 1942 р.
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 155

(...)

Айнзацгрупа D
Місце дислокації — Сімферополь

ОУН у Херсоні і околиці

Секретно проведені розслідування виявили, що коло прибічників Бандери концентрувалося навколо першого командира самооборони К о н р а д а*. Наскільки значним було це коло осіб, спочатку не можна було однозначно встановити. Виникло, однак, припущення, що це коло перебувало у зв'язку з іншим колом осіб у херсонській міській управі, а його центром вважався заступник бургомістра Г р и ц е**. При проведенні акції проти прибічників Бандери через це були заарештовані обидві групи осіб***.

Арешти були проведені раптово. У численних затяжних допитах було встановлено, що коло прибічників Бандери обмежувалося кількома особами, які зуміли через спритне

* Конрад, правдиве прізвище Цица, розстріляний німцями, ближчі інформації про нього невідомі.

** Мабуть, Гриць. Ближчі інформації про нього невідомі.

*** Кількість арештованих невідома; між арештованими більшість місцевих українців, членів ОУН-Бандери.

використання своїх постів в Українській самообороні проводити активну агітацію за ОУН серед населення. При цьому керівник групи, командир самооборони Конрад діяв дуже вміло, виступаючи не особисто, а майже завжди через своїх помічників. Під приводом організації підрозділів самооборони в селах проводились зібрання, на яких були присутні до 2 000 чоловік. При цьому велась агітація за ОУН і Бандеру, пропагувались цілі ОУН, роздавались листівки і здійснювались заклики до активної співпраці.

Те, що діяльність прибічників Бандери не мала більших успіхів, пов'язано з тим, що серед сільського населення були повністю відсутні знання про взаємозв'язки, а у широких колах заснування організації відкидалося взагалі. Прибічники Бандери були визнані "східними галичанами", як впливає з показань, і через це їх розглядали як чужинців; ця поведінка зумовлена мовними відмінностями. Незважаючи на це, проводилась широкомасштабна пропаганда з використанням друкованих матеріалів.

Українська самооборона у Херсоні і ОУН

На основі ряду доносів було встановлено, що бандерівські підривні дії в Українській Самообороні вже здобули підґрунтя, так що виникла необхідність здійснити перевірку керівних членів самооборони. При цьому, однак, виявилось, що коло оточуючих осіб навколо Конрада діяло надзвичайно обережно і спочатку робило лише натяки про різні українські організації, такі, що навіть керівники підрозділів Самооборони лише частково були поінформовані про ОУН. Їх мали, ймовірно, без їхнього відома залучити в інтересах досягнення мети групи осіб навколо Конрада. У ході допитів виявилось, що майже всі інші керівні члени Самооборони були переконані у нездійсненності і незаконності планів Бандери і ОУН та мали намір активно протидіяти цим підривним діям.

Діяльність ОУН на окупованих українських територіях

З допитів виявились цікаві констатації щодо методики ОУН по здійсненню своїх цілей у Великій Україні. У випадку виявлених прибічників Бандери йдеться лише про східних галичан, які з очевидними конкретними дорученнями були

вислані у нові окуповані райони. Численні члени Українського легіону, який раніше перебував у Львові, були виділені як перекладачі до складу німецького вермахту. Так як згідно з подальшими інформаціями більшість керівників бандерівського руху походила з Львівської області, можна зробити висновок, що направлені особи під прикриттям своєї перекладацької діяльності, і використовуючи своє становище при наступі німецького вермахту, здійснювали пропаганду в інтересах ОУН на всіх окупованих українських територіях. З численних показань свідків виходить, що прибічникам Бандери вдалося лише завдяки посвідченням ОУН перетинати мости і прикордонні переходи та використовувати транспортні засоби вермахту, щоб потрапити у намічені райони. Як впливає з подальших свідчень, був поширений політичний лозунг, згідно з яким в Яссах, а пізніше в районі Миколаєва створена Українська Армія, яка складається переважно з українських націоналістів напрямку Бандери. Під приводом зголоситися добровольцями для вступу у цю армію на окуповані території прибули численні прибічники Бандери і пропитували там свої ідеї. Заклики і “пам’ятки” розвішувались публічно, частково в управліннях бургомістрів (магістратах) і в казармах підрозділів самооборони. Командири самооборони і бургомістри призначались, а якщо вони не були надійними в сенсі ОУН, то їх заміняли прибічниками Бандери або з їх допомогою намагались усунути. Такими методами ОУН поступово мала поширюватись і займати якомога більше постів. Так, наприклад, командир Херсонської Самооборони хотів припинити там свою діяльність, щоб очолити самооборону у Сімферополі. Його помічник Костюк* мав намір діяти у Севастополі.

Із свідчень і згідно з бесідами з секретарем архієпископа Антонія у Кам’янці-Подільському (секретар належав до кола підозрюваних осіб), майбутнього єпископа Херсонського і Одеського, впливає, що можна зробити висновки взаємовідносин Української Національної Церкви і ОУН. Нова Українська Національна Церква спирається переважно на “українських патріотів” і своєю принциповою позицією демонструє суттєвий збіг з програмою ОУН.

* Мабуть, Леонід Костюк, член ОУН-Бандери, розстріляний німцями у жовтні 1943 р.

- 30 -

14 Januar 42
Ereignismeldung n° 155

Einsatzgruppe D:

136

Standort: S i m f e r o p o l .

Die OUN. in Cherson und Umgebung.

Vertraulich durchgeführte Ermittlungen hatten ergeben, dass der Kreis der Banderaanhänger sich um den ersten Kommandanten des Selbstschutzes - K o n r a d - scharke. Wie gross dieser Personenkreis war, konnte zunächst nicht eindeutig ausgemacht werden. Es bestand jedoch die Vermutung, dass dieser Kreis mit einem zweiten Personenkreis in der Chersoner Stadtverwaltung in Verbindung stand, als dessen Mittelpunkt der stellvertretende Bürgermeister H r i z e galt. Bei Durchführung einer Aktion gegen die Banderaanhänger mussten daher beide Personenkreise festgenommen werden.

Die Verhaftungen erfolgten schlagartig. In zahlreichen langwierigen Vernehmungen wurde festgestellt, dass der Kreis der Banderaanhänger sich auf wenige Personen beschränkte, die es unter geschickter

Ausnutzung ihrer Stellungen im Ukrainischen Selbstschutz verstanden, eine rege Werbung für die OUN. unter der Bevölkerung durchzuführen. Hierbei verhielt sich der Führer dieses Kreises, der Selbstschutzkommandant Konrad äusserst geschickt, indem er nicht selbst hervortrat, sondern fast ausschliesslich seine Helfer ansetzte. Es wurden unter dem Vorwand der Gründung von Selbstschutzabteilungen auf dem Lande Versammlungen durchgeführt, bei denen bis zu 2 000 Menschen anwesend waren. Hierbei wurde für die OUN. und Bandera geworben, die Ziele der OUN. propagiert, Flugblätter verteilt und zur aktiven Mitarbeit aufgerufen.

Wenn die Tätigkeit der Bandera-Anhänger keine grösseren Erfolge aufzuweisen hatte, so lag dies daran, dass bei der Landbevölkerung die Kenntnis über die Zusammenhänge völlig fehlten und dass in weiten Kreisen die Gründung von Organisationen überhaupt abgelehnt wurde. Die Bandera-Anhänger wurden, wie aus eugenaus-

sagen hervorgeht, als "Ostgalizier" erkannt und geradezu als Fremdlinge betrachtet, eine Haltung, die durch die sprachlichen Unterschiede gefördert wurde. Ungeachtet dessen wurde eine ausgedehnte Schriftenpropaganda getrieben.

Ukrainischer Selbstschutz in Cherson und EUT.

Aus einer Reihe von Anzeigen konnte geschlossen werden, dass die banderistischen Untriebe in dem Ukrainischen Selbstschutz bereits an Boden gewonnen hätten, so dass eine Überprüfung der führenden Selbstschutzangehörigen notwendig wurde. Hierbei stellte sich jedoch heraus, dass der Kreis um K o n r a d sehr vorsichtig zu Werke gegangen war und vorerst nur Andeutungen über die verschiedenen ukrainischen Organisationen gemacht hatte, so dass auch die Abteilungsleiter des Selbstschutzes nur sehr unvollkommen über die OUN unterrichtet waren. Sie sollten vermutlich ohne ihr Wissen für die Ziele des Kreises um Konrad eingespannt werden. Im Laufe der Vernehmungen zeigte es sich, dass fast alle übrigen

führenden Angehörigen des Selbstschutzes von der Undurchführbarkeit und Ungesetzlichkeit der Pläne Banderas und der OUN. Überzeugt waren und dass sie gewillt sind, sich diesen Umtrieben aktiv entgegenzustellen.

Die Tätigkeit der OUN in den besetzten ukrainischen Gebieten.

Aus den Vernehmungen ergaben sich interessante Feststellungen über die Methodik der OUN für die Durchsetzung ihrer Ziele in der Gross-Ukraine. Bei den ermittelten Bandera-Anhängern handelt es sich ausschliesslich um Ostgalizier, die mit offenbar festen Aufträgen in die neu besetzten Gebiete entsandt worden waren. Viele Angehörige der ehemals in Lemberg stehenden Ukrainischen Legion waren der deutschen Wehrmacht als Dolmetscher zugeteilt worden. Da nach weiteren Feststellungen die Mehrzahl der führenden Männer der Bandera-Bewegung aus dem Lemberger Bezirk stammen, kann gefolgert werden, dass die zur Wehrmacht überstellten Männer unter dem Deck-

mantel ihrer Dolmetschertätigkeit und unter Ausnutzung ihrer Position beim Vormarsch der deutschen Wehrmacht die Propaganda für die OUN in die gesamten besetzten ukrainischen Gebiete tragen sollten. Aus zahlreichen Zeugenaussagen geht hervor, dass es Bandera-Anhängern gelang, lediglich mit Ausweisen der OUN, versehen, Brücken und Grenzübergänge zu passieren und Beförderungsmittel der Wehrmacht zu benutzen, um in die von ihnen vorgesehenen Räume zu gelangen. Wie aus den Aussagen weiter hervorgeht, war die Parole verbreitet worden, dass sich in Jassy, später in der Gegend von Nikolajew eine Ukrainische Armee gebildet habe, die sich vorwiegend aus ukrainischen Nationalisten der Bandera-Richtung zusammensetze. Unter dem Vorwand, sich in diese Armee als Freiwillige einzureihen, kamen zahlreiche Bandera-Anhänger in die besetzten Gebiete und propagierten dort ihre Ideen. Aufrufe und "Denkbriefe" wurden öffentlich angeschlagen, teilweise in den Bürgermeistereien und in den Unter-

künftigen der Selbstschutzabteilungen ausgehängt. Selbstschutzkommandanten und Bürgermeister wurden eingesetzt oder, soweit sie nicht zuverlässig im Sinne der OUN erschienen, durch Bandera-Anhänger abgelöst oder zu verdrängen versucht. Mit diesen Methoden sollte sich die OUN allmählich vorschleichen und möglichst viele wichtige Stellen besetzen. So wollte beispielsweise der Kommandant des Chersoner Selbstschutzes seine Tätigkeit dort aufgeben, um in Simferopol den Selbstschutz aufzuziehen. Sein Helfer Kostiu beabsichtigt, in Sewastopol tätig zu werden.

Aus den Aussagen und nach Gesprächen mit dem zu dem verdächtigen Personenkreis gehörenden Sekretär des Erzbischofs Antony v. W a m e n e z - P o d o l s k y , des künftigen Bischofs von Cherson und Odessa, geht hervor, dass auf wechselseitige Beziehungen zwischen der Ukrainischen Nationalkirche und der OUN geschlossen werden darf. Die neue Ukrainische Nationalkirche stützt sich weitgehend auf die 'Ukrainischen'.

Patrioten" und zeigt in ihrer Grundhaltung
wesentliche Übereinstimmung mit dem Programm
der ODM.

BA R 58/220

№ 19

Діяльність ОУН-Бандери в Херсоні та інших містах

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД)
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Берлін, 16 січня 1942 р.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 156

(...)

Діяльність ОУН

Айнзацкоманда 5 звернула особливу увагу на нелегальну діяльність прибічників Бандери. Допит багатьох українців, звільнених із школи міліції у Клевані, дав нові матеріали стосовно революційних планів ОУН і підтвердив правильність висновків, які були зроблені раніше.

У Києві в даний час знаходяться щонайменше два важливих члени ОУН, один з них має псевдо Запорожець або Косар*, і нібито мав би передбачитись на пост міністра у державі Бандери. Зв'язки ОУН у Києві сягають аж до міліції, якою керують люди Мельника. Вони були до такої міри сильними, що їм (бандерівцям) вдалося багаторазово звільнити членів їх партії, заарештованих міліцією. Вдалося захопити (арештовано- В.К.) частину посередників, відповідальних за такий стан.

Бандерівці, які прибули з Клевані і, мабуть, також з дальших опорних пунктів ОУН, користуються різними псевдами (псевдонімами - В.К.). Так, наприклад, провідник одної групи, яку вдалося ліквідувати, мав три різних псевда. Прибічники Бандери пересуваються дуже обережно і, лише знаючи їхні таємні паролі,

* Правдиве прізвище — Дмитро Маївський, заступник провідника ОУН-Бандери на східних українських землях; від 1942 р. член Проводу цієї організації. Загинув у Чехії під кінець 1945 р.

є можливим вийти на зв'язкових. Частково вони використовують молодших осіб, які нічого не знають, з якою метою їх використовують.

Стосовно школи міліції у Клевані вдалося одержати наступні відомості:

Керівником школи є певний Остап* або працюючий в школі інструктор на ім'я Славко. Остап знає зв'язкових у Києві і найдокладніше поінформований про паролі. Він повинен знати, де захована зброя, призначена для повстання, а також в яких місцях у Клевані або Рівному переховуються друкарські шрифти ОУН. Заарештований у Києві інструктор Клеванської школи міліції Василь Щербак назвав прізвище 13 прибічників Бандери, у володінні яких мала перебувати зброя.

Згідно зі збіжними даними заарештованих тут бандерівців конкретний термін початку запланованої революції не названий. Сигнал до повстання має дати Бандера, на звільнення якого розраховують в ОУН. Запаси зброї походять з віднайдених складів або з підбраного біля вбитих червоноармійців спорядження. У передбаченні прийдешньої акції, ОУН присвячувала однаково багато уваги як залишеним советами складам зброї, так і банкам. Гроші банків призначались не лише на фінансування ОУН, але, передусім, для утримання осіб, які повинні працювати із закордоном або за кордоном. Цим пояснюється те явище, що люди Бандери постійно намагаються пробиватися на територію країни разом з фронтовими військами або відразу — за ними.

Заарештовані тут бандерівці підтверджують, що із початком повстання планувалось провести підриви мостів.

* *Правдиве прізвище не встановлено (мабуть — Сергій Качинський).*

Arkadaski, seit 1929 KP-Mitglied, der Führer einer 30 Mann starken Sabotageabteilung, Wassil Komarienkow, die geheime Mitarbeiterin des NKWD und Vertraute des bekannten NKWD-Führers Tscherniawski mit Namen Anna Doruschko, sowie eine ganze Reihe weiterer Kommunisten. Bezeichnend ist, daß verschiedene von ihnen mit dem Ruf "Heil Stalin" den Weg zur Erschießung antraten.

Tätigkeit der OUN.

Das Einsatzkommando 5 richtete ein besonderes Augenmerk auf die illegale Tätigkeit der Bandera-Anhänger. Die Vernehmung mehrerer von der Milizschule in Kiew entlassener Ukrainer ergab in Bezug auf die Revolutionspläne der OUN neues Material und bestätigte die Richtigkeit der früher getroffenen Feststellungen.

In Kiew befinden sich z.Zt. mindestens 2 wichtige Mitglieder der OUN, von denen der eine mit dem Decknamen S a p o r e s h e t z oder K o e s a n angeblich für einen Ministerposten im Bandera-Staat vorgesehen sein soll. Die Beziehungen der OUN reichen in Kiew bis in die ansich von Melnik-Leuten geführte Miliz hinein. Sie waren immerhin schon so stark, daß es den Bandera-Leuten gelang, mehrfach von der Miliz festgenommene Angehörige der Partei zu befreien. Es ist gelungen, einen Teil der für diesen Zustand verantwortlichen Mittelsmänner zu erfassen.

Die aus Kiew und anscheinend auch aus weiteren Stützpunkten der OUN einreisenden Bandera-Leute bedienen sich verschiedener Decknamen. So z.B. verfügte der Leiter einer Gruppe, die ausgehoben werden konnte, über 3 verschiedene Decknamen. Die Bandera-Anhänger bewegen sich sehr vorsichtig und es ist nur bei Kenntnis ihrer Geheimparolen möglich, an die Verbindungsmänner heranzukommen. Z.T. bedienen sie sich jüngerer Leute, die gar nicht wissen, zu welchem Zweck sie ausgenützt werden.

- 49 -

Über die Milizschule Kiewan könnte folgendes in Erfahrung gebracht werden:

Leiter der Schule ist entweder ein gewisser Ostap oder ein in der Schule als Instrukteur tätiger Mann namens S l a w k o. Ostap kennt die Verbindungsleute in Kiew und ist auch über die Pareden genauestens informiert. Er muss auch wissen, wo die für die Erhebung vorgesehenen Waffen versteckt sind und ebenso, an welchen Stellen in Kiewan oder in Rywna die Druckschriften der OUN verborgen liegen. Der in Kiew festgenommene Instrukteur der Milizschule Kiewan, Wassil S c h e r o s k, gab die Namen von 13 Bandera-Anhängern an, in deren Besitz sich Waffen befinden sollen.

Nach übereinstimmenden Angaben der hier festgenommenen Bandera-Leute ist ein fester Termin für den Ausbruch der geplanten Revolution nicht genannt worden. Das Signal zur Erhebung soll durch Bandera gegeben werden, mit dessen Freilassung man bei der OUN rechnet. Die Waffenbestände stammen aus aufgefundenen Lagern oder aus gefallenem Rotarmisten abgenommenen Ausrüstungen. Den von den Sowjets zurückgelassenen Waffenbeständen hat die OUN in Voraussicht der kommenden Aktion die gleiche Aufmerksamkeit gewidmet wie den Banken. Die Gelder der Banken waren nicht nur zur Finanzierung der OUN sondern vor allem für die Kosten der Leute bestimmt, die mit und im Ausland arbeiten sollten. Hieraus erklärt sich auch die Erscheinung, daß die Bandera-Leute immer wieder versuchen, mit der kämpfenden Truppe oder gleich hinter ihr in's Land vorzustossen.

Die hier festgenommenen Bandera-Leute bestätigten, daß bei Ausbruch des Aufstandes geplant war, Brückenübergänge vorzunehmen.

BA R 58/220

№ 20

Розпорядження Розенберґа про вищі учбові заклади

Райхсміністер окупованих територій Сходу
1/2с/143/41

Берлін, 21 січня 1942 р.

Розпорядження про високошкільну політику у Райхскомісаріаті Україна

При трактуванні питань про вищі учбові заклади необхідно діяти згідно з такими принципами:

I.

Всі вищі учбові заклади в Райхскомісаріаті Україна належить до дальших вказівок закрити. Це стосується також самостійних факультетів робітничих університетів, самостійних інститутів, філій радянської Академії, вищих професійних шкіл і всіх установ подібного роду.

II.

Виняток щодо поданого в п. I розпорядження стосується медичних, ветеринарних, сільськогосподарських, лісотехнічних і технічних факультетів, а також природничих професій, вивчення яких є необхідним на вищевказаних факультетах. (Наприклад, для медицини: фізика, хімія). Ці факультети слід вести як організаційно і професійно самостійні.

Те ж саме стосується вищих професійних шкіл, інститутів, академій та інших установ, які належать до вищевказаних галузей.

III.

Студентам вищих семестрів, які не належать до названих у п. I факультетів, надається можливість закінчити своє навчання пізніше. Право на це вони можуть заслужити лише своєю зразковою поведінкою.

Навчальний персонал названих у п. I наукових інституцій, які мають бути закриті, необхідно попередньо звільнити. Поновне працевлаштування таких викладачів, якщо вони після докладної перевірки покажуть себе політично надійними, є за даних умов можливим.

V.

Викладачі факультетів, названих у п. II, підлягають суворому випробуванню на їх політичну надійність. Їх викладацька та дослідницька діяльність повинна й надалі проходити під контролем.

підп. Розенберг.

Der Reichminister
für die besetzten Ostgebiete.
I/2c/143/41

Berlin, den 21.1.1942.

91

V e r o r d n u n g
über die Hochschulpolitik im Reichskommissariat
U k r a i n e.

Bei der Behandlung der Hochschulfragen ist nach folgenden Grundsätzen zu verfahren:

I.

Alle Hochschulen im Reichskommissariat Ukraine sind bis auf weiteres zu schliessen. Dies gilt ebenfalls für die selbständigen Fakultäten, Arbeitsuniversitäten, selbständigen Institute, für die Zweigstellen der Sowjet-Akademie, Fachhochschulen und sonstigen Einrichtungen dieser Art.

II.

Eine Ausnahme zu der in Pkt. I getroffenen Bestimmung gilt lediglich für die medizinischen, tierärztlichen, landwirtschaftlichen, forstwirtschaftlichen und technischen Fakultäten und die naturwissenschaftlichen Fächer, die zur Absolvierung des Studiums in den vorgenannten Fächern notwendig sind. (Z.B. für Medizin: Physik, Chemie). Diese Fakultäten sind organisatorisch und fachlich als selbständige Institutionen weiterzuführen.

Dasselbe gilt für die Fachhochschulen, Institute, Akademien und sonstigen Einrichtungen der oben bezeichneten Gebiete.

III.

Studenten höherer Semester, die nicht zu den unter I genannten Fakultäten gehören, steht die Möglichkeit offen, ihr Studium später zu beenden. Das Recht hierzu muss erst durch vorbildliches Verhalten erwirkt werden.

-2-

- 2 -

Der Lehrkörper sämtlicher in Pkt. I genannten zu schließenden wissenschaftlichen Institutionen ist vorsorglich zu entlassen. Eine Wiedereinstellung solcher Lehrkräfte, die sich nach eingehender Prüfung als politisch zuverlässig erwiesen haben, ist gegebenenfalls in Aussicht zu stellen.

V.

Die Lehrkräfte der in Punkt II genannten Fakultäten sind hinsichtlich ihrer politischen Zuverlässigkeit einer eingehenden Prüfung zu unterziehen. Ihre Lehr- und Forschungstätigkeit ist fortgehend zu überwachen.

gez. Rosenberg.

BA R 6/206

№ 21

Німецька служба безпеки (СД) про ОУН

Донесення про діяльність і ситуацію № 9 Айнзацгруп поліції безпеки і СД в СРСР

(За період з 1.1. по 31.1.1942)

(...)

V. Організація Українських Націоналістів (ОУН)

Коли полковника Коновальця убив агент НКВС тому, що совети вбачали небезпеку у зростаючому русі ОУН, на чолі якої був убитий, — ця небезпека мала видаватись їм особливо серйозною, бо українці здавна являли собою в Радянському Союзі постійно упертий елемент, — ОУН розпалась на два напрями, бо Коновалець не залишив по собі жодного політичного заповіту.

Вожді обох новопосталих напрямів ОУН, Степан Бандера і Андрій Мельник, дуже скоро розійшлися у думках. Кінцева мета в обох, однак, єдина, а саме — створення незалежної суверенної України. В той час, коли Мельник спочатку вів себе пасивно і намагався розбудувати рух за межами України і його переорганізувати, Бандера взявся негайно розбудовувати його групу підпільно у зайнятих частинах України. Особливо він розбудовував організацію у колишній Польщі, але не забував також енергійно розгорнути свою пропаганду в районах українських поселень, які належать до Румунії та Угорщини.

Коли ж українська молодь переважно підтримала Бандеру, а німецькі інстанції мусили використовувати фізично працездатних людей, Бандера здобув над Мельником постільки відчутну перевагу, коли саме його прибічники як перекладачі або вдавані організатори проникли в країну і поряд зі своїми офіційними завданнями відразу і без огляду на досягнуті домовлення між Бандерою і компетентними німецькими урядовими інстанціями розгорнули свою пропагандистську діяльність. Наскільки сильним почував себе тоді Бандера, доводить проголошення

українського уряду на чолі з Ярославом Стецьком у Львові відразу після падіння міста. Поліція безпеки і СД відразу після цієї урядової заяви провели необхідні дії по обмеженню діяльності Бандери.

ОУН була змушена якомога докладніше дізнатися про німецькі наміри, щоб відповідно до цього визначити власний метод роботи і тактику. Вона використала і використовує ще і сьогодні перекладачів-українців, які працюють у німецьких установах. Завдяки цьому ОУН має уявлення не лише про частину німецьких намірів, але також про практичні можливості їх реалізації. Відповідно до цього вона перебудувала свої методи. На місце початкової офіційної діяльності тепер прийшла нелегальна таємна діяльність із застосуванням псевдонімів і паролів. Довірені особи і активісти улаштувалися на непомітних назовні постах української цивільної адміністрації.

Основою української військової влади, до якої змагає Бандера, служить міліція. Вже в липні 1941 р. у заклик українського лейтенанта Легенди містилась вимога створення українського війська. Знайдена російська зброя мала приховуватись для озброєння передбачуваного війська, а не здаватись (німцям - В.К.). За такими інструкціями ОУН діяла до сьогоднішнього дня.

Дана німецьким органам обіцянка щодо організації господарського життя в Україні і надана в зв'язку з цим німецькою стороною свобода дій і пересування для людей Бандери була інтерпретована прихильниками ОУН лише в такому сенсі, який відповідав їхнім власним планам і намірам. В інших випадках вони не звертали уваги на будь-які обіцянки. Навіть і призначення німецькими органами начальників міліції, бургомістрів та інших службовців визнавались лише тоді, коли ці особи бажали і могли надати перевагу планам ОУН.

За таким розвитком подій уважно стежили айнзацгрупи поліції безпеки і СД. До відкритого протистояння з ОУН дійшло лише після того, як група Бандери почала усувати своїх конкурентів, прибічників Мельника, з допомогою багатьох вбивств*.

* Цю неправдиву інформацію німці отримали з оточення ОУН-Мельника.

Ця боротьба вступила в нову фазу, коли одним колишнім співробітником НКВС були виявлені стосунки НКВС з ОУН. НКВС сприймав ОУН як серйозну небезпеку для подальшого існування Радянської України. Через це НКВС був змушений вжити заходів для знищення ОУН. План такого знищення передбачав проникнення в ОУН агентів НКВС. Серед них знаходились Турчманович*, один з найближчих співробітників Степана Бандери, і Богдан Бандера**, брат провідника ОУН.

НКВС цілком враховував можливості окупації України німецькими військами і на цей випадок передбачав повстання населення в тилу німецької армії. Крім спеціальних агентів НКВС, які мали завдання по розгортанні такого повстання, НКВС бажав використати для цього також і агентів, спеціально направлених в ОУН. Повстання мало спочатку маскуватись під національну визвольну боротьбу, а після виникнення заворушень агенти НКВС мали б захопити керівництво і за підтримки партизанів перетворити масову революцію у більшовицьку справу.

Найсерйознішими противниками бандерівського руху серед його земляків на Заході є Лівіцький***, а на Сході — Мельник. В той час, як Лівіцький прагне об'єднання всіх трьох груп, в тому числі і групи Бандери, антагонізм між Мельником і Бандерою став нездоланим внаслідок політичних вбивств у Житомирі та Вінниці**. Останні жорсткі заходи проти Бандери мали свій вплив також і на Мельника, а саме настільки, що він нещодавно почав переходити до заснування конспіративних осередків*, щоб, можливо, протистояти з успіхом німецьким ударам.

У деякій мірі Мельник зайшов настільки ж далеко, як і Бандера. Бандерівському проголошенню уряду у Львові він

* Михайло Турчманович, член ОУН, учасник Другого Великого Збору ОУН (Рим, 1939), член Північної Похідної Групи ОУН-Бандери, яка у серпні 1941 р. дійшла до Василькова, під Києвом, і була частково розгромлена німцями. Подальша доля невідома.

** Богдан Бандера, учасник Середньої Похідної Групи ОУН-Бандери, пропав безвісті у 1941 р. у Центральній Україні

*** Йдеться про Андрія Лівіцького.

4* Див. документи 43, 47, 48, 50 тому I, док. 3, 5 цього тому.

5* У Києві, починаючи від січня 1942 р.

протиставив створення української Національної Ради у Києві. Національна Рада, яка намарно добивалася визнання з боку німецьких інстанцій, є офіційно неполітичним органом для відстоювання українських інтересів і життєвих потреб. Фактично вона являє собою певну форму українського уряду, рушійною силою якої у Києві є д-р Кандиба. Населення Східної України майже нічого не знає про існування цієї Національної Ради, а обізнана київська інтелігенція ставиться до неї з певною недовірою.

Tätigkeits- und Lagebericht n.º 9
vom 1.1. - 31.1.1942 J.D.

- 18 -

V. Organisation ukrainischer Nationalisten (O.U.N.)
=====

Als der Oberst Konowaletz von Agenten des NKWD ermordet wurde, weil die Sowjets in der aufstrebenden Bewegung der O.U.N., an deren Spitze der Ermordete stand, eine Gefahr sahen, die den Sowjets schon deshalb besonders ernst erscheinen mußte, weil die Ukrainer von jeher in der Sowjetunion ein ständig renitentes Element darstellten, zerfiel die O.U.N. in 2 Richtungen, da Konowaletz kein politisches Testament hinterlassen hatte.

Die Führer der neuentstandenen beiden O.U.N.-Richtungen, Stepan Bandera und Andrej Melnik, gerieten sehr bald in Meinungsverschiedenheiten. Das Endziel ist bei beiden jedoch das gleiche, nämlich die Schaffung einer unabhängigen souveränen Ukraine. Während Melnik sich zunächst passiv verhielt und die Bewegung außerhalb der eigentlichen Ukraine aufzubauen und durchzuorganisieren sich bemühte, ging Bandera sofort darauf aus, seine Gruppe in den besetzten Teilen der Ukraine unterirdisch aufzubauen. Insbesondere baute er die Organisation im früheren Polen aus, vergaß aber nicht, auch in den zu Rumänien und Ungarn gehörenden ukrainischen Siedlungsgebieten seine Propaganda energisch vorzutreiben.

Da die ukrainische Jugend überwiegend bei Bandera stand und die deutschen Stellen sich körperlich leistungsfähiger Menschen bedienen mußten, bekam Bandera vor Melnik insofern einen beträchtlichen Vor-

185

428

sprung, als gerade seine Anhänger als Dolmetscher oder angebliche Organisatoren in das Land eindringen und neben ihren offiziellen Aufgaben sofort und ohne Rücksicht auf die zwischen Bandera und den zuständigen deutschen Regierungsstellen getroffenen Abmachungen ihre Propagandatätigkeit entfalteten. Wie stark sich Bandera damals fühlte, beweist die in Lemberg kurz nach dem Fall der Stadt vorgenommene Proklamierung der ukrainischen Regierung mit Jaroslaw Stetzko an der Spitze. Die Sicherheitspolizei und der SD ergriffen sofort nach dieser Regierungserklärung die erforderlichen Maßnahmen zur Einschränkung der Tätigkeit Banderas,

Die OUN. war gezwungen, sich möglichst genau über die deutschen Absichten zu informieren, um die eigene Arbeitstechnik und Taktik dementsprechend einzustellen. Sie bediente und bedient sich noch heute der bei deutschen Dienststellen tätigen Dolmetscher ukrainischer Nationalität. Die OUN. ist daher nicht nur über einen Teil der deutschen Absichten sondern auch über die praktische Möglichkeit, diese Absichten zu realisieren, durchaus im Bilde. Sie hat dann auch ihre Methoden dementsprechend umgestellt. Der früher offiziellen Tätigkeit ist jetzt eine illegale, geheime Tätigkeit unter Verwendung von Decknamen und Parolen gefolgt. Vertrauensleute und Funktionäre werden in nach außen hin unauffälligen Stellen der ukrainischen Zivilverwaltung untergebracht.

186
414

201

Der von Bandera angestrebten ukrainischen Militärmacht dient als Grundstock die Miliz. Bereits im Juli 1941 war in einem Aufruf des ukrainischen Leutnants Legenda zur Bildung eines ukrainischen Heeres aufgefordert worden. Danach sollten aufgefundene russische Waffen nicht abgeliefert sondern für die Bewaffnung des vorgesehenen Heeres versteckt werden. Nach diesen Richtlinien ist die OUN. bis zum heutigen Tage verfahren.

Die den deutschen Stellen gegebene Zusage, das Wirtschaftsleben der Ukraine zu organisieren und die in Verbindung hiermit den Banderaleuten von deutscher Seite gegebene Handlungs- und Bewegungsfreiheit wurde von den Anhängern der OUN. nur soweit sinngemäß ausgelegt, als sie ihren eigenen Plänen und Absichten entsprach. Andernfalls setzte man sich über jegliche Versprechen hinweg. Auch die von deutschen Stellen vorgenommenen Ernennungen von Milizkommandanten, Bürgermeistern und sonstigen Amtspersonen wurden nur dann respektiert, wenn diese Personen willens und fähig waren, den Plänen der OUN. Vorschub zu leisten.

Diese Entwicklung wurde aufmerksam von den Einsatzgruppen der Sicherheitspolizei und des SD verfolgt. Zur offenen Auseinandersetzung mit der OUN. kam es jedoch erst, nachdem die Banderagruppe sich ihrer Konkurrenz, der Melnik-Anhänger, durch mehrere Morde zu entledigen begann.

In eine neue Phase trat dieser Kampf, als

187
414

durch einen früheren NKWD-Mitarbeiter Beziehungen des NKWD zur OUN. aufgedeckt wurden. Vom NKWD wurde die OUN als eine ernste Gefahr für den Fortbestand der Sowjet-Ukraine empfunden. Es war daher gezwungen, Maßnahmen zur Vernichtung der OUN. zu ergreifen. Der Plan zu dieser Vernichtung sah eine Durchsetzung der OUN mit NKWD-Agenten vor. Unter ihnen befanden sich Turtschmanowitsch, einer der engsten Mitarbeiter Stepan Banderas, und Bogdan Bandera, der Bruder des Führers der OUN.

Das NKWD hat sehr wohl mit der Möglichkeit einer Besetzung der Ukraine durch deutsche Truppen gerechnet und für diesen Fall einen Aufstand der Bevölkerung im Rücken des deutschen Heeres vorgesehen. Außer der speziell mit der Entfesselung dieses Aufstandes beauftragten NKWD-Agenten wollte es sich der hierfür eigens beauftragten Spezialagenten der OUN bedienen. Der Aufstand sollte zunächst als nationaler Befreiungskampf aufgezo-gen werden und nach Entfesselung der Unruhen hätten die Agenten des NKWD die Führung an sich zu reißen und mit Unterstützung von Partisanen die geplante Massenrevolution zu einer bolschewistischen Angelegenheit zu machen.

Die ernstesten Gegner der Bandera-Bewegung unter den eigenen Volksgenossen sind im Westen Lewitzkij und im Osten Melnik. Während Lewitzkij eine Vereinigung aller drei Gruppen unter Einbeziehung der Bandera-Gruppe anstrebt, ist der Gegensatz zwischen

188

429

Melnik und Bandera durch die politischen Morde in
Shitomir und Winniza unüberbrückbar geworden.
Die letzten scharfen Maßnahmen gegen Bandera haben
ihre Auswirkungen auch auf Melnik gezeitigt, und zwar
insofern, als dieser neuerdings auch dazu übergeht,
Geheimorganisationen zu gründen, um einem evtl.
deutschen Schläge wirksam begegnen zu können.

In gewisser Beziehung ist Melnik ebenso weit
gegangen wie Bandera. Der bandraschen Regierungs-
proklamation in Lemberg setzte er die Bildung des
ukrainischen Nationalrats in Kiew entgegen. Der Na-
tionalrat, der sich vergeblich um Anerkennung durch
die deutschen Stellen bemüht, ist offiziell ein
unpolitisches Organ zur Wahrung der ukrainischen Inter-
essen und Lebensnotwendigkeiten. Tatsächlich stellt
er eine Art ukrainische Regierung dar, deren treiben-
de Kraft in Kiew, Dr. Kandiba, ist. Die Bevölkerung
der Ostukraine weiß von der Existenz dieses National-
rates fast nichts, und die eingeweihte Kiewer Intel-
ligenz begegnet ihm mit einem gewissen Mißtrauen.

BA R 70/SU/31

№ 22

Про діяльність ОУН-Бандери і ОУН-Мельника
в Центральній Україні

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД)
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Берлін, 4 лютого 1942 р.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 164

(...)

Від Айнзацгрупи Б нема жодних донесень.

Айнзацгрупа Ц:

Місце дислокації — Київ.

У Київській області оборонна боротьба проти комуністів дедалі більше перетворюється на боротьбу з національними українськими угрупованнями. Встановлені раніше зв'язки між НКВС і ОУН виявляються досить тісними і складними*.

Різдвяні дні пройшли скрізь, всупереч очікуванням, спокійно. Була виявлена лише посилена комуністична пропаганда з використанням листівок. В ході цього розслідування 11.12.41 у передмісті Краматорська проведена облава. З допомогою 230 чоловік вермахту частина міста була ізольована і власними силами затримано близько 350 осіб. З них було заарештовано 60 осіб. Інші 60 чоловік були розстріляні як активні члени або функціонери КП, партизани і т.д. Решта після ґрунтового попередження була звільнена.

Ця акція справила на населення сильне враження. У подальшому можна було констатувати, що ставлення населення не лише до комуністів, але й до націонал-українських угруповань

* У цей час поширювано чутки про те, що тільки агенти НКВС можуть намовляти ОУН-Бандери на боротьбу проти німців.

відчутно погіршилось. Східноукраїнське населення явно виявляє спротив емігрантам-західноукраїнцям, яких можна розглядати основними носіями націоналістичних ідей.

Подібно до комуністів члени національного українського руху користуються різноманітними сфальсифікованими документами, псевдонімами, таємними паролями і т.д.

Серед українських національних угруповань, без сумніву, сьогодні найбільший вплив (у Києві - В.К.) посідає група Мельника. У цьому нічого не змінює навіть надзвичайно активна і посилена пропаганда Бандери. Ця пропаганда, здається, йде йому на шкоду. Оскільки Бандера цілком відкрито виступає проти Німеччини та її збройних сил, він не зацікавлює у своїх цілях населення, принаймні, в Східній Україні. Вже також серед прихильників Бандери приходять до розуміння того, що теперішній момент не надається для відкритої боротьби. В одній з виявлених інструкцій для прихильників цього напрямку говориться, що члени ОУН повинні б насамперед утримуватись від усяких провокацій, актів терору і саботажу щодо німецького уряду і його спорядження.

У даний момент наголос слід би робити на прискореній розбудові внутрішньої організації, причому треба форсувати, передусім, створення і озброєння українського національного війська. Лише тоді, коли ці приготування достатньо визріють і ОУН одержить засоби, необхідні для чинення прямого тиску (на Німеччину - В.К.), можна буде вступити у переговори з німецьким урядом і згідно з результатами цих переговорів у сенсі Бандери визнати німців як союзників або знищити їх. Ця інструкція, як виходить, не потрапила до всіх призначених місць, або її не виконують, бо і надалі появляються нахабні підбурливі матеріали.

Захоплені друковані матеріали і свідчення різних бандерівців, заарештованих останнім часом, знову доводять, що прихильників бандерівського руху неможливо залучити до якоїсь позитивної співпраці. Залишається лише обраний шлях цілковитого знищення цього руху.

Стосунки між Бандерою і Мельником зазнали подальшого загострення. Обидва рухи намагаються взаємно дискримінувати їх прихильників у різноманітних німецьких інстанціях. При цьому рух Мельника має в цьому перевагу, бо з німецького боку він ще не розглядається як цілком ворожа течія і через це може застосовувати згадану діяльність з більшим успіхом.

В одному погляді обидві течії згодні, а саме — у крайній націоналістично-шовіністичній позиції, яка виявляється і стосовно до німців. Якщо сьогодні намагаються усунути службовців неукраїнської національності з допомогою бойкоту, доносів, а в деяких випадках і погрозами та примусом, то це не слід розглядати як вияв ставлення всього українства. Саме східний українець є у питаннях національностей надзвичайно терплячим. Носіями екстремістських намагань, за незначними винятками, є лише західні українці.

За донесеннями надійних довірених осіб, а також на основі власних спостережень рух Мельника, здається, не лише переслідує таку ж саму мету, як і рух Бандери, але і підтримує також певні зв'язки з Англією. До такого висновку доходить неминуче при розгляді агітаційних методів. Взагалі поширюється твердження, що Мельник є вождем українців і, як такий, користується повною підтримкою Німецького Райху. У випадках, коли виникають сумніви у цих твердженнях, і на це посилаються, мовляв, це не може відповідати дійсності, бо Мельник врешті-решт переслідує антинімецькі цілі, вказується на те, що доля війни поки що таки не вирішена, і з тактичних міркувань не бажано було б дратувати англійців. Цікавим у зв'язку з цим є той факт, що пропаганда проти євреїв і поза цим безпосередня участь українців в єврейських акціях, якщо таке було, припинені. Існують навіть друковані матеріали, які, правда, належать рухові Бандери, в яких заголовки і речення антисемітського змісту були закреслені.

Центр руху Мельника у Східній Україні зараз знаходиться у Києві. Його керівником є такий собі д-р Кандиба*, навколо якого гуртується деяка кількість почасти відомих, почасти невідомих західноукраїнців. Поряд з цим штабом ОУН стоїть організована також д-ром Кандибою Національна Рада під керівництвом професора Величківського** і його заступника Чудінова. Величківський не є ніяким професором, а лише присвоїв собі звання задля більшої привабливості. Він є абсолютною підставною фігурою і керований Кандибою, який і є,

* Олег Кандиба-Ольжич (1909-1944), визначний член і крайовий провідник ОУН(М). Заарештований гестапо у 1944 році, загинув у концтаборі Саксенгаузен.

** Микола Величківський (1882-1976), помер на еміграції.

власне, душею Національної Ради. Заступник Величківського, Чудінов, є політичним авантюристом, який, крім того, пов'язаний з різними темними фінансовими махінаціями. Національна Рада, не визнана жодною німецькою інстанцією, є немовби неофіційним українським урядом*. Він у даний час зайнятий підбором і формуванням відповідного штабу працівників, усуненням всіх людей, які не належать до ОУН, без огляду на фактичні здібності, а також політизацією всіх існуючих українських громадських організацій з метою поступового перетворення їх у міністерства. Далі зусилля Національної Ради скеровані на те, щоб "врятувати якомога більше цінностей від підступів німців". Одним з типових представників цього напрямку є д-р [М.] Андрусак, що живе тут.

Інтереси більшовиків і мельниківців є далекосяжно однакові. У першу чергу йдеться саме про те, щоб посіяти, по можливості, незадоволення серед українців, що і вдається.

Там, де відсутня фактична основа, вона притягується штучно, в основному через твердження, ніби німці давали українцям різні обіцянки, які тепер не виконуються.

Залучення молоді до українських національних прагнень здійснюється через спортивну організацію Січ.

У цьому спортивному об'єднанні, яке має дуже багато відгалужень, менше займаються спортом, а більше політичним вишколом з виразною шовіністичною тенденцією.

Також і в пресі рух Мельника поступово став провідним. Хоча через енергійні втручання і розстріли відповідальних редакторів київська українська газета в даний час очищена від шкідливих елементів, однак у редакціях українських провінційних газет сидять переважно націоналістичні елементи, які надають своїм газетам не лише бажану для руху Мельника спрямованість, але, очевидно, постачають для ОУН нелегальні друковані матеріали. Як і раніше, основну частину цих матеріалів постачає централь у Львові, яка одержує їх почасти з Берліна і Праги.

Існуюча у Києві Українська спілка письменників під головуванням поетеси Ядвіги Теліги** є також суто націоналістичним

* На думку кіл ОУН-Мельника.

** Олена Теліга (1907-1942), визначний член ОУН (М), розстріляна у Києві у лютому 1942 р.

явишем. Її робота зараз обмежується лише матеріальним забезпеченням своїх членів.

Сильним центром націонал-українських сил є Київська Академія Наук, чий перший секретар є згаданий вже Чудінов. Президія Академії складається лише виключно з членів Національної Ради, так що після офіційного розпуску Національної Ради [в листопаді 1941 р.] залишається відкритою можливість подальшої діяльності цієї установи в рамках Академії Наук. Також Академія намагається зібрати і організувати націонал-українські елементи. Важливі для німецької економіки інститути Академії виводяться з її складу і підпорядковуються німецькій структурі управління.

Подальшим інструментом націонал-української політики є Українська Автокефальна Церква, за якою стоїть, по суті, організація Лівичького. Найвидатнішим представником цієї церкви є єпископ Холмський Лларіон, який більше політик, ніж глава церкви, зараз претендує на пост Київської метрополії, а в даний час у Києві його представляє Коровицький. Наскільки сильними є зв'язки автокефальної церкви з рухом Мельника, в даний момент не дається повністю встановити. Але вони існують. Твердження різних довірених осіб, що між єпископом Лларіоном і НКВС існують певні стосунки, не доведене, але видається ймовірним з огляду на характер єпископа. Гетьман Скоропадський все ще сподівається стати вождем українців в недалекому майбутньому. За повідомленням київського адвоката Майковського, який на запрошення Міністерства закордонних справ мав поїздку по Німеччині і вступив у контакт з провідниками різних українських національних течій, деякі прибічники Скоропадського заявили, що вони розглядають не лише Німеччину, але і Англію як покровителя української національної держави, якщо б Німеччина прогнала війну.

Von der Eins. Gr. B liegen keine Meldungen vor.

Einsatzgruppe C:

Standort: Kiew.

Im Kiower Gebiet hat sich der Abwehrkampf gegen die Kommunisten immer mehr zu einem Kampf gegen die nationalen ukrainischen Verbände ausgestaltet. Die früher festgestellten Bindungen zwischen U.M.W. und O.U.W. erweisen sich als recht eng und kompliziert.

Die Weihnachtstage verliefen entgegen der Annahme überall ruhig. Es konnte lediglich eine verstärkte kommunistische Blutblatt-Propaganda festgestellt werden. Im Zuge dieser Ermittlungsarbeit wurde am 31.12.41 in einer Ortschaft von Kramporskaja eine Massaktion durchgeführt. Mit Unterstützung von 200 Mann der Wehrmacht wurde der Stadtteil überlagert, und durch eigene Kräfte wurden rund 350 Personen festgenommen. Hiervon wurden 60 Personen als aktive K.P.-Mitglieder bzw. K.P.-Funktionäre, Partisanen usw. erschossen. Die restlichen konnten nach eingehender Vernehmung wieder entlassen werden. Diese Aktion hat die Bevölkerung stark beeinträchtigt. Weiterhin war festzustellen, dass die Stimmung der Bevölkerung nicht nur in Bezug auf die Kommunisten, sondern auch in Bezug auf die national-ukrainischen Verbände sich merklich verschlechtert hat. Die ost-ukrainische Bevölkerung macht deutlich Front gegen die Einwanderer West-ukrainer, welche als Hauptträger der nationalistischen Ideen betrachtet werden können.

Ebenso wie die Kommunisten bedienen sich die Angehörigen der national-ukrainischen Bewegung verschiedentlich gefälschter Dokumente,

./.

Decknamen, Geheimparolen usw. Neuerdings wurden von kommunistischer Seite deutsche Plakate in bolschevistischem Sinne ungefälscht oder neben dem deutschen Urtext in gleicherweise aufgegliederte "Übersetzungen" ausgehängt, deren Inhalt rein kommunistische Propaganda war.

Unter den ukrainischen nationalen Verbänden besitz die Molnix-Gruppe zweifellos heute den größten Einfluss. Daran ändert auch die ausserordentlich rasch und verschärfte Propaganda Banderas nichts. Diese Propaganda scheint sich zu ihrem eigenen Nachteil auszuwirken. Da Bandera ganz offen gegen Deutschland und seine Wehrmacht Stellung nimmt, macht er die Bevölkerung zu mindesten in der Ost-Ukraine für seine Ziele uninteressiert. Man ist auch bei den Bandera-Anhängern bereits zu der Einsicht gekommen, dass der augenblickliche Zeitpunkt für einen offenen Kampf nicht reif ist. In einer die reconstituierten Instruktion für die Anhänger dieser Richtung heisst es, dass die Mitglieder der O.U.N. zunächst/wenigstens aller Provokationen, Terror- und Sabotage-Akte gegen die deutsche Regierung und ihre Einrichtungen zu enthalten hätten. Das Hauptziel sei in der Augenblick auf den beschleunigten Ausbau der inneren Organisation zu legen, wobei insbesondere die Aufstellung und Bewaffnung des ukrainischen Nationalheeres vorgetrieben werden müsse. Erst wenn diese Vorbereitungen genügend weit gediehen und der O.U.N. die zur Ausübung eines direkten Druckes notwendigen Machtmittel gegeben sind, würde man mit der deutschen Regierung in Verhandlung treten und je nach dem Ausgang dieser Verhandlungen im Sinne Banderas die Deutschen entweder als Verbündete anerkennen oder aber vorantreiben. Diese Instruktion ist schätz-

./.

bar nicht überall durchgedrungen oder sie wird nicht befolgt, da auch weiterhin unverschämte Fettschriften aufgefunden wurden. Das sichergestellte Schriftgut sowie die Aussagen verschiedener in der Zwischenzeit festgenommener Bandenleute beweisen erneut, dass es nicht möglich ist, die Anhänger der Banden-Bewegung zu irgendwelcher positiver Mitarbeit heranzuziehen. Es bleibt nur der eingeschlagene Weg der rastlosen Vernichtung dieser Bewegung übrig.-

Das Verhältnis zwischen Banden und Politik hat eine weitere Verschärfung erfahren. Beide Bewegungen sind eifrig bemüht, ihre gegenseitigen Anhänger bei den verschiedenen deutschen Stellen zu diskriminieren. Hierbei hat die Politik-Bewegung den Vorzug, deutscherseits noch nicht völlig als feindliche Strömung angesehen zu werden und kann daher diese Taktik mit grösserem Erfolg anwenden.

In einer Beziehung sind sich beide Strömungen aber einig und zwar in der ganz extrem nationalistisch-chauvinistischen Einstellung, die auch den Deutschen gegenüber auswirkt. Wenn man heute versucht, Amtspersonen nicht-ukrainischer Nationalität durch Boykott, Denunziationen, in bestimmten Fällen sogar durch Bedrohung und Nötigung von ihren Posten zu entfernen, so ist das nicht als Ausfluss der Stimmung des Ukrainertums in seiner Gesamtheit aufzufassen. Gerade der Ost-Ukrainer ist in Nationalitätenfragen ausserordentlich duldsam. Die Träger der extremistischen Bestrebungen sind mit geringen Ausnahmen ausschliesslich West-Ukrainer. /.

Nach Meldungen zuverlässiger Leute sowie nach eigenen Beobachtungen scheint die Melnik-Bewegung nicht nur genau dieselben Ziele zu verfolgen wie die Bandera-Bewegung, sondern sie unterhält auch bestimmte Verbindungen mit England. Zu diesem Schluss kommt man zwangsläufig bei der Betrachtung der Agitationsmethoden. Allgemein wird behauptet, Melnik sei der Führer der Ukrainer und genieße als solcher die volle Unterstützung des Deutschen Reiches. In Fällen, wo Zweifel an dieser Behauptung auftreten und darauf hingewiesen wird, dass dies nicht der Fall sein könnte, weil ja Melnik letzten Endes irgendwelche Ziele verfolgen, wird darauf hingewiesen, dass der Krieg ja noch nicht entschieden sei und man daher aus taktischen Gründen die Engländer nicht verärgern dürfe. Von Interesse ist in diesem Zusammenhang auch die Tatsache, dass die Propaganda gegen die Juden und darüber hinaus die direkte Beteiligung von Ukrainern an Juden-Aktionen, wo irgend anging, eingestellt worden ist. Es liegen sogar Druckschriften allerdings von der Bandera-Bewegung vor, in denen die Schlagzeilen und Sätze antisemitischen Inhaltes gestrichen worden sind.

Die Zentrale der Melnik-Bewegung in der Ost-Ukraine liegt zurzeit in Kiew. Ihr Leiter ist ein gewisser Dr. Mandibz, um den sich eine Anzahl teils bekannter, teils unbekannter West-Ukrainer schart. Neben diesem Stab der O.U.N., steht der ebenfalls von Dr. Mandibz organisierte Nationalrat unter der Leitung des Prof. Melitschinski und dessen Vertreter Sachudow. Melitschinski ist kein Professor sondern hat sich den Titel der gemeinsamen Zugkraft wegen angeeignet. Er ist abseits Stech-

und wird von Kandiba gelenkt, welcher die eigentliche Seele des Nationalrates ist. Der Vertreter Welitschkiwski's, Tschudinow, ist ein politischer Abenteurer, der ausserdem in verschiedene dunkle finanzielle Fachschaften verwickelt ist. Der Nationalrat, der von keiner deutschen Stelle anerkannt worden ist, ist nichts weiter als eine inoffizielle ukrainische Regierung. Er beschäftigt sich z.Zt. mit der Erfassung und Zusammenstellung eines geeigneten Mitarbeiterstabes, Festigung aller nicht -O.U.S.-Leute, ohne Rücksicht auf sachliche Befähigung, und mit der Politisierung sämtlicher bestehender ukrainischer bürgerlicher Organisationen zum Zwecke, diese allmählich in Ministerien umzuwandeln. Weiter gehen die Romähungen des Nationalrates dahin, möglichst viele Leute "vor dem Zugriff der Deutschen zu retten". Einer der typischsten Vertreter dieser Richtung ist der hier lebende Dr. Andrussiak.

Die Interessen der Bolschawiken und Malink-Leute sind weitgehend die gleichen. Handelt es sich doch zunächst einmal darum, unter den Ukrainern nach Möglichkeit Unzufriedenheit zu säen, was auch gelingt.

Wo eine sachliche Grundlage fehlt, wird sie künstlich herbeigeführt, im wesentlichen durch die Behauptung, die Deutschen hätten den Ukrainern verschiedene Versprechungen gemacht, die jetzt nicht gehalten würden.

Die Erfassung der Jugend für die ukrainischen nationalen Bestrebungen erfolgt über die Sportorganisation Sitsch.

In diesem Sportverein, der sehr viele Zweigstellen hat, wird weniger Sport getrieben, als

di

politische Schulung mit chauvinistisch angelegter Tendenz.

In der Presse ist ebenfalls die Melnik-Bewegung allmählich führend geworden. Wenn auch durch energisches Zugreifen und Erschliessungen der verantwortlichen Schriftleiter die Kiewer ukrainische Zeitung zur Zeit von schädlichen Elementen gesäubert ist, so sitzen doch in den Schriftleitungen der ukrainischen Provinz-Zeitungen überwiegend nationalistische Elemente, die ihren Blättern nicht nur die von der Melnik-Bewegung gewünschte Tendenz geben, sondern anscheinend auch die O.U.F. mit illegalen Druckschriften versorgen. Den Hauptanteil der illegalen Druckschriften stellt nach wie vor die Zentrale in Lemberg, die ihr Material zum Teil aus Berlin und Prag bezieht.

Der in Kiew bestehende ukrainische Schriftsteller-Verband unter dem Vorsitz der Dichterin Jadwiga Teliga ist ebenfalls eine rein nationalistische Angelegenheit. Seine Arbeit beschränkt sich z.Zt. nur auf die materielle Sicherstellung seiner Mitglieder.

Ein starkes Zentrum der national-ukrainischen Kräfte ist die Kiewer Akademie der Wissenschaft, deren erster Sekretär der schon eingangs erwähnte Tschudinow ist. Das Präsidium der Akademie besteht fast ausschließlich aus Mitgliedern des Nationalrates, so dass nach der offiziellen Auflösung des Nationalrates die Möglichkeit einer weiteren Betätigung für diese Institution im Rahmen der Akademie der Wissenschaften offen bleibt. Auch die Akademie ist bestrebt, die national-ukrainischen Elemente zu sammeln und

✓.

zu organisieren. Die für die deutsche Wirtschaft wichtigen Institute der Akademie werden aus dem Gesamtorgan gelöst und in den deutschen Verwaltungszug eingeordnet.

Ein weiteres Instrument national-ukrainischer Politik ist die autokephale ukrainische Kirche, hinter der im wesentlichen die Organisation des Lewitzkyj steht. Der hervorragendste Vertreter dieser Kirche ist der Bischof Hilarion von Chelm, der mehr Politiker als Kirchenfürst auf die Kiewer Metropolatenschaft prätendiert und zur Zeit/Kiew durch einen gewissen Korowitzka vertreten wird. Wie stark die Bindungen der autokephalen Kirche zur Melnik-Bewegung sind, läßt sich im Augenblick nicht ganz übersehen. Vorhanden sind sie jedenfalls. Die Behauptung verschiedener Männer, dass zwischen Bischof Hilarion und dem N.K.W.D. bestimmte Beziehungen bestehen, ist noch unbewiesen, erscheint aber unter Berücksichtigung des Charakters des Bischofs nicht unwahrscheinlich.

Hetman Skoropadski hofft immer noch, in absehbarer Zeit Führer der Ukrainer zu werden. Nach Mitteilungen des Kiewer Rechtsanwaltes Makowski, welcher auf Einladung des Auswärtigen Amtes eine Reise durch Deutschland machte und mit den Führern der verschiedenen ukrainischen National-Richtungen Fühlung nahm, erklären einige der Anhänger Skoropadskis, dass sie nicht nur Deutschland, sondern auch England als Förderer eines ukrainischen National-Staates betrachten, wenn Deutschland den Krieg verlieren sollte.

✓.

BA R 58/220

№ 23

МЗС Райху про меморандум УНР

Середовище УНР передало Міністерству закордонних справ Райху довгий меморандум про УНР, її історію та можливості в сучасності. У деяких пунктах меморандум зближається до меморандуму ОУН-М (кордони, станова структура суспільства, президент УНР є головою держави і провідником української нації, національна солідарність). Меморандум зупиняється на ставленні УНР (якщо вона була б визнана) до Великонімецького Райху та його союзників (Італія, Японія). У ньому сказано, що УНР готова негайно після визнання її незалежності (Німеччиною) приступити до потрібного союзу і пакту проти Комінтерну та перебрати на себе всі зобов'язання, які випливають з цих договорів. Далі говориться, що "українська нація матиме завжди щирі почування приязні і вдячності до сьогоднішньої Німеччини та її великого фюрера".*

Меморандум не підписаний і без дати. Можна припускати, що він написаний не у Варшаві, де жив А. Лівіцький, а у Берліні. У меморандумі прізвище А. Лівіцького не згадується. Як відомо, А. Лівіцький не виконував функції президента УНР від моменту окупації Варшави гітлерівською Німеччиною до кінця війни. Згідно з опублікованим у паризькому журналі "Тризуб" (ч.40-41/690-691 від 31 грудня 1939 р.) повідомленням "на підставі спеціальної повновасти, одержаної ним од пана Президента Андрія Лівіцького" обов'язки голови Держави (УНР) перебрав з 16 грудня 1939 р. на час війни В'ячеслав Прокопович.

Текст меморандуму у цьому томі збірника не друкується (В.К.).

Референти: посол Гроскопф
радник посольства Баум

D IX 84

Стосовно: Пам'ятна записка української групи УНР (група Петлюри або А. Лівіцького).

За дорученням Андрія Лівіцького його берлінський зв'язковий Микола Лівіцький (Берлін W50, Ансбахер Штр. 15/11,

* Меморандум — міжнародне слово, яке означає документ для пам'яті, пам'ятка.

тел. 24-20-43) направив до Міністерства закордонних справ пам'ятну записку, яка міститься у додатку і адресована панові Райхсміністру закордонних справ. У колі його прибічників Андрія Лівницького називають “президентом”, а саме з часу смерті Петлюри. Петлюра також вважав себе на еміграції керівником і “президентом директорії” оголошеної у 1918 році “Української Народної Республіки” — УНР*. Андрій Лівницький за життя Петлюри вважався його головою уряду і прем'єр-міністром.

Група Петлюри або група Лівницького провадила в останні роки не особливо помітне існування. Її місцем перебування, після того як Петлюра змушений був остаточно залишити Східну Україну, була спочатку Варшава, пізніше Париж, де у 1926 році Петлюра став жертвою замаху. Незадовго до нинішньої війни Андрій Лівницький з деякими послідовниками переїхав до Варшави, де він, наскільки відомо, проживає і сьогодні.

У той час як інші керівники еміграції поза деякими колами інтелігенції є цілком невідомими в Східній Україні, то навіть східноукраїнський селянин тут і там знає хоч щось про Петлюру, як про борця проти більшовизму і представника селянських інтересів. Частково радянський режим сам зберігає цей спогад, бо в ході публічних процесів проти українських діячів були посилення на їхні колишні зв'язки з Петлюрою. Імена теперішніх керівників групи УНР вже більше нічого не значать для Східної України.

У таборі українських емігрантів люди з УНР складають групу серед інших, причому, як відомо, гаряче ведеться суперечка за право керівництва. Відповідно до її змінливої долі, партія УНР у своїх зовнішніх стосунках здійснювала багатоманітне лавірування, а у своїй внутрішньополітичній програмі намагається в кожному випадку достосуватися духові часу, про що свідчить запропонована пам'ятна записка. З допомогою викладених там державно-правових обґрунтувань для своїх “претензій на безперервність” вона постійно намагається оперувати.

Як ці юридичні формулювання, так і інші міркування пам'ятної записки Лівницького цікаві лише, по суті, тільки як стаття про характеристику української еміграції і різноманітних відтінків політичних ідей, представлених у ній.

* *Українська Народна Республіка була проголошена Третім Універсалом у листопаді 1917 р.*

Цим подається панові раднику посольства Гільгеру для ознайомлення, інформування колегій і для принагідного службового рапорту для пана Райхсміністра закордонних справ.

Берлін, 6 лютого 1942 р.

Підпис: Баум

Ref.: Gen. Großkopf
GR Baum

D IX 84

Betr.: Denkschrift der ukrainischen UER-Gruppe
(Petljura bzw. A. Litwitskyj-Gruppe)

Andreas Litwitskyj, in dessen Auftrage sein Berliner Verbindungsmann Nikolaus Litwitskyj (Berlin W 50, Ansbacher Str. 15 II Tel. 24-20-43) die in der Anlage beigefügte, an den Herrn RAN adressierte Denkschrift dem Auswärtigen Amt zugeleitet hat, wird in den Kreisen seiner Anhänger "Präsident" genannt und zwar seit dem Tode Petljuras. Dieser betrachtete sich auch noch in der Emigration als Oberhaupt und "Präsident des Direktoriums" der 1918 aufgestellten "ukrainischen Volksrepublik" (Ukrainska Narodna Respublika - U.N.R.). Andreas Litwitskyj galt zu Lebzeiten Petljuras als dessen Regierungschef und Ministerpräsident.

Die Petljura- bzw. Litwitskyj-Gruppe führte in den letzten Jahren ein nicht sonderlich beachtetes Leben. Ihr Sitz war zunächst, nachdem Petljura endgültig die Ostukraine hatte verlassen, Warschau, danach jahrelang Paris, wo Petljura 1926 einem Attentat zum Opfer fiel; nicht lange vor dem Ausbruch des gegenwärtigen Krieges siedelte Andreas Litwitskyj mit einigen Getreuen nach Warschau über, wo er, soweit hier bekannt ist, auch gegenwärtig lebt.

Während die sonstigen Emigrantenführer in der Ostukraine abgesehen von gewissen Intelligenzkreisen völlig unbekannt sind, weiß selbst der ostukrainische Landmann hier und da noch etwas von Petljura, als einem Bekämpfer des Bolschewismus und Vertreter der bäuerlichen Interessen. Zum Teil hat das Sowjetregime selbst diese Erinnerung wachgehalten, da in den öffentlichen Prozessen gegen ukrainische Persönlichkeiten auf ihre frühere Verbindung mit Petljura zurückgegriffen wurde. Die Namen der gegenwärtigen Leiter der UER-Gruppe sagen der Ostukraine allerdings nichts mehr.

Im Lager der ukrainischen Emigranten stellen die UER-Leute eine Gruppe unter andern dar, wobei bekanntlich um den Führungsanspruch heftig gestritten wird. Gemäß ihren wechselnden Schicksalen hat die UER-Partei in ihren auswärtigen Beziehungen mannigfach laviert und in ihren innerpoli-

tischen

tischen Programm sich jeweils dem Zeitgeist anzupassen versucht, wovon auch die vorliegende Denkschrift Zeugnis ablegt. Mit den gleichfalls darin niedergelegten staatsrechtlichen Gründen für ihren "Kontinuitätsanspruch" pflegte sie stets zu operieren.

Sowohl diese juristischen Darlegungen wie die sonstigen Ausführungen der Litwizkyjsche Denkschrift interessieren in wesentlichen nur als Beitrag zur Charakteristik der ukrainischen Emigration und der mannigfachen Schattierungen der in ihren Reihen vertretenen politischen Ideen.

Hiermit

Herrn Botschafterrat Hilger
zur Kenntnisnahme, Unterrichtung des Gremiums und zum
gelegentlichen Vortrag beim Herrn RAM vorgelegt.

Berlin, den 6. Februar 1942.

ges. Baum

AA All. Akten Pol. XIII, 17

№ 24

Дальша боротьба СД проти комуністів і ОУН

Донесення про діяльність і ситуацію № 10 Айнзацгруп поліції безпеки і СД в СРСР

(За період з 1.2. по 28.2.1942)

Україна

В Україні оборонна боротьба Айнзацгрупи поліції безпеки і СД скеровується проти двох головних противників — комуністів і їх активістів (функціонерів - В.К.) та Організації Українських Націоналістів, які виявляють дуже велику активність. Особливої ваги надається при цьому виявленню членів ОУН, яким вдалося проникнути на пости в органах управління, перевірки їх діяльності і в слушний час їх викриттю та знешкодженню.

Боротьба проти комуністів охоплює особливо широке поле діяльності поліції безпеки у Києві та в інших великих промислових містах.

В ході проведеної у Краматорську облави вдалося заарештувати 350 осіб, з яких 60 осіб розстріляли як комуністичних функціонерів або членів [партії].

В подібній акції, яка одночасно присвячувалась боротьбі з посиленими виявами саботажу, у Дніпропетровську вдалося розстріляти 105 комуністичних функціонерів і 17 професійних злочинців.

У Києві продовжується акція по ліквідації 3 груп саботажників і підричників, що перебувають під єдиним командуванням капітана Смірнова, який був направлений сюди Червоною Армією.

Крим

У Криму успішно продовжується пошук комуністів та інших ненадійних елементів в районах Сімферополя, Каразубазару, Алушти і Євпаторії. Лише у Сімферополі були виявлені і розстріляні понад 100 комуністичних агентів НКВС та саботажників. При цьому слід констатувати, що великі акції для

затримання цих елементів були безуспішними, тоді як акції, докладно підготовлені розвідувальною діяльністю, постійно приводили до цілковитого успіху.

Більшовицькі наступальні дії на фронті в районах Керчі та Севастополя, повітряні атаки авіації, особливо на Сімферополь, обстріли прибережних міст підрозділами Червоного флоту і посилена діяльність партизанів тримали населення у постійному неспокої. Страх перед поверненням червоних внаслідок близькості фронту і досвіду більшовицької повторної окупації є настільки сильним, що більша частина населення пасивно ставиться до німецьких заходів. Важке становище з харчуванням також визначає поведінку населення.

Для розвантаження проблеми харчування у Сімферополі і в інших найбільших містах було активізоване переселення мешканців у більш північні райони.

(...)

Україна

В Україні особлива увага поліції безпеки і СД продовжувала надаватись боротьбі з групою Бандери і групою ОУН Мельника, яка останнім часом стає все більш активною.

У Житомирі, Кременчузі і Сталіно вдалося заарештувати певну кількість прибічників Бандери, які намагались приєднати населення до ідеї політичної незалежності України. При цьому було виявлено, що група Бандери своїм членам і працюючим на їх рух євреям постачала фальшиві паспорти.

Поліції безпеки і СД стали відомі наміри, спрямовані на об'єднання української молоді в особливих гуртках. Молодіжне об'єднання має назву "Січ", яка давно мала означати укріплене місце перебування гетьмана на одному з дніпровських островів і Раду козацької спільноти. Назва стала пізніше освяченим ідеалом об'єднання борців за свободу.

У Києві була захоплена нелегальна листівка групи ОУН-Мельника, яка мала заголовок:

"Хай живе самостійна українська держава!

Хай живе Організація Українських Націоналістів!"

Хай живе капітан (полковник - В.К.) Андрій Мельник!

За розвитком обох груп ОУН та "Січ" уважно стежить поліція безпеки і СД, щоб і тут у слушний момент мати змогу нанести удар.

- 9 - Tätigkeit- und Lagebericht Nr. 10.
1.2.-28.2.1942

Ukraine In der Ukraine richtet sich der Abwehrkampf der Einsatzgruppe der Sicherheitspolizei und des SD gegen die beiden Hauptgegner, die Kommunisten und ihre Funktionäre sowie gegen die Organisation ukrainischer Nationalisten, die besonders große Aktivität an den Tag legen. Es gilt hierbei besonders, die in die Verwaltungsstellen eingedrungenen Mitglieder der OUN festzustellen, ihre Tätigkeit zu überprüfen und sie zu einem geeigneten Zeitpunkt zu überführen und unschädlich zu machen.

Der Kampf gegen die Kommunisten nimmt besonders in Kiew und anderen großen Industriestädten einen breiten Raum sicherheitspolizeilicher Tätigkeit ein.

Bei einer in Kramartockaja durchgeführten Razzia konnten 350 Personen festgenommen und von diesen 60 Personen als kommunistische Funktionäre oder Mitglieder erschossen werden.

Bei einer gleichen Aktion, die gleichzeitig der Bekämpfung des verstärkt auftretenden Berufsverbrechertums galt, konnten in Dnjepropetrowsk 105 kommunistische Funktionäre und 17 Berufsverbrecher erschossen werden.

In Kiew ist eine Aktion zur Aushebung von 3 kommunistischen Sabotage- und Sprengkommandos, die unter einheitlicher Führung des von der Roten Armee hierzu abgestellten Kapitäns Smirnow stehen, im Gange.

Krim Auf der Krim hat die Fehndung nach Kommunisten und anderen unzuverlässigen Elementen im Raum Simferopol, Karasubasar, Aluscha und Jewpatoria erfolgreich fortgesetzt werden können. Allein in Simferopol wurden über 100 kommunistische NKWD-Agenten und Saboteure ermittelt und erschossen. Dabei ist festzustellen, daß Großaktionen zur Erfassung dieser Elemente regelmäßig erfolglos waren, während Aktionen, die durch umfangreiche Nachrichtenarbeit eingehend vorbereitet waren, stets zu vollem Erfolge führten.

Die bolschewistischen Angriffe an der Front von Kertsch und Sewastopol, Fliegerangriffe, besonders auf Simferopol, Beschießung der Küstenstädte durch rote Flotteneinheiten und die verstärkte Partisanentätigkeit hielten die Bevölkerung in ständiger Beunruhigung. Die Furcht vor der Rückkehr der Roten ist infolge der Frontnähe und der Erfahrungen bei der Wiederbesetzung durch die Bolschewisten so stark, daß sich der größte Teil der Einwohner den deutschen Maßnahmen gegenüber passiv verhält. Die schlechte Ernährungslage bestimmt ebenfalls die Haltung der Bevölkerung.

Zur Entlastung der Ernährungsfrage in Simferopol und anderen größten Städten wurde die Aussiedlung von Bewohnern in nördlichere Gebiete aktiviert. (...)

Ukraine

In der Ukraine galt die besondere Aufmerksamkeit der Sicherheitspolizei und des SD auch weiterhin der Bekämpfung der Banderagruppe, und der in letzter Zeit immer aktiver werdenden Melnikgruppe der OUN.

In Shitomir, Kremenschug und Stalino konnte eine Anzahl Banderaanhänger festgenommen werden, die versucht hatte, die Bevölkerung für eine politische Unabhängigkeit der Ukraine zu gewinnen. Dabei wurde festgestellt, daß die Banderagruppe ihre Mitglieder und für ihre Bewegung arbeitende Juden mit falschen Pässen versah.

Der Sicherheitspolizei und dem SD sind Bestrebungen bekannt geworden, die auf eine Zusammenfassung der ukrainischen Jugend in besonderen Zirkeln hinzielen. Die Jugendvereinigung führt den Namen "Sitsch", der

ursprünglich den befestigten Sitz des Hetmanns auf einer Dnjeprinsel und die Ratsversammlung der Kosakengemeinschaft bezeichnen sollte. Der Name wurde später zum geheiligten Inbegriff einer Gemeinschaft von Freiheitskämpfern.

In Kiew wurde ein illegales Flugblatt der Melnikgruppe der OUN. erfaßt, das die Überschrift trug: "Es lebe der selbständige ukrainische Staat! Es lebe die Organisation der ukrainischen Nationalisten! Es lebe der Kapitän Andreas M e l n i k !" "

Die Entwicklung beider Gruppen der OUN. und des "Sitsch" wird von der Sicherheitspolizei und dem SD aufmerksam verfolgt, um auch hier im gegebenen Augenblick zuschlagen zu können.

№ 25

Розенберг пробує злагодити політику Коха

(документ Нюрнберзького процесу № 045-PS)

**Документальна довідка Розенберга для Гітлера від
16 березня 1942 р. про політику, яку необхідно
проводити щодо українського населення
(доказ US-822).**

—

(...)

Берлін, 16 березня 1942 р.
R./H.

Документальна довідка для фюрера

Різні, почасти суперечливі прохання з боку ОКВ (Верховного Командування армії) з посиланням на висловлення думки фюрера спонукають мене просити фюрера висловити рішення у наступному принциповому, а також політично-тактичному питанні.

Цілі німецької політики, перш за все в Україні, визначені фюрером: виявлення і воєнне використання корисних копалин, у певних областях німецькі поселення, жодної штучної інтелектуалізації населення, лише збереження його робочої сили, врешті незацікавленість в інших внутрішніх подіях. Звідси на майбутнє впливають жорсткі, а в залежності від умов і поведінки населення навіть жорстокі, заходи уряду по забезпеченню німецьких інтересів. Тепер певні особистості зробили з цього світогляду висновок, щоб його, по можливості, скрізь висловлювати з характерними грубими виразами типу: "колоніальний народ, з яким слід обходитися, як з неграми, батоном", "слов'янський народ, якого слід утримувати максимально дурним", "заснування церков і сект, щоб нацькувати їх одне на одного" і т.д. Ці висловлення, незважаючи на схвалену фюрером інструкцію для райхскомісара в Україні, поширюються далі, і всі, хто відвідує Україну,

повідомляють про наслідки таких промов, а саме, що це багаторазово виставлене напоказ зневажливе ставлення часто приносило багато гірші наслідки для готовності до праці, ніж усі інші заходи. Представництва вермахту звернулись до нас з нагальною вимогою проявити стурбованість для умиротворення українського населення з метою запобігання саботажу, формування банд і т.д.. Подібними висловлюваннями, як мені видається, не тільки не виявляється сприяння німецьким інтересам, а завдається шкода. Постійним спостереженням стану речей на окупованих Східних територіях я дійшов до переконання, що німецька політика може мати певну, можливо, зневажливу думку про якість завойованих народів, однак це не є завданням політичного представництва вигукувати про заходи і оцінки, які, врешті-решт, можуть привести до тупої зневіри у завойованого населення, замість того, щоб сприяти бажаному продуктивному трудовому використанню. Часто згадуване при цьому посилення на Індію видається мені в цьому сенсі цілковито помилковим. Англія в значній мірі експлуатувала Індію і ділила на владні групи, але вона ніколи не викрикувала, що вона поділяє і експлуатує, а навпаки, десятиліттями наголошувала, які благословіння вона принесла цій країні і з допомогою деяких облепшень створила для себе вихідні засади для подібної пропаганди.

Якщо б ми були змушені у внутрішньополітичному плані у найвідкритішій наступальній формі сповістити народу нашу волю на протипагу іншим бажанням, то наше політичне керівництво на Сході має бути мовчазним там, де необхідна твердість диктується німецькою політикою. Воно повинно мовчати про своє, можливо, зневажливе ставлення до завойованих народів. Так, розумна німецька політика може, за певних умов, з допомогою незначних полегшень і простим людським співчуттям досягти більше задля німецьких інтересів, ніж відкритою необдуманною брутальністю.

Оскільки за останній час, незважаючи на численні вказівки, всюди проявляються наслідки попередньої поведінки, я маю намір переслати райхскомісару в Україні декрет, що додається. Я прошу фюрера прийняти рішення стосовно цієї довідки і проекту декрету.

DOKUMENT 045-PS

AKTENNOTIZ ROSENBERGS FÜR HITLER VOM 16. MÄRZ 1942
ÜBER DIE GEGENÜBER DER UKRAINISCHEN BEVÖLKERUNG
DURCHZUFÜHRENDE POLITIK (BEWEISSTÜCK US-822)

BESCHREIBUNG DER HIER ZUGRUNDEGELEGTEN URK:

Ds
(...)

Berlin, den 16. März 1942
R/H.

Aktennotiz für den Führer

Verschiedene, zum Teil sich widersprechende Bitten aus dem OKW unter Berufung auf Meinungsäußerungen des Führers veranlassen mich, den Führer um Entscheid in folgender grundsätzlicher als auch politisch-taktischer Frage zu bitten.

Die Ziele der deutschen Politik, vor allem in der Ukraine, sind vom Führer festgelegt: Auswertung und Einsatz der Bodenschätze, in bestimmten Gebieten eine deutsche Siedlung, keine künstliche Intellektualisierung der Bevölkerung, sondern das Erhalten ihrer Arbeitskraft, im übrigen eine weitgehende Desinteressiertheit an den inneren sonstigen Geschehen. Daraus ergeben sich für die Zukunft feste, unter Umständen, entsprechend dem Verhalten der Bevölkerung, auch harte Regierungsmassnahmen zur Sicherung der deutschen Inter-

— Seite 2 —

essen. Nun haben bestimmte Persönlichkeiten aus dieser Anschauung die Folgerung gezogen, sie möglichst überall auszusprechen und mit drastischen Redensarten, wie „Kolonialvolk, das mit der Peitsche wie die Neger behandelt werden sollte“, „ein Slawenvolk, das möglichst dumm erhalten werden müsse“, „Gründung von Kirchen und Sekten, um sie gegeneinander zu führen“ usw. Diese Reden haben sich, trotz einer vom Führer gebilligten Instruktion an den Reichskommissar für die Ukraine, weiter verbreitet, und alle, welche die Ukraine besuchen, haben über die Auswirkungen dieser Reden dahingehend berichtet, dass gerade diese mehrfach zur Schau getragene verachtende Haltung oft schlimmere Auswirkungen auf die Arbeitswilligkeit hatte als alle sonstigen Massnahmen. Die

Wehrmachtsvertretungen haben von uns dringend gefordert, im Interesse der Verhinderung von Sabotage, Bandenbildungen usw. für eine Befriedung der ukrainischen Bevölkerung Sorge zu tragen. Durch derartige Reden scheint mir aber dem deutschen Interesse nicht nur nicht gedient, sondern

— Seite 3 —

geschadet zu werden. Ich bin bei fortlaufender Beobachtung der Dinge in den besetzten Ostgebieten der Überzeugung, dass die deutsche Politik über die Eigenschaften der beherrschten Völker eine bestimmte, vielleicht auch abschätzende Meinung haben kann, dass es aber nicht Aufgabe der deutschen politischen Vertretung ist, Massnahmen und Urteile hinauszurufen, die letzten Endes zu einer stumpfen Verzweiflung der beherrschten Bevölkerung führen können, anstatt den erwünschten produktiven Arbeitseinsatz zu fördern. Der dabei vielfach geäußerte Hinweis auf Indien erscheint mir in dieser Hinsicht gänzlich falsch. England hat Indien zum grossen Teil ausgebeutet und in Machtgruppen aufgeteilt, hat es aber nie hinausgerufen, dass es aufteilt und ausbeutet, sondern hat im Gegenteil seit Jahrzehnten betont, welche Segnungen es dem Lande gebracht habe und hat durch einige Erleichterungen sich auch Ausgangspunkte für eine derartige Propaganda geschaffen.

— Seite 4 —

Mussten wir innerpolitisch in offenster Angriffsform unser Willen im Gegensatz zu den anderen im ganzen Volk verkünden, so hat die politische Führung im Osten dort schweigsam zu sein, wo notwendige Härte von der deutschen Politik diktiert wird; sie hat zu schweigen über ihre vielleicht abschätzende Beurteilung der beherrschten Völker. Ja, eine kluge deutsche Politik kann unter Umständen auch durch für die Politik belanglose Erleichterungen und einzelnes menschliches Entgegenkommen mehr für deutsche Interessen erreichen als durch offene unüberlegte Brutalitäten.

Da in letzter Zeit trotz mehrfacher Hinweise die Auswirkungen des früheren Verhaltens sich überall zeigen, habe ich die Absicht, an den Reichskommissar für die Ukraine beiliegenden Erlass zu übersenden. Ich bitte den Führer, über diesen Vermerk und den Erlassentwurf zu entscheiden.

№ 26

Боротьба проти комуністів і українського руху опору

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 20 березня 1942 р.
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 183

(...)

В районі міста Житомира були захоплені 15 листівок, які закликають до опору і створення партизанських загонів. Заклик "витримати до кінця" вийшов з указанням, що повернення більшовиків навесні є неминучим.

Миколаїв доносить про посилення комуністичної усної пропаганди. Розслідування не привели поки що до жодних важливих констатацій.

У тиловому районі армії, як доповідає команда з Кременчуга, між 5 і 8.3.42 було захоплено багато місць в рамках заходів поліції безпеки. При цьому констатовалось, що багато комуністичних функціонерів відійшли у сільську місцевість. Ведеться їх розшук з метою арешту.

У Харкові в період з 11 по 13.3.42 було заарештовано 6 агентів НКВС і 24 активних комуністів за ведення комуністичної пропаганди.

Як доповідає зондер-команда безпеки 46 з Горлівки, у Краматорській і Слав'янську близькість фронту використана як нагода для активізації дій по ігноруванню розпоряджень вермахту і, частково, для відкритого виступу проти них. Підтримані більшовицькою листівковою пропагандою, плано-мірно поширюються невірогідні чутки про успіхи совітів і втрати німців.

Айнзацкоманда 6 у Сталіно 10.3.42 заарештувала одинадцять активних комуністів. В одного була виявлена вогнепальна зброя

і цілі проєкційні апарати з навчальними та пропагандистськими фільмами.

Український рух опору

25.2.42 в Києві були заарештовані 3 українських шофери, які через невиконання існуючих наказів і недбалу поведінку перешкоджали безпечному руху міських автомобільних колон і точному здійсненню підвозу продуктів харчування для міста Києва.

Далі в Києві був заарештований за політичні інтриги адвокат і український емігрант Микола Багряновський.

У Смоліно під Луцьком, зона оперативної відповідальності Рівне, був убитий, припускається, що прибічниками Бандери, священник і його син, розслідування ще продовжується.

В кінці лютого 1942 р. в Житомирі була викрита значна організація Бандери. В рамках акції між 10 і 13.3.42 були заарештовані 12 бандерівців.

8.3.42 в Кременчузі була заарештована група прихильників Бандери. Подобиці ще не надійшли. В Сталіно був заарештований, як повідомляє АКб, 10.3.42 активіст-бандерівець. Саботажі. Відмова від роботи.

11.3.42 командиром поліції безпеки і СД у Києві був заарештований українець з Козятина, який брав участь у зруйнуванні Київського вокзалу після відступу Червоної Армії.

У Печанівці під Чумнівим (зона командира [СД] Житомира) за останній час повторно українські робітники на будівництві залізниці не з'явилися на робочих місцях. Через це 12.3.42 були повішені 2 призвідники. Міра подіяла на будівництві дуже сприятливо.

На цукровому заводі у Коровинцях у тій же зоні на заводському подвір'ї був повішений директор, бо він умисно віддавав невірні вказівки, щоб цукор став не до вжитку. Крім того, він займався підпільною торгівлею мелісою і був відомий як такий, що ненавидить німців.

Im Bereich der Stadt Shtomir wurden 15 Flugblätter erfasst, die zum Widerstand und Partisanenbildung auffordern. - Aufforderung zum Durchhalten erfolgte mit dem Hinweis, daß die Rückkehr der Bolschewisten im Frühjahr gewiß sei.

Nikolajew meldet erhöhte kommunistische Flüsterpropaganda. Ermittlungen haben noch zu keinen näheren Feststellungen geführt.

Im Bereich des rückwärtigen Heeresgebietes wurden, wie das Kommando Kremenschug meldet, zwischen 5. und 8.3.42 mehrere Orte sicherheitspolizeilich überholt. Dabei wurde festgestellt, daß viele kommunistische Funktionäre sich auf das flache Land zurückgezogen haben. Nach ihnen wird zum Zwecke der Festnahme gefahndet.

In Charkow wurden in der Zeit vom 11. bis 13.3.42 6 NKWD-Agenten und 24 aktive Kommunisten wegen K.P.-Propaganda festgenommen.

Wie das SK. 4 b, Gorlowka, meldet, wird in Kramatorskaja und Slawjansk die Frontnähe zum Anlaß genommen, wieder aktiv zu werden, Anordnungen der Wehrmacht unbeachtet zu lassen und z.T. offen entgegen Stellung zu nehmen. Unterstützt von bolschewistischer Flugblattpropaganda werden unglaubliche Gerüchte über Erfolge der Sowjets und Verluste der Deutschen planmäßig verbreitet.

Das EK. 6, Staline, hat am 10.3.42 elf aktive Kommunisten festgenommen. Bei einem wurden Schusswaffen und ganze Verführungsapparate mit Schulungs- und Propagandafilmen gefunden.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Am 25.2.42 wurden in Kiew 3 ukrainische Kraftfahrer festgenommen, die durch Nichtbefolgen bestehender Befehle und durch fahrlässiges Verhalten die Sicherheit

städtischer Kraftfahrkolonnen und die pünktliche Erledigung der Nahrungsmittelzufuhr für die Stadt Kiew gefährdeten.

Weiterhin wurde in Kiew der Rechtsanwalt und ukrainische Emigrant **B a g r j a n o w s k y**, Nikolaus, wegen politischer Umtriebe festgenommen.

In Smolitsch bei Luzk, Kommandeurbereich Rowné, wurden ein Pfarrer nebst Sohn vermutlich von Bandera-Anhängern ermordet. Ermittlungen sind noch im Gange.

Eine größere Bandera-Organisation wurde Ende Februar 1942 in Shitomir ausgehoben. Im Rahmen der Aktion wurden zwischen 10. und 13.3.42 neuerdings 12 Bandera-Angehörige festgenommen.

Am 8.3.42 wurde in Kremetschug eine Gruppe von Bandera-Anhängern festgenommen. Einzelheiten liegen noch nicht vor. - In Stalino wurde, wie das EK. 6 berichtet, am 10.3.42 ein Bandera-Aktivist festgenommen.

Sabotage. Arbeitsniederlegung.

Am 11.3.42 wurde vom Kommando der Sipo u.d.SD Kiew ein Ukrainer aus Kossatin festgenommen, der an der Zerstörung des Kiewer Bahnhofs nach Abzug der Roten Armee teilgenommen hat.

In Patschenowka bei Tschumnow (Kommandeurbereich Shitomir) blieben in der letzten Zeit wiederholt ukrainische Arbeiter von der Baustelle der Eisenbahn weg. Es wurden deshalb am 12.3.42 2 Häufelführer erhängt. Maßnahme wirkte sich auf der Baustelle sehr günstig aus.

In der Zuckerfabrik Korowinze im gleichen Bereich wurde der Direktor auf dem Fabrihof erhängt, da er absichtlich falsche Anweisungen erteilte, damit der Zucker unbrauchbar wurde. Er trieb außerdem Schleichhandel mit Melasse und war als Deutschenhasser bekannt.

BA R 58/221

№ 27

Дальша боротьба проти комуністів і націоналістів

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 25 березня 1942 р.
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 185

(...)

Як доносить командир поліції безпеки і СД з Чернігова, там був схоплений агент, який мав завдання вербувати партизанів у селах. У зв'язку з цим вдалося виявити сховок штабу партизанської групи в селі Шари, район Чернобиля. Були заарештовані три члени компартії, які належали до винищувального батальйону. Згідно з донесенням командира поліції безпеки і СД у Чернігові тамтешня охорона кордону заарештувала 69 осіб, які, головним чином, без жодних документів бродяжили по тій місцевості. Перевірка поліцією безпеки показала, що серед цих людей знаходились 30 політруків.

АКБ у Сталіно заарештувала 46 активних комуністів, серед яких знаходилась ціла група шпигунів НКВС. При цьому було відзначено, що велика частина цих людей у своїх військових квитків втерла запис про партійну приналежність.

Укр[аїнський] рух опору

У Києві виявлена нова нелегальна листівка групи ОУН-Мельника, яка знову у кількості 300 примірників надійшла для виготовлення і поширення. Ця листівка, як і попередня, містила заголовок: "Хай живе самостійна укр. держава! Хай живе Організація Українських Націоналістів! Хай живе капітан Андрій Мельник!" Подальший зміст був присвячений до дня смерті Шевченка і широко висвітлював його боротьбу за самостійну

Україну, життєвий і страдницький шлях, а також його революційні свободолюбні вірші. Листівка завершувалась:

“Шевченко бачив, що лише люди з живою кров’ю, сміливі і горді, можуть перемагати у своїй боротьбі. Тому він карає тих, хто згинається перед окупантами... Сьогодні ми прагнемо туди, до святої могили на дніпровському березі. Там ми бажаємо присягнути безсмертному духові, захиснику укр. революціонерів, що ми не спочинемо раніше, ніж виконаємо його накази, поки Україна не стане вільною самостійною державою”.

Командир поліції безпеки і СД в Рівному повідомляє про арешт деяких прихильників Бандери, які в околицях Кам’янка-Подільського поширювали пропагандистські матеріали. У Луцьку був ліквідований польський осередок руху опору. Відбувся арешт 14 осіб, які спільно здійснювали підготовку повстання, проводили зібрання, військовий вишкіл і володіли забороненою зброєю.

Зовнішній службовий пост у Вінниці (кдр. Житомир) повідомляє про зростання бандерівського руху і посилене формування осередків у місті і на селі. Слід розраховувати найближчим часом на заходи поліції безпеки. Команда у Кременчузі схопила 2 кур’єрів ОУН, які повинні були з Полтави через Кременчуг проїхати на Львів і Краків.

Інше:

У колишньому кварталі відпочинку НКВС у Києві виявлений бункер, який у часи більшовиків був споруджений особливо надійними членами НКВС і партії. У відгалуженні бункера, про дійсне призначення якого поки що не досягнуто ясності, знаходилася шахта типу колодязя глибиною біля 100 м з різноманітними кабелями та ін. (...)

Wie der Kommandeur der Sipo u.d.SD in Tschernigow berichtet, wurde dort ein Agent erfaßt, der den Auftrag hatte, in Dörfern Partisanen zu werben. Im Zusammenhang damit konnte der Schlupfrinkel eines Stripes einer Partisanengruppe im Dorfe Schary Rayon Tschernobyl, ausfindig gemacht werden. Drei KP-Angehörige, die einem Vernichtungsbataillon angehört hatten, wurden festgenommen. Nach einem Bericht des Kir. d. Sipo u.d.SD in Tschernigow nahm der dortige Grenzschutz 60 Personen fest, die sich zum grossen Teil ohne jeden Ausweis in der dortigen Gegend herumgetrieben hatten. Die sicherheitspolizilische Überprüfung ergab, dass sich unter diesen Leuten 30 Politruks befanden.

! Vom E.K. 6 in Stalino wurden 46 aktive Kommunisten, unter denen sich eine ganze Anzahl von KVD-Spitzeln befand, festgenommen. Hierbei war bemerkenswert, dass ein grosser Teil dieser Leute den KP-Angehörigkeitsvermerk in ihren Wehrpässen ausstrahlt hatten.

Ukr. Widerstandsbewegung:

In Kiew wurde ein neues illegales Flugblatt der Maelnik-Gruppe der OUK erfaßt, das wiederum in einer Anzahl von 300 Exemplaren zur Herstellung und Verbreitung gelangte. Dieses Flugblatt trug erneut die Überschrift: "Es lebe der Selbständige ukr. Staat! Es lebe die Organisation der ukr. Nationalisten! Es lebe der Kapitän Andreas Maelnik!" Der übrige Inhalt war dem Todestag Schewtschenkos gewidmet und brachte eine ausführliche Darstellung seines Kampfes für die Selbständige Ukraine, seines Lebens- und Leidensweges, sowie seiner revolutionären Freiheitsdichtungen. Das Flugblatt schloss:

..

"Schewtschenko sah, dass nur Menschen mit lebendigem Blut, kühn und stolz, in ihrem Kampf siegen können. Darum straft er diejenigen, die vor den Okkupanten sich verbeugen. ... Heute strömen wir hin zu dem heiligen Grab am Dnjeprufer. Dort wollen wir dem unsterblichen Geist, dem Beschützer der ukr. Revolutionäre schwören, dass wir nicht eher rasten werden, bis wir seine Befehle erfüllt haben werden, bis die Ukraine ein freier selbständiger Staat geworden ist."

Der Kdr. d. Sipo u. d. B. Rowno meldet die Festnahme einiger Banderaanhänger, die in der Umgebung von Kamenez-Podolsk Propagandamaterial vertrieben haben. In Luzk wurde eine poln. Widerstandsbewegungszelle ausgehoben. Es erfolgte die Festnahme von 14 Personen, die sich gemeinschaftlich zum Aufstand vorbereitet, Versammlungen abgehalten, exerziert und sich im verbotenen Besitz von Waffen befunden hatten.

Die Aussendienststelle Winniza (Kdr. Shitomir) meldet ein Anwachsen der Banderabewegung und stärkere Zellenbildung in Stadt und Land. Mit einem sicherheitspolizeilichen Zugriff ist in der nächsten Zeit zu rechnen. Das Kommando in Krementschug fasste 2 OUN-Kuriere ab, die von Poltawa über Krementschug nach Lemberg und Krakau reisen sollten.

Sonstiges:

In dem ehem. NKWD-Erholungsquartier in Kiew wurde ein Bunker entdeckt, der zur Bolschewistenzeit von besonders zuverlässigen NKWD-Angehörigen und Parteimitgliedern erbaut ist. In einer Abzweigung des Bunkers, über dessen eigentlichen Verwendungszweck noch keine Klarheit herrscht, befand sich ein etwa 100 m tiefer Brunnenartiger Schacht mit allerlei Kabeln u. a. In Rowno gab nach einer Meldung ..

BA R 58/221

№ 28

Про діяльність ОУН-Бандери і ОУН-Мельника

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД)
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Берлін, 30 березня 1942 р.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР № 187

(...)

Рух Бандери*

У зоні оперативної відповідальності командира поліції безпеки і СД у Житомирі вдалося заарештувати найважливіших функціонерів ОУН у цьому районі. Обласний провідник Роман Марчак** був застрелений при спробі втекти. Були виявлені приблизно 2 000 брошур і листівок. Під ліжком Марчака знайдений пістолет системи наган з набоями дум-дум. Завдяки свідченням одного із заарештованих бандерівців у підвалі повністю зруйнованого вогнем будинку були виявлені заховані валізи і рюкзаки з великою кількістю пропагандистських матеріалів, організаційних планів та списки членів для районів Житомир, Київ, Харків і Полтава, а також укомплектована майстерня для виготовлення підробних паспортів. У подальшому в ході розслідування були виявлені 2 друкарських машинки, на яких виготовлялись пропагандистські матеріали.

Сьогодні беззаперечно встановлено, що рух Бандери поставив фальшивими паспортами не лише всіх своїх функціонерів, але і євреїв.

* Треба підкреслити, що німці в однаковий спосіб і з такою ж завзятістю борювали як ОУН-Бандери так і комуністів. Це підтверджують німецькі документи.

** Роман Марчак — обласний провідник ОУН-Бандери.

Як можна побачити з віднайдених наказів, робота руху в зимові місяці поширювалась лише як пропагандистська розвідувальна діяльність серед найширших верств населення включно до найменших сіл.

Добре функціонуюча служба розвідки забезпечувала інформування обласного провідника про найменші події в повітах і районах. Інформації доставлялись обласному провіднику часто за сотні кілометрів на велосипеді, пішки або німецькими армійськими автомобілями. У більшості випадків ці донесення були зашифровані.

Вартим, щоб згадати, є те, що ці донесення часто доставлялись згорнутими у трубочку, написаними на найтоншому папері і схованими у авторучці. Акції по захопленню підготовлені і здійснюються, по можливості, в найкоротші строки.

В одному з таких донесень вказується на поляків, які мають намір створити власну організацію.

У подальшому в рамках розслідувань нашттовхнулись на організацію "Вільні козаки", яка також бажає вибороти самостійну вільну Україну і частково працює вже рука в руку з рухом Бандери. Провідні члени руху Бандери належать переважно до інтелігенції. Як особливо можна спостерігати на прикладі списку київських членів, йдеться про професорів, вчителів, студентів, поетів і т.д. Внаслідок пропагандистської діяльності функціонерів, які майже винятково прибули з Західної України, рух охопив вже широкі верстви населення на селі. Організації в Житомирській області вдалося проникнути у всі гілки управління.

18.3.42 відбувся арешт активного комуніста, щодо якого були доведені тісні стосунки з єврейськими колами. Як радянський сільський староста і голова колгоспу, він змушував селян до риття окопів і перед приходом німецьких військ наказав вигнати худобу з села. Пізніше він погодився на перебування військовополонених, про яких не сповіщалося, і спробував організувати партизанську групу. 16.3.42 командир поліції безпеки і СД у Києві заарештував колишнього майора НКВС з Кіровограда, якого звинуватили у змушуванні своїх підлеглих до знешкодження осіб фольксдойчів та дружніх до німців українців. Він визнав, що направив 56 осіб до концтабору Комсомольська, начальником якого він був з 1937 по 1938 рік.

У Староконстантинові (командир поліції безпеки і СД у Рівному) заарештовано колишнього комсомольського секретаря і голову радянської сільської ради.

В Зоні спеціальної команди 46 (Горлівка) в останній час особлива активність компартії не була виявлена. Мали місце лише випадки усної пропаганди у ворожому до німців сенсі у Краматорській. В Артемівську загрозу відродження компартійної діяльності можна вважати відвернутою. Перевірка всіх важливих підприємств в цій місцевості була завершена.

(підзаголовок нерозбірливий, с. 19, ф. 191)

Як повідомляє командир поліції безпеки і СД в Києві, нелегальна група ОУН-Мельника поширила нову листівку, яка у зброшурованому вигляді передає на 12 сторінках дослівно Меморандум президента (розпущеної) Української Національної Ради в Києві Миколи Величківського до райхскомісара України. Листівка мала наклад у 180 штук. У меморандумі Величківський критикував різні заходи німецького управління. В Рівному командир поліції безпеки і СД конфіскував тираж газети "Волинь" (№ 32/51 від 22.3.42) через появу передової статті ворожого до німців змісту прибічника Мельника Самчука.* 21 000 примірників цього видання були знищені.

В Острозі (командир поліції безпеки і СД Рівне) були заарештовані бургомістр, його заступник і 5 інших осіб, бо вони погодились з нелегальним виготовленням листівки "10 заповідей руху Бандери" у міській друкарні.

АК 6 у Сталіно схопила мужчину, який поблизу Сталіно вистрибнув з парашутом і мав, серед іншого, завдання встановити зв'язок з російсько-радянськими довіреними особами з метою шпигунської діяльності. Одного з цих зв'язкових вдалось розшукати в ході розслідувань. В його розпорядженні знаходилось багато особистих посвідчень, виготовлених на різні прізвища.

* Улас Самчук, письменник (1905-1987), помер в Торонто, Канада.

No 187

zersetzender Gerichte in Verbindung mit der Feindpropaganda nachgewiesen werden konnte.

Durch das BSK. O 6 wurden Wodejewka, Erdjansk, Corlowka, Grischinow und Hakejewka judonfrei gemacht. Es ist weiterhin gelungen, eine Reihe von Passfälschern sowie 2 Spione zu fassen und zu exekutieren.

In Konstantinowka sind als Vergeltung für das Durchschneiden eines Wehrmachtsfernsprechkabels 8 Personen erhängt und 2 erschossen worden.

In Kiew wurden 3 Personen wegen Sabotage öffentlich erhängt.

Bandera-Bewegung.

Im Dienstbezirk des Kommandeurs der Sicherheitspolizei und des S~ in Shitomir ist es gelungen, die bedeutendsten Funktionäre der O.U.N. in diesem Gebiet festzunehmen. Der Gebietsführer Kom n a a r t s c h a k wurde bei einem Fluchtversuch erschossen. Es wurden ca. 2.000 Broschüren und Flugblätter sichergestellt. Unter dem Bett des Martschak wurde eine mit Dum-Dum-Munition geladene Nagant-Pistole vorgefunden. Durch die Aussagen eines der festgenommenen Bandera-Leute konnten im Keller eines vollkommen zerschossenen Hauses grosse Mengen Propagandamaterials, Organisationspläne und Mitgliederlisten der Gebiete Shitomir, Kiew, Charkow und Poltawa, sowie eine vollständige Passfälscherwerkstatt, in Koffern und Rucksäcken untergebracht, sichergestellt werden. Weiterhin wurden im Laufe der Ermittlungen 2 Schreibmaschinen sichergestellt, mit dem Propagandamaterial hergestellt worden ist.

/.

- 17 -

Es steht heute einwandfrei fest, dass die Bandera-Bewegung nicht nur ihre sämtlichen Funktionen, sondern auch Juden mit falschen Pfässen versehen hat.

Wie aus den vorgefundenen Befehlen zu ersehen ist, erstreckte sich die Arbeit der Bewegung während der Wintermonate nur auf propagandistische Aufklärungstätigkeit innerhalb der breitesten Bevölkerungsschichten bis in die kleinsten Dörfer hinein.-

Ein gut funktionierender Nachrichtendienst sorgte für die Unterrichtung des Gebietsführers über die kleinsten Ereignisse in den Kreisen und Rayons. Die Nachrichten wurden oft Hunderte von Kilometern mit Fahrrad, zu Fuss oder durch Benützung deutscher Wehrmachtswagen dem Gebietsführer zugeführt. Zum grössten Teil waren diese Meldungen chiffriert.

Erwähnenswert ist, dass die Meldungen oft zusammengerollt, auf dünnstem Papier geschrieben, in einem Füllfederhalter überbracht wurden.- Überholungsaktionen sind vorbereitet und werden baldmöglichst durchgeführt.-

In einer dieser vorgenannten Meldungen wird auch auf die Polen hingewiesen, die im Begriff stehen, eigene Organisationen aufzustellen.

Weiterhin wurde im Rahmen der Ermittlungen auf die Organisation "freie Kosaken" gestossen, die ebenfalls eine selbständige, freie Ukraine erkämpfen will und teilweise bereits Hand in Hand mit der Bandera-Bewegung arbeitet. Die führenden Mitglieder der Bandera-Bewegung an-

./.

- 18 -

gehören vorwiegend der Intelligenz an. Wie besonders aus der Liste der Kiewer Mitglieder zu ersehen ist, handelt es sich um Professoren, Lehrer, Studenten, Dichter usw. Durch die propagandistische Tätigkeit der fast ausschliesslich aus der est-ukraine zugewanderten Funktionäre hat die Bewegung bereits breite Bevölkerungsschichten auf dem Lande erfasst. Es ist der Organisation im Bezirk Chitomir gelungen, in alle Zweige der Verwaltung einzudringen.

Am 18.3.42 erfolgte die Festnahme eines aktiven Kommunisten, dem enge Beziehungen zu jüdischen Kreisen nachgewiesen wurden. Als sowjetische Dorfältester und Kolchosevorsitzender hatte er die Bauern zum Anlegen von Schützengräben gezwungen und sie vor dem Einmarsch der Deutschen Truppen das Vieh zum Dorf hinaustreiben lassen. Später duldete er den Aufenthalt von unangemeldeten Kriegsgefangenen und versuchte, eine Partisanenruppe zu organisieren. Am 16.3.42 nahm der Kdr.d.Sipo u.d.SD in Kiew einen ehemaligen NKWD-Major aus Kirowograd fest, dem zur Last gelegt wurde, seine Untergebenen zur Umschädlichmachung von Volksdeutschen und deutschfreundlichen Ukrainern angehalten zu haben. Er gab zu, 56 Personen in das Konzentrationslager Komsomolek, dessen Leiter er von 1937 bis 1938 war, verschickt zu haben.

In Staro-Konstantinow (Kdr.d.Sipo u.d.SD Rowno) wurde ein ehem. Komsomolsekretär und Sekretär des soajotischen Dorfrates festgenommen.

Im Bereich des Sonderkommandos 4 B-Gorlowka - war in der letzten Zeit eine besondere Aktivität der K.P. nicht festzustellen. Es traten lediglich einige Fälle

./.

von Flüsterpropaganda in deutschfeindlichem Sinne in Kraczkow auf. In Artemowsk kann die Gefahr des Iodganflbens der K.P.-Tätigkeit als abgewendet betrachtet werden. Eine Überprüfung aller wesentlichen Betriebe in diesem Ort ist beendet worden.

Verbreitung von Propaganda in Kiew

Wie der Kdr. d. Sipo u.d.S. in Kiew berichtet, verbreitete die illegale Melnik-OUA-Gruppe ein neues Flugblatt, das in Broschürenform auf 12 Seiten das Memorandum des Präsidenten des (aufgelösten) ukrainischen Nationalrates in Kiew Nikola Melitschkowski an den Reichskommissar für die Ukraine wörtlich wiedergibt. Das Flugblatt hatte eine Auflage von 180 Stk. In dem Memorandum kritisierte Melitschkowski verschiedene Massnahmen der Deutschen Verwaltung. In Rowno beschlagnahmte der Kdr. d. Sipo u.d.S. die Ausgabe Nr. 32/51 vom 22.3.52 der Zeitung "Polhynia" wegen eines Leitartikels des Melnikanhängers Samtschuk mit deutschfeindlichem Inhalt. - 21.000 Exemplare dieser Ausgabe wurden vernichtet.

In Ostrog (Kdr. d. Sipo u.d.S. Rowno) wurden der Bürgermeister, sein Stellvertreter und 5 andere Personen festgenommen, da sie die illegale Herstellung von Flugblättern die "10 Gebote der Bandarenbewegung" in einer städtischen Druckerdruckten.

Das L.K. 6 ergriff in Katalino einen Mann, der in der Nähe von Katalino mit einem Fallschirm abgesprungen war und der u.a. den Auftrag hatte, die Verbindung mit sowjetrussischen Vertrauensleuten zu Spionagezwecken herzustellen. Inner dieser Verbindungelute konnte im Laufe der Ermittlungen ausfindig gemacht werden. In seinem Besitz befanden sich mehrere auf verschiedene Namen lautende Personalausweise.

./.

BA R 58/221

№ 29

“Україна — географічна назва”

Інструкція міністерства окупованих територій на Сході
про те, як має писати преса в Україні

(березень 1942)

б) Місцеву пресу можна вважати (в технічному сенсі) як існуючу.

Наявними є українські газети у містах Кам'янець, Подольськ*, Рівне, Бердичів, Вінниця, Житомир, Умань, Кіровоград, Ново-Українка, Кривий Ріг, Херсон, Миколаїв і Київ (можливо, ще в нечисленних інших містах); газети виходять 1-6 разів на тиждень і в більшості є досить чистими виданнями газетних новин; наявні в них статті (зрозуміло, цензуровані) розглядають антибільшовицьку тематику і сферу німецько-української співпраці (вдячність за визволення, історичні паралелі і т.д.). Для техніки зовнішньої пропаганди діють такі принципи: поняття “Україна” дозволяється застосовувати лише в територіальному (а не в державному) сенсі; Райх є не “союзником”, а “захисником” України; німецькі збройні сили є не “окупацією” (або як формулюють деякі бандерівці “окупаційною владою”), а “спасителями”; про Адольфа Гітлера треба постійно говорити з додаванням “фюрер-визволитель” і т.д. Як тільки ці вказівки були технічно поширені, вони повсюду розглядались як очевидні і використовувались без жодного сліду заперечення.

* Йдеться про Кам'янець-Подільський.

(März 1942)

2

b)

eine bodenständige Presse kann (in technischem Sinne) als vorhanden angesehen werden.

Es gibt ukrainische Zeitungen in Kamienec, Podolsk, Iowno, Ferditschew, Winnica, Shtoczir, Uman, Kirowograd, Nowo-Ukrainka, Kriwoi Rog, Cherson, Nikolajew und Kiew (vielleicht noch in wenigen anderen Orten); die Blätter erscheinen 1 bis 6 mal wöchentlich und sind zumeist ziemlich reine Nachrichtenblätter; zu etwaige (selbstverständlich zensurierte) Aufsätze behandeln das antibolschewistische und das Gebiet der deutschukrainischen Zusammenarbeit (Dankbarkeit für die Befreiung, geschichtliche Parallelen usw.). Für die Technik der äusseren Propaganda gelten folgende Grundsätze: Der Begriff "Ukraine" darf nur in territorialen (nicht in staatlichen) Sinn angewandt werden; das Reich ist nicht "Bundesgenosse", sondern "Beschützer" der Ukraine; die deutsche Wehrmacht ist nicht "Besatzung" (oder gar -wie es von einzelnen Bandera-Männern formuliert wurde "Okkupationsmacht") sondern "Retterin"; von Adolf Hitler ist ständig mit dem Beiwort "Führer - Befreier" zu reden, usw. Soweit diese Weisungen technisch durchdringen konnten, wurden sie überall als selbstverständlich angesehen und ohne Spur einer Widerrede befolgt.

BA R 6/11

№ 30

Отримана німцями інформація про діяльність і тексти присяги обох ОУН

Начальник поліції безпеки
і Служби Безпеки (СД) Берлін, 10 квітня 1942 р.
-IV AI - В. №1 В/41 g.Rs.

Секретна справа Райху!

Донесення про події в СРСР №191

(...)

Айнзацгрупа Ц:
Місце дислокації — Київ.

Ситуація і настрої в Україні

Ситуація і настрої в Західній Україні

Західна Україна (генеральна округа Волинь/Поділля) має певні типові ознаки, які відрізняють її від решти України. Густота населення більша, співіснування різних етнічних груп проявляється більш різко: українці, поляки і євреї співіснують тут майже рівнозначно і також у кількісному відношенні приблизно однаково поряд одні з одними і, в той час, одні проти інших. Росіяни відіграють лише незначну роль. Різні етнічні групи демонструють різне ставлення щодо німців, а між собою є недовірливими і ворогуючими. Ці антагонізми і роздрібленість дають відправні точки для політичної та розвідувальної боротьби з різними ворожими до Райху групами.

Серед етнічних груп найсильнішим слід вважати політичний рух **українського націоналізму**. Найактивніший і найвизначніший серед груп цього скерування — рух Бандери — перетворився у переважаючо ворожу до Німеччини нелегальну (підпільну - В.К.) організацію. Поряд з цим, особливо на Волині/Поділлі, залишається важливим розвиток питання української церкви,

яка з дочасних зусиль демонструє можливість націоналістичного єднання на основі державної церкви.

Суттєва відмінність існує між північною частиною генеральної області, Волиню, і південною частиною, Поділлям. Волинь 20 років знаходилась під польським і лише 2 роки під російсько-радянським пануванням. А Поділля завжди належало до Радянського Союзу. Наслідок цього для населення є очевидним. Населення на Поділлі більш вимогливе, ніж на Волині. Воно відвикло віддаватись політичним сподіванням, але вміє сховати свої почуття під зовнішньою тупістю. Зате на Волині відповідно до більшої густоти там інтелігенції проявляються більш виразно політичні та економічні прагнення, скарги і турботи.

Настрій населення є неоднорідним. Головні причини частково негативних проявів полягають у розвитку політичних і економічних обставин країни. Так, крайні націоналісти очікують якнайскорішого українського самоуправління і швидкого проведення аграрної реформи. Основна маса населення в меншій мірі зачіплена цією проблемою. Всі скаржаться лише стосовно недостатку предметів широкого вжитку, що сильно відчувається, а в містах — через нестачу продуктів харчування.

Незважаючи на однорідну загальну тенденцію, проявляються значні відмінності у картині настроїв окремих етнічних груп внаслідок расово-етнічних контрастів і впливів.

Українці виявляють в цій окрузі згуртування інтелігенції, особливо таких українців, які емігрували після Світової війни в 1939 році, а зараз, у більшості, повернулись з Генерал-губернаторства.

Для спрямування цієї групи українського населення є характерною **націоналістична тенденція**. Після того, як українська інтелігенція, особливо студенська молодь, з нетерплячим очікуванням спостерігала за воєнним протиборством Райху з Радянським Союзом, вона повірила, внаслідок різноманітних обставин, що вона вправі на сподівання щодо майбутньої самостійності України. Позиція цих кіл частково є ще вичікувальною, а частково **зростаючо ворожою до Німеччини**.

Гідна уваги відмінність виявляється, однак, у позиції українських інтелігентських кіл старшої генерації, з одного боку, і молодшої генерації, з другого боку. Старші схиляються згідно

з демократично-паралельними зразками до певного компромісу і бажають у будь-якій формі свого залучення до співпраці у складі німецьких органів. Зате молодші активні кола перебувають в ОУН і настроєні більш революційно-опозиційно. У той час, як старші інтелігенти намагаються здобути відсутній сьогодні контакт з широкою масою населення на основі участі в німецькому цивільному управлінні, молодші революційні кола звертаються безпосередньо до сільського населення, щоб активізувати його. При цьому в багатьох випадках перестерігають перед старими інтелігентами, бо вони готові "до зради української справи".

Для оцінки українського руху за самостійність є характерним те, що при наступі німецьких військ можна було виявити, що **думка про самостійність України** в областях, які раніше не належали до Польщі, майже не була поширена, а принесена сюди західноукраїнцями, які прибули з Галичини. Розважливі українці визнають, що українська правляча верства є занадто тонкою, щоб бути спроможною побудувати державний і адміністративний апарат. Молодші шовіністичні кола відкидають такі міркування. Заходи, як закриття шкіл, недопущення "Просвіти" і т.д. висвітлюються таким чином, що українці і у культурній сфері позбавлені самостійності. Також сильно нарікають на те, що не робиться різниці між українцями і поляками (на відміну від початкового ставлення в Генерал-губернаторстві).

В українських колах знову і знову наголошується, що було б помилкою переносити беззастережно на Україну методи і міркування, які, можливо, застосовуються щодо поляків у Вартегау*.

Характерними для настрою українських шовіністів є також погляди і припущення щодо воєнної ситуації. У декотрих бракує віри в кінцеву перемогу Райху над Радянською Росією. Ці націоналістичні кола в жодному випадку не бажають перемоги більшовиків, але, однак, розраховують на те, що могло б наступити повне взаємне виснаження обох сил, і для України стане можливим визволення з обох сторін.

Зважаючи на наступальне рішення приймати українських добровольців до німецького вермахту, на перший план виходять 2 запитання: по-перше, чи з цією участю українського народу в боротьбі проти більшовизму з німецького боку не були б

* Придучена до Райху польська територія Познанщини.

пов'язані певні поступки (автономія, земельні наділи активним учасникам війни); по-друге, чи це мали б бути чисто українські військові об'єднання під українським командуванням, чи ні.

У сільського населення на першому плані стоять економічні питання. У першу чергу, питання **розформування колгоспів**. На відміну від цього, політична зацікавленість сільського населення є дуже незначною.

Не лише волинські селяни, які не більше одного року входили до колективних господарств, але і селяни на Поділлі, які вже 8-10 років були в колгоспі, вважають себе ще і сьогодні власниками своєї землі, яка, як вони заявляють, не була в них експропрійована, але лише об'єднана з метою колективного господарювання. Відповідно до цього, аграрна реформа з кінцевою метою розформування колгоспів знайшла саме на Волині особливо сильний резонанс.

(...)

Ситуація і настрої в Східній Україні

Ситуація в генеральній окрузі Київ визначається, по суті, наступними елементами: населення міста Києва знаходиться під враженням, зумовленим нестачею продуктів харчування, кінця якої не видно. Хоча в округах на Півдні генеральної округи зерно і стручкові, а також худоба в деяких місцях ще є в наявності, але транспортна ситуація, а особливо стан доріг, нестача пального і подібні труднощі роблять неможливим доставку продуктів. Так, населення в зростаючій мірі перейшло до того, щоб здобувати необхідні продукти харчування торгівлею з-під поли і обміном. Це привело до того, що останні предмети одягу і обстановки збуваються або набуваються незаконним шляхом. У значній мірі з цим пов'язана досить велика **злочинність**. Поряд з багатьма злочинами проти власності, крадіжками з владуванням і бандитськими нападами звертає на себе увагу, передусім, зростання вбивств. Лише у межах міста Києва щоденно повідомляється щонайменше про одне вбивство.

Загальну непевність використовують в своїх цілях, зокрема, **комуністичні активісти**, які все більше знову проявляються. Головним аргументом їхньої пропаганди і поширюваних чуток є ситуація з постачанням продуктів харчування, яка фактично, в порівнянні з середнім постачанням для населення у радянський

час, є суттєво гіршою. З іншого боку, через присутність прибулих у країну численних емігрантів і західних українців українському населенню вміло зображується ситуація так, ніби з німецького боку існує намір свідомо придушувати якраз національні сподівання і прагнення, ба, навіть, взагалі фізично знищити всі народні поривання.

На цьому рівні агітація більшовиків стикається також з агітацією з боку крайніх націоналістів. Мають місце численні висловлювання поміркованих у своїх політичних і народницьких вимогах українських особистостей, які мислять ясно і розсудливо, свідомі своєї народності, але згідно з якими совети вже перед наступом німецьких військ намітили собі план: з допомогою підбурення національних почуттів, надмірних націоналістичних вимог і саботажу німецьких адміністративних заходів так підігріти політичну атмосферу між німецькими окупаційними владами і місцевим населенням, щоб дійшло до локальних заворушень, керівництво якими мало б перейти у руки більшовицьких агентів.

Значній масі населення в місті і селі йдеться винятково про задоволення найпростіших бажань і потреб щоденного життя: міське населення бажає роботи і хліба, сільське сподівається одержати розсудливі умови праці і обумовлене метою управління землею. Однак скрізь, де виявляються суттєві порушення у будівництві, в економіці, управлінні і суспільному житті, мають місце наслідки комуністичної та здійснюваної емігрантами й західними українцями занадто загостреної націонал-української пропаганди, які, правда, в останньому цілепокладанні відрізняються, але деколи у своїй антинімецькій орієнтації стикаються. Обидві сторони сподіваються, що їм вдасться в тилу німецької окупаційної влади у всіх галузях суспільного життя, особливо в економіці і в управлінні, створити труднощі і викликати кризу. Від цієї кризи більшовики сподіваються повернення радянського панування, а українські шовіністи — більших національних поступок.

Про ситуацію у решті Східної України слід сказати так:

Загальна ситуація в Харкові, як і раніше, продовжує визначатися близькістю фронту і, особливо, викликаними порою року труднощами різного роду. Настрій серед населення є негативним,

бо харчування, яке в кожному випадку є тут визначальним, приймає з часом катастрофічних наслідків. До цього додається ще вплив на населення диких чуток про повторне відвоювання Харкова більшовиками, які поширюються членами КП, що залишились у місті. Ця ворожа пропаганда розпочалася вже з початком підготовки супротивника до наступу і прийняла однозначні форми при прориві під Ізюмом. Ситуація в зоні дії зондеркоманди 46 в значній мірі знаходилась під впливом наступу росіян на відтинку ріки Донець. Чисельні щоденні бомбардування росіянами Краматорська і Слав'янська, які заподіяли значної шкоди, евакуація німецьких військ на Південь і частково неконтрольована поведінка військовослужбовців вермахту посилювали існуючий вже кілька тижнів страх перед поверненням червоних до панічного настрою. Дійшло до надто покvapливої втечі, припинення роботи, окремих пограбувань і т.д. У великої частини населення можна було встановити прояв тенденції захистити себе, з допомогою свідомої **пасивної чи навіть ворожої поведінки щодо німців**, перед можливими мірами покарання з боку росіян при їх поверненні до міста. Лише в одиничних випадках окремі особи з числа населення за переконанням пропонували себе до дії для можливої боротьби за місто. Заслужує на увагу все знову і знову **надзвичайно сильний процес виникнення чуток**, який проявляється в усіх випадках загострення ситуації. Часто можна було констатувати, що з німецької сторони через легковажну балаканину виявлялось сприяння утворенню чуток. Окремі активісти чи групи, які не перебували між собою у зв'язку, здійснювали незначні акти саботажу, поширювали написані власноруч або скинуті з більшовистських літаків ворожі до німців листівки, займалися усною пропагандою і підбурюванням різного виду.

(...)

Українські шовіністичні групи

Група Бандери, ядро якої з самого початку творила молода інтелігенція Західної України (львівські студенти!), вкорінилася в середовищі молоді, зокрема в районах Волині-Поділля. Організаційна згуртованість для нелегальної діяльності особливо покладалася на таємні курси в школі міліції в Клевані. Молоді українці отримували тут таємне навчання політичного та військового характеру стосовно завдань націоналістичної "революційної"

армії”. Пропаганду треба було нести безпосередньо в селянське населення. Під час ширшої операції арештовано ще 10 прихильників Бандери. Це молоді, частково неповнолітні хлопці, які не мають регулярної роботи і займаються конспіративністю із звички або схильності до пригодництва та, не маючи постійного місця проживання, нишпорять навкруги і конспірують. В заарештованих були виявлені релігійні медальйони, а також українські шовіністичні молитовні тексти.

В ході Житомирської акції вилучено цікаві матеріали про цю організацію. Виявлення їхньої ваги ще відбувається. У зв'язку з цим може цікавити присяга руху Бандери, яка в перекладі звучить так:

“Честь і слава полеглим борцям за їх священну кров, яку вони пролили за мою рідну українську землю. За величність моєї Батьківщини України я складаю цю присягу, що я всіма своїми силами та жертвою свого життя буду боротися за самостійність та величність Української держави. Своім серцем та зі всієї сили я вірю, що лише українська національна революція може принести моему народові силу, честь і славу. Я вірю, що залишуся до смерті на шляху боротьби за створення потужної української національної держави. І з цього шляху до української національної революції мене не може ніхто відволікти, жодні труднощі, жодні удари долі, а також і смерть. Я буду виконувати всі накази, які отримаю від свого провідника, без застережень та дисципліновано”.

В генеральній окрузі Волинь-Поділля головою руху Мельника, здається, є головний редактор української газети “Волинь” у Рівному Улас Самчук. Незважаючи на цензуру, він часто у своїх передовицях робив приховані натяки на нібито німецьких гнобителів. Прихильники рекрутуються з кіл інтелігенції, особливо “кращих кіл”.

Незважаючи на часті протилежні твердження, не може бути нині жодного сумніву в тому, що в СРСР не існували українські націоналістичні організації в радянський час, принаймні в останні роки.

Відомі особистості українського походження висловили своє здивування стосовно того, з якими далекосяжними, фантастичними

планами повернулися в Україну емігранти після окупації. Їх характеризують як людей, що не хотіли визнати цю зміну в поведінці і характері, яку пройшов український народ за 23 роки радянського панування.

У Києві на початку лютого виявлена **нелегальна організація ОУН[-Мельника]**, яка поставила собі за мету створити чітко структуровану партійну організацію, яка, побудована на системі п'ятірок, поширюється до верхів аж до обласних організацій. Взаємозв'язок між проводом і членами насамперед підтримуватиметься через нелегально друковані листівки, у яких будуть задані чіткі лінії пропаганди, методи роботи і вербування, об'єднання членів, обов'язок таємниці і наслідки зради.

Характерною є форма присяги:

“За власною волею, згідно з моїм твердим переконанням, я присвячую себе і моє життя жертвній службі українській нації і націоналістичній ідеї. Перед Богом і світлою пам'яттю борців я клянусь у вічній вірності ОУН. Я клянусь у відданості моему провідникові Андрію Мельнику та у підпорядкуванні створеному ним проводові. Я віддаю всю мою працю і жертвую, якщо необхідно, своїм життям у боротьбі за українську державу. Я знаю, що я відповідаю честю і своїм життям за зламання присяги. Слава Україні”.

Організаційна робота ОУН[-Мельника] поширюється з Києва вже на значні частини райхскомісаріату України. За дотеперішними ствердженнями доведено, що центр нелегальної діяльності знаходиться в управі міста Києва, а саме в одній з її районних управлінь, та що автори нелегальних листівок, з яких деякі відомі поіменно, були прийняті в міську управу службовцями бургомістром Києва Багазієм, якого тим часом заарештували.

ОУН[-Мельника] намагається тепер здобути вплив на так звані шуцманшафти (колишню міліцію), які за той час були поставлені під керівництво шуцполіції (охоронної поліції). Доведено, що ОУН[-Мельника] намагалася з Києва висувати з шуцманшафту в галузь цивільного управління своїх прихильників. Існує думка, що треба на селі створити якнайсильніші відділи міліції тому, що там німецькі сили дуже слабо заступлені. Характерним є вислів:

“Коли 5 німцям будуть протистояти 50 мільціонерів, то хто тоді буде мати владу?”

Паралельно до цих прагнень йдуть намагання ОУН[-Мельника] відновити **організацію “Січ”** на широкій базі. Назовні вона повинна мати невинний вигляд об’єднання для фізкультурних вправ. Крім того, в окремих місцевостях вже робилися спроби покликати до життя **місцеві групи “Просвіти”**, організації, яка відзначалася ще в царський період як бойова спілка для української культури. Вже розпочато заходи протидії.

Центром активних загальноукраїнських намагань була міська управа в Києві. Вже після приходу німецьких військ бургомістр Багазій* зумів зібрати коло однодумців, з допомогою яких він дуже швидко створив міську управу, яка складалася з багатьох відділів. Через підставну особу він створив “Організацію взаємодопомоги”, яка була розформована заходами поліції безпеки. Вона називала себе також Червоним Хрестом і, керована таки з Києва, здійснювала через спеціальних агентів неконтрольовану інформаційну службу на всій українській території. Ці агенти відвідували, між іншим, табори військовополонених в Україні, а також звільнених українських військовополонених, яким задавалось питання, чи під час полону їх катували німці і чи з ними погано обходились. Всі подібні донесення збирались у Києві, де центр в кінцевому результаті володів картотекою на приблизно 60 000 військовополонених. В якій формі зібраний таким чином матеріал знайшов фактичне застосування — невідомо.

Якщо цю систематизовану збірку матеріалів пов’язати з висловлюванням об’єктивно думаючої особи з оточення Мельника, згідно з яким ОУН[-Мельника] систематично збирає матеріал про негосподарність Німеччини в Україні, щоб мати можливість використати його у відповідний час у зовнішньополітичному плані, то збирання матеріалу через Червоний Хрест набуває особливого значення. Багазій і його оточення не приходять до того, щоб перед вступом німецької адміністрації перекинути торгівлю і економіку в Україні в приватні руки, бо “німці так, як скрізь, і в Україні все взяли б на себе”. Багазій нелегально продав або передав вартісну сировину, наприклад, готові чоботи

* Проф. Вол. Багазій, розстріляний німцями в 1942 р.

і значні запаси шкіри, свічок і мила, а також готової продукції вартістю мільйони особам з кола близьких друзів або приватним фірмам, ревізія яких виявила тяжкі економічні зловживання. Ще на початку 1942 року з допомогою жорстких втручань в справі міліції він спробував у Києві підпорядкувати собі міліцію і не допустити розслідування неприємних для себе кримінальних правопорушень. В одному випадку активного і пасивного підкупу, в якому він сам був замішаний, він перешкоджав уповноваженому українського "слідчого відділу" в подальших розслідуваннях через погрози звільнення з посади.

Бензин, переданий йому вермахтом і адміністрацією для транспортування продуктів харчування, він використав частково в приватних цілях або для виконання завдань націонал-української пропаганди. У той час, коли він заявив, що для доставляння продовольства немає бензину, і шофери повинні були постаратись якимось чином його здобути, у його власному підвалі після арешту були виявлені значні запаси бензину. Він, крім того, завдяки передачі бензину сприяв існуванню так званого українського Червоного Хреста, здійснював щонайменше три поїздки автомобілем Червоного Хреста аж у віддалені райони Генерал-губернаторства, щоб проводити переговори з митрополитом Діонісієм у Варшаві і архієпископом Іларіоном у Холмі про призначення митрополита для створюваної в короткому часі автокефальної української національної церкви. Він навіть видав уповноваженим у цьому особам перепустки.

Створене ним у міській управі Києва відділення з питань віросповідань було органом керівництва створеної зразу після розформування Національної ради української Церковної ради, яка фактично, за свідченням багатьох членів, мала лише те завдання, щоб під іншими назвами продовжувати переслідувати політичні цілі розформованої Національної ради.

За дорученням Багазія референт "відділу з питань віросповідання" у міській управі Києва Іван Коровицький і якийсь Багряновський, який, як припускається, належить до ближчого кола Мельника, двоє емігрантів, відвідали в кінці грудня 1941 року єпископа Пантелеймона, який в той час служив у Києві, і заявили йому, "що все українське населення очікує від нового єпископа сильної української руки, в інакшому випадку він міг би потрапити у неприємні конфлікти".

Багазій оточив себе на важливих постах міської управи особами, котрі, відчуваючи себе здійснювачами загально-українських вимог, зайняли виразно **шовіністичний курс** та все більше і більше здійснювали ворожу і переповнену ненавистю політику проти всіх німецьких заходів. Питання, як йому вдалося, не будучи в радянський час в організаційному зв'язку з націоналістичними українцями, вже безпосередньо з приходом німців зібрати навколо себе групу довірених осіб, з якими він поступово намагався витіснити німецький вплив, а українські вимоги довів до меж конфлікту, слід було б зараз визначити.

Однак безсумнівно, що він і його довірені особи своїми діями і прагненнями створили сприятливий ґрунт, на якому могли визріти також більшовицькі наміри і мати перспективу на успіх. З огляду на притаманну йому розсудливість не можна сумніватися в тому, що він не усвідомлював наслідків своєї політики. Для завершення опису його особистості не можна залишити незгаданим, що в радянський час він спочатку був вчителем, а потім директором єврейської школи в Києві і, як приватний вчитель, давав уроки дітям першого секретаря обласного виконкому комуністичної партії Хрєвчува.

Група гетьмана. Гетьман Скоропадський у 1918 році став з німецькою допомогою правителем України. Поряд з деякими малочисельними інтелігентами його прихильники (у більшості пасивні) рекрутувалися переважно з сільського населення, яке у своєму примітивізмі розглядає монархію як Богом бажану інституцію. Друковані твори партії Гетьмана свідомо вказують на те, що не тонкий прошарок інтелігенції, а здоровий клас селянства повинен стати опорою професійно-станових основ гетьманської держави, яку слід збудувати.

Гетьман Скоропадський з кінця Світової війни перебував в Берліні і, як видається, надає значення тісній співпраці з Райхом. Його син, як кажуть, знаходиться в Лондоні. Скоропадський інформується з допомогою біжучих донесень довірених осіб в Україні про загальну ситуацію. З одного випадково перехопленого листа випливає, що він збирає матеріали про можливі помилки німецької адміністрації. Його метою при цьому мало б бути здобуття політичних впливів в Україні через відповідне використання цього матеріалу перед центральними інстанціями Райху.

(...)

З укр[аїнського] руху опору

У Києві 26.3.42 ОУН[-Мельника] знову виготовила листівки накладом 165 штук. Вони містять виклад меморандуму, направлено 14.2.42 фюреру, підписаного архієпископом Шептицьким, Дичковським * (Київ), Мельником і Омеляновичем (Прага).

В Полтаві був заарештований бургомістр з трьома особами. У своїх службових приміщеннях вони проводили зібрання прихильників Бандери, на яких вели пропаганду стосовно формування української армії для боротьби з німецьким вермахтом. При перевезенні до Кременчуга був скоїний напад на охоронця, якого з пораненнями змушені були доставити до лазарету в Полтаві.

У Звірці був заарештований бандерівець за дуже сильною підозрою у скоєнні трьох вбивств. У 1937 році він був заарештований поляками за політичну діяльність і засуджений на 12 років тюремного ув'язнення але був звільнений з приходом німецьких військ.

У Миколаєві з боку членів ОУН здійснюється активна усна пропаганда.

У Вінниці була вилучена пропагандистська прокламація ОУН, на першій сторінці якої містилась радянська зірка.

* Має бути Величківським.

N° 191 10 April 1942

~~Bevölkerungsdichte:~~
~~Stimmkraft: K i o w .~~

Lage und Stimmung in der Ukraine.

Lage und Stimmung in der West-Ukraine.

Die West-Ukraine (Generalbezirk Wolhynien/Podolien) hat gewisse typische Merkmale, die sie von der übrigen Ukraine unterscheiden. Die Bevölkerungsdichte ist grösser, das Nebeneinander der verschiedenen Volksgruppen tritt krasser hervor: Ukrainer, Polen und Juden stehen hier nahezu gleichbedeutend und auch zahlenmässig annähernd neben - und gegeneinander. Die Russen spielen nur eine unbedeutende Rolle. Die verschiedenen Volksgruppen zeigen eine unterschiedliche Haltung gegenüber den Deutschen und sind auch untereinander noch misstrauisch und verfeindet. Diese Gegensätze und Zersplitterungen geben Ansatzpunkte für die politische und nachrichtendienstliche Bekämpfung der verschiedenen weisfeindlichen Gruppen.

Unter den Volksgruppen ist als stärkste politische Bewegung der ukrainische Nationalismus anzusehen. Die aktivste und bedeutendste der Gruppen dieser Richtung, die Bandera-Bewegung, ist zu einer überwiegend deutschfeindlichen, illegalen Organisation geworden. Daneben bleibt - gerade im Bezirk Wolhynien/Podolien - die Entwicklung der ukrainischen Kirche einfrage besonders beachtlich, da sich aus den bisherigen Beobachtungen die Möglichkeit einer nationalistischen Einigung auf landeskirchlicher Grundlage aufzeigt.

Ein wesentlicher Unterschied besteht zwischen dem nördlichen Teil des Generalbezirks Wolhynien und dem südlichen Teil Podolien. Wolhynien stand 20 Jahre unter

polnischer und nur 2 Jahre unter sowjetrussischer Herrschaft. Podolien dagegen hat stets zur Sowjet-Union gehört. Die Auswirkung auf die Bevölkerung ist unverkennbar. Die Bevölkerung in Podolien ist anspruchsloser als in Wolhynien. Sie hat es verlernt, sich politischen Hoffnungen hinzugeben, aber sie versteht es auch, ihre Gefühle hinter küsserer Stumpfheit zu verbergen. In Wolhynien treten dagegen, entsprechend der grösseren Dichte der Intelligenz dort, politische und wirtschaftliche Bestrebungen, Klagen und Sorgen deutlicher hervor.

Die Stimmung der Bevölkerung ist unelastisch. Die Hauptgründe der teilweise negativen Stimmungsäusserungen liegen in der Entwicklung der politischen und wirtschaftlichen Gegebenheiten des Landes. So erwarten die extremen Nationalisten eine alsbaldige ukrainische Selbstverwaltung und rasche Durchführung der Agrar-Reform. Die grosse Masse der Bevölkerung wird von diesem Problem weniger berührt. Allgemein geklagt wird nur über den stark fühlbaren Mangel an Gebrauchsgenständen und in den Städten über die Lebensmittelnot.

Trotz einheitlicher Allgemeintendenz zeigen sich infolge der rassistisch-völkischen Gegensätze und Einflüsse erhebliche Unterschiede im Stimmungsbild der einzelnen Volkgruppen.

Die Ukrainer weisen in diesen Bezirken eine Zusammenballung der Intelligenz auf, insbesondere solcher Ukrainer, die nach dem Weltkrieg und im Jahre 1939 emigriert und nun, meist aus dem Generalgouvernement, zurückgekehrt sind.

./.

Für die Führung eines ukrainischen Bevölkertungs-
teiles ist die nationalistische Bewegung kennzeich-
nend. Besonders die ukrainische Intelligenz, insbe-
sondere die studentische Jugend, der kriegerischen
Anpassung des Reiches mit der Sowjetunion
mit ungeduldiger Erwartung entgegengesehen hatte,
glaubte sie, auf Grund der verschiedenen Umstände
zu Hoffnungen auf eine künftige Eigenstaatlichkeit
der Ukraine berechtigt zu sein. Die Haltung dieser
Kreise ist z.T. noch abwartend, z.T. zunehmend
deutschfeindlich.

Ein bemerkenswerter Unterschied zeigt sich jedoch
in der Haltung der ukrainischen Intelligenzkreise
der älteren Generation einerseits und der jüngeren
Generation andererseits. Die Älteren neigen nach
demokratisch-parlamentarischen Vorbildern zu ei-
nem Kompromiß und wollen in irgendeiner Form zur
Mitarbeit bei den deutschen Stellen herangezogen
werden. Die jüngeren aktivistischen Kreise stehen
dagegen in der OUN und sind mehr revolutionär-
oppositionell eingestellt. Während die Älteren
Intelligenzler sich bemühen, den heute fehlenden
Kontakt mit der breiten Masse der Bevölkerung auf
dem Wege der Beteiligung an der deutschen Zivil-
verwaltung zu gewinnen, wenden sich die jüngeren
revolutionären Kreise direkt an die bäuerliche
Bevölkerung, um sie zu aktivieren. Dabei wird
vielfach vor den alten Intelligenzler gewarnt,
da sie "zum Verrat an der ukrainischen Sache" be-
reit wären.

Für die Beurteilung der ukrainischen Selbstän-
digkeitsbewegung ist bezeichnend, daß beim Ein-
marsch der deutschen Truppen zu erkennen war,
daß der Gedanke einer Selbständigkeit der Ukraine
in den Gebieten, die früher nicht zu Polen gehör-

ten, kaum verbreitet war und erst durch die aus Galizien kommenden West-Ukrainer ins Land getragen wurde. Von einsichtigen Ukrainern wird zugegeben, daß die ukrainische Führungsschicht zu dünn ist, um einen eigenen Staats- und Verwaltungsapparat aufbauen zu können. Die jüngeren chauvinistischen Kreise weisen derartige Überlegungen ab. Sie fordern kategorisch Selbstverwaltung. Maßnahmen, wie Schließung der Schulen, Nichtzulassung der "Proswita" usw. werden dahin ausgelegt, daß den Ukrainern auch auf kulturellem Gebiet keine Eigenständigkeit gewährt würde. Es wird auch heftig darüber geklagt, daß kein Unterschied mehr zwischen Ukrainern und Polen (im Gegensatz zur früheren Behandlung im Generalgouvernement) gemacht würde.

Es wird in ukrainischen Kreisen immer wieder betont, daß es verfehlt wäre, Methoden und Auffassungen, die gegenüber den Polen im Warthegau vielleicht am Platze seien, ohne weiteres auf die Ukraine zu übertragen.

Bezeichnend für die Stimmung der ukrainischen Chauvinisten sind auch die Ansichten und Äußerungen über die Kriegslage. Bei einigen fehlt der Glaube an einen Endsieg des Reiches über Sowjet-Russland. Diese nationalistischen Kreise wünschen zwar keineswegs einen Sieg der Bolschewiken, rechnen aber damit, daß eine gegenseitige totale Abnutzung beider Mächte eintreten und der Ukraine die Befreiung nach beiden Seiten ermöglichen würde.

Im Hinblick auf die in Angriff genommene Einreichung ukrainischer Freiwilliger in die Deutsche Wehrmacht rücken 2 Fragen in den Vordergrund: Einmal, ob mit dieser Teilnahme des ukrainischen Volkes am Kampfe gegen den Bolschewismus irgendwelche

Zugeständnisse deutscherseits verbunden würden (Autonomie, Landzuweisung an die aktiven Kriegsteilnehmer). Ferner, ob es sich um geschlossene ukrainische Verbände unter ukrainischer Führung handeln würde oder nicht.

In der Landbevölkerung stehen wirtschaftliche Fragen im Vordergrund. In erster Linie die Frage der Auflösung der Kolchosen. Das politische Interesse ist demgegenüber in der ländlich-bäuerlichen Bevölkerung sehr gering.

Nicht nur die wolhynischen Bauern, die ja kaum mehr als 1 Jahr zu Kollektivwirtschaften gehörten, sondern auch die Bauern in Podolien, die bereits 8 - 10 Jahre im Kolchos waren, sehen sich heute noch als Eigentümer ihres Bodens an, der ihnen - wie sie sagen - nicht enteignet, sondern lediglich zwecks kollektiver Bewirtschaftung zusammengelegt worden sei. Dementsprechend fand die Agrar-Reform mit dem Enzziel der Auflösung der Kolchosen, - gerade in Wolhynien - besonders starken Widerhall.

Sehr ungünstig wird von der ukrainischen Bevölkerung empfunden, daß die private gewerbliche Tätigkeit fast vollständig unterbunden ist, und daß die deutschen Stellen auf diesem Gebiet die Initiative selbst übernehmen. (Z.O. = "Zentralhandelsgesellschaft Ost") Deutschfeindliche Elemente nutzen diesen Zustand zu gehässigen Sticheleien gegen die Deutschen, teils sogar zur Propaganda für die frühere bolschewistische Wirtschaft aus.

Die Polen haben, besonders in den ehemals polnischen Gebieten, meist in den Städten lebend, ziemlich beachtliche, z.T. einflussreiche Stellungen inne. Auf Grund nachbarlicher, geschicht-

- 24 -

Leb. und Stimmung in Aor. Ost-Ukraine.

Die Lage im Generalbezirk Kiew ist im wesentlichen durch folgende Elemente bestimmt: Die Bevölkerung der Stadt Kiew steht unter dem Eindruck einer Lebensmittelknappheit, deren Ende nicht abzusehen ist. Zwar lagern in den Kriegsgebieten im Süden des Generalbezirks noch Getreide und Hülsenfrüchte, auch Vieh ist an einigen Stellen noch vorhanden, aber die Transportlage, insbesondere die Beschaffenheit der Straßen, der Betriebsstoffmangel und ähnliche Schwierigkeiten machen eine Heranschaffung der Lebensmittel unmöglich. So ist die Bevölkerung in zunehmendem Maße dazu übergegangen, sich die notwendigen Lebensmittel im Schleichhandel und auf dem Tauschwege zu beschaffen. Dies hat dazu geführt, daß die letzten Kleidungs- und Einrichtungsstücke hingegeben oder daß Tauschgegenstände auf ungesetzlichen Wege beschafft werden. Die Kriminalität ist nicht zuletzt deshalb ziemlich groß. Neben sehr vielen Eigentumsdelikten, Einbruchsdiebstählen und Raubüberfällen fällt vor allem die Häufung von Mordfällen auf. Allein im Stadtgebiet von Kiew wird täglich mindestens ein Mordfall gemeldet.

Die allgemeine Unsicherheit machen sich im besonderen die kommunistischen Aktivisten zunutze, die sich in zunehmendem Maße wieder hervorwagen. Hauptargument ihrer Propaganda und Gerüchtemachelei ist die Verpflegungslage, die tatsächlich, im Vergleich zur durchschnittlichen Versorgung der Bevölkerung zur Sowjet-Zeit, wesentlich schlechter ist. Auf der anderen Seite wird in ge-

- 25 -

naheliegender Fern durch ~~schlechte~~ ins Land ~~gehenden~~
 Emigranten und West-Ukrainer der ukrainischen Be-
 völkerung die Lage so darstellt, als bestände von
 deutscher Seite die Absicht, gerade die nationalen
 Hoffnungen und Wünsche bewusst niederzuhalten, ja,
 überhaupt alle Volkstumsregungen durch physischen
 Einflusse zu vernichten.

Auf dieser Ebene trifft sich nun die Agita-
 tion der Bolschewiken mit derjenigen der extremen
 Nationalisten. Es liegen zahlreiche Äusserungen
 von klar und nüchtern denkenden, volkstumsbewussten,
 aber in ihren politischen und völkischen Ansprüchen
 massvollen ukrainischen Persönlichkeiten vor, wonach
 die Sowjets schon vor dem Einmarsch der deutschen
 Truppen den Plan ins Auge gefasst hatten, durch Auf-
 putzung der nationalen Empfindungen, durch über-
 triebene nationalistische Forderungen und durch
 Sabotage deutscher Verwaltungsmaßnahmen die poli-
 tische Atmosphäre zwischen der deutschen Besatzung
 und der einheimischen Bevölkerung derart zu erhitz-
 zen, daß es zu örtlichen Aufständen komme. würde,
 deren Führung in die Hände bolschewietischer Agen-
 ten übergehen sollte.

Der grossen Masse der Bevölkerung in Stadt
 und Land ~~geht es lediglich~~ um die Erfüllung der
 einfachsten Wünsche und Erfordernisse des täglichen
 Lebens:

Die Stadtbevölkerung wünscht Arbeit und Brot. die
 Landbevölkerung hofft, vernünftige Arbeitsbedingun-
 gen und zweckentsprechende Verwaltung von Grund-
 und Boden zu erhalten. Überall da jedoch, wo we-
 sentliche Störungen im Aufbau, in der Wirtschaft, der
 Verwaltung und des gesellschaftlichen Lebens fest-
 zustellen sind, sind sie Folgeerscheinungen der

komunistischen und der durch Emigranten und West-Ukrainer vorgetragenen überspitzen national-ukrainischen Propaganda, die sich zwar in ihrer letzten Zielsetzung unterscheiden, aber manchmal in ihrer gegenseitigen Einstellung berühren. Beide Teile hoffen, daß es ihnen gelingen werde, der deutschen Besatzung im Hinterlande auf allen Gebieten des öffentlichen Lebens, besonders der Wirtschaft und der Verwaltung, Schwierigkeiten zu bereiten und eine Krise herbeizuführen. Von dieser Krise erhoffen die Bolschewiken die Wiederkehr der Sowjet-Herrschaft, die ukrainischen Chauvinisten grössere nationale Zugeständnisse.

Über die Lage in der übrigen Ost-Ukraine ist folgendes zu sagen:

Die allgemeine Lage in Charkow wird nach wie vor durch die Frontnähe und insbesondere durch die von der Jahreszeit hervorgerufenen Schwierigkeiten aller Art bestimmt. Die Stimmung innerhalb der Bevölkerung ist nicht gut, da die Ernährung, die in jedem Falle hier mitbestimmend ist, mit der Zeit katastrophale Auswirkungen annimmt. Hierzu kommt noch die Beeinflussung durch wilde Gerüchte über die Zurückeroberung Charkows durch die Bolschewiken, welche von den zurückgebliebenen Mitgliedern der KP verbreitet werden. Diese Feindpropaganda hatte schon mit der Angriffs-bereitstellung des Gegners begonnen und beim Durchbruch bei Isjum eindeutige Formen angenommen. Die Lage im Einsatzraum des IX 4b wurde weitgehend durch die Offensive der Russen im Donezabschnitt beeinflusst. Die mehrfachen täglichen Bombenangriffe der Russen auf Kramatorskaja und Sla. jansk

die s.F. erhebliche Schäden anrichteten, die Evakuierung deutscher Einheiten nach Süden und das teilweise unbeherrschte Verhalten von Wehrmachtangehörigen steigerten die bereits seit Wochen bestehende Angst vor der Rückkehr der Roten zu einer Panikstimmung. Es kam zu überstürzter Flucht, Arbeitsverweigerung, vereinzelt Flünderungen usw. Es konnte bei einem grossen Teil der Bevölkerung die Tendenz festgestellt werden, sich durch bewusst passives oder gar gegnerisches Verhalten gegenüber den Deutschen vor eventuellen Strafmaßnahmen der Russen bei deren Wiedereintrücken in die Stadt zu schützen. Nur in ganz vereinzelt Fällen boten sich einzelne Personen aus der Bevölkerung aus Überzeugung zum Einsatz für den etwa nötig werdenden Kampf um die Stadt an. Bemerkenswert ist immer wieder die ausserordentlich starke Gerüchtebildung, die in allen Fällen einer Zuspitzung der Lage auftritt. Es konnte oftmals festgestellt werden, daß von deutscher Seite durch leichtfertige Redereien der Gerüchtebildung Vorschub geleistet wurde. Einzelne nicht untereinander in Verbindung stehende Aktivisten oder Gruppen verübten vereinzelt unbedeutende Sabotageakte, verbreiteten selbstgeschriebene oder von bolschewistischen Flugzeugen abgeworfene deutschfeindliche Flugblätter oder trieben Flüsterpropaganda und Aufhetzung allgemeiner Art.

(...)

- 24 -

Ukrainisch-chauvinistische Gruppen.

Die Banders-Gruppe, deren Kern von Anfang an die jüngere Intelligenz der West-Ukraine (Lemberg Studentent) bildete, hat - besonders im Bezirk Wolhynien/Podolien - innerhalb der Jugend

- 35 -

Fuß gefaßt, Der organisatorische Zusammenhalt für die illegale Betätigung ist hier insbesondere bei einem Geheimkursus auf der Milizschule in Klewan begründet worden. Die jungen Ukrainer erhielten hier geheime Instruktionen politischer und militärischer Art über ihre Aufgaben als nationalstische "Revolutionsarmee". Die Propaganda sollte unmittelbar in die bäuerliche Bevölkerung getragen werden. Es wurden bei einem größeren Zugriff noch 10 dieser Bandera-Anhänger festgenommen. Es handelt sich um junge, teils halbwüchsige Burschen, die keiner geregelten Arbeit nachgehen und aus Gewohnheit oder Abenteuerlust Scheimbündelei betreiben, ohne festen Wohnsitz im Lande umherstreuen und konspirieren. Bei den Festgenommenen wurden regelmäßig kirchliche Madrillons sowie ukrainischchauvinistische Gebetstexte vorgefunden.

In Zuge der Shtomiror Aktion konnte interessantes Material über die Organisation sichergestellt worden. Die Auswertung ist noch in Gange. Interessieren würde in diesem Zusammenhang der Schwur der Bandera-Bewegung, welcher in Übersetzung - wie folgt - lautet:

"Ehre und Heil für die toten Kämpfer, für ihr heiliges Blut, welches sie für mein ei enes ukrainisches Land vorgossen haben. Für die Majestät meiner Heimat Ukraine gebe ich den Schwur ab, daß ich mit allen meinen Kräften und mit dem Einsatz meines Lebens für die Selbständigkeit und Herrlichkeit des ukrainischen Reiches kämpfen werde. Mit meinem Herzen und mit meiner ganzen Kraft glaube ich, daß nur die ukrainische nationale Revolution meinem Volke

- 36 -

die Stärke, die Ehre und das Heil bringen kann. Ich glaube, daß ich bis zum Tode auf dem Wege des Kampfes für die Schaffung eines starken ukrainischen Nationalreiches verbleiben werde. Von diesem Wege zur ukrainischen nationalen Revolution kann mich niemand und nichts abbringen, keine Schwierigkeiten, keine Fehlschläge und auch nicht der Tod. Ich werde alle Befehle, die ich von meinem Führer erhalte, ohne Widerrede und mit Disziplin ausführen."

Im Bezirk Wolhynien/Podolien scheint der Chefredakteur der ukrainischen Zeitung "Wolhyn" in Rowno, **Ulas Samtschuk**, das Haupt der Wolnyk-Bewegung zu sein. Trotz der Zensur hat er in seinen Zeitartikeln immer wieder versteckte Andeutungen gegen die angeblichen deutschen Unterdrücker gemacht. Die Anhänger rekrutieren sich aus den Kreisen der Intelligenz, insbesondere den "besseren Kreisen".

Trotz häufiger gegenteiliger Behauptungen kann es heute keinem Zweifel mehr unterliegen, daß in der UdSSR ukrainische nationalistische Organisationen zur Sowjet-Zeit - mindestens in den letzten Jahren - nicht bestanden haben.

Wankhafte Persönlichkeiten ukrainischer Herkunft haben ihr Erstaunen darüber zum Ausdruck gebracht, mit welcher weitgesteckten, phantastischen Plänen die Emigranten nach der Besetzung in die Ukraine zurückgekehrt seien. Sie werden als Menschen bezeichnet, die den Wandel in Haltung und Charakter nicht erkennen wollten, den das ukrainische Volk in 23 Jahren sowjetischer Herrschaft durchgemacht habe.

- 37 -

In Kiew ist Anfang Februar eine illegale OUN-Organisation aufgedeckt worden, die es sich zur Ziele gesetzt hat, eine straff gegliederte Parteiorganisation aufzubauen, die sich - auf dem Fünfer-System aufgebaut - nach oben bis zur Gau-(Gebiets-)Organisation ausweitet. Der Zusammenhang zwischen Führung und Mitgliedern wird zunächst noch durch illegal hergestellte Flugblätter aufrecht erhalten, in denen genaue Richtlinien über die Propaganda, die Arbeits- und Werbemethoden, die Vereinigung der Mitglieder, die Pflicht zur Geheimhaltung und die Folgen eines Verrates gegeben werden.

Beseichnend ist die Eidesformel:

Nach eigenen Willen, gemäß meiner festen Überzeugung, widme ich mich und mein Leben dem Opferdienst der ukrainischen Nation und der nationalistischen Idee. Vor Gott und den hehren Andenken der Kämpfer schwöre ich der OUN ewige Treue. Ich schwöre Ergebenheit meinen Führer Andreas Melnyk und Unterordnung unter die von ihm gegebene Obrigkeit. Ich gebe meine ganze Arbeit und opfere - wenn nötig - mein Leben im Kampf für den ukrainischen Staat. Ich weiss, daß ich für Eidbruch mit meiner Ehre und mit meinem Leben verhaftet bin. Heil der Ukraine".

Die organisatorische Arbeit der OUN erstreckt sich von Kiew aus bereits auf weite Teile des Reichskommissariats Ukraine. Nach den bisherigen Feststellungen ist erwiesen, daß die Zentrale der illegalen Arbeit in der Stadtverwaltung von Kiew, und zwar in einer Rayon-Verwaltung, liegt, und daß die Verfasser der illegalen Flugblätter, von denen einige natürlich bekannt sind, u.Zt.

- 38 -

B a g a s i ' s, des inzwischen festgenommenen Bürgermeisters von Kiew, als Angestellte in die Stadtverwaltung übernommen wurden.

Die OUN versucht neuerdings, Einfluss auf die sogen. Schutzmannschaften (früher Miliz) zu gewinnen, die inzwischen unter die Führung der Schupo gestellt wurden. Es ist erwiesen, daß die OUN versucht hat, von Kiew aus Schutzmannschaften in Gebiet der Zivilverwaltung aufzuziehen und mit ihren Anhängern zu besetzen. Es wird die Ansicht vertreten, daß man die Milizeinheiten auf den Lande so stark als nur irgendmöglich machen müsse, weil dort die deutschen Kräfte nur schwach vertreten seien. Bezeichnend ist der Ausspruch:

"Wenn einmal 5 Deutschen 50 Milizmänner gegenüberstehen, wer hat dann die Macht?".

Parallel mit diesen Bestrebungen laufen die Absichten der OUN, die Organisation "Ditsch" auf breiter Basis neu aufzuziehen. Sie soll nach aussen hin als Verein für Leibesübungen ein harmloses Gesicht erhalten. Daneben ist an einzelnen Orten bereits versucht worden, Ortsgruppen der "Prosvita" ins Leben zu rufen, einer Organisation, die sich schon zur Zarenzeit als Kampfbund für die ukrainische Kultur ausgezeichnet hat. Gegenmaßnahmen sind eingeleitet.

Ein Zentrum aktiver gesamtukrainischer Bestrebungen war die Stadtverwaltung in Kiew. Hier hatte es der Bürgermeister B a g a s i verstanden, schon kurze Zeit nach dem Einmarsch einen Kreis von Gleichgesinnten um sich zu versammeln, mit deren Hilfe er sehr rasch eine in zahlreiche Abteilungen gegliederte Stadtverwaltung aufbaute. Mit Hilfe eines Strohmannes errichtete er die inzwischen staatspolizeilich aufgelöste "Organisation zur gemein-

nützigen Hilfeleistung", die sich auch Rotes Kreuz nannte, die ihrerseits wieder von Kiew aus durch Spezialagenten einen unkontrollierbaren Nachrichtendienst über das gesamte ukrainische Gebiet unterhielt. Diese Spezialagenten bereisten u.a. die Kriegsgefangenenlager in der Ukraine und besuchten auch entlassene ukrainische Kriegsgefangene, denen u.a. die Frage vorgelegt wurde, ob sie während der Gefangenschaft durch Deutsche gequält oder sonst schlecht behandelt worden seien. Alle derartigen Berichte liefen in Kiew zusammen, wo die Zentrale schliesslich eine Kartei von etwa 60 000 Kriegsgefangenen unterhielt. In welcher Form das so gesammelte Material tatsächlich Verwendung gefunden hat, ist nicht bekannt.

Bringt man diese systematische Materialsammlung jedoch in Verbindung mit der einem objektiv denkenden Ukrainer durch eine Person aus dem Kreise um Melnyk gemachten Äusserung, wonach die OUN systematisch Material über die Miswirtschaft Deutschlands in der Ukraine sammle, um es zu gegebener Zeit aussenpolitisch verwerten zu können, so gewinnt die Materialsammlung durch das Rote Kreuz besondere Bedeutung. B a g a s i und sein Kreis machten kein Hehl daraus, vor Eintreffen der deutschen Verwaltung Handel und Wirtschaft in der Ukraine in Privathände hinüberzuspielen, da "die Deutschen ja doch, wie überall, so auch in der Ukraine, alles an sich nehmen" würden. Bagasi hat wertvollste Rohmaterialien, z.B. fertige Stiefel und grössere Lederbestände, Kerzen- und Seifenbestände und die Rohmaterialien hierzu, sowie Millionenwerte an Fertigproduktion an Personen seines engeren Freundeskreises oder an Privatgesellschaften verschoben oder transferiert, deren

Revision schwere Miswirtschaft zutage gefördert hat. Er hat auch zu Beginn des Jahres 1942 durch rigorose Eingriffe in die Miliz in Kiew versucht, die Miliz in seine Abhängigkeit zu bringen und von der Untersuchung ihn unangenehmer krimineller Delikte abzuhalten. Er hat in einem Falle aktiver und passiver Bestechung, in den er selbst verwickelt war, den beauftragten Abteilungsleiter der ukrainischen "Untersuchungsabteilung" durch Drohung mit Entlassung an der Durchführung weiterer Ermittlungen gehindert.

Das ihm von Seiten der Wehrmacht und der Verwaltung für Lebensmitteltransporte zur Verfügung gestellte Benzin hat er zum Teil für private Zwecke oder für nationalukrainische Propagandaaufträge verwendet. Während er erklärte, daß für Lebensmittelfahrten kein Benzin vorhanden sei und die Kraftfahrer suchen müßten, wie sie sich Benzin anderweitig verschafften, wurden in seinem Privatkeller nach der Festnahme grössere Benzinbestände vorgefunden. Er hat ferner das sogen. ukrainische Rote Kreuz durch Hergabe von Benzin instandgesetzt, mindestens dreimal Fahrten mit Kraftfahrzeugen des Roten Kreuzes bis tief in das Generalgouvernement hinein zu unternehmen, um mit Metropolit **D i e n y s i u s** in Warschau und Erzbischof **H i l a r i e n** in Chelm Verhandlungen über die Einsetzung eines Metropoliten der in Kürze zu schaffenden autokephalen ukrainischen Nationalkirche zu pflegen. Er hat den damit beauftragten Personen sogar Passierscheine ausgestellt.

Die von ihm in der Stadtverwaltung Kiew geschaffene "Abteilung für Glaubensbekenntnisse" war die Stützungsstelle des nach Auflösung des National-

- 41 -

rates kurzorhand gegründeten ukrainischen Kirchenrates, der in tatsächlicher Hinsicht und auch nach Aussage mehrerer Mitglieder nur die Aufgabe hatte, die politischen Ziele des aufgelösten Nationalrates unter anderem Namen weiter zu verfolgen.

Im Auftrage Bagasi's besuchten der Referent der "Abteilung für Glaubensbekenntnisse" in der Stadtverwaltung Kiew, Iwan K o r o w i t s k i und ein gewisser B a g r a n o w s k i, der angeblich zu dem engeren Kreis um Melnyk gehört, zwei Emigranten, Ende Dezember 1941 den damals in Kiew amtierenden Bischof P a n t o l e m o n und erklärten ihm, "dass die ganze ukrainische Bevölkerung von dem neuen Bischof eine starke ukrainische Hand erwarte, widrigenfalls er in unangenehme Konflikte kommen werde."

Bagasi hat sich in den maßgeblichen Stellen der Stadtverwaltung mit Personen umgeben, die - sich als Vollstrecker gesamtukrainischer Forderungen fühlend - seinen ausgesprochen chauvinistischen Kurs beschritten und mehr und mehr eine feindliche und hasserfüllte Politik gegen alle deutschen Maßnahmen verfolgt haben. Die Frage, wie es ihm gelungen ist, ohne zur Sowjetzeit mit nationalistischen Ukrainern in organisiertem Zusammenhang zu stehen, schon unmittelbar mit dem deutschen Einmarsch einen Kreis von Vertrauten um sich zu sammeln, mit denen er allmählich den deutschen Einfluss zu verdrängen trachtete und die ukrainischen Forderungen bis zur Grenze des Konflikts trieb, sei zunächst dahingestellt.

Es steht jedoch fest, daß er und seine Vertrauten durch ihre Maßnahmen und Bestrebungen dem Nährboden schufen, auf dem auch die bolschewistischen Bestrebungen nur gedeihen und Aussicht auf

Erfolg haben konnten. Angesichts der ihm innewohnenden Klugheit kann nicht daran gezweifelt werden, daß er sich der Konsequenzen seiner Politik nicht bewusst gewesen wäre. Zur Abrundung der Schilderung seiner Persönlichkeit darf nicht unerwähnt bleiben, daß er zur Sowjetzeit erst Lehrer und schliesslich Leiter einer jüdischen Schule in Kiew war und als Privatlehrer die Kinder des 1. Sekretärs des Gebietsvollzugskomitees der kommunistischen Partei, Ch r e w t s c h u w , unterrichtete.

Die Hetman-Gruppe (Hetman S k o r o p a d s k i) wurde 1918 mit deutscher Hilfe zum Herrscher der Ukraine gemacht. Neben einigen wenigen Intelligenzlern rekrutieren sich seine (meist passiven) Anhänger aus der Landbevölkerung, die in ihrer Primitivität die Monarchie als gottgewollte Einrichtung ansehen. Die Schriften der Hetman-Partei weisen auch bewusst darauf hin, daß nicht eine dünne Intelligenzschicht, sondern ein gesunder Bauernstand die Stütze des auf berufständischer Grundlage aufzubauenden Hetman-Staates sein müsse.

Hetman Skoropadski hält sich seit dem Ende des Weltkrieges in Berlin auf und scheint auf eine enge Zusammenarbeit mit dem Reich Wert zu legen. Sein Sohn soll sich in London befinden. Skoropadski lässt sich durch laufende Berichte von Vertrauensleuten in der Ukraine über die allgemeine Lage unterrichten. Aus einem zufällig erhaltenen Brief ergibt sich, daß er Material über etwaige Fehlgänge der deutschen Verwaltung sammelt. Sein Ziel dürfte dabei sein, durch geeignete Verwertung dieses Materials über zentrale Reichsstellen politischen Einfluss auf die Ukraine zu gewinnen.

(...)

Aus der ukr. Widerstandsbewegung:

In Kiew wurden am 26.3.42 von der OUN erneut Flugblätter in einer Auflage von 165 Stück hergestellt. Sie enthalten den Verlauf eines am 14.2.42 an den Führer abgeschickten Memorandums, das von Erzbischof Scheptizki, Mitschkowski (Kiew), Melnik und Owojnowitsch (Irag) unterschrieben ist.

In Poltawa wurde der Bürgermeister mit drei Personen festgenommen. Er hatte in seinen Diensträumen

Versammlungen der Bandera-Anhänger abgehalten und darin die Aufstellung einer ukrainischen Armee gegen die deutsche Wehrmacht propagiert. Bei der Überführung nach Kromentschug erfolgte ein Überfall auf einen Wachposten, der mit Verletzungen ins Lazarett in Poltawa eingeliefert werden musste.

In Zwirze wurde ein Bandera-Anhänger unter dem dringenden Verdacht, drei Morde ausgeführt zu haben, festgenommen. Er war 1937 von den Polen wegen politischer Betätigung festgenommen und zu 12 Jahren Zuchthaus verurteilt, beim Einmarsch der deutschen Truppen aber freigelassen worden.

In Nikolajew wird von Seiten der OUN-Anhänger lebhafteste Flüsterpropaganda getrieben.

In Winniza wurde eine OUN-Propagandaschrift erfasst, die auf der ersten Seite einen Sowjetstern trug.

Von der Einsatzgruppe D liegen keine Meldungen vor.

BA R 58/221

№ 31

**Інформація про ОУН-Бандери, ОУН-Мельника
і Поліську Січ**

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 22 травня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 4

(...)

Б. Ворог і виконавчі питання

(...)

Рух опору в Україні

а) Рух Бандери

За повідомленням начальника поліції безпеки і служби безпеки в Україні розслідування показали, що Рівне було центром нелегального бандерівського руху на Волині і Поділлі. Як керівник виявляється такий собі Остап Тимошук.

Проведені арешти спричинили те, що Рівне покинули як центр і базовий пункт. Існують ознаки, що керівництво організації перемістилося у болотисту місцевість біля Сарн і Пінська.

Організаційний план бандерівського руху [в Рівному] випливає з матеріалів, знайдених у заарештованого Ковальчука. Згідно з цим планом Україна була поділена на провінції, області, надрайони, райони, підрайони і квартали, кожний з яких очолював загальний провідник. Кожному такому провіднику підпорядковувався організаційний провідник, провідник зв'язку, військовий провідник, провідник з питань вербування, провідник з питань безпеки, провідник у справах вишколу, провідник молоді і провідниця жіноцтва. Крім того, були ще заступники. Їх завданням було після перемоги бандерівського руху організувати суспільне життя в Україні і перейняти на себе вишкіл та призначення інших провідників.

Особливої ваги надається вихованню молоді. На початку війни спеціально підготовлені прихильники Бандери прибули з Галичини і зайняли без згоди урядових інстанцій придатні їм пости, особливо посади шкільних інспекторів. Підтверджені цими інспекторами молоді вчителі повинні були виховувати молодь за особливими директивами і навчати її, перетворюючи у фанатичних прихильників Бандери. Паралельно молоді вчителі повинні були вести пропаганду в інтересах Бандери і серед українців старшого віку.

У Рівному група Бандери володіла багатьма фабричними будівлями і квартирами. Там здійснювалось навчання українських міліціонерів і проводились зібрання. Нелегальний вишкіл міліціонерів був заборонений, а школа міліції в Рівному розформована. Але після цього школа міліції була нелегально відновлена у колишньому замку у Клевані. На основі матеріалів, які були здобуті при розформуванні школи міліції у Рівному, незаперечно доведено, що міліція була задумана як бандерівська бойова організація.

Курс навчання у школі міліції мав 40 учасників, увагу яких звертали на нелегальний характер їхньої майбутньої роботи. Їм роз'яснювалось, що йдеться про визвольну боротьбу України проти Німеччини. На випадок арешту вимагалось відмовлятися від будь-яких зізнань. На випадок зради учасникам загрожували ліквідацією.

Значного місця надавалось навчання курсантів уміти застосовувати зброю. Їм пояснювали, що вільна, незалежна Українська держава може бути здобута лише у боротьбі з допомогою зброї. Вартим уваги є те, що згідно із таємним наказом, скерованим до керівників міліції, трофейна зброя і боєприпаси мали не здаватись німецькому вермахту, а складуватись таємно в місцях розміщення міліції. Зброя згромаджувалась також і євреями. Коли в районі Костополя були ліквідовані численні склади зброї, керівники міліції спробували перекласти вину на євреїв.

Члени міліції проходили не лише військовий, але і політичний вишкіл. Їх через викривлення фактів нацьковували проти всього німецького. При цьому пояснювалось, що німців очікували як визволителів, але вони виявили себе як гнобителі. І тому проти них необхідно вести боротьбу. Далі повідомлялось, що боротьба буде відбуватись в тилу німецьких бойових частин.

Учасники таємних навчальних курсів діставали також пропагандистський вишкіл. При вербуванні до бандерівських груп вони повинні були орієнтуватись лише на простих людей, бо інтелігенція співпрацює з німецькими органами. З маси населення мала бути створена революційна армія для боротьби проти німців. Групу Мельника і поляків визначали як ворогів ОУН. Про англійців говорилося, що на них немає жодної надії, бо вони хочуть лише створити велику польську державу.

З числа учасників таємних курсів у Клевані в кінці жовтня 1941 року приблизно 25 чоловік були направлені зі секретними завданнями на Східну Україну. Частина цих пропагандистів була заарештована завдяки пошуковим заходам поліції безпеки в різних місцях.

З боку руху Бандери були зроблені також спроби проникнути до навчальних підрозділів охоронної поліції (шупманшафту). Найкращі пропагандисти були скеровані у ці навчальні підрозділи. Були зроблені спроби спонукати прихильників Мельника, які діяли у навчальних підрозділах, до переходу [до ОУН-Бандери]. Якщо це не вдавалось, то доводили до усунення мельниківців з охоронної поліції через фальшиві звинувачення.

Встановлено, що кожний бандерівець мав одне або декілька псевдонімів. Для явок видавались особливі паролі. Через використання одного пароля, отриманого довірчим шляхом, вдалося заарештувати інструктора Канюка (псевдо Богун), який працював у школі міліції у Клевані. У бандерівців були виявлені підроблені особисті документи і фальшиві паспорти, заповнені відповідно до псевдо їх власників. Щоб запобігти подальшому обману, були конфісковані залишені у приміщеннях міліції російські паспорти і формуляри особистих посвідчень.

Заслуговують на увагу наступні здобуті тексти присяги:

“Моя честь — на славу полеглих героїв, за священну пролиту кров, за мою українську землю і за могутність моєї української Батьківщини.

Я присягаю, що всіма своїми силами і своїм життям я буду боротися за вільну і єдину українську державу. Своїм серцем, душею і всім своїм еством я визнаю, що лише українська революція може дати Українську державу, а народові — владу.

Аж до смерті стоятиму я на полі бою, щоб збудувати українську національну державу. Від шляху українсько-

національної революції ніхто і ніщо не зможе мене утримати, ні труднощі, ні смерть. Кожний наказ мого провідника я буду виконувати”.

А також:

“Я присягаю Україні, що буду виконувати вірно і з честю усі зобов’язання щодо українського уряду, які на мене покладе Організація Українських Націоналістів під керівництвом Степана Бандери. Всі свої сили і своє життя я віддам служінню незалежному ні від кого українському уряду і прагнутиму його могутності та честі.

Слава Україні! Героям Слава!”

Звертає на себе увагу те, що багато заарештованих бандерівців, крім пропагандистських листівок, мали при собі молитви і образки святих, а також стрічки з написом “Гайль Гітлер”*. Слід відзначити ще і вказівку проводити зібрання лише у складі 3-4 осіб, а прийняті рішення доставляти через велосипедистів.

Фінансування бандерівського руху здійснювалося, здебільшого, з Галичини. Члени сплачували почасти постійні внески, почасти вони дбали про придбання продуктів харчування. Управителі кооперативів дуже часто є прихильниками Бандери. Виявлено, що навіть євреї були жертводавцями; часто їх змушували до цього. Активна співпраця євреїв, проте, досі не була встановлена, так само, як і не виявлена співпраця бандерівського руху з НКВС.

На складах зброї у районі Костополя були виявлені і передані вермахту:

600 піхотних рушниць, 12 автоматів, 120 протигазів, 254 000 набоїв піхотних рушниць, 20 000 набоїв артилерійських, 4 000 ручних гранат, 2 000 мін, 500 автоматних магазинів та інша воєнна техніка.

Слід констатувати, що бандерівському рухові вдалося, використовуючи умови на час початку війни, міцно закріпитися на Волині та на Поділлі і досягти великої кількості нових членів. Заходи поліції безпеки, однак, позбавили бандерівський рух подальшого зростання, хоча пропагандистська діяльність все ще продовжується.

*Використовувалися для того, щоб кур’єрів не затримували німці.

б) Рух Мельника

Командування поліції безпеки і СД в Україні повідомляє, що після арешту певної кількості прихильників Мельника у Києві* активність руху мельниківців далі не зростала. У значних обсягах були захоплені нелегальні друковані матеріали. Вони містять витяги з пам'ятних записок, що були направлені німецьким інстанціям, в яких неправдиво говориться про заподіяння шкоди українській частині народу.

У зв'язку з заходами поліції безпеки у Києві частина мельниківців повернулась до Львова. На противагу цьому стало відомо, що група Мельника у Львові проводить підготовку, щоб знову нелегально направити в Україну значну кількість членів організації.

Підпільна організація мельниківців у Харкові, як і в інших містах, зросла за рахунок прибулих емігрантів з Західної України, а саме, в значній мірі, українських перекладачів, які працювали в німецьких органах, чи досі ще працюють там.

Встановлено, що прихильники Мельника закріпилися у місцевих організаціях спілки "Просвіта" і роблять спробу здобути вплив на Церкву. Оцінка організації "Просвіта" неоднозначна. Перш за все, видана [німцями] вказівка не допускати нових місцевих організацій спілки "Просвіта".

в) Поліська Січ

Поліська Січ є певною формою українських добровільних сил, які стоять під проводом такого собі Тараса Бульби (дійсне прізвище — Боровець). Б[оровець] восени 1941 року з відома німецьких органів сформував особливий підрозділ для боротьби з партизанами. Хоча ці добровільницькі сили були розформовані у 1941 році**, вони зараз знову таємно зорганізувалися і вже нагромадили значну кількість рушниць.

* У першій половині лютого 1942 р.

** 15 листопада 1941 р.

Єврейство в Криму

Перші згадки про єврейські поселення в Криму належать до кінця 18 століття, коли Крим, за винятком Севастополя і царської літньої Ялти, був наданий євреям як зона розселення.

Коли єврейство спробувало створити для себе в азійській Росії єврейську автономну область "Біробіджан", одночасно за сильної фінансової підтримки американських єврейських організацій була зроблена спроба і в європейській частині СРСР, в Криму, створити якомога закриту область розселення для єврейства. Характерним для наявного вже тоді загального впливу євреїв у СРСР є те, що створений червоними суто як контрольний орган так званий "Косед" (підрозділ НКВС) за короткий час був повністю опанований євреями. Посилене єврейське розселення в Криму, яке відбувалось особливо в час активізованої колективізації (біля 1928 року), здійснювалось майже завжди за рахунок населення фольксдойчів і татарів. У західній і центральній частині степу цілі німецькі села повинні були звільнитись і передаватись євреям. Але так, як і у Біробіджані, в Криму не вдалася спроба перетворити євреїв на селян-трударів. Вже у 1939 році з 65 тисяч євреїв в Криму проживали 66 тисяч (майже 70 відсотків) лише в містах Сімферополь, Севастополь, Керч, Євпаторія, Ялта, Феодосія. На селі вони займались переважно діяльністю як управителі великих баз і розподільників, де вони з допомогою закупівлі та продажу, особливо дефіцитних товарів і предметів першої необхідності, здійснювали свої лихварські операції.

З міст незабаром були повністю опановані євреями всі життєві райони в Криму. Якщо навіть голови окремих комісаріатів не були власне євреями, то ними були заступники або перші секретарі.

Із зарахованих загально до євреїв кримчаків (біля 6 тисяч) половина проживала переважно у Сімферополі (2500) і в Каразубазарі. Їхнє викорінювання разом із власне євреями і циганами в Криму відбувалося переважно до початку грудня 1941 року.

Залучення кримчаків і циган до долі євреїв не викликало у населення особливої уваги.

Der Chef der Sicherheitspolizei
und des SD
- Kommandostab -

Berlin, den 22. Mai 1942

53

Meldungen aus den besetzten Ostgebieten

Nr. 4

Bei Rückfragen bitte auf obige
Nr. der Meldung Bezug nehmen !

B. Gegner und Exekutivfragen.

Einsatz sowjetischer Fallschirmspringer.

Im Bereich der Einsatzgruppe A ist festgestellt worden, daß sowj. Funker, die mit Fallschirm hinter den deutschen Linien abgesetzt werden, mit besonderen Taschenlampen und Taschenuhren ausgestattet sind. Zur Aufbewahrung ist ein Behälter im Funkgerät vorgesehen.

Beschreibung der Taschenlampe: Stabform mit zwei Batterien zu je 1,5 Volt. Auf der Lampe die Inschrift: K E (=Abkürzung für elektrische Taschenlampe).

Beschreibung der Uhr: grosse, ziemlich dicke und dadurch auffallende Chromnickeluhr mit unzerbrechlichem gewölbten Glas und Sekundenzeiger. Auf dem Zifferblatt befindet sich im oberen Halbkreis die Inschrift: Csepka (=Zusammenbau), im unteren Halbkreis: Beekonpoucopema (=Allkooperative Sowjetindustrie).

Da solche Uhren im freien Handel angeblich nicht zu haben sind, muss angenommen werden, daß mit ihnen betroffene Personen entweder Fallschirmfunker sind oder die Uhr von einem solchen erworben wurde.

Widerstandsbewegung in der U k r a i n e .

a) Bandera-Bewegung.

Nach einem Bericht des Bfh.dSPudSD für die U k r a i n e haben die Ermittlungen ergeben, daß Rowno Zentralstelle der illegalen Bandera-Bewegung von Wolhynien und Podolien war. Als Führer kommt ein Ostap T i m o s e h u k in Frage.

Die durchgeführten Festnahmen haben bewirkt, daß Rowno als Zentralstelle und Stützpunkt aufgegeben wurde. Anzeichen liegen vor, daß sich die Organisationsleitung in das Sumpfgelände von Sarny und Pinsk zurückgezogen hat.

Der Organisationsplan der Bandera-Bewegung ergibt sich aus dem Material, das bei dem festgenommenen K o w a l t s o h u k vorgefunden wurde. Danach wurde die Ukraine in Provinzen, Gebiete, Überkreise, Kreise, Unterkreise und Blocks, jede dieser Gliederung mit einem Gesamtführer an der Spitze, eingeteilt. Jedem Gesamtführer unterstand ein Organisationsführer, Verbindungsführer, militärischer Führer, Werbungsführer, Sicherheitsführer, Bildungsführer, Jugendführer und eine Fraktionsführerin. Ausserdem gab es Stellvertreter. Die Ant-

ten die Aufgabe, nach dem Sieg der Bandera-Bewegung, das öffentliche Leben der Ukraine zu organisieren sowie die Ausbildung und Ernennung sonstiger Führer zu übernehmen.

Besonderer Wert wird auf die Erziehung der Jugend gelegt. Zu Kriegsbeginn reisten geschulte Banderaanhänger aus Galizien ein und besetzten ohne behördliche Genehmigung die für sie geeigneten Posten, insbesondere die Schulinspektorstellen. Die von diesen Schulinspektoren bestätigten Junglehrer sollten die Jugendlichen nach besonderen Richtlinien erziehen und zu fanatischen Banderaanhängern heranbilden. Daneben haben die Junglehrer auch bei den älteren Ukrainern Propaganda für Bandera zu treiben.

In Rowne besaß die Bandera-Gruppe mehrere Fabrikgebäude und Wohnungen. Dort wurde die ukrainische Miliz ausgebildet und Versammlungen abgehalten. Die illegale Milizausbildung wurde unterbunden und die Milizschule in Rowno aufgelöst. Die Milizschule wurde daraufhin illegal im ehemaligen Schlossgebäude in Klewan fortgeführt. Durch das Material, das bei der Auflösung der Milizschule in Rowno sichergestellt wurde, ist einwandfrei erwiesen, daß die Miliz als Bandera-Kampforganisation gedacht war.

Der Lehrgang der Milizschule hatte 40 Teilnehmer, die auf die Illegalität ihrer künftigen Arbeit aufmerksam gemacht wurden. Es wurde ihnen klargemacht, daß es sich um einen Freiheitskampf der Ukraine gegen Deutschland handele. Für den Fall der Festnahme wurde die Verweigerung jeglicher Angaben gefordert. Für den Fall von Verrat wurde den Teilnehmern Beseitigung durch die Bewegung angedroht.

Breiten Raum nahm die Ausbildung der Kursteilnehmer in der Handhabung der Waffen ein. Es wurde ihnen erklärt, daß der freie, unabhängige ukrainische Staat nur mit der Waffe erkämpft werden könnte. Bemerkenswert ist, daß schon früher aufgrund eines den Milizführern zugegangenen Geheimbefehls, Beutewaffen und Munition nicht an die deutsche Wehrmacht abgegeben, sondern bei den Milizstellen versteckt gelagert wurden. Waffen wurden auch von Juden zusammengetragen. Als im Gebiet von Kostopol mehrere Waffenlager ausgehoben wurden, versuchten die Milizführer, die Schuld auf Juden abzuwälzen.

Die Milizmänner wurden nicht nur militärisch, sondern auch politisch geschult. Hierbei wurden sie durch Verdrehung von Tatsachen gegen das Deutschtum aufgehetzt. Es wurde erklärt, daß die Deutschen als Befreier erwartet wurden, sich aber als Unterdrücker entpuppt hätten. Gegen diese sei der Kampf zu führen.

265702

Weiter wurde bekannt gegeben, daß sich der Kampf im Rücken der deutschen Fronttruppen abspielen würde.

Die Teilnehmer des Geheimlehrgangs wurden auch propagandistisch ausgerichtet. Bei der Werbung für die Bandera-Gruppe sollten sie sich nur an die einfachen Leute halten, da die Intelligenz mit den deutschen Stellen zusammenarbeite. Aus der Masse der Bevölkerung sollte eine Revolutionsarmee zur Bekämpfung der Deutschen gebildet werden. Die Melnyk-Gruppe und die Polen wurden als Feinde der OUN bezeichnet. Von den Engländern sagte man, auf sie sei kein Verlass, da sie nur ein grosses Polenreich gründen wollten.

Von den Teilnehmern an dem Geheimlehrgang in Klewan wurden Ende Okt. 1941 ca. 25 Männer mit geheimen Aufträgen nach der Ostukraine entsandt. Ein Teil dieser Propagandisten konnte durch die sicherheitspolizeilichen Fahndungsmaßnahmen an verschiedenen Orten festgenommen werden.

Von der Bandera-Bewegung wurde auch versucht, in die Ausbildungsabteilungen der Hilfsschutzmannschaften einzudringen. Die besten Propagandisten wurden zu den Ausbildungsabteilungen befohlen. Es wurde versucht, die in den Ausbildungsabteilungen tätigen Melnyk-Anhänger zum Übertritt zu veranlassen. Geling dies nicht, wurden die Melnyk-Anhänger durch falsche Beschuldigungen aus der Schutzmannschaft gedrängt.

Es wurde festgestellt, daß jeder Bandera-Mann einen oder mehrere Decknamen führte. Für Anlaufstellen wurden besondere Parolen herausgegeben. Durch Benutzung einer vertraulich bekanntgewordenen Parole gelang es, den an der Milizschule in Klewan tätig gewesenen Instrukteur K a n i u k a (Deckname Begun) festzunehmen. Bei Bandera-Leuten wurden falsche Ausweispapiere und auf Decknamen lautende Fässe gefunden. Zur Vermeidung weiterer Täuschungsmanöver wurden die bei den Milizen umherliegenden russischen Pass- und Ausweisformulare sichergestellt.

Bemerkenswert sind folgende erfaßte Eidesformeln:

„Meine Ehre für den Ruhm der gefallenen Helden,
für das heilige vergossene Blut, für meine
ukrainische Erde und die Majestät meiner ukrainischen Heimat.

Ich schwöre, daß ich mit allen meinen Kräften und mit meinem Leben für einen freien und einen ukrainischen Staat kämpfen werde. Mit meinem Herzen, meiner Seele und meiner ganzen Person gebe ich zu, daß nur die ukrainische Revolution den ukrainischen Staat und dem Volk die Macht geben kann.

Bis zum Tode stehe ich auf dem Kampfplatz,
um den nationalukrainischen Staat aufzubauen. 265703

„Von dem Tag der ukrainisch-nationalen Revolution kann sich niemand und gar nichts zurückhalten, weder Schwierigkeiten noch Tod. Jeden Befehl meines Führers werde ich ausführen“.

und

„Ich schwöre auf die Ukraine, daß ich alle Pflichten gegenüber der ukrainischen Regierung, welche mir durch die Organisation der 'Ukrainischen Nationalisten' unter Führung von Stefan B a n d e r a auferlegt wurden, getreu und ehrlich ausführen werde. Ich werde meine ganze Kraft und mit meinem Leben für die von niemand abhängige ukrainische Regierung dienen und ihre Kraft und Ehre anstreben.“

Heil Ukraine, Heil den Helden“.

Auffallend ist, daß viele festgenommene Bandera-Männer neben Propagandaschriften Gebete und Heiligen-Medaillons sowie Spruchbänder mit der Aufschrift „Heil Hitler“ bei sich führten. Bemerkenswert ist noch eine Anweisung, Versammlungen nur mit 3 bis 4 Personen abzuhalten und die Beschlüsse durch Radfahrer befördern zu lassen.

Die Finanzierung der Bandera-Bewegung erfolgte zum größten Teil aus Galizien. Die Mitglieder zahlen teils feste Beiträge, teils sorgen sie für die Beschaffung von Lebensmitteln. Auch die Geschäftsführer von Kooperativen sind häufig Bandera-Anhänger. Sogar Juden wurden als Geldgeber festgestellt; sie wurden häufig erpresst. Eine aktive Mitarbeit von Juden konnte dagegen bisher ebensowenig festgestellt werden, wie eine Zusammenarbeit der Bandera-Bewegung mit dem NKWD.

In den Waffenlagern im Gebiet Kostopol wurden sichergestellt und an die Wehrmacht abgeführt:
600 Infanteriegewehre, 12 Maschinengewehre, 1 200 Gasmasken,
254 000 Schuss Infanteriemunition, 20 000 Schuss Artilleriemunition,
4 000 Handgranaten, 2 000 Minen, 500 MG.-Trommeln u.a. Kriegsggerät.

Es ist festzustellen, daß es der Bandera-Bewegung unter Ausnutzung der Verhältnisse zu Kriegsbeginn gelungen ist, in Wolhynien und Podolien festen Fuss zu fassen und eine grössere Anzahl Mitglieder zu gewinnen. Die sicherheitspolizeilichen Maßnahmen haben jedoch der Bandera-Bewegung den weiteren Auftrieb genommen, wenn auch die Propagandatätigkeit noch fortgesetzt wird.

b) Melnyk-Bewegung.

Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD für die Ukraine berichtet, daß nach der Festnahme einer Anzahl Melnyk-An-

265704

Mitglieder in Kiew die Aktivität der Melnyk-Bewegung nicht weiter gesteigert ist. Illegales Schriftmaterial konnte in grösserem Umfang erfaßt werden. Es enthält zumeist Auszüge aus Dankschriften, die deutschen Stellen zugeleitet wurden, und in denen wahrheitswidrig von einer Benachteiligung des ukrainischen Volksteils gesprochen wird.

Wegen der sicherheitspolizeilichen Maßnahmen in Kiew soll ein Teil der Melnyk-Leute nach Lemberg zurückgekehrt sein. Dagegenüber verlautet jedoch, daß die Melnyk-Gruppe in Lemberg Vorbereitungen trifft, um erneut eine grössere Anzahl Mitglieder illegal nach der Ukraine zu entsenden.

Die illegale Melnyk-Organisation in Charkow ist ebenso wie in anderen Orten von eingewanderten Emigranten aus der Westukraine aufgezogen worden, und zwar vielfach von ukrainischen Dolmetschern, die bei deutschen Dienststellen tätig waren bzw. noch sind.

Es ist festgestellt worden, daß sich die Melnyk-Anhänger in den örtlichen Organisationen des Vereins "Prschwita" festgesetzt haben und einen Einfluss auf die Kirche zu gewinnen versuchen.

Die Beurteilung der Organisation "Prschwita" ist nicht einheitlich. Zunächst ist Weisung erteilt worden, keine neuen örtlichen Organisationen des Vereins "Prschwita" zuzulassen.

)) Poliska-Sitsch,

Die Poliska Sitsch ist eine Art ukrainisches Freikorps, das unter Führung eines Taras B u l b a (eigentlicher Name: B o r o w e z) steht. B. hat im Herbst 1941 mit Wissen deutscher Stellen eine Sonderformation zur Bekämpfung von Partisanen aufgestellt. Obwohl dieses Freikorps im November 1941 aufgelöst wurde, soll es sich neuerdings wieder heimlich organisieren und auch schon eine grössere Anzahl Gewehre gesammelt haben.

Das Judentum auf der Krim,

Die ersten nennenswerten jüdischen Ansiedlungen in der Krim gehen auf das Ende des 16. Jahrhunderts zurück, als die Krim mit Ausnahme von Sewastopol und der kaiserlichen Sommer-Residenz Jalta den Juden als Ansiedlungszone zugewiesen wurde.

Als das Judentum versuchte, sich im asiatischen Russland das jüdische autonome Gebiet "Birodshan" zu schaffen, wurde mit starker finanzieller Unterstützung amerikanischer Judenorganisationen zugleich der Versuch unternommen, dem Judentum auch in europäischen

265705

Teil der UdSSR auf der Krim ein möglichst geschlossenes Siedlungsgebiet zu schaffen. Bezeichnend für den schon damaligen Gesamt einfluß der Juden in der UdSSR ist, daß der dabei von den Roten eigens als Kontrollorganisation geschaffene sogen. "Kosed", eine Unterabteilung des NKWD, in kurzer Zeit vollständig von Juden beherrscht war. Die hauptsächlich um die Zeit der verstärkt einsetzenden Kollektivierung (um 1928) stattfindende Judenansiedlung auf der Krim, ging fast nur zu Lasten der Volksdeutschen und Tataren. Im westlichen und mittleren Teil der Steppe mussten ganze deutsche Dörfer geräumt und den Juden überlassen werden. Jedoch genau wie in "Birodshan" misslang auch auf der Krim der Versuch, aus Juden ein Bauernvolk zu machen. Bereits 1939 lebten von den 65 000 Juden auf der Krim 44 000 (d.s.fast 70 v.H.), nur in den Städten Simferopol, Sewastopol, Kertsch, Jewpatoria, Jalta und Feodosia. Auf dem Lande betätigten sie sich hauptsächlich noch als Verwalter grosser Lager und Verteilerstellen, wo sie durch den An- und Verkauf besonders von Mangelware und Bedarfsgegenständen ihre Tuchergeschäfte betrieben.

Von den Städten aus wurden in der Krim sämtliche Lebensgebiete bald vollständig von den Juden beherrscht. Waren einmal die Vorsitzenden von einzelnen Kommissariaten selbst keine Juden, so waren es die Vertreter oder die ersten Sekretäre.

Von den allgemein zu den Juden gezählten Krimtschaken (etwa 6 000) lebten gut die Hälfte überwiegend in Simferopol (2 500) und in Karasubarsar. Ihre Ausmerzung zusammen mit den eigentlichen Juden und den Zigeunern auf der Krim erfolgte im wesentlichen bis Anfang Dezember 1941.

Die Einbeziehung der Krimtschaken und der Zigeuner in das Schicksal der Juden erregte bei der Bevölkerung kein besonderes Aufsehen.

BA R 58/697

№ 32

Посилення національного руху опору

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 19 червня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 8

(...)

Б. Ворог і виконавчі питання

(...)

Рух опору в Україні

а) Рух Мельника

23.5.42 у Києві була конфіскована 13-а листівка руху Мельника накладом 190 примірників. Вона розглядає діяльність українського націоналіста Миколи Міхновського.*

Склад функціонерів руху Мельника в останній час збільшився. Було встановлено, що функціонери цієї організації нелегально продавали для населення деякі продукти харчування.

25.5.42 українська культурна спілка "Просвіта" у Харкові мала намір організувати виставку, присвячену Петлюрі. Виставка не була дозволена, тому що в "Просвіті" керують прихильники Мельника.

Заснування українського жіночого об'єднання допомоги також було відхилене, бо заплановане заснування ініціювалося рухом мельниківців.

У райхскомісаріат України для нелегального поширення потрапив журнал "Сурма" — орган Організації Українських Націоналістів [Мельника]. У цьому журналі, між іншим, сказано: "Хоча чужі сили намагаються підірвати нашу національну єдність

* Микола Міхновський (1873-1924), автор політичної праці "Самостійна Україна" (1900).

і силу, українське питання все ж залишається найважливішим на Сході Європи”. А в іншому місці: “У вирішальній боротьбі за долю європейського Сходу не знайшлося місця для українців, які мають на це найбільше моральне право, бо вони вже понад 20 років ведуть боротьбу проти червоної Москви”. Або: “Українці не будуть боротися за чужі інтереси як найманці, як сучасні тирольці Сходу, вони підуть на боротьбу лише за свої права на самостійне політичне життя”. А в кінці тексту: “Української суверенної держави нам ніхто не дасть. Ніхто нам не дасть її добровільно. Але це є справа всіх українців, їхньої гідності, їхньої праці, їхньої боротьби, яка потребує жертв, продовжувати дії до тих пір, поки з крові, з волі і з сили української нації, з її духу та її діяльності буде збудована українська держава. Наша сила є в нас самих!”

б) Рух Бандери

3.5.42. у Києві була видана 15-та листівка руху Бандери у 336 примірниках. Листівка містить заклики організації, об'єднані у 24 пунктах.

2.5.42 у селі Понебель, в районі Рівного, відбулась нарада окружної організації групи Бандери. Були присутні обласний бандерівський провідник у Волині Остап,* його ад'ютант Чорний, Володимир Кубринович** і 3 інших особи. Остап при цій нагоді ознайомив з наказами вищого бандерівського провідника для Волині-Поділля Приймака,*** який керує рухом з Сокалю (Генерал-губернаторство). Він наголосив також, що бандерівська діяльність в районі Рівного повинна бути посилена. Остап оголосив на кінець наказ Приймака, згідно з яким найближчим часом треба оглянути і почистити всю приховану зброю.

* *Сергій Качинський, псевд. Остап.*

** *Автор збірника не має про цих осіб інформації.*

*** *Василь Приймак, член ОУН-Бандери, загинув у німецькому концтаборі Аушвіц.*

19. Juni 1942

Die Widerstandsbewegung in der Ukraine.

a) Die Melnyk - Bewegung.

Am 23.5.42 wurde in Kiew das 13. Flugblatt der Melnyk-Bewegung in einer Auflage von 190 Exemplaren erfaßt. Es behandelt die Tätigkeit des ukrainischen Nationalisten Mykola Michnowski.

Der Funktionärkörper der Melnyk-Bewegung hat sich in letzter Zeit vergrößert. Es wurde festgestellt, daß Funktionäre dieser Organisation für die Bevölkerung bestimmte Lebensmittel verschoben haben.

Am 25.5.42 beabsichtigte der ukrainische Kulturverein "Prosvita" in Charkow eine Petljura-Ausstellung zu veranstalten. Die Ausstellung wurde nicht zugelassen, da Melnyk-Anhänger in der "Prosvita" führend tätig sind.

Die Gründung eines ukrainischen Frauenhilfsvereins ist ebenfalls abgelehnt worden, da die geplante Gründung von der Melnyk-Bewegung ausging.

Im Reichskommissariat Ukraine gelangte die Schrift "Surma", Organ der Organisation Ukrainischer Nationalisten, illegal zur Verbreitung. In dieser Schrift heisst es u. a.: "Obwohl fremde Kräfte bemüht sind, unsere nationale Geschlossenheit und Festigkeit zu zerstören, bleibt die ukrainische Frage doch die wichtigste Frage im Osten Europas." Und an anderer Stelle: "In dem entscheidenden Kampf um das Schicksal des europäischen Ostens fand sich kein Platz für Ukrainer, die darauf das größte moralische Recht haben, da sie den Kampf gegen das rote Moskau schon seit über 20 Jahren führen." Oder: "Die Ukrainer werden nicht für fremde Interessen wie Lohnknechte kämpfen, als moderne Tiroler des Ostens, sie werden in den Kampf gehen nur für ihr Recht auf ein selbständiges politisches Leben." Und am Schluß der Schrift: "Einen ukrainischen souveränen Staat wird uns keiner geben. Niemand wird ihn uns freiwillig geben. Doch es ist Sache aller Ukrainer, ihrer würdigen Haltung, ihrer Arbeit, ihres Opfers, ihres Kampfes, der keine Opfer scheut, die Aktionen solange zu wiederholen, bis aus dem Blute, aus dem Willen und der Kraft der ukrainischen Nation, aus

- / -

- 6 -

ihrem Geist und ihrer Tat der selbständige ukrainische Staat sich aufrichten wird. Unsere Kraft ist in uns selbst."

b) Bandera-Bewegung.

Am 3.5.42 wurde in Kiew das 15. Flugblatt der Bandera-Bewegung in 336 Exemplaren herausgebracht. Das Flugblatt enthält Losungen der Organisation, die in 24 Punkten zusammengefaßt sind.

Am 2.5.42 fand im Dorf Ponebel, Kr. Rowno, eine Besprechung der Kreisorganisation Rowno der Bandera-Gruppe statt. Es waren anwesend der Bandera-Gebietsführer für Wolhynien, O s t a p, sein Adjutant T s c h o r n y, ein Wolodimir K u b r i n o - w i t s c h und 3 weitere Personen. O s t a p gab bei dieser Gelegenheit Befehle des übergeordneten Bandera-Führers für Wolhynien-Podolien, P r i m a k, der von Sokal/Generalgouvernement aus die Bewegung leitet, bekannt. Er betonte weiter, daß die Bandera-Tätigkeit im Kreise Rowno verstärkt werden müsse. O s t a p gab schließlich noch den Befehl P r i m a k 's bekannt, nach dem in der nächsten Zeit alle verborgenen Waffen durchgesehen und gereinigt werden müssen.

BA R 58/697

№ 33

Нова інформація про ОУН-Бандери

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 10 липня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 11

(...)

Б. Ворог і виконавчі питання

(...)

Зі сказаного випливає, що польський рух опору розглядає діяльність на колишніх російських територіях в тилу німецького фронту як менш небезпечну і, особливо, як більш успішну, ніж проведення актів терору і саботажу в Генерал-губернаторстві на очах німецької поліції безпеки і СД. З огляду на підступність і конспіративний талант поляків поява польських банд та їх дії з більшовицькими партизанами являють собою нову, серйозну небезпеку у надзвичайно важливому для постачання військ районі, який знаходиться під німецьким цивільним управлінням.

Український рух опору

Командиром поліції безпеки і СД у Рівному були виявлені нелегальні матеріали групи ОУН-Бандери, які містять важливі програмні вказівки з нелегальної тактики бандерівського руху.

Так, в одному документі викладається, що ОУН стосовно інших народів, отже і Німеччини, керується їхнім ставленням до питання про волю українців до своєї самостійності. Війна несе в собі перевагу, бо Німеччина розіб'є давнього ворога України — Москву, а, з іншого боку, виникає негативний момент, що та сама Німеччина вороже ставиться до самостійної української держави.

Особливо слід визначити такі рекомендації:

1. З метою уникнення роздіблення сил — активна боротьба лише проти Москви.

2. Щодо Німеччини — лише крокувати на місці, вичікувати, берегти сили, жодних непотрібних і нерозумних акцій, але внутрішня і організаторська підготовка та розширення мережі ОУН, щоб у кінцевому результаті у слушний момент змогли сказати “останнє слово”.

Далі докладно розглядається, як розгорнути мережу групи ОУН-Бандери, зміцнити позицію ОУН всередині, особливо через зайняття всіх впливових постів (наприклад, вихователів молоді). Спостереження останніх місяців свідчать, що вже здійснюються систематичні дії згідно з цими директивами.

Слід відзначити і нову форму пропаганди у гумористичній формі під заголовком “Що люди кажуть”. Вплив на настрої населення з боку ОУН виражається в особливо їдкій, ворожій до німців тенденції.

У Володимирці (зона коменданта поліції безпеки і СД у Рівному) був заарештований помічник лісничого, який активно працював в інтересах руху опору. У цій самій місцевості керівник місцевого відділу біржі праці Сарни спробував підпалити шафу, щоб знищити справи про український рух опору, які знаходились в ній. Пожежу, однак, змогли вчасно загасити. Огляд матеріалів триває.

У районі Здолбунів в останній час членами бандерівської банди з 5 чоловік були вчинені вбивства поляків. Вірогідно, ця група вчинила також акт саботажу на залізничній лінії Львів—Київ. У зв'язку з цим до цього часу були заарештовані 29 осіб.

За повідомленням начальника поліції безпеки і СД у Кракові, згідно з наказом бандерівської групи, виданим у Львові, на 30.6.42 (річниця урядової заяви Стецька) призначені закриті сходи клітин, на яких:

1. Має бути зачитаний наказ крайового провідника Даміана Дмитра (мабуть, Климів*).

2. Мають бути виголошені промови про значення 30.6. [1941 р.].

* Іван Климів, псевд. Легенда.

Далі передбачені святкові Богослужіння і збирання [грошей] для національного фонду. Місцеві проводи повинні подбати про масову участь у Службах Божих. У наказі, який має бути зачитаний, “новим окупантам” або “визволителям” ставився у вину арешт українських активістів, які загинули смертю мучеників. Запобіжні заходи [поліції безпеки і СД] проведені.

У Житомирі виникла організація “Вільні козаки”, яка протиставляє себе Бандері і Мельнику, але так само виступає за самостійну, вільну Україну.

До цього слід зауважити, що в даний час в середовищі козацької еміграції* на території райху і Генерал-губернаторства проявляються явища розколу, які привели до утворення “Українського національного козацького руху” (УНКР). Поданий тут запит щодо дозволу для цієї організації підписали генерал-майор у відставці А.Вовк, магістр юриспруденції, підполковник у відставці А.Кузьмін; полковник у відставці Б.Чміль та інженер Т.Лось. Дозвіл для цієї організації, яка поряд з козаками повинна приймати і українців, а свою сферу діяльності перенести в Україну, поки що не передбачається.

* Ця козацька еміграція робила пропаганду з метою створення незалежної козацької держави.

10. Juli 1942

Sie vertrieben ferner eine Herde von 1 300 Schafen, verletzten einen Schäfer und entführten einen zweiten. Ferner zersprengte sie auf dem Marsch nach Kowel befindliche und für das Reich bestimmte Arbeitertransporte.

Aus dem Gesagten ergibt sich, daß die polnische Widerstandsbewegung die Tätigkeit in den ehemals russischen Gebieten im Rücken der deutschen Front als ^{un}gefährlicher und insbesondere als erfolgreicher ansieht, als die Durchführung von Terror- und Sabotageakten im Generalgouvernement unter den Augen der deutschen Sicherheitspolizei und des SD. Bei der Verschlagenheit und konspirativen Begabung der Polen stellt das Auftreten polnischer Banden und deren Zusammengehen mit bolschewistischen Partisanen eine neue, ernsthafte Gefahr in dem unter deutscher Zivilverwaltung stehenden und für den Nachschub so ausserordentlich wichtigen Gebiet dar.

Ukrainische Widerstandsbewegung:

Durch den Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD in Rowno wurde illegales Material der OUN-Bandera-Gruppe sichergestellt, das wichtige programmatische Weisungen zur illegalen Taktik der Bandera-Bewegung enthält.

So wird in einer Schrift ausgeführt, daß sich die OUN gegenüber anderen Völkern, also auch Deutschland gegenüber, nach deren Verhalten nur Frage des Selbständigkeitswillens der Ukrainer richte. Der Krieg bringe den Vorteil mit sich, daß Deutschland den alten Feind der Ukraine, Moskau, zerschlage, andererseits ergebe sich aber der Nachteil, daß das gleiche Deutschland sich feindlich gegenüber dem selbständigen ukrainischen Staat stelle.

Besonders hervorzuheben sind folgende Weisungen:

1. Zur Vermeidung einer Kräftezersplitterung aktiver Kampf nur gegen Moskau.
2. Gegenüber Deutschland nur auf der Stelle treten, abwarten, die Kräfte schonen, keine unnötigen, unklugen Aktionen, aber innere und organisatorische Vorbereitung und Ausdehnung des Netzes der OUN, um schliesslich im geeigneten Zeitpunkt "das letzte Wort reden" zu können.

Weiter wird dann eingehend dargelegt, wie das Netz der OUN-Bandera-Gruppe ausgesponnen, die Stellung der OUN im Inneren, insbesondere durch Besetzung aller einflussreichen Posten (z.B. als Jugendzieher usw.), gefestigt werden soll. Die Wahrnehmungen der letzten Monate ergaben, daß bereits systematisch nach diesen Richt-

Linienverfahren wird.

Hervorzuheben ist auch noch eine neue Art von Propaganda in humoristischer Form unter der Überschrift "Was die Leute sagen". Die Stimmungsbeeinflussung der Bevölkerung durch die OUN befindet sich darin in besonders gehässiger deutschfeindlicher Tendenz ihren Ausdruck.

In W o l o d i m e r e t z (Bereich des Kdrs.dSPudSD in Rowna) wurde ein Hilfsförster festgenommen, der sich aktiv für die Widerstandsbewegung betätigt hatte. Im gleichen Ort versuchte auch der Leiter der dortigen Aussonstello des Arbeitsamtes S a r n y einen Aktenschrank in Brand zu setzen, um darin befindliche Akten über die ukrainische Widerstandsbewegung zu vernichten. Der Brand konnte jedoch rechtzeitig gelöscht werden. Die Sichtung des Materials dauert an.

Im Kreisgebiet Sdolbunow wurden in letzter Zeit von einer 5-köpfigen Bandera-Bande Morde an Polen verübt. Vermutlich ist von dieser Gruppe auch ein Sabotageakt auf der Eisenbahnstrecke Lemberg-Kiew verübt worden. In diesem Zusammenhang wurden bisher 29 Personen festgenommen.

Nach einem Bericht des Bfh.dSPudSD Krakau sind nach einem in Lemberg erfaßten Befehl der Bandera-Gruppe für den 30.6.42 (Jahrestag der Regierungserklärung des S t e c k o) geschlossene Zusammenkünfte der Zellen angeordnet, in denen

1. ein Befehl des Landesleiters Damian D m y t r o (wahrscheinlich K l i m i v) verlesen und
2. Vorträge über die Bedeutung des 30.6. gehalten werden sollen.

Ferner sind feierliche Gottesdienste und Sammlungen für den Nationalfond vorgesehen. Die örtlichen Leitungen sollen für massenhafte Beteiligung an den Gottesdiensten sorgen. In dem vorzulesenden Befehl wird den "Neuen Okkupanten" bzw. "Befreier" die Festnahme von ukrainischen Aktivisten, die den Märtyrertod starben, vorgeworfen. Vorbeugungsmaßnahmen sind getroffen.

In Shitomir ist eine Organisation "Freie Kosaken" aufgetaucht, die sich gegen Bandera und Melnyk stellt, aber ebenfalls für eine selbständige freie Ukraine eintritt.

Hierzu ist zu bemerken, daß sich z.Zt. innerhalb der Kosaken-Emigration im Reichs- einschliesslich Protektoratsgebiet Spaltungserscheinungen zeigen, die zur Bildung der "Ukrainischen Nationalen Kosaken-Bewegung" (UNKB) geführt haben. Der hier vorliegende Antrag auf Zulassung dieser Organisation ist von Generalmajor A.D.A.Wowk, Mag.jur. A. K u s m i n, Oberstleutnant a.D.; Oberst a.D. B.

T s c h m i l und Ing. Th. L o o s unterzeichnet. Eine Zulassung dieser Organisation, die neben Kosaken auch Ukrainer aufnehmen und ihr Tätigkeitsgebiet in die Ukraine verlegen will, ist vorerst nicht beabsichtigt.

Tätigkeit sowjetischer Fallschirmagenten.

Nach Mitteilung des Oberkommandos der Wehrmacht sagt ein gefasster Fallschirmagent über die Verständigung zwischen abgesetzten Agenten und sowjetrussischen Flugzeugen sowie über die Unterstützung sowjetrussischer Flieger bei Bombardierungen mittels Lichtsignalen, folgendes aus:

a) Abholen von Agentenmaterial durch Flugzeuge:

In einer Ebene werden zwei Bäume mit beliebigem Abstand ausgesucht, zwischen deren Gipfel eine Schnur gezogen wird. In der Mitte der Schnur wird eine weitere 0,50 m lange Schnur befestigt, an der die zu übermittelnden Nachrichten angebunden sind, 50 m von der Mitte der Schnur werden rechts und links in Verlängerung der Schnur je ein grösseres Feuer und 50 m quer ab vom Mittelpunkt der Schnur ein kleineres Feuer unterhalten, so daß ein Dreieck entsteht bei dem die Schnur die Hypotenuse bildet. Der Flieger fliegt im Tiefflug das offene Dreieck an und holt mittels eines Drahtseils, an welchem sich 4 Haken befinden, die Nachrichten ein. Als Bestätigung der geglückten Übernahme der Nachrichten wirft der Flieger einen roten Wimpel ab. Diese Art der Nachrichtenübermittlung ist besonders für Partisanen vorgesehen.

b) Unterstützung bei Bombardierungen:

Die mit Funkgeräten ausgerüsteten Agentengruppen besitzen jeweils drei Stablampen amerikanischen Ursprungs, die sehr helles Licht geben und Radiolampen genannt werden. Eine beabsichtigte Bombardierung wird der Gruppe durch Funk mitgeteilt. Die Gruppe nimmt 400 bis 500 m westlich des durch Funk angegebenen und zu bombardierenden Zieles Aufstellung und gibt bei Annäherung eines Flugzeugs Blinksignale. Diese Blinkzeichen werden in Abständen von einer Minute solange wiederholt, bis Abwurf der Bomben erfolgt ist. Das Ergebnis des Bombenwurfs wird am 2. Tage durch Funk der Auftrag gebenden Stelle übermittelt. Eine Verständigung durch Lichtsignale ist besonders für Angriffe auf Transportzüge, auch innerhalb von Bahnhöfen, sowie für unbekannte Befestigungsanlagen vorgesehen. Statt der Blinksignale werden auch mit Leuchtraketen Zeichen gegeben.

BA R 58/698

№ 34

Позиція бандерівського руху супроти Німеччини

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 31 липня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 14

(...)

Б. Ворог і виконавчі питання

(...)

Український рух опору

За донесенням з Рівного партизанська діяльність, яка вже довгий час триває в районі Кобрин, зараз поширилась також на інші північно-західні райони Волині і Поділля.

Численні банди, які з'явилися, перейшли через р.Буг з Генерал-губернаторства. озброєння членів банд складається лише з рушниць з обрізаними ложами і дулами, так що зброю можна носити захованою під одягом. Так, в районі Володимира-Волинського був здійснений напад 5 бандитів на селянську садибу, озброєних обрізами і за походженням з Генерал-губернаторства*.

До цих банд в останній час долучилися радянські парашутисти.

Їх напади мали на меті переважно порушення системи зв'язку. В різних випадках були перерізані лінії зв'язку і розбиті телефонні апарати.

Спосіб дії, однак, видається перш за все спрямованим на те, щоб поставити рух опору на більш широку основу. В ході розслідувань проти українського повстанського руху у Кам'янці-Подільському були заарештовані деякі вчителі, один з яких на

* Тут ідеться, мабуть, про польські партизанські групи.

обговоренні навчання заявив, що йдеться не про те, щоб окремі партизанські групи здобували часткові перемоги, а про те, щоб партизанська боротьба взагалі розпочалася, тільки тоді може бути досягнутий загальний успіх. Більшовизм завоював свою владу також лише завдяки партизанам і агентам. При правильній організації це має вдатися і цього разу.

З постановки мети — створити більш широку базу для бандитського руху, очевидно, вчинений наскок, який в одному випадку був скерований проти групи українських робітників, завербованих для робіт у Райху, що знаходились на шляху до збірного пункту. Робітники відразу розбіглися.

У Володимирці в багатьох місцях була наклеєна листівка, яка закликала до саботажу вербування робітників для Райху. Керівник біржі праці у Сарнах, який заховав винуватця, був заарештований. Він був секретарем українського руху опору.

При ліквідації бандитського угруповання у Чемерівцях були заарештовані 15 осіб, серед яких заступник бургомістра, керівник відділу шкіл і освіти, директор школи і кілька вчителів, причому вперше було зафіксовано, що комуністи і члени українського руху опору ОУН-Бандери опинились разом. Заступник бургомістра і керівник відділу шкіл і освіти належали з 1925 року до комуністичної партії, всі інші заарештовані були членами бандерівської організації “Просвіта”.

У Піддубцях, район Луцька, був взятий під варту начальник української охоронної поліції (шутцманшафт), бо він серйозно підозрюється у звільненні з в'язниці заарештованого бандерівця. За наявними на цей час даними вся тамтешня охоронна поліція знаходиться під впливом бандерівського руху.

У Камінь-Каширську 3 члени української охоронної поліції зі зброєю без дозволу залишили місце служби. Як виявило розслідування, вони вчинили втечу, щоб взяти участь в утворенні українських націоналістичних груп.

Групою Бандери поширюється нелегальний журнал “Бюлетень”, № 4. Одна зі статей являє собою вмілу спробу поступового настроювання українського населення проти німців. Особливо цікавим є виклад ймовірних політичних намірів Райху стосовно українства. Між іншим, говориться:

“1941 рік приніс зміну. Один тоталітаризм зник, інший зайняв його місце. 9-місячна практика показала, що на сході не наступили істотні зміни. Тоталітаризмом, особливо тим другим,

ми займаємося через те, що він стосується ставлення німців до української нації. У своїх засадничих цілях обидва вони є подібними, лише тактика відрізняє їх. В обох випадках під привабливою маскою — з одного боку, соціалістичного раю, з другого боку, щасливого життя у “новій Європі” — ховається ворожий для нас імперіалізм”.

А в іншому місці:

“Німці намагаються захистити себе від значного приливу чужої крові. Але щоб закріпитися на Сході, вони бажають зрости за рахунок певних елементів з уярмлених націй, що вже сьогодні можна спостерігати (дозвіл укладення шлюбів з литовцями, латвійцями, естонцями і т.д.). І серед інших націй знайдуться елементи, в яких “германська кров” змусить зробити ставку на кусень білого хліба”.

Далі в статті говориться:

“Помилки нав’язування поневоленням власної духовної постави німці вже більше не будуть припускатися. Але які засоби будуть застосовані у нашому випадку? У першому випадку українська нація буде деполітизована, в неї викрадуть політичні ідеали, віру у можливість побудови власної держави. Знищать носіїв ідеї незалежності. Після ліквідації активістів, за планом нових правителів, може залишитись неосвічена маса, потрібна як робоча худоба. Другим засобом є політика експлуатації, побудована на основі зменшення життєвого рівня аж до тих меж, коли людина в стані заробляти лише мінімальні засоби для власного прожитку і більше не має жодної можливості, бажання і сили думати про щось вище. Вже зараз, у перший рік нової окупації, голодують цілі країни, які раніше вважались коморами продуктів. Цей голод погнав сотні тисяч на роботу в Райх. Такі засоби будуть мати наслідком неминучий занепад національної культури”.

Підсумовуючи, у статті сказано:

“Кожний українець повинен бути свідомий того, що жодна нейтральність, жодна лояльність, жодне достосування не вбереже ні його самого, ні його дітей від рабства, бо порятунок полягає лише в перемозі його власної раси. Власна держава може бути збудована, однак, лише через зусилля і кров мільйонів членів нашої нації під керівництвом революційної організації. Тому необхідно зробити все, що посилить нашу могутність, і уникнути всього, що її може ослабити”.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Nach Meldungen aus Rowno hat sich die seit längerer Zeit im Kreise Kobryn anhaltende Partisanentätigkeit nun auch in die übrigen nordwestlichen Kreisgebiete von Wolhynien/Podolien ausgedehnt.

Die zahlreich auftretenden Banden sind vom Generalgouvernement über den Bug herübergewechselt. Die Bewaffnung der Männer besteht einheitlich aus Gewehren mit abgesägtem Schaft und Lauf, so daß die Jaffen unter der Kleidung verborgen getragen werden können. So wurde im Kreise Wladimir-Wolynsk ein Bauerngehöft von 5 Banditen überfallen, die mit verkürztem Gewehr ausgerüstet waren und aus dem Generalgouvernement stammten.

Zu diesen Banden haben sich neuerdings sowjetische Fallschirmspringer gesellt.

Ihre Angriffe zielten hauptsächlich auf die Störung des Fernsprechverkehrs ab. Verschiedentlich wurden Fernsprechleitungen zerschnitten und Fernsprechapparate zertrümmert.

Ihre Arbeitsweise scheint aber vorerst darauf gerichtet zu sein, die Widerstandsbewegung auf eine breitere Grundlage zu stellen. Im Zuge der Ermittlungen gegen eine ukrainische Aufstandsbewegung in Kamenetz-Podolsk wurden einige Lehrer festgenommen, von denen einer bei der Schulungsbesprechung erklärt hatte, es komme nicht darauf an, daß einzelne Partisanengruppen Teilerfolge erringen, sondern, daß mit dem Partisanenkampf überhaupt begonnen werde, nur dann könne ein Gesamterfolg beschieden sein. Der Bolschewismus habe seine Macht auch nur durch Partisanen und Agenten errungen. Bei richtiger Organisation müsse es auch diesmal gelingen.

Aus der Zielsetzung, der Bandenbewegung eine breitere Grundlage zu schaffen, ist offenbar der Überfall unternommen worden, der sich in einem Fall gegen eine Gruppe angeworbener ukrainischer Arbeitskräfte für das Reich richtete, die sich auf dem Wege zur Sammelstelle befand. Die Arbeitskräfte liefen sofort auseinander.

In Wolodimirz wurde an mehreren Stellen ein Flugblatt angeschlagen, das zur Sabotierung der Arbeiteranwerbung für das Reich aufforderte. Der Leiter des Arbeitsamtes in Sarny, der den Täter beherbergt hatte, wurde festgenommen. Er war Sekretär der ukrainischen Widerstandsbewegung.

Bei der Aushebung eines Bandentrupps in Tschemerowze wurden 15 Personen, darunter der stellvertretende Bürgermeister, der Leiter des Schul- und Bildungswesens, der Schuldirektor und einige Lehrer festgenommen, bei denen erstmals festgestellt werden konnte, daß sich Kommunisten und Mitglieder der ukrainischen Widerstandsbewegung -OUN-Bandera- zusammengefunden hatten. Der stellvertretende Bürgermeister und der Leiter des Schul- und Bildungswesens gehörten seit 1925 der kommunistischen Partei an, die übrigen Festgenommenen waren Angehörige der Bandera-Organisation "Prosvita".

In Podäubze, Krs.Luzk, wurde der Kommandant der ukrainischen Schutzmannschaft in Haft genommen, weil er dringend verdächtig ist, einen festgenommenen Bandera-Mann aus dem Gefängnis befreit zu haben. Nach den bisherigen Feststellungen steht die gesamte dortige Schutzmannschaft unter dem Einfluß der Bandera-Bewegung.

In Kamen-Kaschirsk entfernten sich 3 Angehörige der ukrainischen Schutzmannschaft unter Mitnahme ihrer Waffen unerlaubt vom Dienst. Wie die Ermittlungen ergeben haben, sind sie flüchtig geworden, um sich an der Bildung ukrainischer nationalistischer Gruppen zu beteiligen.

Von der Bandera-Gruppe wird die illegale Zeitschrift "Bulletin" Nr. 4 verbreitet. Einer der Artikel stellt einen geschickten Versuch dar, die ukrainische Bevölkerung allmählich in Gegensatz zu den Deutschen zu bringen. Besonders interessant sind die Darlegungen über die angeblichen politischen Absichten des Reichs dem Ukrainertum gegenüber. Es heißt u.a.:

"Das Jahr 1941 brachte eine Änderung. Ein Totalismus verschwand, ein zweiter nahm seine Stelle ein. Die neun Monate dauernde Praxis zeigte, daß im Osten keine grundsätzlichen Änderungen eingetreten sind. Mit dem Totalismus, vor allem dem zweiten, befassen wir uns deswegen, weil er sich auf das Verhältnis der Deutschen zu der ukrainischen Nation bezieht. Sie sind in ihrem grundsätzlichen Ziel beide ähnlich, nur daß sie die Taktik unterscheidet. In beiden Fällen steckt unter der anlockenden Maske - einerseits das sozialistische Paradies, andererseits das glückliche Leben im "Neuen Europa" - der uns feindliche Imperialismus."

Und an anderer Stelle:

"Die Deutschen sind bemüht, sich vor beträchtlichen Zufluß fremden Blutes zu schützen. Um sich aber im Osten zu festigen, wollen sie sich auf Kosten gewisser Elemente aus den unterjochten Nationen vergrößern, was schon heute zu beobachten ist (Zulassung von Eheschließungen mit Litauern, Letten, Esten usw.). Auch bei anderen Nationen (zu diesen gehören auch wir) werden sich Elemente finden, bei denen das "Germanenblut" auf Weißbrot spielen wird."

Weiter heißt es in dem Artikel:

"Den Fehler, den Unterjochten ihre eigene geistige Haltung aufzuzwingen, werden die Deutschen nicht weiter begehen. Was für Mittel wird man aber in unserem Falle anwenden? Im ersten Fall wird man die ukrainische Nation entpolitisieren, ihr die politischen Ideale rauben, den Glauben an die Möglichkeit der Errichtung eines eigenen Staates. Man wird die Träger der Unabhängigkeitsidee vernichten. Nach der Liquidierung der Aktivisten kann nach dem Plan der neuen Herrscher die ungebildete Masse, die als Arbeitsvieh nötig ist, bleiben. Das zweite Mittel ist die Politik der Ausbeutung, aufgebaut auf der Grundlage der Herabsetzung des Lebensstandards bis zu den Grenzen, wo der Mensch nur in der Lage ist, die geringen Mittel für seinen Lebensunterhalt zu verdienen und keine Möglichkeit, Lust und Kraft mehr hat, über Höheres nachzudenken. Schon jetzt im ersten Jahre der neuen Okkupation hungern ganze Länder, die früher als Speicher galten. Dieser Hunger hat Hunderttausende zum Arbeitseinsatz nach dem Reich getrieben. Diese Mittel werden den unvermeidlichen Zerfall der nationalen Kultur zur Folge haben."

Zusammenfassend heißt es in dem Artikel:

"Jeder Ukrainer muss sich bewusst werden, daß keine Neutralität, keine Loyalität, keine Anpassung weder ihn noch seine Kinder vor der Knechtschaft bewahren wird, da die Rettung nur im Siege seiner eigenen Rasse liegt. Der eigene Staat kann aber nur durch die Anstrengung und das Blut von Millionen unserer Nation unter der Führung der revolutionären Organisation aufgebaut werden. Darum muss alles getan werden, was unsere Macht stärkt, alles vermieden werden, was sie schwächen kann."

BA R 58/698

№ 35

Відзначення першої річниці Акту 30 червня 1941 р.

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 7 серпня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 15

(...)

Б. Ворог і виконавчі питання

(...)

Український рух опору

У Вінниці знову поширювалися написані від руки листівки українського руху опору. Більш докладно про винуватців досі не вдалося встановити.

У Харкові були заарештовані ще 3 члени української міліції. Заарештовані підбурювали до дезертирства інших міліціонерів — всього 34, яких вдалося зловити. За повідомленнями агентів, заарештовані підозрюються у роботі на радянсько-російську розвідку із завданням визначати розміщення німецьких частин та їх чисельність.

В пам'ять про 30.6.41, коли прихильники Бандери у Львові проголосили самостійну українську державу, крайовий провідник Організації Українських Націоналістів (рух Бандери) для Західної України Дем'ян Дмитрів* видав наказ, який мав бути зачитаний на всіх таємних зібраннях клітин (ланок), що мали, між іншим, бути проведені 30.6.42. У наказі, між іншим, говориться :

“30.6. завершується рік, відколи на вежі старовинної княжої гори Львова гордо замайорів прапор одвічних господарів цієї землі, а хвилями ефіру по світу

* Мабуть одне з псевд Івана Климів.

поширилася вістка про відновлення української держави. Виконуючи волю українського народу, ОУН під проводом Степана Бандери 30.6.41 у Львові здійснила історичний акт проголошення української держави. За наказом Степана Бандери, Ярослав Стецько у Львові утворив український уряд, і під його керівництвом розпочалось в країні у невтомній праці заснування молодого держави, в одному ритмі забилося українське серце. В єдиній волі запалився український народ, лише одне керівництво було визнане і лише йому служили. Зорганізувались військові школи і сформувалась українська поліція. Ця гігантська державотворча праця не відповідала політичним воєнним планам нових “визволителів” України. Тому по цій великій праці був нанесений удар. Керівник ОУН Степан Бандера і шеф українського уряду Ярослав Стецько були заарештовані. Українське державне будівництво було силою ліквідовано, а замість нього прийшла знайома нам всім чужа система. Все більше арештів відбувалося, пролилась кров...

Друзі націоналісти!

30.6.41 довело цілому світові, що

а) українство має власні ідеї, воно вільне від коливань і готове виступити проти кожного, хто прагне перетворити наш край у колонію, а наш народ — у рабів;

б) українство боролось і бореться за власну державу, а не за нову Європу, і буде боротись далі;

в) українство, на противагу облудним заявам ворогів, в стані власними силами створити державу;

г) українство будує своє майбутнє на капіталі власної крові.

Друзі націоналісти!

У Східній Європі продовжується боротьба між старими гнобителями України і новими кандидатами на їх роль за неподільне право пригнобити український народ разом з його мовою і його величезними скарбами. Земля стікає кров'ю, в пожежі лежать її міста і села. У

тюрмах старих і нових окупантів піддаються покаранню тисячі з найкращих українських активістів і вмирають мученицькою смертю. З нагоди річниці пам'яті великого акту 30.6.41 я закликаю вас:

стійте ще міцніше під Вашим проводом. Пам'ятайте, що Україна знаходиться напередодні прийняття рішення. Готуйте себе і весь народ. Хай живе Самостійна, Соборна Українська Держава. Хай живе Степан Бандера.

Слава Україні”.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

In Winniza wurden erneut Handzettel der Ukrainischen Widerstandsbewegung verteilt. Näheres über die Täter konnte bisher nicht festgestellt werden.

In Charkow wurden weitere 3 Angehörige der ukrainischen Miliz festgenommen. Die Festgenommenen hatten insgesamt 34 andere Milizmänner, die sämtlich ergriffen werden konnten, zur Desertion angestiftet. Die Festgenommenen sind nach Angaben von Agenten verdächtig, für den sowjetrussischen Nachrichtendienst tätig zu sein und die Aufgabe zu haben, die Standorte deutscher Truppenteile und die Stärke der Truppenteile festzustellen.

Zum Gedenken an den 30.6.41, an dem von Bandera-Anhängern in Lemberg der selbständige ukrainische Staat proklamiert wurde, erließ der Landesleiter der Organisation Ukrainischer Nationalisten-Bandera-Bewegung für die westukrainischen Länder Damian D m y t r i w einen Befehl, der am 30.6.42 bei den überall durchzuführenden geheimen Zellenzusammenkünften zur Verlesung kommen sollte. In dem Befehl heißt es u.a.:

"Am 30.6. läuft ein Jahr ab, als auf dem Turme des altertümlichen Fürstenberges Lemberg stolz die Fahne flatterte, die Fahne der uralten Herren dieses Landes, und durch die Ätherwellen lief die Botschaft der Erneuerung des ukrainischen Staates in die Welt. Den Willen des ukrainischen Volkes verwirklichend, vollbrachte die OUN unter Stefan B a n d e r a am 30.6.41 in Lemberg den historischen Akt der Proklamation des ukrainischen Staates. Auf Befehl Stefan Banderas bildete Jaroslaw S t e j c k o in Lemberg die ukrainische Regierung und unter seiner Leitung begann im Lande in unermüdlicher Arbeit die Gründung des jungen Staates, in einem Takt schlug das ukrainische Herz. In einem Willen flammte das ukrainische Volk, nur eine Führung wurde anerkannt und allein ihr wurde gedient. Es organisierten sich die Militärschulen und es formierte sich die ukrainische Polizei. Diese gigantische staatschöpferische Arbeit entsprach nicht den politischen Kriegsplänen der neuen "Befreier" der Ukraine. Deshalb wurde dieser grossen Arbeit ein Hieb versetzt. Der Leiter der OUN Stefan Bandera und der Chef der ukrainischen Regierung Jaroslaw Stajcko wurden festgenommen. Der ukrainische Staatsaufbau wurde mit Gewalt liquidiert und an seine Stelle kam ein uns allen bekanntes fremdes System. Immer mehr Festnahmen erfolgten, es floß Blut.....

Kameraden Nationalisten!

Der 30.6.41 bewies der ganzen Welt, daß

- a) das Ukrainertum eigene Ideen besitzt, frei von Schwankungen, und auch bereit ist, gegen jeden, der unser Land in eine Kolonie und das Volk in Sklaven umwandeln will, auf zustehen.
- b) das Ukrainertum kämpfte, kämpft und für seinen eigenen Staat und nicht für das neue Europa weiterkämpfen wird.
- c) das Ukrainertum im Gegensatz zu den verlogenen Behauptungen der Feinde fähig ist, mit eigenen Kräften ein Staatsgebilde zu schaffen.
- d) das Ukrainertum seine Zukunft auf dem Kapital des eigenen Blutes aufbaut.

Kameraden Nationalisten!

In Osteuropa wird der Kampf fortgesetzt zwischen den alten Unterdrückern der Ukraine und den neuen Anwärtern auf ihre Rolle über das unteilbare Recht, das ukrainische Volk zu unterdrücken samt seinen Reden und seinen ungeheuren Schätzen. Es verblutet das Land und in Asche liegen seine Städte und Dörfer. In den Gefängnissen der alten und neuen Okkupanten werden tausende der besten ukrainischen Aktivisten bestraft und sterben den Märtyrertod. Anlässlich des Jahrestages des großen Aktes vom 30.6.41 fordere ich Euch auf:

steht noch kräftiger bei Eurer Führung. Bedenkt, daß die Ukraine sich in den Vortagen der Entscheidung befindet. Bereitet Euch und das gesamte Volk vor. Es lebe der selbständige, geeinte ukrainische Staat. Es lebe Stefan B a n d e r a
Heil Ukraine."

BA R 58/698

№ 36

Боротьба з комуністами. Різниця між листівками ОУН-Бандери і ОУН-Мельника

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 14 серпня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 16

(...)

Б. Ворог і виконавчі питання

(...)

Поряд із звичайною організаційною і підривною діяльністю члени нелегальної КП поширювали тривожні чутки про воєнне становище. Разом з цим систематично проводилась пропаганда проти використання українських робітників на роботах в Райху. У цей спосіб населення повинно було підбурюватись проти заходів німецьких органів.

Завдяки своєчасному енергійному втручання і розгрому нелегальної групи вдалося запобігти створенню більшої організації.

Айнзацгрупа "Ц" в кінці червня ц.р. розгромила нелегальну комуністичну групу у Вел.Білозерці. Побудова її розпочалась на початку квітня 1942 року. Члени організації мали завдання перерізати телефонні лінії, нападати на польові жандармерії і роззброювати їх. Здобутою зброєю мала бути потім знищена українська допоміжна поліція у Білозерці.

У випадку, якщо передбачені акції проти поліції у цій формі не здійсняться, мало бути проведено зламування аптеки у Білозерці з метою заволодіння отрутою, призначеною для членів польової жандармерії. Зламування аптеки було здійснено 7.6.42 жінкою-членом цієї організації. При цьому були викрадені всі наявні отруйні речовини.

Завдяки своєчасному відкриттю групи до виконання запланованих терористичних нападів не дійшло. У зв'язку з цим були розстріляні 139 комуністичних функціонерів.

Український рух опору

Дотеперішні констатації показали, що нелегальна ОУН — рух Бандери — намагається особливо радикальними діями охопити активні кола молоді і вивести їх з-під німецького впливу. При цьому використовується кожний засіб, щоб викликати негативне ставлення українців до німців. Про ворожу позицію виразно свідчать всі досі захоплені листівки і таємні інструкції.

У листівці “Останні вісті”, наприклад, говориться:

“Німці, з одного боку, сприяють з допомогою мельниківців власній [українській] державності, а, з іншого боку, вони намагаються ліквідувати все, що думає про самостійність. Настрої проти німців зростають, особливо серед інтелігенції. Всі ненавидять німців, перестають їх боятися”.

У статті бандерівського руху про так звану партизанську війну говориться, що партизанська війна для поневоленого народу, як правило, є початковою стадією або частиною “великої війни”, народного повстання, поки озброєний народ не зможе сформувати регулярну армію”.

У наказі про навчання викладається наступне:

“Ніхто не сміє їхати на роботу до Німеччини. Ніхто не сміє їхати на організовані німцями навчальні курси, бо їх можуть зловити і відправити геть. На військову службу ніхто не сміє йти. Ми не боремося у чужому війську за чужі цілі. Ми будемо вступати лише до української армії, яка бореться за самостійну українську державу. Всім стояти на своїх місцях, на своїх постах, всі — на службу Україні”.

Під керівництвом центрального проводу ОУН-Бандери знаходяться три групи, а саме у Генерал-губернаторстві Волинь і в Східній Україні. Остання охоплює Київську, Харківську області і Південну Україну. Харківська область і Південна Україна організаційно ще дуже відстають від Київської області, яка вже мала б налічувати до тисячі членів.

ОУН-група Мельника намагається видаватися назовні як поміркований націоналістичний рух, але, в дійсності, за

пропагуванням і формуванням цілей вона повинна бути прирівняна до бандерівського руху. З огляду на зусилля бути лояльною, вона видається більш небезпечною, ніж рух Бандери, який від початку відкрито виступає проти Німеччини. Рух Мельника останнім часом також перейшов до того, щоб вести відкриту пропаганду проти Німеччини. Так, в одній з листівок мельниківського руху, захоплених в Києві, говориться:

“Хай живе самостійна українська держава! Хай живе Організація Українських Націоналістів! Хай живе капітан Андрій Мельник! Шевченко вбачав, що лише люди з живою кров'ю, відважні і горді, зможуть перемогти у своїй боротьбі. Тому він картає тих, хто згинається перед окупантами. Сьогодні ми прямуємо туди, до святої могили на березі Дніпра. Там ми бажаємо присягнути безсмертному духові, захисникові українських революціонерів, що ми не спочинемо раніше, ніж виконаємо його накази, доки Україна не стане вільною, самостійною державою”.

У рамках розслідувань проти українського руху в районі Лубен заарештовані 23 особи і переведені до Кременчуга. 33 інших заарештованих особи були звільнені.

Neben der reinen Organisations- und Sabotagetätigkeit wurden von den Mitgliedern der illegalen KP beunruhigende Gerüchte über die Kriegslage verbreitet. Daneben wurde systematisch Propaganda gegen den Arbeitseinsatz ukrainischer Arbeiter im Reichsgebiet betrieben. Auf diese Weise sollte die Bevölkerung gegen die Maßnahmen der deutschen Behörden aufgebracht werden.

Durch das rechtzeitige scharfe Eingreifen und die Zerschlagung des illegalen Kreises konnte verhindert werden, daß es zur Bildung einer grösseren Organisation gekommen ist.

Von der Einsatzgruppe C wurde Ende Juni ds.Js. ebenfalls eine illegale kommunistische Gruppe in Gr.-Belosserka zerschlagen. Mit dem Aufbau wurde Anfang April 1942 begonnen. Die Mitglieder der Organisation hatten den Auftrag, Telefonverbindungen zu zerschneiden, die Feldgendarmarie zu überfallen und zu entwaffnen. Mit den erbeuteten Waffen sollte dann die ukrainische Hilfspolizei in Belosserka vernichtet werden.

Falls die vorgesehenen Aktionen gegen die Polizei in dieser Form nicht durchführbar waren, sollte ein Einbruch in die Apotheke in Belosserka durchgeführt werden, um sich Gift zu verschaffen und damit die Angehörigen der Feldgendarmarie zu vergiften. Der Einbruch in die Apotheke wurde auch am 7.6.42 von einem weiblichen Mitglied der Organisation ausgeführt. Dabei wurden sämtliche vorhandenen Gifte gestohlen.

Durch das rechtzeitige Aufrollen der Gruppe ist es zur Ausführung der geplanten Anschläge nicht mehr gekommen. In diesem Zusammenhang wurden 139 kommunistische Funktionäre erschossen.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Die bisherigen Feststellungen haben ergeben, daß die illegale OUN - Bandera-Bewegung durch besonders radikales Vorgehen die aktiven Kreise der Jugend zu erfassen und diese dem deutschen Einfluss zu entziehen versucht. Dabei wird jedes Mittel angewandt, um propagandistisch eine Abneigung der Ukrainer gegenüber den Deutschen hervorzurufen. Für die gegnerische Haltung sprechen deutlich sämtliche bisher erfaßten Flugschriften und Geheimanweisungen.

in dem Flugblatt "Die letzten Nachrichten" heißt es beispielsweise:

"Die Deutschen fördern auf der einen Seite die Eigenstaatlichkeit mit Hilfe der Melnykleute, auf der anderen Seite machen sie Anstrengungen, alles zu liquidieren, was an Selbständigkeit denkt. Die Stimmung gegen die Deutschen wächst, besonders in der Intelligenz. Alle hassen die Deutschen, man hört auf, sich vor ihnen zu fürchten."

In einer Abhandlung der Bandera-Bewegung über den sogenannten Partisanenkrieg heisst es, daß der Partisanenkrieg für ein unterdrücktes Volk in der Regel das Anfangsstadium oder ein Teil des "Grossen Krieges", des Volksaufstandes ist, bis das bewaffnete Volk eine reguläre Armee aufstellen kann.

In einem Befehl über die Schulungsarbeit wird folgendes dargelegt:

"Niemand darf zur Arbeit nach Deutschland fahren. Niemand darf zu den von den Deutschen organisierten Lehrgängen fahren, denn sie können eingefangen und weggeschickt werden. Zum Militärdienst darf niemand gehen. Wir kämpfen nicht in einem fremden Heer für fremde Aufgaben. Wir werden nur in die ukrainische Armee eintreten, die für den selbständigen ukrainischen Staat kämpft. Alle stehen auf ihren Plätzen, auf ihren Posten, alle im Dienst der Ukraine!"

Unter der zentralen Führung der OUN-Bandera-Bewegung bestehen drei Gruppen, und zwar im Generalgouvernement Wolhynien und in der Ostukraine. Letztere umfaßt die Bezirke Kiew, Charkow und Südkraine. Die Bezirke Charkow und Südkraine stehen organisatorisch noch weit hinter dem Bezirk Kiew zurück, der bereits an die tausend Mitglieder zählen dürfte.

Die OUN-Melnyk-Gruppe gibt sich nach aussen mehr den Anschein einer gemässigten Nationalistenbewegung, muss aber in Wirklichkeit in ihrer Propaganda und Zielsetzung der Bandera-Bewegung gleichgestellt werden. Sie erscheint im Hinblick auf die Bemühungen, sich loyal zu geben, gefährlicher als die von Anfang an offen gegen Deutschland auftretende Bandera-Bewegung. Auch die Melnyk-Bewegung ist in letzter Zeit dazu übergegangen, offen gegen Deutschland Propaganda zu machen. So heisst es in einem in Kiew erfaßten Flugblatt der Melnyk-Bewegung:

-9-

"Es lebe der selbständige Ukrainische Staat!
 Es lebe die Organisation der Ukrainischen Nationalisten!
 Es lebe der Kapitän Andreas Melnyk!
 Schewtschenko sah, daß nur Menschen mit lebendigem Blut, kühn und stolz in ihrem Kampf siegen können. Darum straft er diejenigen, die sich vor den Okkupanten verbogen. Heute strömen wir hin zu dem heiligen Grab am Dnjeprufer. Dort wollen wir dem unsterblichen Geist, dem Beschützer der ukrainischen Revolutionäre schwören, daß wir nicht eher rasten werden, bis wir seine Befehle erfüllt haben, bis die Ukraine ein freier selbständiger Staat geworden ist."

Im Rahmen der Ermittlungen gegen die Ukrainische Widerstandsbewegung im Bereich Lubny sind 23 Personen festgenommen und nach Kromentschug überführt worden. 33 weitere festgenommene Personen konnten wieder freigelassen werden.

Einsatzgruppe D der Sicherheitspolizei und des SD.

Die den Verbänden des Heeres angeschlossenen Sonder- und Einsatzkommandos der Einsatzgruppe D sind seit Beginn der Angriffsunternehmungen im Südabschnitt der Ostfront zur sofortigen Durchführung der sicherheitspolizeilichen Aufgaben mit der Truppe zum Vormarsch angetreten. Die sicherheitspolizeiliche Arbeit in den neugewonnenen Räumen hat daher in vollem Umfange eingesetzt.

Die Zahl der in Rostow zurückgebliebenen Einwohner beträgt schätzungsweise noch 2 - 300 000. Nahezu restlos wurde die grosse Zahl der Armenier, vor allem Männer zwischen 17 und 50 Jahren, von den Sowjetrussen evakuiert. Ebenso wurden die Volksdeutschen im gegenwärtigen Einsatzgebiet in das sowjetrussische Hinterland verbracht. Bei der verbliebenen Bevölkerung ist die Wirkung der sowjetischen Propaganda noch spürbar, die Furcht vor der Rückkehr der Sowjets schwindet indessen zunehmend.

Nach Abzug der deutschen Truppen im November 1941 wurde die Verwaltung Rostows in die Hände des NKWD gelegt. Zur Durchführung einer grossen Säuberungsaktion wurde die Judentenschaft Rostows mobilisiert und teilweise in den NKWD eingereiht. Einwohner, die engere Fühlung mit den Deutschen hatten.

BA R 58/698

№ 37

ОУН-Бандери: “Україна має бути великою незалежною державою. Німеччина програє війну”

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 20 серпня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 17

(...)

Український рух опору

Рух Бандери продовжує свої намагання пропагандою вплинути на місцеве населення у райхскомісаріаті України за допомогою розповсюдження нелегального письмового матеріалу.

Було перехоплено часопис “Україна”, де, поміж іншим, написано:

“Український народ розвивався за найтяжчих умов. Короткі періоди свободи мусили виборюватися проти дикої Азії, напівварварської Москви та жадібної до панування Польщі.

Під час боротьби наші вороги закликали народ до спокою і обіцяли йому свободу, недоторканість і краще життя. Але щоразу, коли буря затихала, вони забували свої обіцянки, переслідували український народ та намагалися придушити національне відчуття і прагнення до самостійності. Наївні ті люди, які й до сьогодні вірять, що чужинець дасть їм свободу і незалежність. Чи не зробили того самого в 1941 році “наші визволителі”? Вони приєднали Галичину до Генеральної губернії, а Одесу та Дністерську область — до Румунії.

Оскільки теперішня війна охопила весь світ, наш народ також не може сидіти, склавши руки. Він повинен точити свій меч, щоб у той момент, коли ослаблені велетні впадуть на землю, і зброя їх висковзне з рук, бути готовим підняти свій гострий меч, здобути

свою свободу і на всі часи самостійну Україну. Перед світовою війною і перед війною 1941 року у Німеччині допускалася думка, що має існувати Україна.

Але коли вони вступили на родючу українську землю, що дає хліб та метал, то злякалися від думки, що в короткий час прийдеться віддати знову цю багату землю, і тому вирішили взагалі не реагувати на бажання українців.

Так само угорці та румуни хочуть і собі, як п'явки, використати важке становище українського народу.

Ми, українські націоналісти, заявляємо чітко і ясно:

Україна буде великою самостійною державою, а український народ — народом майбутнього. Наш народ має новий націоналістичний світогляд, чийм батьком є Міхновський, що говорив наступне:

Життя українського народу доводить, що Україна завжди була і буде. Україна зараз пригноблена, тому в першу чергу ми повинні попіклуватися про національну свободу нашого народу. Ми маємо тоді право на життя, коли ми повернемо Україні її свободу.

Нас лише маленька горстка борців, але ми сильні нашою любов'ю до батьківщини. Зрадники можуть переходити до ворожого табору, для них немає місця у наших рядах”.

Крім того, були перехоплені “Настанови пропаганди” Руху Бандери, в яких сказано:

“Все говорить за те, що Німеччина, незважаючи на свої великі збройні успіхи, не здобуде світового панування. У Німеччині вже назріває внутрішньо-політичне розкладання внаслідок надмірних зусиль. Крім цього, наростають протиріччя між Німеччиною та її союзниками. В кінці Німеччина буде мати до діла з фронтом на Заході. До цього часу загальна енергія української нації ще не була направлена на єдиний шлях. Це мусить бути досягнуто з допомогою відповідної пропаганди, в якій повинні знайти застосування наступні основні лозунги ОУН:

Ми хочемо бути вільними громадянами у власній державі. Геть рабство.

Ми хочемо наших законів, які б відповідали інтересам усього українського народу та забезпечували його добробут.

Ми не хочемо працювати ні для Москви, ні для євреїв, ні для німців чи інших чужинців, а для себе.

Ми створимо самостійну українську державу або помремо за неї.

Ми вказуємо на те, що німці посилають наших жінок та дівчат на важку роботу, так само як і більшовики відправляли їх на заслання”.

Наприкінці цих пропагандистських настанов було сказано:

“Лише у власній державі знайде українська жінка своє справжнє звільнення від ярма і захист.

Українська жінко!

Борися за здобуття Твоєї держави!

Будь завжди і всюди мужньою, гордою дочкою Твого народу. Зневажай тих, хто своєю негідною поведінкою із чужинцями забруднює честь української нації”.

(...)

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Die Bandera-Bewegung setzt in Reichskommissariat Ukraine ihre Bemühungen fort, die einheimische ukrainische Bevölkerung durch Verbreitung illegalen Schriftmaterials propagandistisch zu beeinflussen.

Es konnte die Schrift "U k r a i n e" erfaßt werden, in der es u.a. heisst:

"Das ukrainische Volk entwickelte sich unter den schwersten Verhältnissen. Kurze Zeiten der Freiheit mussten gegen das wilde Asien, das halbbarbarische Moskau und das herrschsüchtige Polen erkämpft werden.

Während der Kämpfe forderten unsere Feinde unser Volk zur Ruhe auf und versprachen ihm Freiheit, Unantastbarkeit und ein besseres Leben. Aber jedesmal, wenn der Sturm vorüber war, vergassen sie ihre Versprechen, verfolgte das ukrainische Volk und versuchten das Nationalgefühl und die Selbstständigkeitsbestrebungen zu ersticken. Naiv sind die Menschen, die bis heute glauben, daß ein Fremder ihnen Freiheit und Selbständigkeit geben wird. Haben denn 1941 "unsere Befreier" nicht dasselbe getan? Sie haben Galizien an das Generalgouvernement sowie Odessa und das Dnjestr-Gebiet an Rumänien geschlagen.

Da der gegenwärtige Krieg die ganze Welt erfaßt hat, darf auch unser Volk nicht müßig sitzen. Es muss sein Schwert schleifen, um im Augenblick, wo die geschwächten Riesen zu Boden fallen und ihnen die Waffen aus den Händen gleiten, bereit zu sein, sein scharfes Schwert zu erheben, seine Freiheit zu erkämpfen und für alle Zeit eine selbständige Ukraine zu erobern. In Deutschland war man vor dem Weltkrieg und vor dem Kriege 1941 der Meinung, daß es eine Ukraine geben müsse.

Als man aber das fruchtbare ukrainische Land betrat, welches Brot und Metall gibt, erschrak man vor dem Gedanken, daß man dieses reiche Land in absehbarer Zeit wieder abgeben müsse und beschloss daher, auf die Wünsche der Ukrainer überhaupt nicht zu reagieren.

Auch die Ungarn und Rumänen wollen sich die schwere Lage des ukrainischen Volkes wie Blutegel zunutze machen.

Wir ukrainischen Nationalisten erklären klar und deutlich:

Die Ukraine wird ein grosser selbständiger Staat sein und das ukrainische Volk das Volk der Zukunft. Unser Volk hat eine neue nationalistische Weltanschauung, deren Vater M i c h n o w s k y j ist, der folgendes erklärte:

Das Leben des ukrainischen Volkes beweist, daß es immer eine Ukraine gegeben hat und geben wird. Die Ukraine ist unterjocht, daher müssen wir in erster Linie dafür sorgen, unserem Volk die nationale Freiheit wieder zu geben. Wir haben nur dann ein Recht zu loben, wenn wir der Ukraine ihre Freiheit wiedergeben. Wir sind nur ein kleines Häufchen von Kämpfern, aber stark durch unsere Liebe zur Heimat. Mögen die Verräter in das Lager der Feinde übergehen, für sie ist kein Platz in unseren Reihen."

Ausserdem wurden " P r o p a g a n d a a n w e i s u n g e n " der Bandera-Bewegung erfaßt, in denen es heisst:

"Alles spricht dafür, daß Deutschland trotz seiner grossen Waffenerfolge die Weltherrschaft nicht erringen wird. In Deutschland findet bereits infolge der übermässigen Anstrengungen eine innerpolitische Zersetzung statt. Ausserdem wachsen die Gegensätze zwischen Deutschland und seinen Verbündeten. Endlich wird Deutschland mit einer Front im Westen zu tun haben. Bis jetzt ist die gesamte Energie der ukrainischen Nation noch nicht auf eine einheitliche Bahn ausgerichtet worden. Dies muss durch eine entsprechende Propaganda erreicht werden. Bei der Propaganda müssen folgende Grundlösungen der OUN Verwendung finden:

Wir wollen freie Bürger in einem eigenen Staat sein. Nieder mit der Sklaverei.
Wir wollen unsere Gesetze, die den Interessen des ganzen ukrainischen Volkes entsprechen und dessen Wohlstand sichern.
Wir wollen nicht für Moskau, nicht für die Juden, nicht für die Deutschen oder andere Fremdlinge arbeiten, sondern für uns.
Wir schaffen den selbständigen ukrainischen Staat oder sterben für ihn.
Wir weisen darauf hin, daß die Deutschen unsere Frauen und Mädchen auf schwere Arbeit schicken, ebenso wie sie von den Bolschewisten in die Verbannung geschickt wurden."

Am Schluss der Propagandaanweisungen heisst es schliesslich:

"Nur in einem eigenen Staat findet die ukrainische Frau die wirkliche Entjochung und Schutz.
Ukrainische Frau!
Kämpfe für das Erringen Deines Staates!
Sei überall und immer eine mutige, stolze Tochter Deines Volkes. Verachte diejenigen, die durch unwürdiges Benehmen mit den Fremdlingen die Würde der ukrainischen Nation beschmutzen."

BA R 58/698

№ 38

Про структуру населення на Лівобережжі, мову, церкву і
“вербування” робітників для Райху.

Преса на Лівобережжі

Відділ пропаганди У

О.- У, 27 серпня 1942 р.

Таємно

Додаток 2

до передаточного зведення відділу пропаганди У

Пропагандистське зведення про ситуацію на 1.9.1942

1) Національна структура місцевого населення

У порівнянні з областями на захід від Дніпра у Східній Україні в загальному переважала російська частина населення. У межах території Схід сильніше заселений росіянами, ніж Захід. Середні показники, які стосуються міського і сільського населення, дають наступну картину:

Район	Кременчуг	2 %	росіяни
-"-	Золотоноша	6 %	-"-
-"-	Запоріжжя	20 %	-"-
-"-	Мелітополь	25 %	-"-
-"-	Лубни	6 %	-"-
-"-	Полтава	5 %	-"-

При цьому слід зауважити, що російська частина сільського населення є, в більшості, значно меншою, ніж у містах. Відображення народного складу міст пересуває картину в бік російської частини населення.

Місто	Кременчуг	9 %	(2 %)
-"-	Запоріжжя	30 %	(20 %)
-"-	Мелітополь	39 %	(25 %)
-"-	Лубни	5 %	(6 %)
-"-	Полтава	8 %	(5 %)

Причиною цього є змішування населення, якому свідомо сприяв радянський уряд, особливо в містах, за рахунок російських елементів.

2) Мова

У той час, як у суто сільських районах розмовляють переважно українською мовою, політика русифікації привела до того, що в містах з низькою частиною в населенні російської національності переважає російська мова (наприклад, Кременчуг — 2 % росіян, за оцінкою 80 % — російська мова)...

(...)

[Різні питання пропаганди]

...При здійсненні різноманітних пропагандистських заходів, при трактуванні населення в загальному і поведінці німців супроти нього, ніколи це не можна залишати поза увагою. При всій дивуючій, впертій і такій, що видається фаталістичною, душевній позиції місцевих жителів справляє зворушливий вплив доля багатьох сімей і невідома доля їхніх чоловіків на позицію переважно жіночого українського населення (на запитання про місце перебування чоловіка можна знову і знову чути стереотипну відповідь жінки “чоловік загинув”).

Не можна не зауважити велику потребу населення країни у постійному і біжучому постачанні відомостей про політичну і військову ситуацію та велике прагнення до друкованих матеріалів для читання.

Не слід заперечувати, що все ще існують передумови до автономічного українського руху, який переслідує, як кінцеву мету, самостійність України. Організовану форму цього напрямку з впливом на громадськість, однак, не треба виявляти.

Церковне питання не відіграє, принаймні покищо, особливо великої ролі у загальних настроях населення. Молодь, передусім міська, в церковних питаннях майже зовсім не зацікавлена і, переважно, не має жодного зв'язку з релігійними або церковними справами. Старші вікові групи, на відміну від молоді, частково демонструють дуже орієнтовану на церкву позицію і намагаються брати участь в церковному житті через відбування Служб Божих і виконання давніх традицій. Обидва церковні напрямки — старовірська (православна) ортодоксальна і так звана автокефальна (національно-українська) Церкви, особливо

духовенство, досить вороже протистоять одне одному. У той час, коли православні, за традицією, визнають своїм главою московського патріарха, автокефальна церква захищає свою повну незалежність від московського патріархату і прагне тим самим самостійності свого церковного життя. Але з цього не випливає, що православна церква є дружньо настроєною до більшовиків.

Із цілком зрозумілих причин пропаганда навмисне відмовила у будь-якій підтримці як однієї, так і іншої церкви. Для цього, щоб дати вихід існуючій, частково сильній потребі населення у якій-небудь, принаймні видимій, власній духовній або культурній діяльності, всюди, де існували матеріальні передумови, була надана українцям можливість для культурної діяльності і просвітництва. Створення або відновлення роботи театрів, кіно, виступи оркестрів чи хорів, заснування читальних закладів, в яких пропонувалися підібрані українські та німецькі журнали і газети, досягли далекосяжного відволікання і з вдячністю були сприйняті населенням країни.

Вербування української робочої сили для Райху широко вплинуло на загальний настрій. Початково вербування проводилось без співпраці з відділом пропаганди. Для того, щоб досягти вказаних контингентів робочої сили, часто вдавалися до примусових заходів, які частково сильно роздувались і поширювались ворожою пропагандою та негативно впливали як на запис на роботи, так і на настрої в цілому. Проти цих чуток активно і систематично організовувалась протидія через пресу, провідне радіомовлення, листівки, зібрання, гучномовці, усну пропаганду. До середини квітня інстанція, якій було це доручено, — головна група Праця в економічній інспекції самостійно проводила вербування в Україні на схід від Дніпра. З початку травня відділ пропаганди У[Україна] взяв на себе вербування з використанням усіх наявних пропагандистських засобів.

Відділ пропаганди У, його підрозділи і зовнішні пости, головна група Праця в економічній інспекції, керівники районів і бургомістри постійно розподіляли пропагандистські матеріали:

- 1) Друкований плакат вербування на роботу;
- 2) Плакат-заклик до подорожі “Я їду до Німеччини”;
- 3) Плакат “Робітник з гранатою”;
- 4) Плакат для вербування на сільські роботи в Німеччині;

- 5) Плакат “Робітник з пневматичним молотком”;
- 6) Листівка “Робітники і робітниці!”;
- 7) Брошура Заукеля (інтерв’ю у Києві).

Крім того, проводились роз’яснювальні зібрання із залученням українських промовців, звичайно, з подальшими демонстраціями фільмів.

Транспорт з робітниками, який відправлявся до Райху, обслуговувався на постійній основі. Піклувалися про прикрашення поїздів, роздавалися прапорці зі свастикою, а також газети і пропагандистські писання, а з допомогою музики через гучномовці підносилися в значній мірі пригнічений настрій.

350-тисячний робітник був святково відправлений, причому йому і його сім’ї поряд з подарунками була передана дійна корова. У пресі та на інформаційних вітринах цей захід був використаний у фотозображеннях.

Вся преса у зоні сухопутних сил в кожному випуску постійно вміщала ґрунтовні статті, заклики, повідомлення про пережите і листи українських робітників з Німеччини.

Радіостанції у Дніпропетровську і Харкові, а також установки провідного радіомовлення одержували матеріали преси від відділу для передавання.

До 31.7.42 до Райху від’їхало 429 000 українських робітників з областей на схід від Дніпра. Тим часом їхня кількість виросла до 480 000. Приведені нижче місячні цифри доводять дівість використання відділу пропаганди У при вербуванні робітників.

Місячні показники кількості робітників, які від’їхали до Німеччини:

Січень	1942	3 427
Лютий		7 855
Березень		28 163
Квітень		65 545
Травень		119 381
Червень		110 654
Липень		53 958
		<hr/>
		388 892
плюс Крим		30 000
		<hr/>
		418 892

Відділ пропаганди У

О.- У. 27 серпня 1942 р.

Таємно

Додаток 4

до передаточного зведення відділу пропаганди У

**Список 17 українських і російських газет,
які передаються відділом пропаганди Україна
райхскомісару України**

Місце видання	Назва газети	Періодичність	Обсяг	Спосіб друку, тираж
1	2	3	4	5
Підрозділ У1 в Запоріжжі				
1) Запоріжжя (укр.)	"Нове Запоріжжя"	3 x W	4	F 10 000
Підрозділ У2 в Мелітополі				
2) Мелітополь (укр.)	"Мелітопольський край"	2 x W	2	F 2 500
3) Бердянськ (укр.) (Осіпенко)	"Світанок"	2 x W	2	F 10 000
4) Генічеськ (рос.)	"Азовский Вестник"	2 x W	2	F 6 000
Підрозділ У3 в Кременчузі				
5) Кременчуг (укр.)	"Дніпрова хвиля"	3 x W	2 x 2 1W 4	F 20 000
6) Кременчуг (укр.)	"Вечірній листок"	3 x W	1-2	F 5 000
7) Петриківка (укр.)	"Новий час"	2 x W	1 x 4 1 x 2	F 4 000
Підрозділ У4 в Полтаві				
8) Полтава (укр.)	"Голос Полтавщини"	6 x W	1 x 4 1 x 2	R i F 50 000

Додаток 4 (продовження табл.)

1	2	3	4	5
Підрозділ У6 в Лубнах				
9) Яготин (укр.)	"Рідна нива"	3 x W	2 x 2 1 x 4	F 8 000
10) Бориспіль (укр.)	"Українське життя"		2 x W	F 1 500
11) Хорол (укр.)	"За краще життя"	3 x W	1 x 4 2 x 2	F 3 500
12) Гадяч (укр.)	"Гадяцька газета"	3 x W	1 x 4 2 x 2	F 3 500
13) Лубни (укр.)	"Рідне слово"	4 x W	4	F 7 000
14) Миргород (укр.)	"Відродження"	4 x W	2 x 4 2 x 2	F 6 000
15) Пирятин (укр.)	"Рідна нива"	6 x W	2	F 6 500
16) Золотоноша (укр.)	"Українське слово"	3 x W	1 x 4 2 x 2	F 10 000
17) Переяслав (укр.)	"Останні вісті"	2 x W	2	F 1 000

Примітка: укр. — українською мовою
 рос. — російською мовою
 обсяг — кількість сторінок
 W — на тиждень
 R — ротативний друк
 F — плоский друк

A. N. I. S. A. e. 2

zum Übergabebefehl der Propaganda-Abteilung U

Propaganda-Lagebericht zum 1.9.1942

- 1.) Völkische Struktur der einheimischen Bevölkerung.
Allgemein herrscht im Vergleich zu den Gebieten westlich des Dnjepr in der Ostukraine der russische Bevölkerungsanteil stärker vor. Innerhalb des Gebietes selbst ist der Osten selbst stärker mit Russen durchsetzt als der Westen. Die Durchschnittszahlen, die sich auf die städtische und ländliche Bevölkerung beziehen, ergeben folgendes Bild:

Gebiet von	Krementschug	2%	Russen
" "	Solotonoscha	6%	"
" "	Saporoshje	20%	"
" "	Melitopol	25%	"
" "	Lubny	6%	"
" "	Poltawa	5%	"

Dabei ist zu bemerken, daß der russische Anteil der bäuerlichen Bevölkerung zumeist wesentlich geringer ist, als jener der Städte. Eine Darstellung des Volkstums der Städte verschiebt das Bild zugunsten des russ. Bevölkerungsanteiles:

Stadt	Krementschug	9%	(2%)
"	Saporoshje	30%	(20%)
"	Melitopol	39%	(25%)
"	Lubny	5%	(6%)
"	Poltawa	8%	(5%)

Die Gründe hierfür liegen in der von der Sowjetregierung bewußt geförderten Unterwanderung besonders der Städte durch russische Elemente.

2.) Sprache.

Während in rein bäuerlichen Gebieten vorwiegend ukrainisch gesprochen wird, hat die Politik der Russifizierung dazu geführt, daß auch in Städten mit einem niederen Anteil an Bevölkerung russischen Volkstums die russische Sprache vorherrscht (z.B. Krementschug 2% Russen, schätzungsweise 80% russische Sprache). Erst jetzt bekommt der Gebrauch der

auch als die Träger des ukrainischen Volkswillens, unter Umständen sogar eines gewissen nationalen Eigenwillens anzusehen sind. Bei den vielfältigen Propaganda-Maßnahmen, der Behandlung der Bevölkerung im allgemeinen und der Haltung der Deutschen dieser gegenüber darf dieses Moment nie außeracht gelassen werden. Bei aller an sich befremdenden, sturen und scheinbar fatalistischen Wesenshaltung der Landesbewohner übt doch das oft erschütternde Los vieler Familien und das ungewisse Schicksal ihrer Männer (auf die Frage nach dem Verbleib des Mannes kann man immer wieder die stereotype Antwort der Frau hören "Mann kaputt") einen sehr nachhaltigen Eindruck auf die Haltung der überwiegend weiblichen ukrainischen Bevölkerung aus.

Nicht zu übersehen ist das große Bedürfnis der Landeseinwohner nach einer ständigen und laufenden Versorgung mit Nachrichten über die politische und militärische Lage und der große Drang nach Lesestoff.

Es ist nicht zu bestreiten, daß es noch immer Ansätze zu einer autonomistischen ukrainischen Bewegung gibt, die eine Selbstständigkeit der Ukraine als letztes Ziel verfolgt. Eine organisierte Form dieser Richtung mit einer Auswirkung in der Öffentlichkeit ist jedoch nicht festzustellen.

Die Kirchenfrage spielt verdrängt wenigstens noch keine besonders große Rolle in der allgemeinen Stimmung der Bevölkerung. Die Jugend, vor allem die städtische, ist an den kirchlichen Dingen so gut wie garnicht interessiert und hat größtenteils kein Verhältnis zu religiösen bzw. kirchlichen Fragen. Die älteren Jahrgänge dagegen zeigen z.T. eine sehr kirchenzugewandte Haltung und versuchen am kirchlichen Leben durch Teilnahme an den Gottesdiensten und alten Bräuchen teil zu haben. Die beiden kirchlichen Richtungen - die altgläubige (prawoslavische), orthodoxe und die sogenannte autokephale (national-ukrainische) Kirche, insbesondere ihr Klerus, stehen

sich ziemlich feindlich gegenüber. Während die Orthodoxen traditionsgemäß als ihr Oberhaupt den Moskauer Patriarchen anerkennen, vertritt die autokephale Kirche ihre völlige Unabhängigkeit vom Moskauer Patriarchat und verfolgt somit eine Selbstständigkeit und Unabhängigkeit ihres kirchlichen Lebens. Damit ist aber nicht gesagt, daß die orthodoxe Richtung etwa bolschewiken-freundlich sei.

Aus naheliegenden Gründen hat die Propaganda der einen Kirche wie der anderen geflissentlich jedwede Unterstützung versagt. Um den vorhandenen und z.T. starken Bedürfnissen der Bevölkerung nach irgend einer, wenigstens scheinbar eigenen geistigen bzw. kulturellen Betätigung ein Ventil zu verschaffen, wurde überall, wo die materiellen Voraussetzungen dazu gegeben waren, den Ukrainern die Möglichkeit zu kultureller Betätigung und Aufklärung gegeben. Die Schaffung bzw. Wiederinbetriebnahme von Theatern, Filmtheatern, das Auftreten von Orchestern bzw. Gesangschören, die Gründung von Leshallen, in denen ausgesuchtes ukrainisches und deutsches Schrifttum und Zeitungen aufliegen, haben eine weitgehende Ablenkung erzielt und wurden von den Landesbewohnern dankbar empfunden.

Die Werbung ukrainischer Arbeitskräfte für das Reich hat weitgehendst die allgemeine Stimmung beeinflusst. Ursprünglich wurde die Werbung ohne Mitarbeit der Prop.-Abt. durchgeführt. Um das vorgeschriebene Kontingent von Arbeitskräften zu erreichen, wurde vielfach zu Zwangsmaßnahmen gegriffen, die von der Feindpropaganda z.T. stark aufgebauscht verbreitet wurden und sich auch nachteilig sowohl auf die Meldungen zur Arbeitsleistung als auch auf die Stimmung im allgemeinen auswirkten. Diesen Gerüchten wurde intensiv und systematisch durch Presse, Rund- und Drahtfunk, Flugblätter, Versammlungen, Lautsprecherwageneinsatz und Mundpropaganda entgegengetreten

durchgeführt. Bis Mitte April hat die damit beauftragte Dienststelle, die Chefgruppe Arbeit in der Wirtschaftsinspektion, die Werbung in der Ukraine ostwärts des Dnjepyr allein durchgeführt. Seit Anfang Mai übernahm die Prop. Abt. U die gesamte Werbung mit allen zur Verfügung stehenden Propaganda-Mitteln.

Nach die Prop. Abt. U, ihre Staffeln und Ausstellungen, die Chefgruppe Arbeit der Wi-Ins, die Rayonchefs und Bürgermeister wurde laufend Prop. Material verteilt:

- 1.) Schrittplakat zur Arbeiterwerbung
- 2.) Reiseplikat "Ich fahre nach Deutschland"
- 3.) Plakat "Arbeiter mit Granate"
- 4.) Plakat zur Werbung für Landarbeit in Deutschland
- 5.) Plakat "Arbeiter mit Presslufthammer"
- 6.) Flugblatt "Arbeiter und Arbeiterinnen!"
- 7.) Saugel-Broschüre (Interview in Kiew)

Ferner wurden Aufklärungsversammlungen unter Einsatz ukrainischer Redner - meist mit anschließenden Filmvorführungen - durchgeführt.

Die in das Reich abgehenden Arbeitertransporte wurden laufend betreut. Es wurde für Schmückung der Züge gesorgt, Hakenkreuzfähnchen wurden verteilt, ebenso Zeitungen und Prop. Schriften, vor allem aber wurde durch Lautsprechermusik die vielfach gedrückte Stimmung gehoben.

Der 350 000 Arbeiter wurde in einer Feier verabschiedet, wobei ihm und seiner Familie neben Geschenken auch eine Milchkuh übermittelt wurde. In Presse und Schenkstätten wurde diese Veranstaltung auch bildwässrig ausgewertet.

Die gesamte Presse im Heeresgebiet brachte in jeder Folge laufend grundsätzliche Aufsätze, Aufrufe, Erlebnisberichte und Briefe ukrainischer Arbeiter in Deutschland sowie Bilder hierüber.

Die Sender Dnjepropetrowsk und Charkow sowie die von der Abteilung betreuten Drahtfunkanlagen erhielten das Pressmaterial der Abteilung zur Wiedergabe.

Bis 31.7. 42 fuhren 420 000 ukrainische Arbeitskräfte ostwärts des

Dnjeps ins Reich. Die Zahl hat sich inzwischen auf 480 000 erhöht.
Die nachstehenden Monatszahlen beweisen die Wirkung des Einsatzes
der Prop. Abteilung U bei der Arbeiterwerbung:

Monatszahlen der Deutschlandfahrer:

Januar	1942	3 427
Februar		7 855
März		28 163
April		65 454
Mai		119 381
Juni		110 654
Juli		53 958

		388 892
plus K r i m		30 000

		418 892

Liste der 17 ukrainischen und russischen Zeitungen, die von
der Propaganda-Abteilung Ukraine
an den Reichskommissar Ukraine übergeben werden.

Erscheinungsort	Titel der Zeitung	Ersch.- weise	Umfang	Druckart Auflage
<u>Staffel U 1 in Saporoshje</u>				
1) Saporoshje (ukr)	Neues Saporoshje Nowe Saporishja	3 x w	4	F 10 000
<u>Staffel U 2 in Melitopol</u>				
2) Melitopol (ukr)	Melitopolisches Gebiet Melitopolaki Krai	2 x w	2	F 2 500
3) Berdjansk (ukr) (Ossipenko)	Morgendämmerung Switanok	2 x w	2	F 10 000
4) Genitschesk (russ)	Asowsche Nachrichten Asowskij Wostnik	2 x w	2	F 6 000
<u>Staffel U 3 in Kremenschug</u>				
5) Kremenschug (ukr)	Dnjepr-Welle Dniprowa Chwyla	3 x w	2 x 2 u.l w 4	F 20 000
6) Kremenschug (ukr)	Das kleine Abendblatt Wetschirny Lystok	3 x w	1 - 2	F 5 000
7) Petrikowka (ukr)	Neue Zeit Nowyj Tschas	2 x w	1 x 4 1 x 2	F 4 000
<u>Staffel U 4 in Poltawa</u>				
8) Poltawa (ukr)	Stimme von Poltawa Holos Poltawschtschyny	6 x w	4	R u. F 50 000
<u>Staffel U 6 in Lubny</u>				
9) Jagotin (ukr)	Unsere Scholle Ridna Nywa	3 x w	2 x 2 1 x 4	F 8 000
10) Borispol (ukr)	Ukrainisches Leben Ukrainske Schyttia		2 x w	F 1 500
11) Chorol (ukr)	Für besseres Leben Sa Krastsche Schyttia	3 x w	1 x 4 2 x 2	F 3 500
12) Gadjatsch (ukr)	Gadjatscher Zeitung Gadjazka Gaseta	3 x w	1 x 4 2 x 2	F 3 500

Anlage 4 / Blatt 2

<u>Erscheinungsort</u>	<u>Titel der Zeitung</u>	<u>Ersch.- weise</u>	<u>Umfang</u>	<u>Druckart Auflage</u>
13) Lubny (ukr)	Heimatsort Ridne Slowo	4 x w	4	F 7 000
14) Mirgorod (ukr)	Wiedergeburt Widrodschenja	4 x w	2 x 4 2 x 2	F 6 000
15) Pirjatin (ukr)	Unsere Scholle Ridna Nywa	6 x w	2	F 6 500
16) Solotonoscha (ukr)	Ukrainisches Wort Ukrainski Slowo	3 x w	1 x 4 2 x 2	F 10 000
17) Perejaslav (ukr)	Letzte Nachrichten	2 x w	2	F 1 000

Anmerkung: ukr = in ukrainischer Sprache
 russ = in russischer Sprache
 Umfang = Seitenzahl
 w = wöchentlich
 R = Rotationsdruck
 F = Flachdruck

BA-MA RH 22/33

№ 39

Директиви гауляйтера Коха

Т а є м н о !

Замітка

про засідання у Рівному 26-28.08.1942

1) Аграрний порядок.

На засіданні були зроблені такі висновки щодо аграрного порядку:

Метою аграрного порядку є забезпечення співробітництва росіян*, і, таким чином, виконання зобов'язань щодо постачання для Райху. Найвища мета ля-фюрерів (сільськогосподарських фюрерів) в Україні полягає у забезпеченні повноти харчування в Європі. Усі питання аграрного порядку слід розглядати з єдиної точки зору: якою мірою може бути гарантоване співробітництво росіян у цьому плані, оскільки на даний час внаслідок дефіциту інвентаря людина є найважливішим фактором виробництва, тому поводження ля-фюрерів з людьми має вирішальне значення.

2) Досить складним є обходження з фольксдойчами (етнічними німцями, колоністами). У загальному німецькі села є найгіршими. Оскільки їхні найкращі елементи були депортовані, вони навіть не здатні самостійно вести господарство. LB-фюрер Кернер доповів про цей факт райхсфюреру СС**. Та з політичних міркувань, незважаючи на нестачу чоловіків та брак професійних навиків, райхсфюрер хоче творити німецькі поселення, яким пізніше буде надана необхідна підтримка і консультація. Це питання політичного престижу — надати тим німецьким сім'ям, які залишилися, нову батьківщину.

LBF Кернер ще раз резюмує результати засідання і надає особливому штабу аграрного порядку основні напрямки. Найближчими завданнями аграрного порядку є:

- 1) Збільшення присадибних ділянок.

* Еріх Кох, як і багато інших німців, уважав українців росіянами.

** Гімлеру.

2) Утворення спілок землевласників, які до кінця 1942 року мають охоплювати 10 % господарств.

3) Проведення аграрного порядку не повинно перешкоджати збиранню осіннього врожаю, навпаки, це має бути стимулом для старанної обробки земель.

4) Робочий статут слід видати заново.

Промова гауляйтера Коха.

Гауляйтер прибув прямо з гауптквартири фюрера і надзвичайно вдячними словами висловив подяку фюрера ля-фюрерам за їхню роботу. Він охарактеризував політичну ситуацію і свої завдання як райхскомісара таким чином: вільної України не існує. Метою нашої праці має бути те, щоб українці працювали на Німеччину, а не щоб ми ошасливілювали цей народ. Україна повинна постачати те, чого не вистачає Німеччині. Це завдання мусить бути здійснено, незважаючи на втрати. У всіх країнах Європи живеться краще, ніж у нас. Основою харчування у нас, у Райху, є карткова система. Торгівля на чорному ринку допускається лише в невеликому обсязі. В інших народів чорний ринок є основним, а картки видаються додатково. Проблема забезпечення харчування в Німеччині є дуже серйозною. Під впливом поганого становища з продовольством й надалі скорочується виробництво. Збільшення пайка хліба є політичною необхідністю, щоб бути в змозі успішно продовжувати війну. Нестача зерна має бути компенсована поставками з України. Відповідальність за гарантію поставок фюрер поклав на гауляйтера. З огляду на це завдання харчування місцевого цивільного населення зовсім не має значення. При допомозі чорного ринку воно живе краще, ніж ми думаємо. Дискусії про нові податки не може бути. Фюрер вимагає поставок 3 мільйонів тонн зерна з України для Райху, і вони мусять бути поставлені. Він не хоче чути дискусій про брак можливостей транспортування. Транспортна проблема має бути вирішена на власний розсуд.

Таким же важливим, як і заготівля зернових, є постачання 700 000 тонн олійних культур. Воно є вирішальним для балансу жирів у Німеччині. У населення повинно бути витягнуто все до останку, не рахуючись ні з чим.

Щодо поведінки німців у Райхскомісаріаті керівною є настанова, що ми маємо до діла з народом, який з усіх боків є

неповноцінним. Через це не може бути мови про стосунки з українцями. Статеві відносини забороняються. За порушення цього закону передбачені суворі покарання. У цьому плані ніхто не сміє розбещуватися. Фюрер наказав перевести вишкіл партії в окупованих східних територіях із виразним завданням дивитися за спроможністю райхснімців працювати на Сході. На жаль, це стало безперечною необхідністю через поведінку райхснімців. Гауляйтер Кох видав жорсткі заходи, щоб усунути всі хиби. Не може бути й мови про те, щоб дівчата гуляли вулицями Рівного у шортах, нафарбовані і курили. Він дав поліції наказ наглядати за поведінкою всіх без винятку жінок-службовців і вважає за необхідне, щоб щонайменше 10 публічно були оголошені повіями.

Освіта українців повинна утримуватись на низькому рівні. Відповідно до цього має проводитися шкільна політика. Трьохрічні школи дають уже занадто високу освіту. У подальшому повинно бути зроблене все, щоб знищити силу народжень у цьому просторі. Фюрер передбачив для цього особливі заходи. Інакше біологічний потенціал цього народу через декілька поколінь притиснув би до муру німецький народ.

З точки зору культури ми дали українцям обидві Церкви. Про подальшу культурницьку роботу не може бути й мови. Праця під час війни повинна стояти лише під знаком господарства.

У післявоєнні роки російський простір від Ейдкуннен (на заході) до Владивостока стане єдиною зоною збуту для німецької промисловості. Само собою розуміється, що ми не будемо постачати туди повноцінні товари, а звичайний мотлох, який є достатнім для цього населення. Відповідно ціни на ці товари будуть високими, тому що окуповані східні території повинні оплатити витрати і жертви цієї війни.

Якщо цей народ працює 10 годин в день, то з них 8 годин він повинен працювати на нас. Жодні сентиментальні погляди не допускаються. Цей народ мусить бути керований залізною владою, щоб він зараз допоміг нам перемогти у війні. Ми не звільняли його, щоб ошчасливити Україну, а щоб забезпечити необхідний життєвий простір для Німеччини та її основу для харчування.

V e r m e r k

Über die Tagung in Rowno vom 26. - 28.8.1942 .
 =====

1.) Die Agrarordnung.

Die Zusammenfassung der Tagung über die Agrarordnung ergab Folgendes :

Das Ziel der Agrarordnung ist, die Mitarbeit der Russen sicherzustellen, um damit die Ablieferungsverpflichtung für das Reich erfüllen zu können. Die La- Führer in der Ukraine haben als oberstes Ziel, die europäische Ernährungsbilanz zu sichern. Alle Fragen der Agrarordnung sind unter dem einen Gesichtspunkt zu betrachten, wie weit hierfür die Mitarbeit der Russen sichergestellt werden kann; da der Mensch zurzeit infolge des Mangels an Inventar der wichtigste Produktionsfaktor ist, ist die Menschenbehandlung durch die La- Führer von ausschlaggebender Bedeutung.

2.) Schwierig ist die Behandlung der Volkdeutschen. Die deutschen Dörfer sind im allgemeinen die schlechtesten. Infolge der Verschleppung der besten Elemente sind sie nicht in der Lage, selbständig zu wirtschaften. LBF Körner hat diese Tatsache dem Reichsführer SS vorgetragen. Aus politischen Gründen will der Reichsführer aber ohne Rücksicht auf die fehlenden Männer und auf die mangelnde Eignung volkdeutsche Siedlungen schaffen, denen dann die nötige Unterstützung und besondere Beratung gegeben werden muß: Es ist eine Frage des politischen Prestiges, den deutschen Rest- Familien eine neue Heimat zu geben.

LBF Körner faßt das Ergebnis der Tagung nochmals zusammen und gibt als Richtlinie dem Sonderstab Agrarordnung Folgendes mit : Die nächsten Aufgaben der Agrarordnung sind :

- 1.) Vergrößerung des Hoflandes
- 2.) Die Gründung von Landbaugenossenschaften, die bis Ende 1942 10 % der Wirtschaften erfassen sollen.

- 2 -

- 3.) Die Durchführung der Agrarordnung darf die Erledigung der Herbsternste nicht hindern, sie muß vielmehr einen Anreiz zur sorgfältigen Bestellung geben.
- 4.) Ein Arbeitsstatut muß neu herausgegeben werden.

Rede von Gauleiter Koch.

Der Gauleiter kam direkt aus dem Führer-Hauptquartier und brachte mit ungewöhnlich anerkennenden Worten den Dank des Führers für die Arbeit der Landesführer zum Ausdruck. Er stellte den politischen Standpunkt und seine Aufgaben als Reichskommissar folgendermaßen heraus: Es gibt keine freie Ukraine. Das Ziel unserer Arbeit muß sein, daß die Ukrainer für Deutschland arbeiten und nicht, daß wir das Volk hier beglücken. Die Ukraine hat das zu liefern, was Deutschland fehlt. Diese Aufgabe muß ohne Rücksicht auf Verluste durchgeführt werden. In allen Ländern Europas geht es besser als bei uns. Die Grundlage für die Ernährung bei uns im Reich ist die Karte. Schwarzhandel ist nur in geringem Umfange zusätzlich. Bei anderen Völkern ist der Schwarzhandel die Grundlage und zusätzlich werden Karten ausgegeben. Die Ernährungslage in Deutschland ist ernst. Die Produktion sinkt bereits unter dem Einfluß der schlechten Ernährungslage. Die Erhöhung der Brotzotation ist eine politische Notwendigkeit, um den Krieg siegreich fortzuführen. Die fehlenden Mengen an Getreide müssen aus der Ukraine beschafft werden. Der Führer hat den Gauleiter dafür verantwortlich gemacht, daß diese Mengen sichergestellt werden. Die Ernährung der Zivilbevölkerung ist angesichts dieser Aufgabe gänzlich gleichgültig. Durch ihren Schwarzhandel lebt sie doch besser, als wir denken. Eine Diskussion über die neuen Auflagen gibt es nicht. Der Führer hat 5 Millionen Tonnen Getreide aus der Ukraine für das Reich verlangt und diese müssen herangeschafft werden. Diskussionen über mangelnde Transportmöglichkeiten wünscht er nicht zu hören. Das Transportproblem muß durch eigene Phantasie gelöst werden.

- 3 -

Ebenso wichtig wie die Aufbringung der Getreideumlage ist die Lieferung von 700 000 Tonnen Ölfrüchte. Sie ist entscheidend für die Fettbilanz Deutschlands. Das Allerletzte muß ohne Rücksicht auf die Bevölkerung herausgeholt werden.

Für die Haltung der Deutschen im Reichskommissariat ist maßgebend der Standpunkt, daß wir es mit einem Volk zu tun haben, das in jeder Beziehung minderwertig ist. Ein Verkehr mit den Ukrainern kommt deshalb nicht in Frage. Gesellschaftlicher Verkehr ist verboten. Geschlechtlicher Verkehr ist unter strengste Strafen gestellt. Niemand darf sich hier gehen lassen. Der Führer hat die Bildung der Partei hier in den besetzten Ostgebieten befohlen mit dem ausdrücklichen Auftrag, die Ostfähigkeit der Reichsdeutschen zu überwachen. Leider ist dieses infolge des Verhaltens des Reichsdeutschen eine unbedingte Notwendigkeit geworden. Rücksichtslose Maßnahmen sind vom Gauleiter Koch angeordnet worden, um Ausschüsse zu beseitigen. Es kommt nicht in Frage, daß Mädchen in Shorts, geschminkt und rauchend auf der Straße in Rowmo spazieren gehen. Er hat der Polizei den Auftrag erteilt, den Lebenswandel sämtlicher weiblichen Angestellten zu beobachten, und hält es für notwendig, daß mindestens 10 öffentlich als Hure erklärt werden.

Das Bildungsniveau der Ukrainer muß niedrig gehalten werden. Dementsprechend ist die Schulpolitik anzusetzen. Dreiklassige Schulen vermitteln bereits eine zu hohe Bildung. Es muß ferner alles getan werden, um die Geburtenkraft dieses Raumes zu erschlagen. Der Führer hat besondere Maßnahmen hierfür vorgesehen. Die biologische Kraft dieses Volkes würde schon in wenigen Generationen das deutsche Volk an die Wand drücken.

Kulturell haben wir den Ukrainern beide Kirchen gegeben. Weitere kulturelle Arbeit kommt nicht in Frage. Die Arbeit während des Krieges hat allein in Zeichen der Wirtschaft zu stehen.

Für die Nachkriegszeit wird der russische Raum von Sydkamern bis Wladiwostok das einzige Absatzgebiet für die deutsche Industrie sein. Selbstverständlich werden wir hier nicht hochwertige Waren liefern, sondern den gewöhnlichsten Kitsch ist gut genug für diese Bevölkerung. Die Preise für diese Waren werden entsprechend hoch sein, denn die besetzten Ostgebiete werden die Kosten und Opfer dieses Krieges zu bezahlen haben.

Wenn dieses Volk 10 Stunden am Tag arbeitet, dann muß es 8 Stunden für uns arbeiten. Alle sentimentalen Einwendungen müssen unterbleiben. Mit eiserner Gewalt muß dieses Volk regiert werden, damit es uns jetzt hilft, den Krieg zu gewinnen. Wir haben es nicht befreit, um die Ukraine zu beglücken, sondern um für Deutschland den notwendigen Lebensraum und seine Ernährungsgrundlage sicherzustellen.

BA R 6/70

№ 40

ОУН-бандери: боротьба проти двох імперіалізмів

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 28 серпня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 18

(...)

Український рух опору

Вдалося захопити нелегальний бандерівський документ “Прапор молоді” від 1.6.42, в якому українську молодь закликають не вірити обіцянкам німців, а віддати себе в розпорядження руху Бандери в його боротьбі за незалежність України. У цьому документі, серед іншого, говориться :

“Українські дівчата і юнаки!

Імперіалістичні великі держави захлинаються у своїй крові і в крові інших народів. Йдеться про світове панування.

Метою є поневолити якнайбільше народів і загарбати якнайбільше земель. Всі прикриваються гарними лозунгами. Говорять про більшовицький імперіалізм, англійську демократію чи про новий порядок в Європі та Азії. За наш хліб, наш метал і наше вугілля, а також за нашу українську робочу силу б’ються мільйони солдатів. Цілі орди московських і німецьких солдатів знищують і грабують нашу землю. Українська молоде! Чи можемо ми віддати долю України в руки жорстоких чужинців? Чи можемо ми прагнути нелюдського панування “визволителів” для чудового ситого життя німецької молоді? Ми бажаємо самі собі створити своє життя в Україні. За велич України сьогодні бореться ОУН під проводом Степана Бандери.

Українські дівчата і юнаки!

Ставайте під прапори ОУН.
Боріться за Українську Державу.
Покажіть ініціативу. Виховуйте своїх товаришів і
друзів патріотами України”.

У Києві в один з відділів охоронної поліції підкинули листівку бандерівського руху. Листівка звертається до всіх українців із закликом боротися не лише з московськими, але і з німецькими пролетарями (членами Націонал-соціалістичної німецької робітничої партії).

У подальшому в районі Києва була знайдена листівка крайового проводу бандерівського руху для Західної України. У ній твердиться, що німці з їхньою брутальною колоніальною політикою в Україні викликали справедливе незадоволення. Перемога над більшовиками стала можливою для німців лише завдяки допомозі українців. Коротке панування німців зруйнувало надії на самостійну Україну, так що зараз необхідно вступити на шлях організованої революції під проводом Бандери. Німеччина змушена напружити свої останні сили задля боротьби проти Англії, а з цим зростають шанси для ОУН. Листівка закликає українців не виконувати вимоги Москви щодо створення банд, бо вони спричинили б значні жертви, від чого скористалася б лише Москва. Головним є об'єднання всіх сил. Час нанесення удару буде призначений проводом ОУН.

У транспортному полку в Україні працюють українські шофери, колишні військовополонені в якості службовців. Як встановлено, вони ведуть ворожу пропаганду і закликають переходити до червоних. Деякі з них готують повстання. При цьому німецьких членів підрозділу мали б вбити, а на автомобілях дістатись до фронту. Вони виготовили схематичні плани розміщення бензинових баків і квартир німців. Досі були заарештовані 6 чоловіків, 2 учасники були застрелені при спробі втекти.

24.7.42 у Києві був встановлений провідник руху Бандери в Східній Україні, який використовував псевдо Піп, Андрій і Мудрий. При спробі втекти він був поранений і пізніше помер. Його дійсне прізвище не виявлене*. Він мав при собі, вірогідно,

* Його справжнє прізвище Дмитро Мирон-“Орлик”. Він був крайовим провідником ОУН-Бандери на Центральних українських землях.

сфальсифікований паспорт на ім'я Василя Панасюка, а також досі ще не виявлену організаційну інструкцію бандерівського руху.

24.7.42 був заарештований українець Олександр Погорілий. Він назвав себе засновником і керівником Революційної української націоналістичної організації (РУНО), яка нібито виникла в Києві в січні 1942 року і зараз має налічувати 1 000 членів. РУНО ставить перед собою мету об'єднати всі наявні в Україні людські сили, які мали б бути використані зі зброєю в руках у випадку російської перемоги для відвернення повторної окупації України. РУНО враховувало заздалегідь, що Німеччину переможе Англія. Досі програму РУНО оголошено лише з допомогою листівок. Вона, серед іншого, передбачає усунення фюрера і переворот у Німеччині. В одному проекті листівки йдеться також про замах на начальника поліції безпеки і СД. На серпень 1942 року намічалось скликати в Києві конференцію РУНО, на яку мали бути запрошені представники з дружніх сусідніх держав. У програмі РУНО є очевидним змішування більшовицьких ідей з національно-радикальними тенденціями.

Згідно з таємним донесенням один функціонер бандерівського руху на Волині висловився так:

“Ми, українські націоналісти, повинні тепер орієнтуватися на Радянську Росію і допомогти їй всіма засобами. Від німців нам нічого чекати.

Український народ буде частинами повністю винищений. Після закінчення війни кожний німецький солдат має одержати в Україні 40-50 га землі, а ми, українці, як роботи, будемо змушені працювати на цій землі. Тому ми повинні триматися советів. Англія змусить совети до того, щоб вони змінили свою конституцію. В Росії вже ліквідовані колгоспи і введена приватна власність. Найближчим часом всі поневолені німцями народи візьмуться за зброю. Німеччина напевне програє війну”.

Meldungen aus den Besetzen 193
-e- Ostgebieten Nr. 18 28.8.42

kommern zerstört. In dem unversehrt vorgefundenen Parteikomiteehaus konnte sämtliches Aktenmaterial sichergestellt werden, dessen Auswertung in Angriff genommen wurde. Weiter konnte in Essentuki das geologische Büro für den nordlichen Kaukasus zur Erforschung sämtlicher Gesteinsarten auf irgendwelche Vorkommen (ausser Erdölforschung), der Rest des Archivmaterials, gesammeltes Arbeitsmaterial der Pläne- und Rapport-Abteilung, ein betriebsfertiges chemisches Laboratorium, eine gute technische Bibliothek und ein Gesteinsmuseum sichergestellt werden. In Essentuki, der Hauptquelle für Herz-, Nerven-, Magen- und Nierenleiden, Gicht und Rheuma, die mit insgesamt 20 Sanatorien und Badehäusern in Betrieb ist, befindet sich ausserdem ein kleines geologisches Kontor zur Erforschung von Mineralwasser.

Die erneute Durchsichtung des NKWD-Gebäudes in Woroschilowsk erbrachte wichtiges Fahndungsmaterial, die Listen sämtlicher Funktionäre und führenden Beamten.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Es konnte die illegale Banderaschrift "Das Banner der Jugend" vom 1.6.42 erfaßt werden, in der die ukrainischen Jugendlichen aufgefordert werden, den Versprechungen der Deutschen keinen Glauben zu schenken, sondern sich der Bandera-Bewegung in ihrem Kampf um die Unabhängigkeit der Ukraine zur Verfügung zu stellen. In dieser Schrift heisst es u.a.:

***Ukrainische Mädchen und Jungen!**

Die imperialistischen Grossmächte ersticken in ihrem und anderer Völker Blut. Es geht um die Weltherrschaft.

Das Ziel ist, möglichst viel Volk zu knechten und möglichst viel Land zusammenzuraffen. Alle decken sich mit schönen Losungen. Man spricht von bolschewistischem Internationalismus, englischer Demokratie oder neuer Ordnung in Europa und Asien. Für unser Brot, unser Metall und unsere Kohle, sowie für unsere ukrainische Arbeiterschaft schlagen sich Millionen Soldaten. Ganze Horden moskauer und deutscher Soldaten vernichten und bestehlen unser Land. Ukrainische Jugend! Können wir das Los der Ukraine der Macht von grausamen Fremden ausliefern? Oder können wir die unmenschliche Herrschaft der "Befreier" für ein herrliches sattes Leben der deutschen Jugend wünschen? Wir wollen uns selbst unser Leben in der Ukraine schaffen. Für die Grösse der Ukraine kämpft heute die OUN unter der Führung von Stefan B a n d e r a . Ukrainische Mädchen

-7-

und Junges!

Stellt Euch unter die Fahnen der OUN.
Kämpft für den Ukrainischen Staat.
Zeigt Initiative. Erzieht Eure Kameraden und Freunde zu Patrioten der Ukraine."

In Kiew wurde bei einem Schutzmannschaftsrevier ein Flugblatt der Bandera-Bewegung niedergelegt. Das Flugblatt wendet sich an alle Ukrainer mit der Aufforderung, nicht nur gegen die Moskauer Proletarier, sondern auch gegen die Deutschen Proletarier (Anhänger der NSDAP) zu kämpfen.

Weiter wurde im Rayon Kiew ein Flugblatt der Landesführung der Bandera-Bewegung für die Westukraine gefunden. In ihm wird behauptet, daß die Deutschen mit ihrer groben Kolonialpolitik in der Ukraine eine berechnete Empörung ausgelöst hätten. Der Sieg über die Bolschewisten sei den Deutschen nur durch die Hilfe der Ukrainer möglich gewesen. Die kurze Herrschaft der Deutschen habe die Hoffnung auf eine selbständige Ukraine zerstört, so daß es jetzt notwendig sei, den Weg einer organisierten Revolution unter Führung Banderas zu beschreiten. Deutschland müsse seine letzte Kraft für den Kampf gegen England ausspannen, damit wachsen die Chancen der OUN. Das Flugblatt fordert die Ukrainer auf, den Moskauer Forderungen zur Bildung von Banden keine Folge zu leisten, weil die bedeutende Opfer fordere, von denen nur Moskau profitiere. Die Hauptsache sei, alle Kräfte zu vereinigen. Die Stunde der Losschlagens werde von der Führung der OUN bestimmt.

Bei einem Transportregiment in der Ukraine wurden ukrainische Kraftfahrer, ehemalige Kriegsgefangene, als Disziplinarverpflichtete beschäftigt. Sie treiben nach den Feststellungen Feindpropaganda und forderten auf, zu den Roten überzugehen. Einige von ihnen bereiten einen Aufstand vor. Hierbei sollten die deutschen Angehörigen der Einheit ermordet und mit den Kraftfahrzeugen die Front erreicht werden. Sie hatten Skizzen über die Lage der Benzintanks und der Wohnungen Deutscher gefertigt. Bisher wurden 6 Männer festgenommen, 2 Beteiligte wurden bei einem Fluchtversuch erschossen.

Am 24.7.42 wurde in Kiew der Leiter der Bandera-Bewegung für die Ostukraine, der sich der Decknamen P i p , A n d r e und M u d r i j bediente, gestellt. Bei dem

Fluchtversuch wurde er angeschossen und verstarb später. Sein richtiger Name steht nicht fest. Er hatte einen vermutlich gefälschten Pass auf den Namen Wasil F a n a s i u k bei sich, ferner eine bisher noch nicht erfaßte Organisationsinstruktion der Bandera-Bewegung.

Am 24.7.42 wurde der Ukrainer Alexander P o g o r i - l i j festgenommen. Er bezeichnete sich als Gründer und Leiter der Revolutionären-Ukrainisch-Nationalistischen Organisation - RUNO -, die angeblich im Januar 1942 in Kiew ins Leben gerufen wurde und derzeit 1 000 Mitglieder umfassen soll. Die RUNO bezweckt die Zusammenfassung des gesamten in der Ukraine lebenden Menschenmaterials, das für den Fall eines russischen Sieges zur Abwendung einer Wiederbesetzung der Ukraine eingesetzt werden sollte. Von der RUNO wurde von vornherein in Rechnung gestellt, daß Deutschland von England besiegt wird. Bisher ist von der RUNO lediglich das Programm durch Flugblätter bekannt gegeben worden. Es sieht u.a. die Beseitigung des Führers und eine Umwälzung in Deutschland vor. In einem Flugblattentwurf ist auch von dem Anschlag auf den Chef der Sicherheitspolizei und des SD die Rede. Für August 1942 sollte eine Konferenz der RUNO nach Kiew einberufen werden, zu der auch Vertreter aus den befreundeten Nachbarstaaten geladen werden sollten. In dem Programm der RUNO ist eine Vermengung bolschewistischen Gedankenguts mit national-radikalen Tendenzen unverkennbar.

Nach vertraulicher Meldung äusserte sich ein Funktionär der Bandera-Bewegung in Wolhynien wie folgt:

"Wir ukrainischen Nationalisten müssen uns jetzt auf Sowjetrussland orientieren und ihm mit allen Mitteln helfen. Von den Deutschen haben wir nichts zu erwarten.
Das ukrainische Volk wird teilweise gänzlich ausgerottet werden. Nach Beendigung des Krieges soll jeder deutsche Soldat 40 bis 50 ha Boden in der Ukraine bekommen, wir Ukrainer werden als Sklaven den Boden bearbeiten müssen. Wir müssen deshalb zu den Sowjets halten. England wird die Sowjets dahin bringen, daß sie ihre Verfassung ändern. In Russland sind bereits die Kolchosen aufgehoben und das Privateigentum eingeführt. In der nächsten Zeit werden alle von den Deutschen unterdrückten Völker zu den Waffen greifen. Deutschland wird den Krieg bestimmt verlieren*."

№ 41

**Арешти членів ОУН-Бандери. ОУН-Мельника і
прихильники Скоропадського**

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 11 вересня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 20

(...)

Український рух опору

а) Рух Бандери

Після тривалих розвідувальних дій начальником поліції безпеки і СД в Житомирі був заарештований районний провідник бандерівського руху для Овруча Юрій Троцюк, який володів паспортом, виданим на ім'я Газар Глід. Він зізнався, що від обласного провідника бандерівського руху в Костополі Андрія Луцика одержав завдання організувати район Овруч. У ході допитів Троцюк повідомив про 7 функціонерів*, усі вони виключно вчителі.

У Києві були заарештовані члени 115 батальйону поліції Архипкович і Владика, тому що вони належали до групи прихильників Бандери у батальйоні поліції, з яких семеро нещодавно вже були заарештовані.

У Чернігові на початку липня за економічний саботаж були заарештовані тамтешній бургомістр Ребенок, районний керівник Дюбко, а також командир української міліції Тураш. Дюбко, зловживаючи своїм становищем, зробив спробу виставити німецькі розпорядження в Україні як заходи проти українців і створити особисту розвідувальну мережу для пропагандистських

* Німці називали "функціонерами" активних членів ОУН.

цілей проти Німеччини. Він влаштував незаконним шляхом до української поліції колишнього писаря штабу політвідділу більшовицького полку, а також спробував добитися звільнення колишнього голови обласного виконкому і члена бюро парткомітету. Троцюк використовував свою посаду для непомірних крадіжок. Троцюк і Дюбко, як невиправні елементи, були піддані спеціальній процедурі*. Бургомістр Ребенок, який, як колишній вчитель, не був здатний виконувати належним чином обов'язки бургомистра, 14.8.1942 був звільнений, тим більше, що стосовно нього не вдалося довести ворожі до Німеччини дії.

У Ново-Кройці, зона Рівне, в українця Петра Мискевича, якого називають Бурячук, були виявлені газети антинімецького змісту. М[искевич], який втік, підозрюється у приналежності до бандерівського руху.

У Вінниці стався арешт бандерівського пропагандиста, який пересилав контрабандним шляхом велику кількість нелегальних друкованих матеріалів до Румунії. Крім нього, румунській дивізії безпеки вдалося заарештувати ще 9 підлеглих йому агентів.

б) Рух Мельника

З допитів названого вище бандерівського функціонера Троцюка, який одночасно працював на мельниківський рух, стало відомо, що в Рівному на квартирі українського студента Василя Штуля знаходиться явка мельниківського руху. У Штуля зупиняються також інші функціонери руху Мельника.

У Кракові вдалося захопити пам'ятку записку**, яку направив керівник мельниківського руху, полковник у відставці Андрій Мельник райхсміністру Розенбергу.

У цій пам'ятній записці, яка у вступній частині розглядає недоліки в Східній Україні, Мельник висунув наступні вимоги:

1) Визнання права України на власне національне існування у політико-державних формах, шляхом проголошення фюрером або заявою німецького уряду.

2) Приєднання українських областей Генерал-губернаторства до Райхскомісаріату України і розмежування кордоном

* "Спеціальна процедура" або "спеціальне трактування" означає розстріл.

** Меморандум.

України від Польщі, а також від окупованих румунським військом територій.

3) Утворення представництва для України замість заборонених Національних рад. Завданням цього представницького органу мало б стати повідомлення про остаточне відокремлення України від Росії і проголошення української державності та союзу з Німеччиною.

4) Дати можливість створити державну партію єдності, яка мала б впорядкувати життя в Україні.

5) Допущення українського національного керівництва з рядів Партії єдності і їх співпраці з німецькими інстанціями. Це керівництво має, передусім, отримати дозвіл на формування українських збройних сил.

Українська пропагандистська діяльність

У районі Рівного були поширені листівки, виготовлені на друкарській машинці, наступного змісту:

“Український народе!

Чому ти не остерігаєшся, чому ти не втікаєш від вбивці, який хоче вивезти Тебе з Твоєї Батьківщини і вбити на чужині в жахливий спосіб. Але Бог нам допоможе”.

У Володимирці були поширені дві листівки, які зверталися до української молоді. В них, між іншим, говориться:

“Гітлеризм чекає на свою скору загибель. Тому він бажає забезпечити частину, яка знаходиться в тилу, і там підтримати свою діяльність. Нас, молодих, він хоче перевезти туди, де англійські бомбардувальники спричинюють виникнення руїн. Він потребує нашої робочої сили, щоб мати змогу прибирати ці руїни. Не думайте про повернення до батьків, якщо ви виїдете. Якщо ви повернетесь, то лише як хворі або понівечені люди. Ніколи не залишай свого села! Не корися насильству! Геть насильство з нашої Батьківщини!”

В одній українській керівниці жіноцтва у Сарнах були знайдені сховані у муфті у зв'язку з акцією проти підпільного руху Бандери різні накази крайового керівника ОУН, а також розробку про партизанську війну.

В одному з наказів говориться:

“Організаторську роботу необхідно посилити в цілому краї. Кожне село, кожна фабрика, кожна управа має бути залучена

до організаційної мережі. Наша праця не повинна зазнавати шкоди через недбальство. Скрізь мають бути організовані групи вишколу. Кожний член ОУН повинен знати положення, правила життя та історію ОУН, а також прикмети характеру українського націоналіста. Мають відбуватися також військові вишколи.

Ніхто не сміє їхати на працю до Німеччини. Ніхто не сміє їхати на організовані німцями навчальні курси. На військову службу ніхто не сміє йти, бо ми не боремося у чужому війську за чужі цілі. Повідомте народові, що сьогодні багато українців працюють у Німеччині, голодують і переносять нещасні випадки або знаходять там смерть.

У кожному селі має бути національний прапор, прапор організації і тризуб. Все має бути сховане до надходження наказу”.

В іншому розпорядженні визначається наступне:

“Всі симпатички і члени ОУН мусять бути більш обережними, бо слід сподіватися масових арештів. Ніхто не сміє дати себе заарештувати, і кожний повинен скоріше спробувати втекти. Заарештовані не визнають, що вони належать до ОУН. Ніхто не сміє співпрацювати з гестапо; це ворожа робота проти України. Німецько-українські заходи бойкотуються. Будь-яка співпраця з окупантами є національною зрадою, за яку належить смерть. Ми повинні здобути українську державу”.

Інше розпорядження визначає, що маси в Україні повинні бути негайно активізовані. З цією метою в кожному селі має бути організована театральна група і хор. Вони повинні сприяти тому, щоб можна було краще маскувати зібрання.

У розробці “Партизанська війна”, серед іншого, викладається:

“Партизанська боротьба є війною маленьких підрозділів в окупованих ворогом районах з наміром якнайбільше зашкодити ворогові. Вона для пригнобленого народу є початковою фазою народного повстання. Завданням партизанів є руйнування залізничних колій, виведення з ладу ліній зв’язку, а також проведення нападів на ворожі склади та військові підрозділи.

Добре організована партизанська війна при сприянні з боку дружньо настроєного населення має певні переваги. Можна невеликими засобами і силами завдати ворогові значної шкоди.

Ця мала війна змушує ворога до постійної обережності і денервує його. Вона роздроблює ворожі сили та сприяє піднесенню настрою пригнобленого народу.

Вогнепальна зброя у партизанських підрозділах має бути тієї ж моделі, як і у ворога, бо лише тоді існує перспектива застосувати запчастини і захоплені набої.

З огляду на велику мобільність партизанів немає необхідності згромаджувати не конечно потрібні матеріали.

Для партизанської акції придатна місцевість з лісами, горами чи болотами, бо вони не дають ворогові можливості для застосування своїх важких озброєнь.

З метою керівництва партизанською діяльністю має бути створений центральний пункт командування, який забезпечить формування підрозділів, їх керівництво, а також впорядкування постачання. Таке центральне командування повинно присвятитися також розвідувальній службі, зв'язку і адміністративним завданням — зберіганню захопленої зброї і майна.

Неповноцінні елементи, які зголошуються лише задля особистих вигід, не надаються для використання у партизанських боях, і обов'язком командира є позбутися їх у якийсь спосіб. Корисним є мати кілька осіб, які досконало знають місцевість і володіють ворожою мовою.

Населені пункти, перехрестя і вокзали повинні, по можливості, обминатись. Місця відпочинку слід організувати на хуторах, в лісах, долинах і в інших місцях.

Всі напади необхідно здійснювати енергійно. У противника має скластися враження, що він знаходиться у ворожому центрі. Напади на мобільні об'єкти краще здійснювати із засідки”.

47

- 4 - Meldungen aus den Besatzungsgebieten Nr. 20 11.9.42

Mehrere Bandenführer haben Ende Juli die Kris in Richtung Kaukasus verlassen. Der Lebensmittelmangel veranlasste die Banden einerseits zu Überfällen auf Gebirgsdörfer, andererseits zur Organisation der Abwanderung in das Flachland, um hier Verbindung mit anderen Gruppen aufnehmen zu können.

Nördlicher Kaukasus:

Im Gebiet des nördlichen Kaukasus ist eine besondere Aktivität der Banden bisher noch nicht festzustellen. Jedoch konnten bereits 1 Gruppe von etwa 70 Mann in Kingora und zwei Gruppen mit 80 bzw. 140 Mann bei Kislowodsk ermittelt werden. Das Einsatzkommando der Sicherheitspolizei und des SD ist dazu übergegangen, in den Gebirgsorten wehrfähige Männer zur Abwehr der Bandendanger zu bewaffnen.

Ukrainische Widerstandsbewegung:

a) Bandenbewegung:

Durch den Kdr.dSPudSD in Shtomir wurde nach langwierigen Erkundungen der Bezirksleiter der Bandera-Bewegung für Owrutsch, Juri T r o s j u k , festgenommen. Trosjuk war im Besitz eines auf den Namen Hasar H l i d ausgestellten Passes. Er ist geständig, von dem Gebietsleiter der Bandera-Bewegung in Kostopol, Andreo L u z i k , den Auftrag erhalten zu haben, den Bezirk Owrutsch zu organisieren. Trosjuk hat im Verlauf der Vernehmungen bisher 7 Funktionäre bekanntgegeben, bei denen es sich ausschliesslich um Lehrer handelt.

In Kiew wurden die Angeh. des Polizeibatl. 115 A r o h i p k o w , i t s o h und W l a d i k a festgenommen, weil sie zu einer Gruppe Bandera-Anhänger des Polizeibatl. gehörten, von denen bereits 7 vor kurzem festgenommen worden sind.

In Tschernigow wurden Anfang Juli der dortige Bürgermeister R e t c n o k , der Rayonchef D j u b k o sowie der Kommandant der ukrainischen Miliz T u r a s e h wegen Wirtschaftssabotage festgenommen. D j u b k o hatte unter Mißbrauch seiner Stellung versucht, die deutschen Anordnungen in der Ukraine als Maßnahmen gegen die Ukrainer hinzustellen und sich ein eigenes Nachrichtennetz für Propagandazwecke gegen Deutschland aufzuziehen. Er hatte den ehemaligen Sekretär des Stabes der Polit.-Abteilung eines bolschewistischen Bo-

giments in die ukrainische Polizei eingeschmuggelt sowie die Freilassung des ehemaligen Vorsitzenden des Gebietsvollstreckungskomitees und Mitglied des Büros des Parteikomitees zu erwirken versucht. Trozjuk hat seine Stellung zu masslosen Diebereien ausgenutzt. Trozjuk und Djabko sind als untragbare Elemente der Sonderbehandlung zugeführt worden. Der Bürgermeister R e b e n o k , der als ehemaliger Lehrer nicht in der Lage gewesen ist, die Bürgermeistergeschäfte ordnungsgemäss zu versehen, wurde am 14.8.1942 wieder freigelassen, zumal ihm deutschfeindliche Handlungen nicht nachgewiesen werden konnten.

In Neu-Kroetz, Bereich Rawno, konnten bei dem Ukrainer Peter M i s k e w i t s c h , genannt B u r i a t s c h u k , Zeitungen antifödeutschen Inhalts sichergestellt werden. M., der flüchtig ist, steht im Verdacht, der Bandera-Bewegung anzugehören.

In Winnisa erfolgte die Festnahme eines Bandera-Propagandisten, der illegales Schriftmaterial in grösserem Umfang nach Rumänien geschmuggelt hatte. Ausser ihm gelang es der rumänischen Sicherungsdivision noch 9 seiner Untergebenen festzunehmen.

b) Melnyk-Bewegung.

Durch Vernehmung des vorerwähnten Bandera-Funktionärs Trozjuk, der zwischendurch für die Melnyk-Bewegung gearbeitet hatte, wurde bekannt, daß sich in Rowno in der Wohnung des ukrainischen Studenten Wasil S t u l l eine Anlaufstelle der Melnyk-Bewegung befindet. Bei Stull halten sich auch andere Melnyk-Funktionäre auf.

In Krakau konnte eine Denkschrift erfaßt werden, die der Leiter der Melnyk-Bewegung, Oberst a.D. Andree Melnyk, an Reichsminister R o s e n b e r g gesandt hat.

In dieser Denkschrift, die sich einleitend mit den Umständen in der Ostukraine befaßt hat Melnyk folgende Forderungen aufgestellt:

- 1) Die Anerkennung des Rechts der Ukraine auf ein nationales Eigenleben in politisch-staatlichen Formen durch eine Erklärung des Führers oder der Deutschen Regierung.
- 2) Die Einverleibung der ukrainischen Gebiete des Generalgouvernements in das Reichskommissariat Ukraine und die Abgrenzung der Ukraine von Polen sowie von den von rumänischen Militär besetzten Gebieten.
- 3) Die Bildung einer Vertretung für die Ukraine an Stelle der verbotenen Nationalräte. Aufgabe dieses Vertretungsorgans wäre die Proklamation der endgültigen Loslösung der Ukraine von Russland, die Verkündung der ukrainischen Staatlichkeit und eines Bündnisses mit Deutschland.
- 4) Die Ermöglichung der Bildung einer staatlichen Einheitspartei in der Ukraine, die das Leben in der Ukraine durchzuorganisieren hätte.
- 5) Die Zulassung einer ukrainischen nationalen Führung aus den Reihen der Einheitspartei und deren Zusammenarbeit mit deutschen Stellen. Dieser Führung soll vor allem die Erlaubnis zur Aufstellung einer ukrainischen Wehrmacht erteilt werden.

Ukrainische Propagandatätigkeit:

Im Gebiet von Rowno wurden mit der Schreibmaschine gefertigte Flugschriften folgenden Inhalts verbreitet:

"Ukrainisches Volk!

Warum hättest Du Dich nicht, warum flüchtest Du nicht vor dem Mörder, der Dich aus Deiner Heimat verschloppen und in der Fremde in furchtbarer Weise töten will. Aber Gott wird uns helfen".

In Wolodimires wurden zwei Flugblätter verbreitet, die sich an die ukrainische Jugend wendeten. In ihnen heisst es u.a.:

"Der Hitlerismus sieht seinen baldigen Tod entgegen. Er will deshalb den hinter der Front liegenden Teil sichern und dort seine Arbeit stützen. Uns Jungen will er dorthin bringen, wo die englischen Bomber Ruinen verursachen. Er braucht unsere Arbeitskraft, damit die Ruinen fortgeräumt werden können. Denkt nicht an eine Rückkehr zu den Eltern, falls Ihr weg fahrt. Sofern Ihr zurückkehrt, dann nur als kranke oder verkrüppelte Menschen. Sehe niemals aus Deiner Hoff! Gehorche nicht der Gewalt! Fort mit der Gewalt aus unserer Heimat!"

Bei einer ukrainischen Freundschaftsleiterin in Terny wurden in einem Koffer versteckt aus Anlass einer Aktion gegen die illegale Bandera-Bewegung verschiedene Befehle des Gebietsführers der OUN, sowie eine Ausarbeitung über den Partisanenkrieg gefunden.

In einem der Befehle heisst es:

"Die Organisationsarbeit ist in ganzem Gebiet zu festigen. Jedes Dorf, jede Fabrik, jede Verwaltung muss in das Organisationsnetz einbezogen werden. Unsere Arbeit darf nicht durch Nachlässigkeit gefährdet werden. Es müssen überall Schulungsgruppen eingerichtet werden. Jedes Mitglied der OUN muss die Satzungen der OUN, die Lebensregeln und die Geschichte der OUN sowie die Kennzeichen des Charakters des ukrainischen Nationalisten, kennen. Es müssen auch militärische Schulungen stattfinden.

Niemand darf zur Arbeit nach Deutschland fahren, niemand zu den Lehrgängen, die von den Deutschen organisiert werden. Zum Militärdienst darf niemand gehen, denn wir kämpfen nicht in einem fremden Heer für fremde Aufgaben. Benachrichtigt das Volk, daß heute viele Ukrainer in Deutschland arbeiten, hungern und Unfälle erleiden müssen, dort aber auch den Tod finden.

In jedem Dorf muss eine Nationalfahne, eine Organisationsfahne und ein Dreisack vorhanden sein. Alles ist bis zum Eingang eines Befehls versteckt zu halten".

In einer anderen Anordnung wird folgendes bestimmt:

"Alle Kameraden und Mitglieder der OUN müssen vorsichtiger sein, da Massenfestnahmen zu befürchten sind. Niemand darf sich festnehmen lassen, soll vielmehr zu flüchten versuchen. Die Festgenommenen geben nicht zu, daß sie der OUN angehören. Niemand darf mit der Gestapo zusammenarbeiten; das ist eine feindliche Arbeit gegen die Ukraine. Die deutsch-ukrainischen Veranstaltungen werden boykottiert. Jede Zusammenarbeit mit Okkupanten ist nationaler Verrat und auf nationalen Verrat steht der Tod. Wir müssen den ukrainischen Staat erringen".

Eine weitere Anordnung besagt, daß die Massen in der Ukraine sofort aktiviert werden müssen. Zu diesem Zweck ist in jedem Dorf eine Theatergruppe und eine Gesangsgruppe zu organisieren. Diese Gruppen sollen dazu beitragen, Versammlungen besser tarnen zu können.

In der Ausarbeitung "Der Partisanenkrieg" wird u.a. dargelegt:

"Der Partisanenkampf ist ein Krieg kleiner Abteilungen in den vom Feinde besetzten Gebieten mit der Absicht, den Feind soviel wie möglich zu schaden. Er ist für ein unterdrücktes Volk das Anfangsstadium des Volksaufstandes. Aufgabe der Partisanen ist es, Eisenbahn ize zu zerstören, Telefonverbindungen unbrauchbar zu machen sowie Überfälle auf feindliche Lager und feindliche Abteilungen durchzuführen.

Ein gut organisierter Partisanenkrieg hat bei Mithilfe einer freundlich gesinnten Bevölkerung gewisse Vorteile. Man kann mit geringen Mitteln und Kräften dem Feind grossen Schaden zufügen.

Dieser Kleinkrieg zwingt den Feind zu ständiger Veracht und macht ihn nervös. Er zwingt den Feind zur Zersplitterung seiner Kräfte. Er trägt auch zur Hebung der Stimmung des unterdrückten Volkes bei.

Die Feuerwaffen in den Partisanenabteilungen müssen von demselben Modell sein wie die des Feindes, da nur dann Aussicht besteht, Ersatzteile und eroberte Munition zu verwenden.

Mit Rücksicht auf die grosse Beweglichkeit der Partisanen sollen alle nicht unbedingt benötigten Materialien sorgfältig versteckt werden.

Für die Partisanenaktion eignet sich das mit Wäldern, Gebirgen und Sümpfen durchsetzte Gelände, da es dem Feind wenig Gelegenheit bietet, seine schweren Waffen zu verwenden.

Zwecks Leitung der Partisanentätigkeit muss eine zentrale Kommandostelle geschaffen werden, die die Aufstellung der Einheiten, deren Führung sowie die Regelung des Nachschubs besorgt. Diese zentrale Leitung muss sich auch dem Kundschafterdienst, der Nachrichtenübermittlung sowie Verwaltungsaufgaben - Aufbewahrung erobeter Waffen und Güter - widmen.

Minorwertige Elemente, die sich nur wegen persönlicher Vorteile melden, sind zur Teilnahme an den Partisanenkämpfen nicht geeignet und es ist die Pflicht des Kommandeurs diese auf irgend eine Art loszuwerden. Nützlich ist es, einige Personen zu haben, die die Gegend genau kennen und die feindliche Sprache beherrschen.

Siedlungen, Strassenkreuzungen und Bahnhöfe sollen nach Möglichkeit gesichert werden. Ruhelager sind in Einzelgehöften, Wäldern, Tälern und an anderen Stellen zu beziehen.

Alle Überfälle sind energisch durchzuführen. Der Gegner muss den Eindruck gewinnen, dass er sich im feindlichen Zentrum befindet. Überfälle auf bewegliche Objekte sind besser aus dem Hinterhalt durchzuführen*.

BA R 58/222

№ 42

Загальна оцінка українських політичних сил

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 18 вересня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 21

(...)

У Вінниці (Україна) заарештовано 4 особи за комуністичну діяльність.

Рух Бандери

У порівнянні з минулим місяцем не відбулося значних змін у діяльності Українського Руху Опору. У загальному спостерігається, що активність групи Бандери щодо охоплення навіть останнього українця постійно зростає. Бандерівська група завжди виявляється найрадикальнішим українським самостійним рухом. Протягом попередніх місяців у першу чергу пропаганда велася у Західній та Центральній Україні, але поступово ця робота розповсюдилась на решту українських областей. Особливо вираженою в бандерівському русі є ворожість до німців. Неодноразово наголошувалося на тому, що необхідно прогнати німців із країни. З нагоди усунення спроби повстання у Кам'янці-Подільському та околиці було встановлено, що до нелегальних груп руху опору належать не лише члени групи Бандери, але і комуністичні функціонери, які працювали під прикриттям українського освітянського об'єднання "Просвіта". Вартим уваги є висловлювання керівника ОУН на Волині Остапа, який сказав:

"Українські націоналісти мусять тепер знову більше орієнтуватися на Радянську Росію і всіма засобами їй допомагати, бо від німців українському народу очікувати нема чого; після закінчення війни з українцями все одно будуть поводитися як із рабами, оскільки кожен німецький солдат має отримати у власність в Україні 40-50 гектарів землі, які потім муситиме обробляти місцеве населення".

У середині серпня в Кам'янському було перехоплено пропагандистські матеріали українського руху опору, за яким, правдоподібно, стоїть група Бандери; до цього часу відбулося 3 арешти. Серед заарештованих знаходиться директор театру Кам'янського.

24-го і 25.8.1942 поблизу Шанкова Рівненської області було знайдено декілька листівок із надписом: "Слово українських націоналістів у першу річницю проголошення самостійної української держави у Львові 30.6.41". У цих листівках, поміж іншим, написано:

"Прошло багато років з тих пір, коли наші предки завоювали землю, де ми зараз живемо, мечем, плугом і славою. Роками захищали вони своїми тілами сонячну та багату Україну від диких загарбників та розбійників. Найкращі полягли у боях, померли у полоні від холоду та голоду, але ніколи не склали вони зброю, і завжди приходив час святкувати перемогу.

Так було вчора, є сьогодні і так буде й завтра. Ніколи не продамо ми нашої свободи за гарний шматок хліба від чужого загарбника, за "нову високу культуру" чи за "нелюдську ідею". Ми хочемо власної культури, власного хліба і бути вільними та щасливими. Ти здобудеш українську державу або загинеш у боротьбі за неї. Україна живе і буде жити. І чого б не сталося в Україні, незалежно які б орди не тягнулися через нашу країну, які б ідеї та теорії не нав'язували б нам чужинці, український народ не дасть зрушити себе з правильного шляху. Ще не вмерла Україна!"

У Миколаєві після довгих спостережень було схоплено чотирьох учасників банди, що активно виявляли ворожість до німців і мали в наявності різноманітний друкований матеріал. Заарештовані належали до служби забезпечення суспільного порядку української міської адміністрації.

У Києві було схоплено п'ятьох учасників українського шпидманшафту (охоронної поліції), оскільки вони підозрювали як активісти правдоподібно бандерівського руху. В одного із затриманих було виявлено нелегальні листівки та револьвер.

У Ворочі було заарештовано 2-х бандерівців.

У Херсоні спостерігається посилена робота бандерівців, що займають високі посади.

У Києві 12.8.1942 було схоплено 8 осіб через підозру в участі в Українському Русі Опору. Серед них знаходиться українець Ярослав Гребенюк, який, за припущенням, виготовив фальшиві документи і штампель для застреленого під час втечі бандерівського функціонера з псевдо Піп.

Рух Мельника

Так само, як і група Бандери, розвивається у райхскомісаріаті України і посилена активність руху Мельника. Але, на протипагу бандерівцям, учасники групи Мельника поводяться обережніше. Мельниківський рух зумів запрягти у свою роботу українські церковні кола. Мельниківці зосереджувалися в Києві у так званій Національній раді. Ця група продовжує мати певний політичний вплив, хоча сама Національна рада тим часом зліквідована.

Рух гетьмана Скоропадського

Окрім груп Бандери та Мельника група гетьмана Скоропадського також знаходить у Києві ряд прихильників. Переважно йдеться про інтелектуалів та представників старого покоління. Ними ведеться в загальному стримана та дружелюбна до німців політика.

Meldungen... No. 21 18.9.42 76

In Winnica (Ukraine) wurden 4 Personen wegen kommunistischer Betätigung festgenommen.

Bandera-Bewegung.

Gegenüber dem Vormonat haben sich wesentliche Änderungen hinsichtlich der Tätigkeit der Ukrainischen Widerstandsbewegung nicht ergeben. Es ist allgemein zu beobachten, daß die Aktivität der Bandera-Gruppe zur Erfassung auch des letzten Ukrainers ständig in Wachsen begriffen ist. Die Bandera-Gruppe ist nach wie vor als die radikalste ukrainische Selbständigkeitsbewegung anzusprechen. Während in früheren Monaten in erster Linie die West- und Mittel-Ukraine propagandistisch bearbeitet wurde, verbreitete sich diese Arbeit allmählich auch nach den übrigen ukrainischen Gebietsteilen. Besonders ausgeprägt ist bei der Bandera-Bewegung die Feindschaft gegenüber den Deutschen. Es wird schon vielfach von der Notwendigkeit gesprochen, auch die Deutschen aus dem Lande zu werfen. Gelegentlich der Bereinigung eines Aufstandsversuches in Kanenez-Podolsk und Umgebung wurde festgestellt, daß zu den illegalen Gruppen der Widerstandsbewegung nicht nur Mitglieder der Bandera-Gruppe gehören, sondern auch kommunistische Funktionäre, die in Rahmen des ukrainischen Bildungsvereins "Proswita" getarnt arbeiteten. Bezeichnend ist ein Ausspruch des Landesführers der OUN für Wolhynien, Ostap, der gesprächsweise äußerte:

"Die ukrainischen Nationalisten müssen sich jetzt wieder mehr nach Sowjetrußland orientieren und den Sowjetrussen mit allen Mitteln zu helfen trachten, denn von den Deutschen hat das ukrainische Volk nichts zu erwarten; man wird die Ukrainer nach Beendigung des Krieges doch nur als Sklaven behandeln, da jeder deutsche Soldat in der Ukraine 40 bis 50 Hektar Boden zu eigen erhalten soll, den die eingesessene Bevölkerung dann bearbeiten muss".

Mitte August wurde in Kanenskoje Propagandamaterial der Ukrainischen Widerstandsbewegung, hinter der sich vermutlich die Bandera-Gruppe verbirgt, erfaßt. Bisher erfolgten 3 Festnahmen. Unter den Festgenommenen befindet sich der Theaterdirektor von Kanenskoje.

Am 24. und 25.8.1942 wurden in der Nähe von Schankow, Bez. Rowno, einige Flugblätter mit der Überschrift

"Wort der ukrainischen Nationalisten an 1. Jahrestage der Proklamation des selbständigen ukrainischen Staates in Lemberg am 30.6.41" gefunden. In diesen Flugblättern heisst es u. a.:

„Viele Jahre sind vergangen, seit unsere Urgroßväter dieses Land, wo wir heute leben, mit Schwert, Pflug und Ebn erobert haben. Jahrelang haben sie mit ihren Körper die sonnige und reiche Ukraine vor wilden Eindringlingen und Räubern verteidigt. Die Besten sind im Kampfe gefallen, in der Gefangenschaft vor Hunger und Kälte gestorben, aber niemals legten sie die Waffen nieder und immer wieder kam die Zeit, wo sie den Sieg feierten.

So war es gestern, ist es heute und so wird es auch morgen sein. Niemals handeln wir unsere Freiheit für ein schönes Stück Brot eines fremden Eindringlings, für die „neue hohe Kultur“ oder für die „unmenschliche Idee“ ein. Wir wollen unsere eigene Kultur, unser eigenes Brot und wollen frei und glücklich sein. Du erobert den ukrainischen Staat oder stirbst im Kampf für ihn. Die Ukraine lobt und wird leben. Was in der Ukraine auch vorgehen mag, ganz gleich was für Horden durch unser Land ziehen werden, was für Ideen und Theorien uns die Fremdlinge anhängen werden, das ukrainische Volk wird nicht vom richtigen Weg abgelenkt. Die Ukraine ist noch nicht gestorben“.

In Nikolajew wurden nach längerer Beobachtung 4 Bandenangehörige festgenommen, die sich aktiv deutschfeindlich betätigt und verschiedenes Schriftmaterial in Besitz hatten. Die Festgenommenen gehörten zum Teil dem Ordnungsdienst der ukrainischen Stadtverwaltung an.

In Kiew wurden 5 Angehörige der Ukrainischen Schutzmannschaft festgenommen, weil sie dringend verdächtig sind, Aktivisten der Bandera-Bewegung zu sein. Bei einem Festgenommenen wurden illegale Schriften sowie ein Trommelrevolver gefunden.

In Worotsch wurden 2 Bandera-Anhänger festgenommen.

In Cherson ist verstärktes Arbeiten von Banderanhängern, die sich in einflussreichen Stellungen befinden, beobachtet worden.

In Kiew wurden am 12.8.1942 8 Personen wegen des Verdachts, sich an der Ukrainischen Widerstandsbewegung zu beteiligen, festgenommen. Unter ihnen befindet sich der Ukrainer Jaroslaw Grabonjuk, der vermutl. für den auf der Flucht erschossenen Bandera-Funktionär "Pip" Stempel und falsche Ausweise angefertigt hat.

Melnik-Bewegung.

Ebenso wie die Banderagruppe entfaltet auch die Melnik-Bewegung im Reichskommissariat Ukraine eine verstärkte Aktivität. Gegenüber den Banderanhängern verhalten sich jedoch die Mitglieder

-10-

der Melnik-Gruppe vorsichtiger. Die Melnik-Bewegung hat es verstanden, ukrainische kirchliche Kreise in ihre Arbeit einzuspannen. Die Melnikanhänger waren in Kiew in dem sogen. Nationalrat zusammengefaßt. Diese Gruppe übt auch heute noch einen gewissen politischen Einfluss aus, obwohl der Nationalrat inzwischen aufgehoben wurde.

Bewegung des Hetmans Skoropadski.

Neben der Bandera- und Melnik-Gruppe verfügt auch die Bewegung des Hetmans Skoropadski in Kiew über eine Reihe Anhänger. Es handelt sich zumeist um Intelligenzler und Vertreter der älteren Generation. Von ihnen wird in allgemeinen eine gemäßigtere und deutschfreundliche Politik betrieben.

BA R 58/222

№ 43

ОУН-Бандери: не партизанська боротьба, а національна революція

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 25 вересня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 22

(...)

Український рух опору

Начальник поліції безпеки і СД у Кракові захопив листівку руху Бандери, виготовлену методом копіювання, в якій висловлюється ставлення до організованої советами і поляками бандитської боротьби. Листівка озаглавлена: “Партизанська боротьба і наша точка зору на неї”. У ній, між іншим, сказано:

“Український народ ще раз переконався, що мета тих, хто бажає “звільнити” Україну, є та ж сама, байдуже, чи їхнім лозунгом є захист російської батьківщини, нова Європа чи щось інше. Тому що під прикриттям лозунгів вони бажають запрягти частину українців до свого возу і взяти на службу як власних рабів, непокірних же ліквідувати якнайскоріше, щоб після власної перемоги безпечно почувати себе на багатих українських землях.

Партизанська боротьба поляків чи більшовиків не мала би нас цікавити, і вони могли б вести її відповідно до власних сил, якщо б її вістря не було скероване проти нас. Сталін і Сікорський бажали б одним пострілом вбити двох зайців: зашкодити німцям і німецькими руками бити українців.

Українці ж не брали і не беруть жодної участі у партизанській боротьбі. Всі зусилля Сталіна інсценувати

в Україні партизанську боротьбу не мали успіху від початку вторгнення німців. Німці знають фактичне становище, однак вони використовують більшовицьку партизанську боротьбу, щоб при цій нагоді знищити також і нас.

Ми розглядаємо партизанську боротьбу не з точки зору комуністичної світової революції (московський імперіалізм), ані з точки зору “Нової Європи” (німецький імперіалізм), а з точки зору інтересів України. Ми боремося за самостійну українську державу, а не за чужі імперіалізми.

Ми мусимо берегти свої сили, бо віримо, що на кінцевій стадії війна принесе нам можливість боротьби і побудови власної української держави. Не партизанська боротьба сотень чи тисяч, а національна визвольна революція мільйонної української маси є нашим шляхом”.

У районі Горохова на сараї була виявлена прикріплена записка, підписана Степаном Бандерою, в якій українців закликають самим звільнитися від божевільних німців.

Вчитель з Тиверофа, район Житомира, був заарештований, коли намірювався доставити у Київ підпільні бандерівські друковані матеріали. Він мав підроблені особисті документи.

У Гайсині були заарештовані 7 осіб за друковану пропаганду в інтересах руху Бандери. Обшук вдома виявив численні пропагандистські матеріали. Керівник групи мав російський армійський пістолет.

У районі Запоріжжя спостерігається посилення бандерівської діяльності. За підпільне поширення друкованих матеріалів у районі Софіївська був заарештований один робітник, а також один торговець з Кривого Рогу через підозру вербування прихильників Бандери серед української інтелігенції.

У ході подальших розслідувань проти руху Мельника в Києві або в Східній Україні були заарештовані 2 особи.

У зоні Миколаєва треба було заарештувати 5 прихильників Мельника, серед яких знаходились керівник і 2 члени місцевої української самооборони.

У Кіровограді був ув'язнений молодший командир батальйону української охоронної поліції, котрий, як прихильник Мельника, обіцяв іншим особам передати вербувальний матеріал.

Примірник статуту організації Мельника був захоплений начальником поліції безпеки і СД у Кракові.

Нижченаведені місця з програмами є важливими:

“Життєвою необхідністю українського народу є здобути свободу, мати незалежну державу, до якої увійдуть всі українські землі. Передумовою, щоб досягнути мету, є організована боротьба. Членом ОУН може стати кожний українець чи українка. Дійсним членом є той, хто склав присягу.

Молодь з 4 до 14 років є підростаючим поколінням ОУН, з 14 до 18 років - юнацтвом ОУН. Симпатик перед своїм прийняттям у кандидати має скласти наступну обіцянку

“Я обіцяю перед Богом і духом предків аж до смерті бути вірним Україні, зберігати всі таємниці організації і беззастережно їй служити”.

Особи, які бажають стати дійсними членами ОУН, протягом 6 місяців є кандидатами; вони повинні пройти випробування і виконати випробувальні завдання. Кандидати повинні при їх прийомі у дійсні члени ОУН в присутності 2 свідків скласти присягу з наступним текстом:

“За особистим бажанням і згідно з моїм твердим переконанням я присвячую себе і своє життя на жертвну службу та українській нації та націоналістичній ідеї. Перед Богом і святою пам'яттю борців я присягаю ОУН на вічну вірність, відданість моєму провідникові Андрію Мельнику і підпорядкування призначеним Мельником зверхникам. Я віддам свою працю, а якщо це стане необхідним, я пожертвую своє життя задля боротьби за українську державу. Я знаю, що за невиконання цієї клятви я змушений буду відповісти своєю честю та життям.

Слава Україні”.

ОУН поділяється на:

ланка (звено), в складі 3-5 осіб;
відділ, складається з ланок одного села;
станція, складається з кількох сіл;
район;

округа;
область (край, дистрикт).
Покарання стосовно членів ОУН можуть накладати
лише керівники організації. Необхідно розрізняти:
зауваження,
догану,
виключення (тимчасове або назавжди),
бойкот,
революційний трибунал (у разі тяжких звинувачень).

-4- Meldungen... Nr 22 25.9.42 102

In Owratach - Kdr.-Bereich Rowno - ist eine illegale kommunistische Gruppe, die sich noch im Aufbau befindet und unter Leitung des ehemaligen russischen Kapitäns Leonja S o h o s t a k o w stand festgestellt und durch Festnahme von 22 führenden Mitgliedern und 23 familienangehörigen unschädlich gemacht worden. Die Haupttätelführer wurden zu Abschreckungszwecken auf dem Marktplatz öffentlich gehängt.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Der Bfh.dSPudSD in Krakau hat ein im Abzugsverfahren hergestelltes Flugblatt der Bandura-Bewegung erfaßt, in dem zu den von den Sowjets und Polen organisierten Bandenkämpfen Stellung genommen wird. Das Flugblatt ist überschrieben:

"Der Partisanenkampf und unsere Einstellung denselben gegenüber".

In ihm heisst es u.a.:

"Das ukrainische Volk überzeugte sich noch einmal, daß das Ziel derjenigen, die die Ukraine "befreien" wollen, immer dasselbe ist, gleichgültig ob ihre Lösung die Verteidigung des russischen Vaterlandes, des neuen Europa oder eine andere ist. Denn unter dem Deckmantel der Losungen wollen sie einen Teil der Ukrainer an ihren Wagen spannen und wie eigene Sklaven in den Dienst einstellen, die Unfähigen aber möglichst schnell liquidieren, um sich nach dem eigenen Siege in den reichen ukrainischen Landen sicher zu fühlen.

Der Partisanenkampf der Polen oder Bolschewisten möchte uns nicht interessieren und sie könnten denselben nach ihren Kräften führen, wenn die Schmach desselben nicht gegen uns gerichtet wäre. S t a l i n und S i k o r s k i wollten mit einem Schuss 2 Hasen erlegen; den Deutschen schaden und mit deutschen Mäulen die Ukrainer schlagen.

Die Ukrainer nehmen und nehmen keinen Anteil am Partisanenkampf. Alle Anstrengungen S t a l i n s, in der Ukraine einen Partisanenkampf zu inszenieren, haben seit Beginn des Einzerschusses der Deutschen keinen Erfolg gehabt. Die Deutschen kennen die tatsächliche Lage, sie nützen jedoch den bolschewistischen Partisanenkampf aus, um bei dieser Gelegenheit auch uns zu vernichten.

Wir betrachten den Partisanenkampf weder vom Gesichtspunkt der kommunistischen Weltrevolution (Moskauer Imperialismus) noch vom Gesichtspunkt des "Neuen Europa" (Deutscher Imperialismus), sondern vom Gesichtspunkt der Interessen der Ukraine. Wir kämpfen für den selbständigen ukrainischen Staat und nicht für fremde Imperialismen.

Wir müssen unsere Kräfte schonen, denn wir glauben, daß der Krieg in seinem Endstadium uns die Möglichkeit eines Kampfes und des Aufbaues des eigenen ukrainischen Staates bringen wird. Nicht der Partisanenkampf von Hunderten oder Tausenden, sondern die nationale Freiheitsrevolution von Millionen der ukrainischen Masse ist unser Weg".

In Gebiet Gorochow wurde an einer Scheune befestigt ein mit Stefan B e n d e r a unterzeichneter Zettel gefunden, in dem die Ukrainer aufgefordert werden, sich selbst von den irrsinnigen Deutschen zu befreien.

Der Lehrer aus Tywaroff, Bezirk Chitomir, wurde festgenommen, als er im Begriff war, illegale Banderaschriften nach Kiew zu bringen. Er besaß falsche Ausweispapiere.

In Gaissin wurden 7 Personen wegen Schriftpropaganda für die Bandara-Bewegung festgenommen. Die Haussuchung erbrachte umfangreiches Propagandamaterial. Der Führer der Gruppe besaß eine russische Armeepistole.

Im Gebiet Saporouhe ist eine Verstärkung der Banderatätigkeit festzustellen. Wegen illegaler Schriftenverbreitung mußte im Rayon Sofiewaka ein Arbeiter festgenommen werden, desgleichen ein Kaufmann aus Kriwojrog wegen des Verdachts, innerhalb der ukrainischen Intelligenz Bandera-Anhänger zu werben.

Im Zuge der weiteren Ermittlungen gegen die Melnyk-Bewegung in Kiew bzw. in der Ostukraine wurden 2 Personen festgenommen.

Im Bereich Nikolajew mußten 5 Melnyk-Anhänger festgenommen werden, unter denen sich der Leiter und 2 weitere Angehörige der dortigen ukrainischen Schutzmannschaft befinden.

In Kirowgrad wurde ein Unterführer des ukrainischen Schutzmannschaftsbataillons festgesetzt, der als Melnyk-Anhänger anderen Personen die Überlassung von Werbematerial versprochen hatte.

Ein Exemplar der Satzungen der Melnyk-Organisation wurde durch den Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD in Kr kau erfasst.

Folgende Stellen aus dem Programm sind von Bedeutung:

"Die Lebensnotwendigkeit des ukrainischen Volkes ist Freiheit zu bekommen, einen unabhängigen Staat zu haben, zu dem alle ukrainischen Gebiete gehören. Die Vorbereitung, um zum Ziel zu gelangen, ist der organisierte Kampf.

Mitglied der OUN kann jeder Ukrainer und jede Ukrainerin werden. Wirkliches Mitglied ist der, der den Eid geleistet hat.

-/-

leistet hat.

Die Jugend von 4 bis 14 Jahren ist der Nachwuchs der OUN, von 14 bis 18 Jahren das Jungvolk der OUN. Der Sympathisierende hat vor seiner Aufnahme zum Kandidaten folgendes Versprechen abzulegen:

"Ich verspreche vor Gott und dem Geiste der Ahnen bis in den Tod Treue der Ukraine, alle Geheimnisse der Organisation zu hüten und widerspruchslos der Organisation zu dienen."

Personen, die wirkliche Mitglieder der OUN werden wollen, sind 6 Monate lang Kandidaten; sie haben Probearbeit und Probeaufträge zu leisten. Kandidaten haben bei ihrer Aufnahme als wirkliche Mitglieder der OUN in Anwesenheit von 2 Zeugen einen Eid mit folgendem Text abzulegen:

"Nach eigenem Willen und gemäss meiner festen Überzeugung widme ich mich und mein Leben dem Opfereinsatz, der ukrainischen Nation und der nationalistischen Idee. Vor Gott und dem hehren Andenken der Kämpfer schwöre ich der OUN ewige Treue, Ergebenheit meinem Führer Andreas Melnyk und Unterordnung unter die von Melnyk bestellte Obrigkeit. Ich gebe meine Arbeit und wenn es nötig sein soll, opfere ich mein Leben dem Kampf für den ukrainischen Staat. Ich weiss, dass ich mich für Eidbruch mit meiner Ehre und mit meinem Leben zu verantworten habe.

Heil der Ukraine."

Die OUN gliedert sich in:

Lanka (Glieder), bestehend aus 3 bis 5 Personen,
Widdil (Abteilung), bestehend aus den Lanka eines Dorfes,
Stanitzja, bestehend aus mehreren Dörfern,
Rayon,
Okruha (Kreis),
Oblastj (Gau oder Distrikt).

Strafen gegen die Mitglieder der OUN können nur die Leiter der Organisation verhängen. Es ist zu unterscheiden zwischen

Verurteilung,
Verweis,
Ausschließung (auf Zeit oder für immer),
Boycott,
Revolutionsträbunal (bei schweren Beschuldigungen geht man zur Verfügung - Liquidierung - über)

BA R 58/222

№ 44

Діяльність комуністів. Пропагандистська діяльність ОУН-Бандери і ОУН-Мельника

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 2 жовтня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 23

(...)

Начальник поліції безпеки і СД в Україні повідомляє, що у генеральній окрузі Київ знову були заарештовані численні особи через комуністичну діяльність. В останній час там можна було повторно спостерігати, що колишні члени КП, щоб уникнути арешту, фальсифікують свої радянські паспорти і дають себе зареєструвати під чужими прізвищами.

Як тим часом могло бути встановлено, керівник ліквідованої нещодавно в районах Нова Базань, Бробовиця і Лясинівка підпільної комуністичної організації Дяченко через свого зведеного брата, який працював керівником української охоронної поліції у Новій Базані, діставав зброю для членів банди. Йому вдалося також розмістити своїх людей перекладачами і шоферами в німецьких службових установах. Його завжди своєчасно повідомляли про висунуті проти нього підозріння і заплановані акції проти його банди.

Український рух опору

Рух Бандери

Підпільна бандерівська група продовжувала здійснювати пропагандистський вплив на місцеве населення шляхом поширення ворожих до Німеччини друкованих матеріалів. У Києві були заарештовані подальші особи через серйозну підозру приналежності до бандерівської групи. Вони переважно прибули

з місцевості біля Рівного і твердять, що мають намір студіювати в Києві.

Двоє бандерівців, які сидять у тюрмі у Знаменці (зона Миколаїв), були звільнені в ніч на 25.8.1942 черговим і ще одним українським охоронником. Всі четверо втекли, забравши рушницю з набоями. Пошук продовжується.

Рух Мельника

Після тривалих розслідувань у Києві вдалося виявити добре замасковане і обережно діюче коло прихильників Мельника, які вже кілька місяців займалися поширенням нелегальних друкованих матеріалів і створенням таємної організації. При цьому була виявлена також друкарня підпільної організації мельниківців у Києві. Була захоплена стаття “Народження нового українця”, у якій викладалася визвольна боротьба українців у минулому. При цій же нагоді були заарештовані керівник пропаганди Василь Кузьмик*, народжений 18.1.16, який використовував псевдо Петренко і без прописки перебував у Києві, а також 8 інших активістів мельниківської групи. Начальника Кузьмика, особу під псевдонімом “Степовий”, який також мав перебувати у Києві, не вдалося досі затримати.

* *Василь Кузьмик, псевд. Петренко, член ОУН-Мельника.*

Meldungen... Nr 23
2.10.42

132

- 4 -

Der Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD in der Ukraine berichtet, daß im Generalbezirk Kiew erneut zahlreiche Personen wegen kommunistischer Betätigung festgenommen wurden. Es konnte dort in letzter Zeit auch wiederholt beobachtet werden, daß alte KP.-Mitglieder, um ihrer Postenahme zu entgehen, ihre sowjetrussischen Pässe fälschen und sich unter falschen Namen registrieren lassen.

Wie inzwischen ermittelt werden konnte, hat der als Leiter der vor kurzem in den Rayons Nowa Basan, Hrobowitza und Lasnowka ausgehobenen illegalen kommunistischen Organisation festgenommene Rayonchef D j e t s o h e n k o über seinen Stiefbruder, der als Leiter der ukrainischen Schutzmannschaft in Nowa Basan tätig war, Waffen für die Ausrüstung von Bandenmitgliedern bezogen. Es war ihm auch gelungen, verschiedene seiner Leute als Dolmetscher und Kraftfahrer bei deutschen Dienststellen unterzubringen. Er wurde so immer rechtzeitig über gegen ihn vorgebrachte Verdächtigungen und gegen seine Bande geplante Aktionen unterrichtet.

Ukrainische Widerstandsbewegung

Bandera-Bewegung:

Die illegale Bandera-Gruppe hat die propagandistische Beeinflussung der einheimischen Bevölkerung durch Verbreitung deutschfeindlicher Schriften fortgesetzt. In Kiew wurden weitere Personen wegen des dringenden Verdachts der Zugehörigkeit zur Bandera-Gruppe festgenommen. Sie sind zumeist aus der Gegend von Kowno zugewandert und behaupteten, die Absicht zu haben, in Kiew zu studieren.

Zwei im Gefängnis in Snamenka (Bereich Nikolejew) einsitzende Bandera-Anhänger wurden in der Nacht zum 25.8.1942 von dem Wachtmeister und einem weiteren ukrainischen Schutzmann befreit. Alle 4 flüchteten unter Mitnahme eines Gewehrs mit Munition. Die Fahndungsmaßnahmen laufen.

Melnik-Bewegung:

Nach längeren Ermittlungen gelang es in Kiew einen gut gartarten und vorsichtig arbeitenden Personenkreis von Melnik-Anhängern festzustellen, der sich seit Monaten mit der Verbreitung illegaler Druckschriften und mit dem Aufbau einer geheimen Organisation befasst. Dabei ist auch die Druckerei der illegalen Melnik-Organisation in Kiew ermittelt worden. Erfasst wurde die Schrift:

"Die Geburt eines neuen Ukrainers".

Sie enthält Darlegungen über die früheren Freiheitskämpfe der Ukrainer. Bei der gleichen Gelegenheit wurden der Propagandaleiter Wasil Kusmyk, 18.1.16 geboren, der sich des Decknamens Petronko bedient und sich unangemeldet in Kiew aufhielt, sowie 8 weitere Aktivisten der Melnik-Gruppe festgenommen. Der Vorgesetzte des Kusmyk, eine Person mit dem Decknamen S t a p o w e j e , die sich ebenfalls in Kiew aufhalten sollte, konnte bisher nicht ergriffen werden.

BA R 58/222

№ 45

Український рух опору. Загальна ситуація в Райхскомісаріаті України

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 9 жовтня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 24

(...)

Український рух опору

На початку вересня 1942 року у Харкові були захоплені підпільні листівки групи Бандери. Вони видані “обласним відділом ОУН в східноукраїнських районах”. Йдеться про 4 різних листівки з наступними заголовками:

- а) Український народ, земляки, робітники та інтелігенція!
- б) Наче жажливий привид, стоїть перед нами 1943 рік, рік голоду і смерті.
- в) Слово до ОУН.
- г) Українці! Німці своєю брутальною колоніальною політикою в Україні викликали в нашому народі справедливе незадоволення.

Ці листівки вперше повідомляють про те, що група Бандери має власний відділ для Східної України і в пропагандистському плані впливає на східноукраїнське населення. Розслідування з метою визначення видавця і поширювача текстів листівок розпочаті.

У зоні командира Дніпропетровська в ніч на 6.9.42 були заарештовані 15 осіб за нелегальну діяльність у забороненій організації “Просвіта”. Переважно по неділях у вечірні години на квартирі секретаря “Просвіти” Драїна відбувалися замасковані зібрання.

Спроби організації “Просвіта” розбудувати свій вплив на все суспільне життя в Україні тривають. При цьому все виразніше

проявляється те, що “Просвіта” має намір виключити всі іноземні впливи, а також німецький, і всіма засобами працювати задля мети — “побудови самостійної України”. Митрополит Теофіл, як і раніше, продовжує звертатися з наміром висвятити довірену особу “Просвіти” на священника і призначити в одну з харківських церков.

Головою організації “Просвіта” є українець на прізвище Доленко, керівником “Просвіти” у Харкові — Дубровський. Утворення місцевих груп у Харкові і околицях досі було заборонене.

Згідно з конфіденційним донесенням Доленко з нагоди наради зазначив вперше, як мету “Просвіти”, боротьбу проти більшовизму і підтримку німецького вермахту аж до здолання радянського режиму, а після того — боротьбу проти німців з метою усунення німецького впливу. Він мав сказати також про необхідність організації складів зброї і боеприпасів.

У ході акції проти підпільного руху Мельника у Києві були заарештовані подальші три особи. Керівник пропаганди Кузьмик визнав під час свого допиту, що протягом цього року в Східній Україні відбулися три конференції організації Мельника, а саме: в травні в Рівному або Луцьку, в червні в Проскурові, а також 15.9 в Києві. Обговорювалась загальна ситуація.

У Вінниці стався арешт однієї особи за виготовлення і поширення портретів Петлюри та документів українського руху опору.

Життєві області

Загальний настрій і становище населення в Райхскомісаріаті України

Загальна картина *настрою* в Україні переважно визначається *ситуацією з харчуванням*, яка і надалі перебуває в центрі уваги населення. *Харків, Київ, Курськ, Чернігів, Житомир і Рівне* доносять, що нарікання на недостатнє постачання продуктів харчування тривають і далі. У *Києві* досягнуто певного послаблення напруженості внаслідок підвищення хлібної норми і широкого проведення харчування на заводах, але це, в цілому, ще не є достатнім, і забезпечення Києва видається, як і раніше, незадовільним. Ситуація, викликана турботами про харчування,

і труднощі з цього приводу, природно, обумовлюють те, що населення робить спроби здобути додаткові продукти харчування і товари з допомогою торгівлі з-під поли. З *Харкова* повідомляється, що населення з допомогою дикого організування предметів обміну намагається здобути на селі продукти харчування. Тяжка ситуація з харчуванням сприяє в значній мірі утворенню чуток. Так, з *Житомира* повідомляється, що населення вказує на голодний рік 1932/33 та очікує те ж саме і в цьому році.

Як і раніше, вплив, що значним чином шкідливо діє на настрої, справляють *методи вербування* для відправки на роботу в Райх, хоча повідомлення до своїх рідних, які стали тим часом відомими від українців, що знаходяться на роботах в Райху, викликали деяке підвищення настроїв. Так, з *Чернігова* і Києва повідомляється, що листи і вістки, які надходять від української робочої сили з Німеччини, в загальному позитивно витримані і неодмінно справляють певний вплив. Одержувачі листів турбуються про швидке поширення відомостей, які надійшли до них. Ця картина затьмарюється через методи вербування робітників. Так, у Києві сильні команди відгороджували базари, кінотеатри, пляж і т.п. та прочісували їх, щоб наповнити наказаний транспорт.

Українські кола інтелігенції, які досі стояли осторонь, тепер визнають, що однакова загроза для німецького і українського населення через *діяльність банд* вимагає спільного захисту. Ці українці, які через національну опозицію відкидали співпрацю з німецькими органами, звертаються тепер через занепокоєння положенням з постачанням узимку до німецьких органів з різними пропозиціями, щоб віддати свої сили у розпорядження задля спільної акції. У *північній частині Волині* прояви посиленої діяльності банд у багатьох випадках змусили навіть особи комуністичної орієнтації, які досі не дуже проявлялися, розгорнути більш жваву діяльність, при якій вони підбурюють населення, щоб надавати допомогу бандам або особисто брати участь як члени банд.

Неспокій, який виник в ході *введення нових грошей*, згідно з донесенням утих. З *Житомира* повідомляється, що серед працюючого населення, яке і так не володіло великими сумами грошей, можна вже констатувати певне задоволення, а саме в тому сенсі, що гроші, накопичені комуністами та їхніми прибічниками в більшовицький час, тепер остаточно пропали.

(...)

Перебільшені чутки з'явилися в зоні *Рівного*. Тут селяни одного села запитували із занепокоєнням, чи правда, що Житомир був відвойований назад Червоною Армією. Отже, проявляється те, що підривна пропаганда, яку раніше більшовики вже здійснювали з особливою енергією та успіхом, тепер застосовується з такою самою інтенсивністю в районах, охоплених бандами.

Стінна газета для українських селян страждає через те, що вона поширюється у занадто малій кількості примірників. У зоні Рівного, наприклад, стінна газета була розіслана для окружних комісарів для розподілу по 170 примірників. Однак кількість сіл є значно більшою, ніж це число, так що навіть не кожне село одержить тільки одну стінну газету. Вивішування цих стінних газет у містах, як це, наприклад, відбувається у Рівному, як повідомляється, не змогло досягнути передбачувану мету, бо йдеться про селянську газету, якою на селах має бути заповнена прогалина через відсутність інших газет.

Щоразу знаходить відгук плакатна пропаганда, як повідомляється з *Чернігова* і *Рівного*. Згідно з цими повідомленнями щити з плакатами постійно обступає українське населення і жваво обговорює. Згідно з одним донесенням з Рівного жодного відгуку не викликав плакат стосовно вербування на добровільні роботи (плакат зображує двох молодих українців, які з сяючими обличчями добровільно заявляють про свою готовність до роботи в Райху), тому що методи вербування робітників у достатній мірі стали вже відомими серед населення.

Про настрої національностей на Волині і Поділлі

Українці на Волині, з одного боку, і на Поділлі, з іншого, за своєю ментальністю і орієнтацією дуже відрізняються одні від інших. Кордон з 1939 року, який розділяв ці області протягом 20 років, сьогодні вже не існує, але його ще можна чітко розпізнати. Так, комуністична діяльність в обох областях є зовсім різною. На Волині діяльність банд поширюється, і комуністичний елемент активно бере в цьому участь, тоді як на Поділлі повторно викриті змови, з допомогою яких при збереженні повної таємниці готувались повстання. Метою при цьому було

не проведення тривалої діяльності банд, а знищення ночами всіх німців в межах зони дії одним ударом. Якщо частково це можна віднести на те, що Волинь особливо сприятлива для діяльності банд через наявність великих лісів і боліт, то, з іншого боку, на Поділлі навіть ментальність вихованих в більшовицькому дусі людей схильна до змовництва і при цьому демонструє дивовижне мистецтво прикидання.

Також стосовно українського національного руху опору ставлення українців на Поділлі і на Волині є різним. Можна констатувати, що *в давніх більшовицьких областях національна свідомість відступила в значній мірі на задній план або повністю знаходиться в тіні комуністичних ідейних надбань*. Якщо на Поділлі досі кожного разу вдавалося викривати спроби повстання, які готувалися, то на Волині, на противагу, національні рухи опору до сьогодні ще не вдалося виявити повністю. Це свідчить про те, що українець на Волині має набагато сильнішу політичну волю, і щоразу знаходить достатньо сил, щоби задля своєї праці та ідеї пожертвувати власним життям.

Згідно з отриманими констатаціями здається, що організація Мельника вже виступає не в своїй колишній формі, а в нових різновидах. Кажуть, що штаб у Львові розпущений, і вже протягом кількох місяців не надходить жодних нових директив щодо роботи організації. У той час, однак, виникла нова група чи організація, про яку зараз відомі лише нечисленні окремі деталі. То мала б бути або мельниківська організація, яка усамостійнилася, або організація, яка замаскована під рух Мельника. Говориться ще й про так званий “Український комітет”, який складався переважно з колишніх прибічників Мельника, але налічував у своїх рядах багато колишніх бандерівців.

Про політичну мету так званого “Українського революційного комітету” досі стало відомо наступне:

“Провідною ідеєю цієї організації, як вважається, є російський імперіалізм з акцентом в Україні на зразок “Київської держави”. Столицею передбачається Харків. Державною мовою має стати російська. Політичними лозунгами були висунуті наступні заклики: “Всю землю селянам”, “Вільна приватна ініціатива в економіці”, “Повна церковна свобода”.

Один з керівних членів цієї організації, згідно з донесеннями, приблизно так пояснював діяльність і плани цієї організації: “В інтересах українців була б остаточна перемога

німецьких військ над більшовизмом. Однак слід було б сподіватися, що в той же час німецький вермахт у цій боротьбі був би значно послаблений. Через те, що українці самі занадто слабкі, щоб після закінчення війни з допомогою повстання проти німецької окупації завоювати самостійність, то вони мусли б йти разом з росіянами, у яких така ж мета. Вже існує російський революційний комітет, що мав би діяти в окупованих російських областях, з яким встановив зв'язок "Український революційний комітет". Щоб і пізніше мати змогу чинити протидію німецькому тискові із Заходу, необхідним є державне об'єднання України з Росією, причому українці могли б сподіватись зберегти свою перевагу над росіянами і цим справити вирішальний вплив на формування майбутньої держави".

Позиція поляків, як і раніше, характеризується двома моментами: з одного боку, великою послужливістю, яка особливо проявляється у багатьох службовців німецьких органів, з іншого боку, відданістю ідеї майбутньої великопольської держави після завершення війни. У довірчих бесідах між українцями і поляками це щоразу проявлялось, причому поляки не давали переконати себе жодними аргументами, що у випадку більшовицької перемоги більшовики мали б примиритися з новим створенням польської держави.

Польське сільське населення спостерігалось, як завжди, в ролі пособників банд. Цим підтверджується переважно вороже ставлення до німців з боку польськості.

- 7 - *Meldungen... Nr 24 179*
9.10.42

**Getreidemähton wurden in Brand gesetzt in
Iwangerod und
Shilale.**

Von sowjetischen Flugsougen sind in letzter Zeit Ballone abgeworfen worden, die einen Durchmesser von etwa 2 m haben und an dem mittels eines Hakens und etwa 1 m langen Seiles ein rundes Blechgefäß befestigt ist, das flüssigen Zündstoff enthält. Die Ballone sind englischen Ursprungs.

Zwischen Saprudka und Roswaschow ist ein Grab untersucht worden, auf welchem sich ein Birkenkreuz mit einer Sperrholzplatte und der Aufschrift befand

"Rotarmisten-Brüdergrab.

**Die Besten sind von faschistischen
Kugeln gefallen. Schlafen sie ruhig,
für ihren Tod werden wir uns rächen.**

12.7.1941"

Das Grab enthält 120 russische Militärgewehre und Seitengewehre. Die Waffen waren gut eingefettet und voll verwendungsfähig.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Anfang September 1942 wurden in Charkow illegale Flugblätter der Bandera-Gruppe erfaßt. Sie sind herausgegeben von der "Gebietsabteilung der OUN in den ostukrainischen Gebieten". Es handelt sich um 4 verschiedene Flugblätter mit folgenden Überschriften:

- a) **Ukrainisches Volk, Landleute, Arbeiter und Intelligenz!**
- b) **Wie ein Entsetzliches Gespenst steht vor uns das Jahr 1942
ein Jahr des Hungers und Todes.**
- c) **Ein Wort an die OUN!**
- d) **Ukrainer!
Die Deutschen haben durch ihre rohe Kolonialpolitik in der
Ukraine einen gerechten Unwillen in unserem Volke hervor-
gerufen.**

Diese Flugblätter geben zum ersten Mal Kunde davon, daß die Bandera-Gruppe eine eigene Abteilung für die Ostukraine hat und propagandistisch an die ostukrainische Bevölkerung herangicht. Die Br- titelungen nach dem Herausgeber und Verbreiter der Flugschriften sind eingeleitet worden.

In Kdr.-Bereich Dnjepropetrowsk wurden in der Nacht zum 6.9.42 15 Personen wegen geheimer Tätigkeit in der verbotenen Organisation "Proswita" festgenommen. Zu 11st Sonntags in den Abendstunden fanden in der Wohnung des Proswita Sekretärs Drain getarnte Versammlungen statt.

Die Versuche der Organisation Proswita, ihren Einfluss auf das gesamte öffentliche Leben in der Ukraine auszubauen, werden fortgesetzt. Immer deutlicher kommt dabei zum Ausdruck, daß "Proswita" gewillt ist, alle fremden Einflüsse - auch den deutschen-aussuschalten und mit allen Mitteln auf das Ziel "Errichtung einer selbständigen Ukraine" hinzuwirken. Der Metropolit Theophil wird nach wie vor angegangen, einen Vertrauensmann der Proswita zum Priester zu wählen und in eine Charkower Kirche einzusetzen.

Das Haupt der gesamten Proswita-Organisation ist ein Ukrainer namens D o l e n k o , Leiter der Proswita in Charkow, ein gewisser F u b r o w s k i . Die Bildung von Ortsgruppen in Charkow und Umgebung wurde bisher untersagt.

Nach einer vertraulichen Mitteilung hat Dolenko anlässlich einer Besprechung erstmalig als Ziel der Proswita den Kampf gegen den Bolschewismus und die Unterstützung der deutschen Wehrmacht bis zur Zerschlagung der Sowjet-Regimes, dann aber den Kampf gegen die Deutschen mit dem Ziel der Ausschaltung des deutschen Einflusses bezeichnet. Er soll auch schon von der Notwendigkeit der Anlegung von Waffen- und Munitionslagern gesprochen haben.

Im Zuge der Aktion gegen die illegale Melnik-Bewegung in Kiew wurden drei weitere Personen festgenommen. Der Propagandaleiter Kasyk hat bei seiner Vernehmung zugegeben, daß während dieses Jahres in der Ostukraine drei Konferenzen der Melnik-Organisation stattgefunden haben, und zwar im Mai in Rowno oder Lusk, im Juni in Proskurow sowie am 15.9. in Kiew. Es wurde die allgemeine Lage besprochen.

In Winniza erfolgte die Festnahme einer Person wegen der Herstellung und Verbreitung von Petljura-Bildern und Schriften der ukrainischen Widerstandsbewegung.

Allgemeine Stimmung und Lage der Bevölkerung im Reichskommissariat Ukraine.

Das Gesamtbild der allgemeinen Stimmung in der Ukraine wird vorwiegend von der Ernährungslage bestimmt, die auch weiterhin im Vordergrund der Betrachtungen der Bevölkerung steht. So melden sowohl Charkow, wie Kiew, Kurak, Tschernigow, Schitomir und Rowno, daß die Klagen über die unzureichende Lebensmittelversorgung weiter anhalten. In Kiew ist eine gewisse Entspannung der Lage durch die Erhöhung der Brotration und weitgehende Durchführung der Werkverpflegung erreicht, doch ist dies im gesamten noch nicht ausreichend, und die Versorgung Kiews erscheint nach wie vor ungenügend. Die durch die Ernährungssorgen und Ernährungsschwierigkeiten hervorgerufene Lage bedingt naturgemäß, daß die Bevölkerung versucht, sich im Schleichhandel zusätzliche Lebensmittel und Waren zu verschaffen. So wird aus Charkow berichtet, daß die Bevölkerung durch wildes Organisieren mit Hilfe von Tauschobjekten versucht, sich vom Lande Lebensmittel zu besorgen. Die schwierige Ernährungslage bietet auch der Gerüchtebildung einen beachtlichen Vorschub. So wird aus Schitomir berichtet, daß die Bevölkerung auf das Hungerjahr 1932/33 hinweist, und ein solches in diesem Jahr wieder erwartet.

Einen stimmungsbeeinträchtigenden Einfluß üben nach wie vor die Methoden der Anwerbung der Arbeiterverschickungen nach dem Reich aus, obwohl die inzwischen bekanntgewordenen Berichte von im Arbeitseinsatz im Reich befindlichen Ukrainern an ihre Angehörigen einen gewissen Stimmungsaufschwung hervorgelassen haben. So wird sowohl aus Tschernigow wie auch aus Kiew berichtet, daß die aus Deutschland von den ukrainischen Arbeitskräften kommenden Briefe und Berichte im allgemeinen positiv gehalten sind und einen gewissen Eindruck nicht verfehlen. Die Empfänger der Briefe sorgen für schnellste Verbreitung der ihnen zugegangenen Nachrichten. Getrübt wird dieses Bild auch hier durch die Methoden der Arbeitererfassung. So wurden in Kiew mit starken Kommandos die Märkte,

die Kinos, der Badestrand usw. abgesperrt und ausgehört,
um die befohlenen Transporte aufzufüllen.

Bisher absichts stehende ukrainische Intelligenzkreise sehen
jetzt z.T. ein, daß die gleichmäßige Bedrohung der deutschen
und ukrainischen Bevölkerung durch die Bandentätigkeit eine
gemeinsame Abwehr erfordert. Diese Ukrainer, die bisher aus
nationaler Opposition eine Zusammenarbeit mit den deutschen
Stellen ablehnten, treten jetzt aus der Besorgnis um die Ver-
pflungslage in Winter zum Teil an die deutschen Stellen
mit verschiedenen Vorschlägen heran, um ihre Kräfte für eine
gemeinsame Aktion zur Verfügung zu stellen. Die im Nordteil
Wolhyniens aufgetretene stärkere Bandentätigkeit hat viel-
fach auch kommunistisch gesinnte Personen, die bisher nicht
besonders in Erscheinung getreten waren, zum mehr wieder da-
zu gebracht, eine regere Tätigkeit zu entfalten, indem sie
die Bevölkerung aufwiegen, den Branden Hilfsdienste leisten,
oder sich selbst als Bandenangehörige betätigen.

Die im Laufe der Einführung der neuen Währung entstandene
Unruhe hat sich den Meldungen zufolge merklich gelegt. Aus
Shitomir wird dazu berichtet, daß unter der arbeitenden Be-
völkerung, die sowieso über keine großen Gelder verfügt hat,
man bereits eine gewisse Genugtuung feststellen kann, und
zwar in der Richtung, daß die von den Kommunisten und ihrem
Anhang aus der bolschewistischen Zeit aufgesparten Gelder
nun endgültig verloren gegangen seien.

Allgemeine Lage und Stimmung in den Operationsgebieten.
(Rostow, Schachty, Nowo-Tscherkassk, Woronesh)

Die Meldungen aus den Operationsgebieten lassen erkennen,
daß die deutschen Truppen bei ihrem Vormarsch bzw. Einrücken
im allgemeinen nicht feindlich aufgenommen wurden. Lediglich
eine gewisse Zurückhaltung zeigte sich in der ersten Zeit be-
merkbar. Meldungen aus Rostow besagen, daß weite Bevölkerungs-
kreise anfangs noch vollkommen unter dem Eindruck der deutschen
Bombardements standen und allen weiteren Geschehnissen teil-
nahmslos oder gleichgültig entgegenstehen. Von einer ausge-
sprochen deutschfeindlichen oder deutschfreundlichen Stimmung

noch übertriebene Gerüchte tauchten im Rownoer Bereich auf. Hier fragten die Bauern eines Dorfes mit Besorgnis, ob es stamme, daß Ghitomir von der Roten Armee zurückerobert sei. Es zeigt sich also, daß die früher schon von den Bolschewisten mit besonderem Eifer und Erfolg durchgeführte Flüsterpropaganda heute namentlich in den bandenverseuchten Gebieten mit besonderer Intensität wieder zur Anwendung gebracht wird.

Die Wandzeitung für ukrainische Bauern krankt daran, daß sie in zu wenig Exemplaren zur Verteilung kommt. Im Rownoer Bereich z.B. wurde die Wandzeitung in je 170 Exemplaren an die gebietskommissare zur Verteilung abgegeben. Die Anzahl der Dörfer jedoch ist durchweg größer als diese Zahl, so daß nicht einmal jedes Dorf auch nur eine Wandzeitung erhalten würde. Das Aushängen dieser Wandzeitungen in Städten, wie es z.B. in Rowno geschieht, dürfte nach den vorliegenden Meldungen jedoch nicht den beabsichtigten Zweck erfüllen, da es sich um eine Bauernzeitung handelt, durch die gerade auf dem flachen Lande das Fehlen anderer Zeitungen ersetzt werden soll.

Anklang findet immer wieder die Plakatpropaganda, wie aus Tschernigow und Rowno berichtet wird. Demzufolge wurden die Plakattafeln von der ukrainischen Bevölkerung stets dicht umrandet und lebhaft besprochen. Einer Meldung aus Rowno zufolge hat ein Plakat für die Werbung zum freiwilligen Arbeitseinsatz - das Plakat zeigt 2 junge Ukrainer, die sich mit strahlenden Gesichtern freiwillig zur Arbeit ins Reich melden - keineswegs Anklang gefunden, da die Methoden der Arbeiterwerbung in der Bevölkerung hinlänglich bekannt geworden sind.

Zur Haltung der Nationalitäten in Wolhynien und Podolien

Die Ukrainer in Wolhynien einerseits und in Podolien andererseits werden in ihrer Mentalität und Einstellung als sehr unterschiedlich bezeichnet. Die heute nicht mehr bestehende Grenze aus der Zeit bis 1939, welche diese Gebiete 20 Jahre lang getrennt hatte, ist heute noch deutlich zu erkennen. So ist beispielsweise die kommunistische Tätigkeit in den beiden Gebieten ganz verschieden. In Wolhynien greift die Bandentätigkeit um sich und das kommunistische Element ist aktiv daran beteiligt, während in Podolien wiederholt Verschwörungen aufgedeckt worden sind, durch die in aller Heimlichkeit Aufstände vorbereitet wurden. Das Ziel

war dabei nicht, eine andauernde Bändertätigkeit auszuüben, sondern die nächtliche Vernichtung aller Deutschen innerhalb des Aktionsbereichs mit einem einzigen Schlag. Wenn das auch zu einem Teil darauf zurückzuführen ist, daß Wolhynien durch die weiten Wälder und Sümpfe für die Bändertätigkeit besonders geeignet ist, so zeigt sich auf der anderen Seite in Podolien doch auch die Mentalität des bolschewistisch erzogenen Menschen, der zum Verschwörertum neigt und dabei erstaunliche Verstellungskunst zeigt.

Auch hinsichtlich der ukrainisch-nationalen Widerstandsbewegung ist die Einstellung der Ukrainer in Podolien und derjenigen in Wolhynien verschieden. Man kann feststellen, daß in den sibolschewistischen Gebieten das Nationalbewußtsein sehr stark in den Hintergrund getreten ist bzw. gänzlich im Schatten des kommunistischen Ideengutes steht. Wenn es in Podolien bisher jedes Mal gelungen ist, die vorbereiteten Aufstandsversuche aufzudecken, im Gegensatz dazu aber in Wolhynien die nationalen Widerstandsbewegungen bis heute noch nicht restlos aufgedeckt werden konnten, so spricht das dafür, daß der Ukrainer in Wolhynien einen viel stärkeren politischen Lebenswillen hat, und daß sich auch immer wieder genügend Kräfte finden, die bereit sind, sich für ihre Arbeit und Idee mit ihrem Leben einzusetzen.

Nach den getroffenen Feststellungen scheint die Melnik-Organisation nicht mehr in ihrer früheren Form, dafür aber in neuen Abarten in Erscheinung zu treten. So heißt es, daß der Stab in Lemberg aufgelöst sei, und daß schon seit Monaten keine neuen Direktiven für die Arbeit der Organisation ergangen seien. Es hat sich aber inzwischen eine neue Gruppe bzw. Organisation gebildet, über die zurzeit nur wenige Einzelheiten bekannt sind. Einmal soll es sich dabei um die örtliche Melnik-Organisation handeln, die sich selbständig gemacht hätte, dann soll es wiederum eine Organisation sein, die als Melnik-Bewegung getarnt ist. Zum Dritten aber wird angegeben, daß es sich um ein sogenanntes "Ukrainisches Revolutionskomitee" handle, das sich hauptsächlich aus früheren Melnikanhängern zusammensetze, aber auch viele frühere Banderanhänger in seinen Reihen zähle.

Über die politische Zielsetzung des sogenannten "ukrainischen Revolutionskomitee" ist folgende Botschaft bekannt geworden:

Die tragende Idee dieser Organisation soll die eines russischen Imperialismus mit dem Hauptgewicht in der Ukraine nach dem Vorbilde des "Kiewer Staates" sein. Als Hauptstadt soll Charkow vorgeschen sein. Staatssprache soll das Russische sein. Als Parolen werden folgende Schlagworte genannt: "Alles Land den Bauern", "Freie private Initiative in der Wirtschaft", "Völlige Kirchenfreiheit".

Einer der führenden Männer dieser Organisation hat den Meldungen zufolge zu der Arbeit und den Plänen dieser Organisation etwa folgendes ausgeführt: "Es wäre im Interesse der Ukrainer, daß die deutschen Truppen den endgültigen Sieg über den Bolschewismus erringen. Jedoch wäre es zu hoffen, daß gleichzeitig die deutsche Wehrmacht bei diesem Kampfe erheblich geschwächt würde. Da die Ukrainer allein zu schwach seien, um nach Beendigung des Krieges durch einen Aufstand gegen die deutsche Besatzung die Selbständigkeit zu erringen, so müßten sie mit den Russen zusammen gehen, die die gleiche Zielsetzung hätten. Es gäbe auch bereits ein russisches Revolutionskomitee, das in den besetzten russischen Gebieten tätig sein soll und mit dem das "Ukrainische Revolutionskomitee" eine Verbindung aufgenommen habe. Um auch später dem deutschen Druck aus dem Westen einen Widerstand entgegenzusetzen zu können, sei eine staatliche Vereinigung der Ukraine mit Rußland notwendig, wobei aber die Ukrainer hoffen könnten, das Übergewicht über die Russen zu behalten und damit auf die Gestaltung des zukünftigen Staates entscheidenden Einfluß zu nehmen."

Die Haltung der Polen ist nach wie vor durch zwei Momente besonders gekennzeichnet: Einerseits durch eine große Dienstbeflissenheit, die insbesondere bei den vielen Angestellten der deutschen Dienststellen zum Ausdruck gelangt, andererseits durch das Festhalten an der Idee des kommenden großpolnischen Staates nach Abschluß des Krieges. In vertraulichen Gesprächen zwischen Ukrainern und Polen ist dies immer wieder zum Ausdruck gekommen, wobei die Polen sich durch keinerlei Argumente davon abbringen lassen, daß im Falle eines bolschewistischen Sieges die Bolschewisten auch eine Neubildung des polnischen Staates dulden würden.

Als Helfer der Banien konnte die polnische Landbevölkerung immer wieder beobachtet werden. Sie bestätigte damit die grundsätzlich deutschfeindliche Einstellung des Polentums.

BA R 58/222

№ 46

Підривна діяльність радянських агентів, боротьба проти національних сил з допомогою німців, загальна ситуація, критика націоналізму

15.X.1942.

Замітки про становище в Україні

При відступі більшовики залишили велику кількість власних агентів, завдання яких полягало в тому, щоби за німецьким фронтом виконувати підривну роботу й готувати повстання проти німецького панування і управління. Ці більшовицькі підручні, а також частина українського населення, що симпатизувала більшовизмові, знаходили для розвитку своєї діяльності якнайкращі умови, оскільки саме німецьке цивільне управління не надто усвідомлювало свої прагнення.

Наведені нижче приклади підпільної підривної діяльності цих більшовицьких сил кидають яскраве світло на тактику й методи діяльності ворога в тилу та передають картину обставин, які їм сприяють.

Стан справ при відступі більшовиків

А. Становище у сільських місцевостях і районах

Коли радянські війська почали відступати, всі комуністи й активні елементи із села — “активісти” — були включені у так звані “знищувальні батальйони”, яким ставилася за мету ліквідація німецьких десантних груп або з яких формувались партизанські частини, що залишалися на місці, в тилу, з метою проведення щодо німців ворожих операцій. Ці частини після переходу німецьких солдатів через відповідні райони ще довго могли там залишатись, особливо в лісових околицях.

Однак після того, як вони збагнули безнадійність відкритого збройного опору німецькій військовій силі, ці сільські комуністи й активісти просто повернулися в села, де тоді ще не було

впроваджено жодного управління. Політичні умови на селі набирали такої форми:

Поки більшовики залишали зайняті німцями райони, у сільських партійних комітетах відбувались таємні наради. У ході цих нарад на основі вказівок комуністичної партії призначалися довірені особи, які отримували завдання перебувати на місці з метою поступового переймання влади. Такого роду завдання часто випадали для комуністів й активістів, які походили з віддалених районів і у дотичних селах були невідомими. Особливо придатними для поставленої мети виглядали особи, яким приблизно за рік до цього комуністичною партією або комісаріатом внутрішніх справ було наказано працювати в західних районах України (в Галичині, на Волині), але внаслідок німецького вступу вони змушені були звідти втікати.

Численні комуністичні керівники районів і областей, які відступали разом з Червоною армією, були взяті в полон німецькими формуваннями і відправлені назад. Коли вони пересвідчились, що німці стосовно колишніх представників комуністичного управління не здійснюють репресій, то знову повернулись до залишених ними місць і тим самим зміцнили групи, які залишились там з метою таємної підривної діяльності. З часом у такий спосіб керівники, яким довіряли більшовики, змогли зібрати навколо себе колишніх комуністичних адміністраторів, а також людей із згадуваних “знищувальних батальйонів”.

Б. Створення місцевого управління після німецької окупації

Спочатку право організації місцевого самоврядування у більшості випадків надавалось населенню. З цієї причини уповноважені більшовиками агенти розгорнули жваву пропаганду, запевняючи, що Совети повернуться і тих, хто допомагав німцям у їхньому адміністративному будівництві, розстрілюватимуть. У середовищі антибільшовицьки спрямованої частини міських і сільських жителів усе ще панував великий страх перед советським комісаріатом внутрішніх справ. Тому ці народні групи через страх перед таким поверненням, за незначним винятком, не виявляли себе як достатньо діяльні.

Використовуючи останню обставину, комуністи й активісти захопили у достатньо великій частині українських районів

місцеву владу. Вони встановили зв'язки з німцями, аби їм помагати, в чому, буцімто, полягає їхнє “найпалкіше бажання”. Комуністи зрозуміли це, щоб відданих їм людей, які володіли німецькою мовою, нав'язати німецьким органам як перекладачів чи дорадників. Навіть у випадках, коли службові перекладачі чи співробітники не належали до їхніх однодумців, їх через підкуп, залякування або спритні маневри, свідомо чи несвідомо, робили слухняними знаряддями.

Таким чином, сталося те, що в умовах німецького панування комуністи й активісти змогли організувати районну адміністрацію і очолити місцеві установи або ж колективні господарства (колгоспи). Вони тримали антибільшовицьки настроєне населення у тривалому страхі перед поверненням советів і, сподіваючись його, чекали при цьому для самих себе похвали і визнання.

На особливу увагу заслуговує проникнення більшовицьких агентів у сферу лісової адміністрації і охорони. Цей пункт є особливо важливим для нелегального більшовизму, оскільки він безпосередньо торкається надання допомоги советським партизанам і десантникам, які посилалися більшовицьким військовим командуванням із спеціальними завданнями у лісові місцевості. Так само зрозумілим є прагнення комуністичних таємних агентів бути представленими в установах порядку, насамперед у поліції, або ж навіть (звичайно, у локальному масштабі) управляти ними, що їм у різноманітних випадках і вдається.

Захоплення влади на місцевому рівні з боку замаскованих більшовиків почалося вже під час просування німецьких військових підрозділів і набуло розповсюдження й зміцнення протягом організаційної стадії німецького цивільного управління. Переймаючи ініціативу будівництва у певному районі на себе, комуністичний агент просував на всі пости в селах і колгоспах своїх людей. Привід до цього лежав, між іншим, у тенденції німецьких службовців залишати на своїх місцях старий більшовицький адміністративний апарат, беручи до уваги його близькість до обставин і місцевого населення. Представники німецьких службових інстанцій, незнайомі з місцевими умовами життя, мало рахувалися із можливістю існування таємного підпільного більшовизму. При призначенні більшовиків на відповідальні пости з німецького боку, мабуть, уважалося, що обіцянка прощення у випадку чесної дружньої щодо німців

співпраці і загроза розстрілу в протилежному разі - становитиме достатню гарантію.

Втім, деякі представники німецького керівництва цілком відкрито заявляють, що для Німеччини небезпечний не комунізм, а значно більшу небезпеку являє собою український націоналізм. Звідси владу в Україні можна спокійно передавати навіть комуністам, які у своїй ненависті до українських націоналістів видаватимуть їх німецьким органам влади. З подібних міркувань службові посади в Україні бажано надавати росіянам, тобто московським націоналістам.

Однак при створенні такого роду “рівноваги сил” легко забувають, що: 1) як комуністи, так і московські націоналісти беззастережно відкидають німецький націоналізм; 2) діяльність в німецьких інституціях являє собою лише метод боротьби проти Німеччини; 3) у майбутній перспективі ці природні союзники (московські комуністи і націоналісти) у боротьбі за реставрацію російської імперії проти німецьких інтересів можуть домогтися більше, ніж це можливо для українського націоналізму, особливо в межах колишньої радянської території; 4) всі сьогоденні домагання комуністів в Україні можуть налаштуватися лише на комуністичну мету, і “вірна служба німцям” означає маскування згідно з основною тезою Леніна і Сталіна про “гнучку політику”.

Історія виникнення поняття “загроза українського націоналізму” відома: в ході німецького вступу в Україні разом із німецькими військовими частинами з’явилась значна кількість членів галицької “Організації українських націоналістів” (ОУН), яка вже тоді була розколота на дві ворогуючі групи — прихильників Мельника і прихильників Бандери. Члени цього руху, переважно юнаки з великим честолюбством і далекосяжними планами, керувались, однак, думками, запозиченими із відірваних від життя, абстрактних політичних теорій західного українства, позбавлених будь-якого позитивного змісту. Дурниць, яких вони наробили в Україні, багато. Замість того, аби присвятити свої сили реальним завданням, — знищенню московського більшовизму і економічній та духовній відбудові України з німецькою допомогою — вони вирішили, будучи ображеними за німецьку “нездачу” України їхній політичній групі, досягати своїх цілей через “застосування сили”. Вони почали схвалювати повстання проти “німецьких завойовників” і агітувати на користь

українського національного уряду, причому кожна партія хотіла призначити свій власний уряд... Оскільки деякі з цих молодих людей ще в ході військових дій отримали керівні пости в більших містах, вони зайнялися створенням нелегальних організацій, як це вони вже робили раніше в Польщі. Місцеві умови, а також люди були їм чужими. Вони оцінювали людей, з якими вступали в стосунки, лише з точки зору володіння українською мовою, так само як виходили з факту, чи ці люди прихилиються перед їхніми власними ідеями і чи готові визнати їх, членів ОУН, “вождями українського народу”. Ці цілеспрямовані політики зовсім забули, що багато комуністів, активістів і комсомольців володіли українською мовою краще, ніж вони самі, а щодо політичної освіченості й агітаторських здібностей значно перевершували новоспечених українських “вождів”. Багато комуністів розуміли це — і прокрадалися у націоналістичні організації та розривали їх зсередини, видаючи їхніх керівників гестапівцям. У таких випадках більшовицькі довірені особи заповнювали опустілі місця потерпілих крах націоналістів і безперешкодно продовжували боротьбу проти Німеччини, однак з допомогою менш наївних методів. Їхні позиції були посилені через те, що тепер в очах німецьких посадових осіб вони вважалися “довіреними”, які “борилися проти ворога”. Спритно використовуючи становище, вони й сьогодні погрожують органам влади небезпекою “українського націоналізму”, небезпекою, якою вони в дійсності є.

Тим самим було покладено край відкритій і широкій діяльності націоналістичних демагогів, що прибули з Галичини. Оскільки ця діяльність ще існує, то йдеться про обмежені акції лише дуже маленьких, таємно працюючих груп. Остаточний підсумок цього явища складається доволі бідний і виражається так:

а) націоналістично настроєні представники старшої генерації з самого початку ставилися надзвичайно критично до прибулих “вождів” галицького націоналізму; останні в їхніх очах були позбавлені достатньої авторитетності й ділових якостей, причому діюча проти Німеччини пропаганда викликає підозру як свідомо провокація;

б) широким масам — сільському населенню, промисловим робітникам і навіть зовсім новому культурному прошаркові, який виник за советського режиму, а особливо освіченій молоді —

теоретичні виклади галицьких націоналістів видавалися цілком незрозумілими й чужими стосовно буття. Навіть якби групи ОУН не були ліквідовані ГЕСТАПО, вони неминуче знайшли б швидкий кінець природним шляхом.

При ближчому аналізі стійкості комуністичного моменту в житті України і його прихованої небезпеки неминучим є висновок, згідно з яким твердження, що з крахом московської більшовицької системи в Україні подоланий і комунізм як соціальне явище, являє собою наївний і невиправданий самообман. Більшовизм у його комуністичному аспекті продовжує жити серед значної частини населення і здобуває нових прихильників навіть серед молоді (ще чіткіше це явище спостерігається у суто російських районах). В основі цього лежать різноманітні причини; ми хочемо у подальшому навести найголовніші:

1) Економічна та аграрна політика німецьких можновладців пристосовується до вимог війни. Заходи, які постають звідси, відповідаючи воєнному часові, постачають більшовицькій агентурі багатий пропагандистський матеріал. Становище суттєво погіршується ще через те, що вищезгадані комуністи й активісти, які призначені на місці виконувати німецькі накази, навмисне вдаються до провокаційних заходів.

Велика частина українського селянства, яке було уярмлене більшовиками, вітала появу німців якнайрадісніше; але тепер ці селяни підпали під гніт тих самих людей, які вже раніше з ними жорстоко поводитись, тобто комуністичних уповноважених, з тією єдиною різницею, що їм тепер передаються накази від імені німецьких властей. У багатьох випадках становище селянства навіть погіршилось. До цього приходять і те, що наділені місцевою владою більшовицькі агенти, які завдячують своєю теперішньою позицією німецьким адміністративним установам, знущаються над селянами і рівночасно використовують можливість, аби проводити агітацію проти Німеччини: "Дивіться, що німці, на прихід яких ви так нетерпляче чекали, зробили всім вам; ми не можемо тут нічого вдіяти, так хочуть німці!"

2) Порожнеча, яка постала після витіснення більшовицьких форм духовного життя з допомогою німецької зброї, якимось чином повинна бути заповнена. Внаслідок воєнних обставин для цього немає в достатній кількості ні нової літератури, ні культурних просвітницьких заходів. Преса, радіопропаганда і плакатна агітація, які зараз виникають, виявляються недовірними

і шаблонними. Молодь задовольняє свої духовні вимоги з допомогою більшовицької літератури, а саме в найширшому сенсі, чи це політичні статті, белетристика або поезія. Тим самим відновлюється старий пієтет перед комунізмом і постає новий. Тому не дивно, що більшовицькі ідеологічні реферати й погляди, які рукописним способом таємно входять в обіг, мають серед допитливої молоді великий успіх, який можна пояснити тим, що згадані статті дають відповіді на сучасні життєві питання й містять практичні поради.

Комуністично-більшовицькі ідеологи й пропагандисти займаються також національним моментом. Старі більшовицькі засади об'єднуються з демагогічним поняттям про радянський "український уряд". Підпільне радіо розповсюджує ось що: в околицях Кіровограда функціонує таємна більшовицька передавальна установка, розшукування якої пов'язане із значними труднощами.

3) Більшовицька пропаганда розповсюджує підбурливі чутки стосовно примусової германізації українського населення або вигнання українців і поселення німців на українській землі. Нещодавно поширилися нові чутки, які всередині всіх шарів населення викликали велике занепокоєння і вказали, що:

а) робітники, які вербуються для Німеччини, передбачаються для будівництва нового типу підводного човна і після завершення своєї роботи, з метою уникнення будь-якого розголошення таємниці, будуть розстрілюватись;

б) з Берліна поступила вказівка всіх старих чоловіків і жінок, як непотрібних їдоків, розстрілювати;

в) новий врожай цілковито, без залишків, забиратиметься німецькою стороною, аби українці померли з голоду, а замість них на їхніх місцях зможуть поселитися німці.

4) Успіх більшовицької пропаганди і розвиток просоветських настроїв серед населення стимулюється також тим, *що матеріальний рівень життя в Україні є сьогодні суттєво нижчим, ніж в останні два-три передвоєнні роки за панування більшовиків*. Стереотипна плакатна агітація з посиленням на те, що умови життя стали легшими, відкидається іронічними зауваженнями.

Боротьба проти більшовицької пропаганди і агентурної діяльності в Україні складається в даний момент непросто, тому що:

а) більшовики володіють численними козирами і знаходять у масах підтримку, в той час як німецька службова контрпропаганда з теоретичної точки зору є слабкою і не містить близьких до життя, практичних елементів;

б) більшовицькі агенти, комуністи й активісти відкрито виступають лише там, де це їм дозволяють обставини та їхні стосунки з німецькими чинниками; однак для місцевого середовища просуваються невідомі підставні особи, які забезпечуються інструкціями;

в) більшовицька агентура не відкриває великих організацій і не скликає масових зборів, оскільки подібне могло б привернути увагу; вона працює через встановлення контакту від людини до людини у надзвичайно індивідуальний спосіб, який не викликає жодної перешкоди;

г) антибільшовицьки настроєна частина населення на початку намагалася повідомляти німецькій адміністрації про злочинні вчинки наділених владою комуністів і активістів, однак тепер вона більше того не робить внаслідок таких причин: з одного боку, населення залякане більшовицькими погрозами; з іншого боку, часто траплялося, що советські агенти всіма можливими хитрощами вже здобували довіру німецьких служб, і їм навіть вдалося переконати, що йдеться про звинувачення “українських націоналістів” проти “вірних служителів Німеччини”. Часом навіть заходило так далеко, що німецькі чинники повідомляли більшовицьким агентам висунені проти них звинувачення. Але потім “донощики” зазнавали таких покарань, що більше ніхто не наважувався сказати бодай слово.

Варто сказати, що багато більшовицьких противників, які при советському режимі переслідувались, висилались чи таємно перебували в інших місцях, протягом цього літа знову заходили у свої рідні села. Ці люди за їхніми поглядами якнайкраще придатні для створення місцевого апарату управління і при запровадженні нового порядку можуть стати дуже корисними. Однак локальна адміністративна влада, яка була представлена згаданими агентами більшовизму, поставилася до них скрізь вороже. Їхні житла, які тим часом були передані просоветським елементам, вони не отримали назад. Німецькі офіційні чинники під впливом замаскованих більшовиків часто відмовляли їм у праві перебування в рідній місцевості, арештовували їх і в деяких випадках навіть застосовували до них смертний вирок. Комуністи

й активісти висували проти цих людей таке саме звинувачення, що й у більшовицькі часи, а саме звинувачення в “українському націоналізмі”. Це “звинувачення” сьогодні стало дуже актуальним. З метою усунення небажаних їм осіб більшовицька агентура за кожної нагоди повертається до нього.

5) Боротьба проти більшовицької організації в Україні складається так важко ще й тому, що значна частина німецьких технічних, а особливо господарських керівників відкрито визнає, що нічого не хоче знати про політику й цікавиться лише економічними проблемами та їхнім вирішенням. Така точка зору, якщо робити оцінку у суто воєнно-промисловому плані, може бути правильною, однак при цьому не можна пропустити важливу обставину, що при здійсненні економічних планів у якості виконавчих органів виступають найчастіше люди, які зі свого боку винятково політикою і займаються, але політикою, ворожою до Німеччини. Вони розуміють необхідність пов'язати виконання економічних завдань для Німеччини із виконанням політичних завдань за дорученням більшовицької Москви за всіма правилами мистецтва.

6) Дійова сітка “SD” (Sicherheitsdienst - служби безпеки) в Україні в порівнянні з масштабом роботи більшовицької агентури розвинена слабо, а її інформаційний апарат не завжди є доцільним. І поліція, і SD у системі інформування користуються послугами осіб, які самі потребують якнайсуворішої перевірки. Останні ж часто володіють такого роду впливом, що заходи української “служби порядку” в разі, якщо й вони не проникнені більшовицькими елементами, залишаються марними. Численні колишні співробітники комісаріату внутрішніх справ, а ще раніше ГПУ, вступили на посади інформаційних органів SD. Навіть якщо частина цих людей ладна служити будь-якій політичній орієнтації і може вважатися лише як повністю деморалізована, все ж у цьому середовищі знаходяться ті, що свідомо дотримуються вказівок нелегальної більшовицької організації, яка інструктує: з німецькою допомогою викоринити опозиційних до комунізму українських співгромадян і через відвернення уваги в інший бік маскувати більшовицьку підривну діяльність.

Директиви нелегальної більшовицької діяльності на далеку перспективу

На основі даних, отриманих при розкритті більшовицької нелегальної організації в районі Чигирина, більшовики для своєї руйнівної роботи в Україні мають такі директиви:

1) Минулої зими і весни, коли фронт не змінювався, нелегальна советська організація сподівалася на відступ німецьких військ. У відповідності з цим її робота охоплювала підготовку актів саботажу і збройних нападів у тилу німецького війська. У щоденнику тепер уже знищеного більшовицького керівника Яременка міститься таке зауваження: “Війна буде вирішена в Україні. Тут буде утворений другий внутрішній фронт”. Більшовицька агентура турбувалася тим, аби забезпечити обслуговування машинних і тракторних центральних станцій власними довіреними людьми, аби в разі необхідності володіти автомобілями, тракторами й паливом. Ще один викорінений советський агент, директор Медведського моторно-тракторного збірного пункту Каюк, крім приналежних паркові машин і запасів палива, мав персонально ще два мотоцикли з правами власності від місцевої адміністрації, моторний човен, коней, автомобіль, зброю, резерви продуктів харчування тощо. Більшовицька пропаганда розповсюджувала тривалий час чутки про успіхи на фронті советської Армії, ослаблення німецького війська і таке інше. Такого роду маневр сприяв поліпшенню настрою серед прихильників Советів і збільшенню тероризації противників серед населення, яке не наважувалось щось висловити чи здійснити.

2) У зв'язку з тим, що протягом літа з'ясувалася перемога німецької зброї, керівництво нелегальної більшовицької організації розробило нову директиву на далеку перспективу. Вже згадуваний агент Каюк отримав письмову вказівку від високої інстанції, де йшлося про те, що більшовики, яким на місцях довірена влада, повинні вести себе надзвичайно обережно, виявляючи холоднокривність у чеканні прийдешньої більшовицької перемоги, і залишатися на своїх місцях. “Коли гітлерівські пси розійдуться безмежними далями нашої Батьківщини, прийде наш час”, — пише згаданий керівник і пропонує, між іншим, забезпечити і влаштувати новоприбулих більшовицьких агентів. Саме у цей час багато комуністів і активістів урятувались

від німецького переслідування, переправившись на інший берег Дніпра.

Із допиту більшовицьких організаторів стало очевидним, що в разі великих німецьких воєнних успіхів планувалося повстання проти німців під активним керівництвом більшовицької агентури. Підготовка до цього проводилась через поширення серед населення чуток, які говорили про “чорне майбутнє України” під німецьким гнітом.

Конкретні цілі на близьку перспективу

Вони охоплюють такі пункти:

1) Захоплення і тривале оволодіння місцевим апаратом управління.

2) Здобуття німецької довіри через усі можливі заходи.

Настійне вивчення німецької мови більшовицькими агентами потрібне тому, що згідно з вказівками Яременка, “німецька мова для нас означає тепер найсильнішу зброю”. Яременко був колись комуністом. Коли він повернувся з фронту, він володів персональними документами і бланками, оформленими на різноманітні імена. Він діяв як більшовицький організатор та ідеолог, займаючи водночас пост статистика при окружному відділі сільського господарства Олександрійської округи. Про вправність комуністів у завоюванні прихильності німецьких органів влади свідчить такий випадок: в якості довіреного перекладача діяв при окружному комісаріаті (гебітскомісаріаті) німець за походженням (фольксдойче) Кісліб; його дружина так само була перекладачкою, а її сестра — куховаркою. Після довгих розслідувань “українська служба порядку” встановила, що Кісліб — колишній комуніст, син комуністичного письменника, який внаслідок приходу до влади націонал-соціалістів втік з Німеччини до Советського Союзу. Його дружина та її сестра — єврейки і одночасно комуністично настроєні — працювали як члени нелегальної більшовицької групи. На основі цих даних останні були ліквідовані SD. При цьому треба відзначити, що саме названа округа диспонує порівняно великою кількістю чесних українських сил, за винятком Чигиринського району, де, однак, відбулася чистка.

3) Усування з допомогою провокації або в інший спосіб усіх осіб, небажаних для більшовиків.

4) Викликання у широких мас українського населення в будь-який спосіб недовіри й ненависті німців. Більшовикам, завдяки нижчеописаним провокаторським методам роботи, це вдається переважно дуже добре.

Методи

Спочатку слід підкреслити передову політичну школу керівних елементів у більшовицьких агентурах. У той час, як звичайні члени більшовицьких організацій займалися поширенням підбурливих чуток і прокомуністичною агітацією, замасковані комуністи й активісти, що перебувають на посадах і в пошані, маючи в своїх руках місцеву владу, виступали як великі друзі Німеччини і навіть часто, зокрема в присутності німецьких представників влади, як вороги більшовиків. Коли арештовується хтось із незначних співробітників більшовицьких агентур унаслідок антинімецької діяльності німецькою або українською поліцією, вищі агенти стараються всіма способами заради його звільнення.

Як вже зазначалось, головний метод, з допомогою якого більшовицька агентура просуває свої політичні цілі, полягає у “доброму виконанні” економічних завдань, які встановлюються німецьким управлінням. Практично справа виглядає так: у районах і округах, де місцева влада знаходиться в руках більшовицьких агентів, вони на переговорах із німецькими органами влади намагаються не зменшувати обсягу обов’язкових поставок селянства (стосовно свиней, коней, зерна тощо). Клопотання такого роду завжди є знаком того, що місцеве управління здійснюється небільшовицькими елементами, які зацікавлені в розвитку добрих німецько-українських взаємин і не хочуть нести провину за крах районного господарства чи наражати на небезпеку його інтереси. Навпаки, там, де при владі знаходяться таємні більшовики, вони, зі свого боку, пропонують німецькому начальству, навіть за високих вимог роботи й постачання, ще більшу продуктивність. При цьому вони “люб’язно” запевняють, що даний їхній район може запропонувати Німеччині ще більше, ніж від нього вимагається. У такий спосіб більшовицькі агенти одночасно досягають двох різних цілей:

1. З одного боку, вони через це здобувають ще більшої прихильності і довіри німецьких органів влади.

2. З іншого боку, їм вдається через витискання ненормальних контингентів із сільського населення за допомогою перевірених більшовицьких заходів, при паралельно вдало проводжуваній антинімецькій пропаганді, пробуджувати у масах безмежну ненависть до Німеччини. Особливо сильно тиск виражається у відправленні корів і молока, оскільки сьогодні молоко належить до найважливіших складових харчування сільського населення, а корови, крім того, мають вирішальне значення для обробки садових і дворових ділянок землі, або вони використовуються як тяглова сила. Ці важкі задачі стосуються саме тих селян, які настроєні антикомуністично і раніше зазнавали від більшовиків численних переслідувань. Зате ті, що належать до “наших людей”, по можливості обминаються. Також траплялося, що забране молоко через дефіцит посуду потрібно було вилити. Все це викликає серед жителів той настрій, який потрібен більшовикам.

До інших провокацій більшовицькі агенти вдаються з приводу польових робіт. У деяких випадках вони, через включеного третього, поширюють уявлення, що із врожаєм не треба квапитися, що німці так чи інакше все заберуть, що вони відступають, і врожай треба втримати. Але рівночасно діючи в місцевому управлінні агенти повідомляють, що населення прикидається лінивим і не хоче по-справжньому працювати, тому потрібно вживати добру палицю. Коли ж тепер німецький представник влади, що часто трапляється, схвалить пропозицію і відповідно розпорядиться, палиця нагадає населенню, що селянинові під більшовизмом жилося ліпше, ніж під німецьким пануванням, оскільки він тоді не примушувався до роботи ударами.

У деяких випадках розповсюджується чутка, що німці мають намір конфіскувати весь урожай, тому кожен повинен приховати стільки, скільки він зможе... Рівночасно надходить відповідне повідомлення до діючої німецької адміністрації, яка потім вдається до репресій. Тим самим провокації досягли своєї мети. У багатьох місцевостях, де жителі після німецького вступу із захопленням взялися за роботу і, за відсутністю плуга, тисячі моргів землі обробляли лопатою, тепер знову вкорінилося “советське” ставлення до продуктивної діяльності. Працюють лише, щоб уникнути штрафу або інших неприємностей.

Захоплене ставлення до праці помітне лише там, де знову впроваджено приватне володіння землею. Врешті, більшовицькі

агенти з усіма наявними в їхньому розпорядженні силами через аргументи чи ще якось чинять спротив поділові землі на ділянки окремим особам чи групам людей.

До методів більшовицької агентури належить також знищення українських текстів тих закликів і оголошень німецької адміністрації, які публікуються двома мовами — німецькою й українською. Агенти пускають в хід лише німецький текст, який українцям є незрозумілим. Вони так само знищують пропагандистську літературу, яка друкується східним міністерством.

Можна з певністю стверджувати, що *щонайменше в половині всіх українських районів, які знаходяться під німецьким цивільним управлінням, помітний вплив більшовицької агентури через посередництво комуністів і активістів як діючої місцевої влади.* У таких районах ті, які боролися проти більшовизму, члени сімей розстріляних чи засланих ГПУ, піддавалися постійним переслідуванням і чіплянням з боку місцевих управлінських керівників та змушені були миритися із означеннями на кшталт “бандити” й подібними. При цьому населенню постійно втовкмачується, що це відбувається за наказом німецького начальства. *Такий стан справ викликає серед сільських жителів підозру, що комуністи проникли в німецький уряд і відкрито виступають проти Гітлера чи його розпоряджень.*

У певній кількості районів виконавча влада знаходиться в руках порядних і лояльних людей. Однак навряд чи є хоча б один, до кого більшовицька агентура у якийсь спосіб не виявила інтересу та не спробувала пошкодити саме лояльним і з почуттям обов'язку елементам.

Варто зауважити, що відомий в українській історії центр, який служив вихідним пунктом великих народних рухів, — холоднорський ліс — був укомплектований більшовицьким керівництвом “власними” довіреними людьми. Лісове керівництво складалося з комуністів і активістів. Як бухгалтер, фігурував більшовицький ідеолог Зайченко. У навколишніх селах і населених пунктах головами “кооперативних господарств” були призначені активісти, яким приписувалось у разі необхідності забезпечення продуктами харчування нелегальної більшовицької організації. Директором машинно-тракторної станції був уже згадуваний, дуже досвідчений більшовицький агент Каюк.

У місцевості Мельники, де понад тисячу чоловік загинули в боротьбі проти більшовизму через страту чи заслання, у

кооперативному господарському комітеті головував старий більшовицький агент на ім'я Д е р к а ч; вже після успішної німецької окупації він продовжував боротьбу проти німецьких солдатів. Деркач тероризував сім'ї жертв за антикомуністичні переконання і знущався над тими українцями, які, згідно зі старим українським звичаєм, приймали німецьких військових із хлібом і сіллю. Він відмовляв у призначених їм продуктивних пайках із зауваженням: "Ви вітали німців, хай тепер німці дають вам хліба!". Водночас Деркач усіма можливими способами підтримував комуністів і не втрачав зв'язків із чотирма більшовиками, які належали до партизанських об'єднань, забезпечуючи також і їхні сім'ї. Через крадіжки зерна він двічі підряд за звинуваченням місцевих селян звільнявся від керівництва кооперативним господарством, однак обидва рази завдяки підтримці впливових у районному земельному управлінні більшовицьких агентів був знову поновлений. Коли законний день виборів зібрав селян, з'явився вже відомий Каюк з обласним агрономом Господином і заявив, що вони обидва є представниками німецького військового командування; при цьому вони погрожували селянам — у разі непереобрання Деркача — обкладанням важкими штрафами з німецької сторони. Присутні селяни підкорилися уявній силі і віддали свої голоси Деркачеві.

Впевненість і самовпевненість стосовно їхніх зміцнених позицій заходить у більшовицьких агентів настільки далеко, що, приміром, Каюк при його арешті не дозволив шефові німецької жандармерії і представникові SD провести в його квартирі обшук і для цієї мети вимагав особливого дозволу сільськогосподарського керівника округи, котрий йому безмежно близький.

Наскільки важко проходить боротьба з більшовицькою агентурою на місці, засвідчує така подія: у невеликому місті Черкасах українська районна поліція потрапила у владу більшовицьких агентів, які здійснювали нібито за німецьким дорученням розмаїті злочини, як ось протизаконні арешти, напади на пронімецьких елементів, крадіжки і навіть вбивства противників більшовиків. Всі висловлені скарги з боку населення до німецьких посадових осіб залишались безуспішними до того часу, поки нарешті брат однієї з жертв після його повернення із вигнання, знаючи, що керівник згаданої районної поліції разом зі своїми помічниками перебував раніше на більшовицькій

службі, відправився до генерального комісаріату в Києві і там, при сприянні SD, знешкодив банду, замасковану під поліцейських.

Всі вищеописані випадки стосуються менших місцевостей, пунктів і міст, однак згідно із численними ознаками діяльність більшовицьких груп поширюється і на великі міста.

Що ж до нелегальної роботи українських націоналістів, то немає жодного сумніву, що більшовицька агентура і її використовує у своїх цілях.

Спочатку потрібно відзначити, що українські націоналісти фактично займаються спрямованою проти Німеччини таємною діяльністю. Якщо ця діяльність у віддалених районах і на сільській периферії не звертає на себе уваги, то у більших центрах, приміром, у Києві, це виглядає інакше.

Під час польської війни і на початковому етапі воєнних дій проти більшовиків обидві галицько-українські націоналістичні групи Мельника та Бандери ставилися до Німеччини якнайліпше. Пізніше, спокушені пристрасним потягом до влади, обидві групи відвернулись від Німеччини і перейшли у вперту опозицію. Ті націоналісти, котрим вдалося стати на ноги в Україні, відмовились від пропаганди незрозумілих там теорій галицького націоналізму, а також наївного українського імперіалізму й почали будувати свою подальшу політику на невдоволенні різноманітних кіл українського населення німецькими національно-політичними і економічними заходами. Прорекламований галицькими націоналістами лозунг боротьби на два фронти — проти більшовизму і проти Німеччини — знайшов помітний відгомін серед прихильної до цієї позиції частини сільського населення, особливо ж серед молодшого покоління. Пригноблення цього руху лише адміністративними репресіями тільки б збільшило кількість “мучеників за ідею” і сприяло б побільшенню та поглибленню ненависті певної частини народу до Німеччини.

У цьому вузловому пункті яким є у використанні невдоволення населення німецькою політикою управління в Україні— нелегальний український націоналізм збігається із так само нелегальним більшовизмом. Звідси постає такий стан справ:

а) більшовицька агентура в Україні володіє численними таємними, добре вишколеними місцевими кадрами. Всі активні угруповання вже зайняли свої “позиції”, починаючи із сіл і

закінчуючи верхами управлінського апарату, встановленого німецькою стороною. Вони володіють “ідеальною базою” у все ще остаточно не знищеній більшовицькій державі, чиї уповноважені керують антинімецькою діяльністю;

б) галицька організація нелегального українського націоналізму має в Україні лише незначні сили, політична підготовка яких виходить із боротьби проти Польщі. Досвіду даних сил далеко недостатньо для боротьби проти більшовизму і німців, якихось зовнішніх опорних пунктів вони не мають. Лондонська пропаганда стосовно “звільнення України” не викликала у них, зважаючи на зв’язки Англії з Польщею, великого схвалення. З цих обставин більшовицька агентура мусила добути відповідну користь, так само як вона у боротьбі проти Німеччини як козир використовує націоналізм інших народів — чехів, поляків, сербів і т.д. І все ж з огляду на ворожість українських націоналістів до більшовизму, робота тут йшла в особливо тонкий спосіб; це відбувалось у той час, коли більшовики під етикеткою “місцевих українських націоналістів” у наявні поважні організації впровадили своїх довірених людей.

Цілі, переслідувані більшовицькою агентурою у їхній співпраці з українськими націоналістами, могли б бути такими:

- 1) давання українським націоналістам керівних ліній, які є бажаними для московського більшовизму;
- 2) використання націоналістичних сил проти Німеччини в тилу фронту;
- 3) опанування вихідних позицій нелегального українського націоналізму з метою його пізнішого знищення.

Просування більшовиками своїх агентів в організації галицьких українських націоналістів (ОУН) не нове. Вже під час боротьби [ОУН] з Польщею радянський комісаріат внутрішніх справ використовував цей метод. Лише декілька прикладів: більшовицьким агентом на ім’я Валюх, який під маскою українського націоналіста дістався із радянської України в ряди ОУН, був убитий керівник галицьких націоналістів полковник Коновалець; більшовицький довірений чоловік Полуведько довгий час діяв в складі ОУН за кордоном. Несподівано він був оголошений зниклим безвісти. На початку війни, при відступі советського війська з Галичини, Полуведько, який знову вплив на поверхню, був залишений там, причому він заново приєднався до ОУН[-Мельника], яка працювала в контакті з німецьким

вермахтом. Лише пізніше, в Харкові, після виявлення його ролі, доля наздогнала Полуведька*.

Наведені приклади показують, наскільки легко вдавалося “фахівцям” більшовицької таємної служби використовувати українських націоналістів у бажаному їм дусі, враз із рівночасно розвинутою провокаторською боротьбою проти тих же націоналістів.

У нелегальній націоналістичній газеті “За самостійну Україну” у статті “На що розраховує більшовицька Москва” можна прочитати, що більшовицька агентура в Україні бажала би “викликати передчасні збройні виступи і повстання з метою послаблення Німеччини і німецького фронту, але, з іншого боку, вона хотіла б також, аби німці, поки вони ще сильні, власноручно знищували українських націоналістів, а українська нація стікала кров’ю...” З усього змісту газети можна побачити, що її видавці сподіваються на повстання проти Німеччини, однак не раніше, ніж вона буде ослаблена, і коли більше не постане небезпека окупації України більшовицькою Москвою; на даний час антинімецький народний рух був би ще передчасним. У тій самій газеті вміщена у рубриці “Хроніка” замітка під заголовком “Нам пишуть з Полтави”. Вже сам цей заголовок у своєму типовому звучанні вказує на замасковану більшовицьку справу. За змістом названа замітка являє собою заклик до селян ховати для самих себе зерно і нічого не давати німцям, оскільки останні хочуть спричинити в Україні ще один 1933 рік - тобто голодомор. Тут маємо справу з безпосередньою більшовицькою провокацією, як це часто в Україні буває.

Очевидно, в редакторській роботі в цьому випадкові брав участь якийсь “місцевий націоналіст”, який прислухався до вказівок більшовицької агентури.

Знищення українських націоналістів не викликає для советської організації жодних труднощів і проводиться за найпростішим методом: за дорученням свого керівництва більшовицькі агенти входять в інформаційний апарат SD. Це пов’язане для них із багатьма вигодами: з одного боку, їм забезпечується якнайліпше прикриття їхньої нелегальної пропагандистської й організаційної роботи, оскільки вони можуть

* Арештований німцями, П.Полуведько повісився в тюрмі.

будь-які свої висловлювання і дії виправдовувати службовими вимогами SD. З іншого боку, вони як завгодно і з німецькою допомогою спричиняють ліквідацію українських націоналістів, які стали небезпечними для більшовизму. Третій фактор, який примикає до цього, той, що ці люди піднімаються в очах німецьких органів влади і все більше здобувають їхню довіру, що для подальшої нелегальної діяльності є надзвичайно важливим. Відповідно такий, безсумнівно більшовицький, агент може в Києві відкрито розповсюджувати подібну націоналістичну антинімецьку газету і безперешкодно проводити пропаганду в ім'я "групи Бандери" чи ж виголошувати підбурливі промови. Легко припустити, що і йому не бракує у якійсь формі стосунків з SD.

Den 15. X. 1942

60

AUFZEICHNUNGEN ÜBER DIE LAGE IN DER UKRAINE.

Bei ihrem Rückzuge hinterliessen die Bolschewisten eine grosse Anzahl eigener Agenten, deren Aufgabe es sein sollte, hinter der deutschen Front Zersetzungsarbeit zu leisten und Aufstände gegen deutsche Obrigkeit und Verwaltung vorzubereiten. Diese bolschewistischen Handlanger, sowie der dem Bolschewismus sympathisierende Teil der ukrainischen Bevölkerung, fanden für die Entfaltung ihrer Tätigkeit die bestmöglichen Bedingungen vor, insofern als die deutsche Zivilverwaltung selbst ihren Bestrebungen unbewusst entgegenkam.

Nachstehend angeführte Beispiele der unterirdischen Wühlarbeit jener bolschewistischen Kräfte warfen ein helles Licht auf Taktik und Methoden der Feindestätigkeit im Hinterland und vermitteln ein Bild der sie begünstigenden, aus den allgemeinen Verhältnissen heraus sich ergebenden Umstände.

Sachlage bei Rückzug der Bolschewisten.

A. Lage in ländlichen Ortschaften und Bezirken.

Als das Sowjet-Heer seinen Rückzug antrat wurden alle Kommunisten und aktiven Elemente - "Aktivisten" - vom Lande in sogenannte "Ver-nichtungsbataillone" eingereiht, denen die Zerschlagung der deutschen Fallschirmtruppen oblag, oder auch zu Partisaneneinheiten geformt, die zwecks deutschfeindlicher Operationen im Hinterland an Ort und Stelle verblieben. Letztere konnten sich noch lange nach Durchmarsch der deutschen Soldaten durch entsprechende Gegenden, besonders in Waldgebieten, halten.

Nachdem sie aber die Hoffnungslosigkeit eines offenen, bewaffneten Widerstandes gegen die deutsche Heeresherrschaft eingesehen hatten, kehrten diese ländlichen Kommunisten und Aktivisten in die Dörfer, wo damals noch keine Verwaltung eingesetzt war, einfach zurück. Die politischen Verhältnisse wiesen auf dem Lande folgende Gestalt auf:

Heinrich Müller

Da die Bolschewiken die nunmehr deutscherseits besetzten Gebiete erlissen, fanden in dem ländlichen Parteikomitee geheime Beratungen statt. In deren Verlauf wurden auf Grund von Meinungen der kommunistischen Partei Vertrauensleute ernannt, die dem Auftrag erhielten am Orte zu verweilen, und zwar mit dem Ziel, die Macht allmählich wieder an sich zu reißen. Derartige Aufgaben fielen häufig Kommunisten und Aktivisten zu, die aus entfernten Gebieten stammten und in dem fraglichen Dörflein unbekannt waren. Besonders geeignet für den verfolgten Zweck erschienen die Personen, welche etwa ein Jahr vorher von der kommunistischen Partei oder von Innenkommissariats nach den westlichen Teilen der Ukraine (Galizien, Wolhynien) beordert gewesen waren und infolge des deutschen Vormarsches von dort hatten fliehen müssen.

Zahlreiche kommunistische Rayon- und Kreisleiter, die den Rührung der Roten Armee mitmachten, sind von deutschen Truppeneinheiten gefangen genommen und zurückbefördert worden. Als sie sich davon überzeugt hatten, dass die Deutschen bezüglich ehemaliger Vertreter der kommunistischen Verwaltung keine Repressalien anwenden, suchten sie die von ihnen verlassenen Ortschaften wieder auf und verstärkten somit die dort zwecks geheimer Wühlarbeit verbliebenen Gruppen. Auf diese Art und Weise konnten mit der Zeit die von den Bolschewiken betrauten Leiter vormalige kommunistische Administratoren sowie Leute aus den erwähnten "Verlichtungsbataillonen" an sich versammeln.

2. Gestaltung der örtlichen Verwaltungsobrigkeit nach deutscher Besetzung.

In den meisten Fällen wurde die Organisation der Ortsverwaltung zu Beginn der Besetzung anheimgestellt. Aus diesem Anlass entfalteten die von den Bolschewisten beauftragten Agenten eine rege Propaganda, indem sie behaupteten, dass die Sowjets zurückkehren und einen jeglichen, der den Deutschen bei ihrem administrativen Aufbau behilflich ist, erschliessen würden. Inmitten des antibolschewistisch gesinnten Teiles der Stadt- und Landbevölkerung herrschte noch immer eine grosse Furcht vor dem sowjetischen Innenkommissariat. Daher erwiesen sich diese Volksgruppen, aus Angst vor einer solchen Rückkehr, mit wenigen Ausnahmen, als nicht genügend tatkräftig.

Letzteren Umstand sich summe machend, ergriffen die Kommunisten und Aktivisten in der weitaus grössten Zahl der ukrainischen Rayons die Lokalmacht. Sie nahmen Fühlung mit den Deutschen, denen zuhelfen, angeblich, ihr "sehnlichster Wunsch" war. Auch verstanden es die Kommunisten, ihnen ergebene Leute, die die deutsche Sprache beherrschten, den deutschen Behörden als Dolmetscher oder beratende Organe aufzubinden. Sogar in den Fällen, wo behördliche Dolmetscher oder Mitarbeiter nicht zu ihren Gesinnungsgenossen gehörten, wurden solche durch Bestechung, Erhebungen oder ein geschicktes Manöver, ob bewusst oder unbewusst, zu gefügigen Werkzeugen gemacht.

Somit geschah es, dass unter deutscher Herrschaft Kommunisten und Aktivisten Rayonverwaltungen organisierten und an die Spitze von Ortsämtern oder genossenschaftlichen Wirtschaften (Kolhospen) gelangen konnten. Sie hielten die antibolschewistische Bevölkerung in einem dauernden Furchtszustand vor einer Sowjet-Wiederkehr und, eine solche erhoffend, erwarteten sie für sich selbst dabei Lob und Anerkennung.

Eine besondere Aufmerksamkeit verdient das Eindringen der bolschewistischen Agenten in das Gebiet der Forstverwaltung und des Waldschutzes. Dieser Punkt ist für den illegal bestehenden Bolschewismus besonders wichtig, da er unmittelbar mit der Hilfeleistung an die Sowjetpartisanen und Fallschirnjäger, die von bolschewistischen Militärkommando mit Spezialaufträgen in den waldigen Gegenden abgesetzt werden, in Berührung steht. Ebenso verständlich ist das Bestreben der kommunistischen Geheimagenten bei den Ordnungseinrichtungen, vornehmlich der Polizei, vertreten zu sein oder gar diese, im lokalen Masstab, zu verwalten, was ihnen äusser in verschiedenen Fällen auch gelingt.

Die örtliche Machtergreifung seitens der getarnten Bolschewisten begann bereits während des Durchmarsches der deutschen Militärverbände und erfuhr eine Ausdehnung und Festigung innerhalb des Organisationsstadiums der deutschen Zivilverwaltung. Unter Ansichreissung der Aufbauinitiative in einem bestimmten Rayon, schob der betreffende kommunistische Agent auf sämtliche Posten in Dörfern und Kolhospen seine Leute vor. Eine Handhabe dazu lag u.a. in der Tendenz der deutschen Behörden, den alten bolschewistischen administrativen

Apparat, unter Vorwand seiner Vertrautheit mit den einschlägigen Verhältnissen und der ansässigen Bevölkerung, weiter in Funktion zu belassen. Die mit den örtlichen Daseinsbedingungen unbekanntem Vertreter der deutschen behördlichen Stellen haben mit der Möglichkeit eines heimlichen, unterirdischen Bolschewismus kaum gerechnet. Bei Ernennung von Bolschewisten auf verantwortliche Posten, ist deutscherseits wohl angenommen worden, dass das Versprechen der Vergebung im Falle ehrlicher, deutschfreundlicher Mitarbeit und die Androhung mit der Erschliessung im entgegengesetzten - eine genügende Sicherheit bietet.

Einige Vertreter der deutschen Verwaltung erklären übrigens ganz offen, dass der Kommunismus für Deutschland nicht gefährlich ist, dass vielmehr der ukrainische Nationalismus eine weit grössere Gefahr bedeutet. Daher darf man ruhig die Macht in der Ukraine auch Kommunisten übertragen, die in ihrem Hass für die ukrainischen Nationalisten diese bei den deutschen Behörden anzeigen werden. Aus ähnlichen Erwägungen sind den Ämtern in der Ukraine desgleichen auch Russen, d.h. moskauer Nationalisten willkommen.

Bei Schaffung eines so gearteten "Gleichgewichts der Kräfte" vergisst man aber dass: 1) sowohl die Kommunisten als auch die moskauer Nationalisten den deutschen Nationalismus über alles ablehnen; 2) eine Betätigung in deutschen Diensten nur eine Kampfmethode gegen Deutschland darstellt; 3) in der Zukunftsperspektive diese natürlichen Verbündeten (moskauer Kommunisten und Nationalisten) im Kampf für die Restauration eines russischen Imperiums mehr gegen Deutschlands Interessen ausrichten können als es der ukrainische Nationalismus, besonders in den Grenzen des vormaligen Sowjetgebietes, zu tun vermag; 4) die ganze heutige Ausrichtung der Kommunisten in der Ukraine nur aufs kommunistische Ziel eingestellt ist und der "treue Dienst den Deutschen" eine Tarnung nach dem Grundsatz der "geschmeidigen Politik" von Lenin und Stalin bedeutet.

Die Entstehungsgeschichte des Begriffs "Bedrohung durch den ukrainischen Nationalismus" - ist bekannt: Im Zuge des deutschen Einmarsches erschien in der Ukraine zusammen mit den deutschen Truppen eine beträchtliche Anzahl von Mitgliedern der galizischen "Organisation

Ukrainischer Nationalisten" (OUN), die damals schon in zwei sich befehdende Gruppen - Melnik- bzw. Bandera-Anhänger - zerfallen war. Die meist jugendlichen Mitläufer dieser Bewegung, mit grossem Ehrgeiz und weitgehenden Plänen, aber von lebensfernen, den abstrakten politischen Theorien des Westukrainertums entlehnten Gedanken geleitet, ermangelten jeglichen positiven Inhalts. Der Dummheiten, die sie in der Ukraine anrichteten, sind viele. Anstatt ihre Kräfte realen Aufgaben, der Vernichtung des moskauer Bolschewismus und der wirtschaftlichen und geistigen Wiederaufrichtung der Ukraine mit deutscher Hilfe zu widmen - beschlossen sie, durch Deutschlands Nichtauslieferung der Ukraine an ihre politische Gruppe verletzt, ihre Ziele durch "Gewaltanwendung" zu erreichen. Sie fingen an, einen Aufstand gegen die "deutschen Eindringlinge" gutschmeissen und zugunsten einer ukrainischen nationalen Regierung zu agitieren, wobei jede Partei ihre eigene Regierung einzusetzen wünschte... Da einige dieser jungen Leute noch im Laufe der Kriegshandlungen leitende Posten in grösseren Städten erhielten, machten sie sich daran, illegale Organisationen, wie sie es bereits früher in Polen getan hatten, zu schaffen. Die lokalen Verhältnisse sowie die Menschen waren ihnen fremd. Sie beurteilten die Leute mit denen sie in Berührung kamen lediglich vom Standpunkt der Beherrschung der ukrainischen Sprache, gleichwie von der Tatsache aus, ob die Betreffenden ihren eigenen Ideen huldigten und sie, die OUN-Mitglieder, als "Führer des ukrainischen Volkes" anzuerkennen bereit schienen. Diese anstrebenden Politiker vergassen vollends, dass viele Kommunisten, Aktivisten und Komsomolangehörige der ukrainischen Sprache besser denn sie selbst mächtig waren und hinsichtlich politischer Schulung und agitatorischer Fähigkeiten die neugebackenen ukrainischen "Führer" bestimmt übertrafen. Viele Kommunisten verstanden es, sich in die nationalistische Organisationen einzuschleichen und letztere von innen zu sprengen, die Leiter der GESTAPO ausliefernd. In solchen Fällen, füllten die bolschewistischen Vertrauensleute die leergewordenen Plätze der schiffbrüchigen Nationalisten aus und fuhren mit dem Kampf gegen Deutschland ungestört fort, jedoch mit Hilfe weniger malven Methoden. Ihre Position war dadurch gestärkt, dass sie nunmehr in den Augen der deutschen Amtsträger als "Getraue" galten, die "gegen den Feind ankämpften". Unter geschickter Ausnutzung der Lage drohen sie noch heute den Behörden gegenüber mit dem "ukrainischen Nationalismus" um die Gefahr, die sie selbst darstellen, um so besser zu verbergen.

Der offenen und umfassenden Tätigkeit der aus Galizien eingetroffenen nationalistischen Demagogen war somit ein Ende bereitet. Sofern eine solche überhaupt noch besteht, handelt es sich um beschränkte Aktionen nur sehr kleiner, heimlich arbeitender Gruppen. Das Ergebnisgebais des ganzen Auftrittes gestaltet sich ziemlich spärlich und äussert sich wie folgt:

a) Die nationalgesinnten Vertreter der älteren Generation standen von Anfang an den zugeresteten "Führern" des galizischen Nationalismus höchst kritisch gegenüber; diese entbehrten in ihren Augen der erforderlichen Autorität und Sachlichkeit, wobei die gegen Deutschland getätigte Propaganda den Verdacht einer bewussten Provokation aufkommen liess.

b) Den breiten Massen - Landbevölkerung, Industriearbeiter - ja, der ganzen neuen, unter dem Sowjet-Regime entstandenen Kulturschicht und besonders der gebildeteren Jugend, erschienen die theoretischen Ausführungen der galizischen Nationalisten vollkommen unverständlich und daseinsfremd. Wenn die Gruppchen der OUN auch nicht von der GESTAPO liquidiert wären, so hätten sie unvermeidlich auf natürlichem Wege ein baldiges Ende gefunden.

Bei näherer Analyse der Zähigkeit des kommunistischen Moments im Leben der Ukraine und seiner latenten Gefahr, gelangt man zum Schluss, dass die Behauptung, mit dem Zusammenbruch des moskauer bolschewistischen Systems würde auch der Kommunismus als soziale Erscheinung in der Ukraine überwunden sein, eine naive und ungerechtfertigte Selbsttäuschung darstellt. Der Bolschewismus in seinem kommunistischen Aspekt lebt in beträchtlichen Teilen der Bevölkerung weiter und gewinnt sogar unter der Jugend immer neue Anhänger (noch deutlicher lässt sich diese Erscheinung in rein russischen Gebieten beobachten). Dem liegen mannigfaltige Ursachen zugrunde; wir wollen nachstehend die hauptsächlichsten anführen:

1) Die Wirtschaftspolitik der deutschen Machthaber, und ihre Agrarpolitik besonders, passen sich den Erfordernissen des Krieges an. Die daraus sich ergebenden Massnahmen, der Kriegszeit entsprechend, gewähren der bolschewistischen Agentur ein reiches Propagandamaterial. Die Lage wird noch wesentlich dadurch verschlechtert, dass die mit

der Ausführung der deutschen Anordnungen an Ort und Stelle betrauten, oben erwähnten Kommunisten und Aktivisten absichtlich zu provokatorischen Mitteln greifen.

Ein grosser Teil der ukrainischen Bauernschaft, der von den Bolschewisten geknechtet wurde, begrüsste das Erscheinen der Deutschen aufs freudigste; nun aber sind diese Bauern einer ^{neuen} Bedrückung seitens derselben Leute, die sie schon früher misshandelten, d.h. der kommunistischen Beauftragten, ausgesetzt, mit dem einzigen Unterschied, dass ihnen jetzt die Befehle im Namen der deutschen Behörde überbracht werden. In vielen Fällen hat sich die Lage der Bauernschaft sogar verschlimmert. Dazu kommt, dass die mit dem örtlichen Machtbefugnissen ausgestatteten bolschewistischen Agenten, die ja ihre gegenwärtige Stellung der Gunst deutscher Verwaltungsämter verdanken, die Bauern verhöhnen und zugleich die Gelegenheit ausnützen, um gegen Deutschland Agitation zu treiben: "Seht, was die Deutschen, deren Kommen Ihr so ungeduldig erwartet, Euch alles antun; wir können dafür nichts, die Deutschen wollen es sei".

2) Die Leere, welche nach Verdrängung der bolschewistischen geistigen Lebensformen durch die deutschen Waffen entstanden ist, muss irgendwie ausgefüllt werden. Infolge der Kriegsumstände sind weder die neuere Literatur noch die kulturellen Bildungsmaßnahmen dazu im genügenden Umfang fähig. Die augenblicklich bestehenden Presse, Rundfunkpropaganda und Plakatwerbung erweisen sich als unwirksam und schablonenhaft. Die Jugend befriedigt ihre geistigen Ansprüche mit Hilfe bolschewistischer Literatur, und zwar im weitesten Sinne, sei es politische Abhandlungen, Belletristik oder Poesie. Dadurch wird die alte Pietät für den Kommunismus aufrechterhalten und eine neue wachgerufen. Es nimmt also nicht Wunder, dass bolschewistische ideologische Referate und Betrachtungen, die handschriftlich insgeheim im Umlauf gesetzt werden, sich unter der Wissensgierigen Jugend eines grossen Erfolges erfreuen; letzterer ist darauf zurückzuführen, dass besagte Abhandlungen auf gegenwärtige Daseinsfragen Antwort geben und praktische Ratschläge enthalten.

Die kommunistisch-bolschewistischen Ideologen und Propagandafachleute bedienen sich auch des nationalen Moments. Die alten bolschewistischen Grundsätze werden mit der Begriffsdemagogie einer sowjetischen "ukrainischen Regierung" vereinigt. Das Schwarzrundfunkwesen greift

um sich: in der Umgebung von Kirowograd funktioniert eine geheime bolschewistische Sendeanlage, deren Ausfindigmachung mit erheblichen Schwierigkeiten verbunden ist.

3) Die bolschewistische Propaganda verstreut aufreizende Gerüchte betreffs einer zwangsweisen Germanisierung der ukrainischen Bevölkerung bzw. einer Vertreibung der Ukrainer und einer Ansiedlung von Deutschen auf ukrainischem Boden. Vor Kurzem wurden neue Gerüchte verbreitet, die inmitten aller Bevölkerungskreise grosse Beunruhigung hervorriefen und besagten, dass:

- a) die Arbeiter, welche für Deutschland angeworben werden, für den Bau eines neuen Unterseebootstyps vorgesehen sind und nach Vollendung ihrer Tätigkeit, zwecks Vermeidung irgendeiner Indiskretion, erschossen würden;
- b) aus Berlin die Verordnung eingetroffen sei, sämtliche alten Männer und Frauen, als unnütze Esser, zu erschliessen;
- c) die neue Ernte vollzählig und restlos deutscherseits beschlagnahmt würde, damit die Ukrainer verhungern und an ihrerstatt Deutsche angesiedelt werden könnten.

4) Der Erfolg der bolschewistischen Propaganda und die Entwicklung sowjetfreundlicher Stimmungen inmitten der Bevölkerung werden auch dadurch begünstigt, dass das materielle Lebensniveau in der Ukraine heute wesentlich niedriger ist als in den letzten zwei-drei Vorkriegsjahren unter der Bolschewistenherrschaft. Die klischeemässige Plakatwerbung mit dem Hinweis, die Lebensbedingungen seien leichtergeworden wird mit ironischen Bemerkungen abgetan.

Der Kampf gegen die bolschewistische Propanda und Agenturtätigkeit in der Ukraine gestaltet sich augenblicklich nicht einfach, weil:

- a) Die Bolschewisten zahlreiche Trümpfe besitzen und in den Massen Unterstützung finden, indessen die deutsche amtliche Gegenpropaganda theoretisch gesehen nur schwach ist und keine lebensnahen, praktische Elemente enthält;
- b) Die bolschewistischen Agenten, Kommunisten und Aktivisten, nur dort offen auftreten, wo die Umstände und ihre Beziehungen zu den deutschen Stellen es ihnen erlauben, sonst aber in der Gegend unbekannte Strohmänner, die mit Instruktionen versehen werden, vorschleichen.

c) Die bolschewistische Agentur keine grossen Organisationen aufmacht und keine Massenversammlungen einberuft, da ein solches Aufsehen erregen müsste; sie arbeitet durch Fühlungnahme von Mann zu Mann in einer ganz individuellen Art, die keinen Anstoss hervorruft;

d) Die antibolschewistisch gesinnten Bevölkerungsteile anfangs wohl versucht hatten, die deutschen Behörden über das verbrecherische Treiben der machtausübenden Kommunisten und Aktivisten zu unterrichten, es nunmehr aber nicht mehr tun, und zwar aus guten Gründen: einerseits ist die Bevölkerung durch die bolschewistischen Drohungen eingeschüchtert;

andererseits kam es oft vor, dass die betreffenden Sowjetagenten durch alle mögliche Schliche das Vertrauen der deutschen Ämter bereits erworben hatten und diesen nunmehr die Überzeugung beibrachten, es handle sich um Anklagen "ukrainischer Nationalisten" gegen "treue Diener Deutschlands". Es ging manchmal so weit, dass die deutschen Stellen den bolschewistischen Agenten die gegen letztere erhobenen Beschuldigungen bekanntgaben. Dann aber gingen die "Denunzianten" von solchen Abhandlungen getroffen, dass keiner mehr ein Wort zu sagen wagte.

Erwähnenswert ist, dass viele Bolschewistengegner, die unter dem Sowjetregime verfolgt bzw. verbannt worden sind oder sich in anderen Ortschaften verborgen hielten, im Laufe dieses Sommers ihre Heimatdörfer wieder aufsuchten. Diese Leute hätten sich, nach ihrer ganzen Einstellung, zur Bildung eines örtlichen Verwaltungsapparates am besten geeignet und bei Einführung einer neuen Ordnung als sehr nützlich erwiesen. Doch die lokale administrative Gewalt, die durch bedagte Agenten des Bolschewismus vertreten war, verhielt sich überall ihnen gegenüber feindlich. Ihre Behausungen, die inzwischen an sowjetfreundliche Elemente vergeben wurden, bekamen sie nicht mehr zurück. Die deutschen Behörden, unter Einwirkung der getarnten Bolschewisten, versagten ihnen häufig das Aufenthaltsrecht in Heimatort, verhafteten sie und verhängten über sie in einigen Fällen sogar das Todesurteil. Die Kommunisten und Aktivisten bringen gegen diese Leute genau dieselbe Anklage wie zur Bolschewistenzeit vor, nämlich des "ukrainischen Nationalismus". Diese "Beschuldigung" ist heute sehr modern geworden. Zwecks Beseitigung ihr unerwünschter Personen, greift die bolschewistische Agentur bei jeder Gelegenheit darauf zurück.

5) Der Kampf gegen die bolschewistische Organisation in der Ukraine gestaltet sich auch deshalb so schwer, weil eine bedeutende Anzahl deutscher Verwaltungstechnischer, aber ganz besonders wirtschaftlicher Leiter offen zugibt, von der Politik nichts wissen zu wollen und sich nur für Wirtschaftsprobleme und deren Lösung zu interessieren. Ein solcher Standpunkt mag, rein kriegswirtschaftlich betrachtet, seine Richtigkeit besitzen, doch darf dabei ein wichtiger Umstand nicht übersehen werden: es verhält sich nämlich so, dass als ausführende Organe bei Verwirklichung jener Wirtschaftspläne meistens Leute auftreten, die sich ihrerseits ausschliesslich für Politik, und ausgesprochen deutschfeindliche Politik erwärmen. Sie verstehen das Erfüllen wirtschaftlicher Aufgaben für Deutschland mit der Wahrnehmung politischer Aufgaben im Auftrage des bolschewistischen Moskauer Kunstgerecht zu verbinden.

6) Das Betriebsnetz des "SD" (Sicherheitsdienst) in der Ukraine ist im Vergleich zum Arbeitsmasstab der bolschewistischen Agentur nur schwach entwickelt und sein Informationsapparat nicht immer zweckentsprechend. Wie die Schutzpolizei so auch der SD bedienen sich oft im Nachrichtenwesen von Personen, die selbst der strengsten Aufsicht bedürftig. Letztere üben oft einen derartigen Einfluss aus, dass die Massnahmen des ukrainischen "Ordnungsdienstes", sofern dieser auch nicht schon von bolschewistischen Elementen durchsetzt ist, wirkungslos bleiben. Zahlreiche ehemalige Mitarbeiter des Innenkommissariats und noch früher der GPU sind den Informationsstellen des SD beigetreten. Wenn auch ein Teil jener Leute einer jeden politischen Richtung zu dienen bereit ist und nur als völlig demoralisiert gelten kann, so befinden sich andere darunter, die bewusst den Weisungen der illegalen bolschewistischen Organisation folgen, die da vorschreiben: mit deutscher Hilfe die den Kommunismus unliebsamen ukrainischen Volksgenossen auszumerszen und die bolschewistische Wühlarbeit durch Ablenkung der Aufmerksamkeit nach einer anderen Seite zu tarnen.

Richtlinien der illegalen bolschewistischen Tätigkeit
auf weite Sicht .

Auf Grund der bei Auflösung der bolschewistischen illegalen Organisation im Bezirk von Tschigrin gewonnenen Angaben, besitzen die Bolschewisten für ihre Zersetzungsarbeit in der Ukraine folgende Richtlinien:

1) Im vorigen Winter und Frühjahr, als die Front unveränderlich dastand, rechnete die illegale Sowjetorganisation mit einem Rückzug der deutschen Truppen. Dementsprechend umfasste ihre Arbeit die Vorbereitung von Sabotageakten und bewaffneten Überfällen im Rücken des deutschen Heeres. Im Tagebuch des nunmehr vernichteten bolschewistischen Leiters Jaremenka befindet sich nachstehender Vermerk: "Der Krieg wird in der Ukraine entschieden werden. Hier wird eine zweite innere Front gebildet". Die bolschewistische Agentur bemühte sich, die Bedienung von Maschinen- oder Traktorenzentralen durch eigene Vertrauensleute sicherzustellen, um gegebenenfalls über Automobile, Traktoren und Treibstoff zu verfügen. Der ebenfalls ausgeübte Sowjetagent, der Direktor des Medwedewer Motoren- und Traktoren-Sammelpunktes Kajuk, besass, ausser der der Einrichtung gehörenden Maschinen und Brennstoffvorräten, persönlich noch zwei Motorräder mit einer Eigentumsbescheinigung der Ortsbehörde, ein Motorboot, Pferde, Wagen, Waffen, Reserven an Lebensmitteln u.s.w. Die bolschewistische Propaganda verbreitete dauernd Gerüchte über die Front-erfolge der Sowjet-Armee, die Schwächung des deutschen Heeres und dergl. mehr. Ein derartiges Manöver diente zur Hebung der Stimmung unter den Sowjetanhängern und der Terrorisierung der Gegner inmitten der Bevölkerung, die nichts zu äussern oder zu unternehmen wagte.

2) Im Zusammenhang mit dem, im Laufe des Sommers, sich herausstellenden Erfolg der deutschen Waffen, machte sich die Leitung der illegalen bolschewistischen Organisation eine neue Richtlinie zueigen, die auf lange Sicht ausgearbeitet war. Der schon erwähnte Agent Kajuk erhielt eine schriftliche Anweisung von höherer Stelle, in dem Sinne, dass die mit örtlichen Machtbefugnissen betrauten Bolschewisten, die grösste Vorsicht auszuüben hätten, sich in Erwartung eines späteren bolschewistischen Sieges vernünftig benehmen sollten und auf ihren Plätzen verbleiben müssten. "Sobald die Hitler-Hunde sich im unendlichen Gebiet unseres Vaterlandes verlaufen haben, wird unsere Zeit abbrechen", schreibt der betreffende Leiter und empfiehlt inzwischen, die neu eintreffenden bolschewistischen Agenten zu versorgen und anzustellen. Zu jener Zeit retteten sich gerade viele Kommunisten und Aktivisten vor der deutschen Verfolgung auf das andere Ufer des Dnjepr.

Aus dem Verhör bolschewistischer Organisatoren ist ersichtlich, dass für den Fall grosser deutscher militärischer Erfolge ein Aufstand

gegen die Deutschen unter aktiver Leitung der Bolschewistenagenturen geplant war. Die Vorbereitungen dazu wurden durch Verbreitung in der Bevölkerung von Gerüchten, die von der "schwarzen Zukunft der Ukraine" unter deutschem Joch sprachen, getroffen.

Konkrete Ziele auf kurze Sicht.

Diese umfassen folgende Punkte:

- 1) Eroberung und dauernde Beherrschung des örtlichen Verwaltungsapparates.
- 2) Die Gewinnung des deutschen Vertrauens durch alle möglichen Mittel. Das angelegentlichste Studium der deutschen Sprache seitens der bolschewistischen Agenten, da, laut Aufzeichnungen Jaremenkos, "die deutsche Sprache für uns jetzt die stärkste Waffe bedeutet". Jaremenko war vormals Kommunist. Als er von der Front zurückkehrte, befand er sich im Besitz von auf verschiedene Namen lautenden Personalausweisen und allerlei Vordrucken. Er betätigte sich als bolschewistischer Organisator und Ideologe, gleichzeitig den Posten eines Statistikers beim Gebietslandwirt des Alexandrowskij-Gebietes bekleidend. Von der Geschicklichkeit der Kommunisten, sich die Gunst der deutschen Behörden zu erwerben zeugt folgender Verfall: in der Eigenschaft eines Vertrauensdolmetschers fungierte beim Gebietakommissariat der Volksdeutsche Kislib; seine Frau war ebenfalls Übersetzerin und seine Schwester hatte dortselbst das Amt einer Köchin inne. Nach langwierigen Nachforschungen stellte der "ukrainische Ordnungsdienst" nachstehendes fest: Kislib war ehemaliger Kommunist, Sohn eines kommunistischen Schriftleiters, der malsälich der national-sozialistischen Machtergreifung aus Deutschland nach der Sowjet-Union flüchtete. Seine Frau und Schwägerin - Jüdinnen und gleichfalls kommunistisch eingestellt - arbeitete als Mitglieder einer illegalen bolschewistischen Gruppe. Auf Grund dieser Angaben wurde letztere durch den SD liquidiert. Dabei ist zu betonen, dass gerade das fragliche Gebiet mit egrlichen ukrainischen Kräften verhältnismässig noch gut versehen ist, abgesehen vom Tschirginskij-Rayon, wo aber eine Säuberung erfolgte.
- 3) Beseitigung mittels Provokation oder auf andere Weise aller den Bolschewisten unliebsamen Personen.

4) Erzeugung auf jegliche Art und Weise in den breiten Massen der ukrainischen Bevölkerung von Misstrauen und Hass den Deutschen gegenüber. Dieses gelingt den Bolschewisten, dank den weiter beschriebenen provokatorischen Arbeitmethoden, meistens recht gut.

Methoden.

Hingangs soll die hervorragende politische Schulung der leitenden Elemente in den bolschewistischen Agenturen unterstrichen werden. Indessen die gewöhnlichen Mitglieder bolschewistischer Organisationen sich mit Verbreitung aufreizender Gerüchte und kommunistenfreundlicher Agitation befassen, treten die sich in Art und Würden befindlichen, getarnten Kommunisten und Aktivisten, welche die lokalen Machtbefugnisse an sich rissen, nur als grosse Freunde Deutschlands, oft sogar und besonders in Gegenwart deutscher behördlicher Vertreter, als Bolschewistenfeinde auf. Wenn irgend ein von den geringeren Mitarbeitern der bolschewistischen Agenturen wegen anti-deutscher Tätigkeit von der deutschen oder ukrainischen Polizei festgenommen wird, betätigen die höheren Agenten mit allen Mitteln seine Freilassung.

Wie bereits bemerkt, besteht die Grundmethode mit deren Hilfe die bolschewistische Agentur ihre politischen Ziele fördert, in der "guten Ausführung" der von der deutschen Verwaltung vorgesehener wirtschaftlichen Aufgaben. Praktisch stellt sich die Angelegenheit so dar: in den Rayons und Bezirken, wo die Ortsgewalt bei den bolschewistischen Agenten liegt, versuchen diese nie bei Verhandlungen mit deutschen Behörden den Umfang der Pflichtlieferungen seitens der Bauernschaft (insbes. auf Rinder, Pferde, Getreide u.s.w.) herabzusetzen. Anträge solcher Art sind stets ein Zeichen dafür, dass die lokale Verwaltung von nicht-bolschewistischen Elementen ausgeübt wird, die an der Entwicklung guter deutsch-ukrainischer Beziehungen interessiert sind und nicht am Zusammenbruch der Rayon-Wirtschaft oder Gefährdung ihrer Belange Schuld tragen wollen. Dort, dagegen, wo verkappte Bolschewisten am Ruder sind, schlagen sie der deutschen Behörde, auch bei noch so grossen Arbeits- oder Lieferforderungen ihrerseits, sogar gesteigerte Leistungen vor. Sie versichern dabei "entgegenkommend", dass ihr in Frage stehender Rayon Deutschland noch mehr bieten kann, als von ihm verlangt wird. Auf diese Weise erreichen die bolschewistischen Agenten gleichzeitig zwei verschiedene Ziele:

1. Einerseits erwerben sie dadurch ein noch grösseres Wohlwollen und Vertrauen der deutschen Behörden.

2. Andererseits gelingt es ihnen, durch Auspressung der abnormen Kontingente aus der Beustrabevölkerung unter Zuhilfenahme bewährter bolschewistischer Mittel, bei parallel geschickt eingepflichteter deutschfeindlicher Propaganda, in den Massen einen grenzenlosen Hass Deutschland gegenüber wachzurufen. Besonders stark äussert sich der Druck in der Ablieferung von Kühen und Milch, da heutzutage die Milch zu den wichtigsten Ernährungselementen des Landvolkes gehört und die Kühe ausserdem für die Bearbeitung der Garten- und Hofparzellen von ausschlaggebender Bedeutung sind, da sie als Zugkraft Verwendung finden. Diese harten Abgaben treffen gerade jene Bauern, die antikommunistisch fühlen und früher von den Bolschewisten zahlreiche Verfolgungen haben erdulden müssen. Die zu "unseren Leuten" Angehörigen werden aber nach Möglichkeit übergangen. Es ist auch schon vorgekommen, dass die eingesammelte Milch wegen Geschirrmangel ausgeschüttet werden musste. Dies alles erzeugt unter den Bewohnern eine Stimmung wie es der Bolschewismus braucht.

Zu anderen Provokationen greifen die bolschewistischen Agenten anlässlich der Feldarbeiten. In einigen Fällen lassen sie, durch darwischengeschobene Dritte, die Vorstellung verbreiten, dass es mit der Ernte keine Eile habe bzw. die Deutschen so wie so alles wegnehmen würden, oder dass die Deutschen im Rückzuge seien und man die Ernte aufhalten müsse. Gleichzeitig aber melden dieselben, in der Ortsverwaltung tätigen Agenten der deutschen Obrigkeit, dass die Bevölkerung sich faul anstelle und nicht richtig arbeiten wolle, eine gute Prügel also am Platze wäre. Wenn nun der deutsche Amtsvertreter, was oft vorkommt, dem Vorschlag guthelst und eine solche anordnet, erinnert der Stock die Bevölkerung daran, dass der Bauer es unter dem Bolschewismus besser hatte als unter deutscher Herrschaft, da er damals durch Schläge zur Arbeit nicht gezwungen wurde.

In einigen Fällen wird das Gerücht ausgestreut, dass die Deutschen die gesamte Ernte zu beschlagnahmen beabsichtigen und daher ein jeder so viel verbergen soll wie er nur kann... Zugleich erfolgt eine entsprechende Meldung an die zuständige deutsche Behörde, die dann zu Repressalien schreitet. Somit haben die Provokationen ihren Zweck erfüllt. In vielen Ortschaften, wo die Bewohner nach dem deutschen Ein-

mensch mit Begeisterung an die Arbeit gingen und tausende von Morgen, in Ermangelung eines Pfluges, mit der Schaufel bearbeiteten, hat sich nun wieder die "sowjetmässige" Einstellung zur schaffenden Tätigkeit eingebürgert. Man arbeitet lediglich um Strafen oder sonstige Ungleichheiten zu vermeiden.

Ein enthusiastisches Verhältnis zur Arbeit macht sich nur dort bemerkbar, wo der individuelle Bodenbesitz wieder eingeführt ist. Übrigens wehren sich die bolschewistischen Agenten gegen eine Parzellierung und Verteilung des Landes an einzelne oder Gruppen mit allen ihnen zur Verfügung stehenden Kräften, ob durch Argumente oder anderswie.

In den Handhabungsmethoden der bolschewistischen Agentur gehört auch die Verzichtung der ukrainischen Texte jener Aufrufe und Bekanntmachungen der deutschen Behörden, die zweisprachig - also in deutscher und ukrainischer Sprache - veröffentlicht werden. Die Agenten setzen bloss den deutschen Text, der den Ukrainern unverständlich ist, in Umlauf. Sie verzichten ebenfalls die vom Ost-Ministerium gedruckte Propaganda-Literatur.

Es darf mit Nachdruck behauptet werden, dass mindestens in der Hälfte aller unter deutscher Zivilverwaltung stehender ukrainischer Rayons, ein Einfluss der bolschewistischen Agentur sich durch das Medium der Kommunisten und Aktivisten, als bestehende Ortsgewalt, bemerkbar macht. In solchen Bezirken sind diejenigen, die gegen den Bolschewismus kämpften, die Familienglieder der von der GPU Erschossenen oder Verbannten, ständigen Verfolgungen und Schikannen seitens der örtlichen Verwaltungsleiter ausgesetzt und müssen sich Bezeichnungen wie etwa "Banditen" und dergl. mehr gefallen lassen. Dabei wird der Bevölkerung ständig eingetrichtert, dass es auf Befehl der deutschen Obrigkeit geschieht. Eine solche Sachlage lässt unter den Landbewohnern den Verdacht aufkommen, dass Kommunisten auch in die deutsche Regierung eingedrungen sind und offen gegen Hitler bzw. seine Anordnungen auftreten.

In einer Anzahl Rayons liegt die ausübende Gewalt auch bei anständigen und loyalen Menschen. Aber es gibt kaum einen einzigen, in dem die bolschewistische Agentur nicht irgendwie tätig wäre und versuchen würde, gerade die loyalen und ihrer Pflichterfüllung ergebenen Elemente auf jede Weise zu schädigen.

Es ist bemerkenswert, dass die in der ukrainischen Geschichte bekannte Zentrale, die als Ausgangspunkt grosser Volksbewegungen diente, - der Cholodnojarakij Wald - von der bolschewistischen Leitung mit "eigenen" Vertrauensleuten besetzt wurde. Die Forstverwaltung bestand aus Kommunisten und Aktivisten. Als Buchhalter fungierte der bolschewistische Ideologe Saitchanko. In den unliegendsten Dörfern und Ortschaften waren zu Vorsitzenden der "Genossenschaftswirtschaften" Aktivisten berufen, denen gegebenenfalls die Lebensmittelversorgung der illegalen bolschewistischen Organisation oblag. Direktor der Maschinen- und Traktoren Sammelstelle war der bereits erwähnte, sehr erfahrene bolschewistische Agent - Kajuk.

Im Orte Melniksch, davon über tausend Menschen im Kampf gegen den Bolschewismus umgekommen sind - durch Hinrichtung oder Verbannung - führte im genossenschaftlichen Wirtschaftskomitee ein alter bolschewistischer Agent, namens D e r k a t s c h , den Vorsitz, bereits nach erfolgter deutscher Okkupation setzte dieser den Kampf gegen die deutschen Soldaten fort. Derkatsch terrorisierte die Familien der Opfer ihrer antikommunistischen Geminnung und verhöhnte diejenigen Ukrainer, welche deutsche Heeresabteilungen, nach altem ukrainischen Brauch, mit Brot und Salz empfangen. Er verweigerte ihnen die vorgeschriebenen Lebensmittelrationen mit dem Hinweis: "Ihr habt die Deutschen willkommen geheissen, mögen die Deutschen Euch nun Brot geben!". Gleichzeitig unterstützte Derkatsch die Kommunisten auf alle mögliche Art und Weise und hielt Beziehungen zu vier Bolschewisten aufrecht, die zu Partisanenunternehmungen gehörten, indem er auch ihre Familien versorgte. Wegen Getreidediebstahls ist er auf die Anklage der örtlichen Bauern hin zweimal nacheinander der Leitung der Genossenschaftswirtschaft entzogen worden, doch beide Male auf Befürwortung von in der Rayon-Bodenverwaltung massgebenden bolschewistischen Agenten wieder eingesetzt. Als der gesetzliche Wahltag die Bauern versammelte, erschien der schon bekannte Kajuk mit dem Bezirksagronom Gospodnik und erklärte, sie beide wären Vertreter des deutschen Militärkommandos; dabei drohten sie den Bauern, im Falle einer Nichtwiederwahl von Derkatsch, mit schweren, ihnen deutscherseits auferlegenden Strafen. Die anwesenden Bauern fügten sich der vermeinten Gewalt und gaben ihre Stimmen Derkatsch.

Die Selbstsicherheit und die Gewissheit hinsichtlich ihrer gefestigten Stellung geht bei den bolschewistischen Agenten so weit, dass z.B.

Kajuk bei seiner Verhaftung den Chef der deutschen Gendarmerie und den Vertreter des SD nicht gestattet, in seiner Wohnung eine Durchsuchung vorzunehmen und zu diesem Zweck eine besondere Genehmigung des ihm grenzenlos vertrauten Kreislandwirtes verlangte.

Wie schwer sich der Kampf mit der bolschewistischen Agentur an Ort und Stelle gestaltet, zeigt folgende Begebenheit: in der Kleinstadt Tscherkassy war die ukrainische Rayon-Polizei in die Macht bolschewistischer Agenten geraten, die angeblich in deutschen Aufträge verschiedene Untaten, wie etwa gesetzwidrige Verhaftungen, Überfälle auf deutschfreundliche Elemente, Bereubungen und sogar Morde an Bolschewistengegenern verübten. Alle seitens der Bevölkerung den deutschen Behörden vorgetragenen Klagen blieben erfolglos, bis endlich der Bruder eines der Opfer, nach seiner Rückkehr aus der Verbannung und im Kenntnis dessen, dass der Leiter besagter Rayon-Polizei samt seinen Gehilfen früher in bolschewistischen Diensten gestanden hatte, sich nach dem Generalkommissariat in Kiew begab und dort, unter Beistand des SD, die Unschädlichmachung der polizeilich getarnten Bande durchsetzte.

Alle oben beschriebenen Vorfälle beziehen sich auf kleinere Orte und Städte, doch dehnt sich laut zahlreichen Anzeichen die Tätigkeit der bolschewistischen Gruppen auch auf Grosstädte aus.

Was nun die illegale Arbeit der ukrainischen Nationalisten anbetrifft, so besteht kein Zweifel, dass die bolschewistische Agentur auch diese zu ihren Zwecken ausnützt.

Zuvor muss festgestellt werden, dass die ukrainischen Nationalisten tatsächlich eine gegen Deutschland gerichtete Geheimtätigkeit ausüben. Wenn letztere in entlegenen Gegenden und an der Landesperipherie sich nicht bemerkbar macht, so steht damit in grösseren Zentralen, z. B. in Kiew, anders.

Während des Polenkrieges und zu Beginn der Feindseligkeiten mit den Bolschewisten waren beide galizisch-ukrainische nationalistischen Gruppen (die von Melnik und diejenige von Bandera) Deutschland aufs beste zugetan. Später, in ihren demagogischen Hasstgelüsten getäuscht, wandten sich beide von Deutschland ab und beharrten in Opposition. Diejenigen Nationalisten, denen es gelungen war in der Ukraine Fuss zu fassen, liessen von der Propaganda dort unverständlicher Theorien

des galizischen Nationalismus sowie eines naiven ukrainischen Imperialismus ab und begannen ihre weitere Politik auf der Unzufriedenheit verschiedener Kreise der ukrainischen Bevölkerung mit den deutschen national-politischen und wirtschaftlichen Massnahmen aufzubauen. Die nunmehr von den galizischen Nationalisten proklamierte Losung eines Zweifrontenkampfes - gegen den Bolschewismus und gegen Deutschland - fand unter dem dieser Einstellung huldigenden Teil der Landesbewohner, besonders aber bei der jüngeren Generation, erheblichen Anklang. Die Unterdrückung dieser Bewegung durch lediglich administrative Repressalien würde nur die Zahl der "Martyrer für die Idee" vergrössern und zur Vertiefung dess, erst neuerdings aufgetretenen, Hasses gewisser Volksteile Deutschland gegenüber beitragen.

In diesem Knotenpunkt - die Ausnutzung der Unzufriedenheit der Bevölkerung mit der deutschen Verwaltungspolitik in der Ukraine - treffen sich der illegale ukrainische Nationalismus mit dem gleichfalls illegalen Bolschewismus. Daraus ergibt sich folgende Sachlage:

a) Die bolschewistische Agentur in der Ukraine verfügt über/sahlreiche geheime, ausgezeichnet geschulte Stammkader. Sämtliche aktive Einheiten haben ihre "Positionen" bereits bezogen, von den Dörfern angefangen und bis in die Höhen des deutscherseits aufgestellten Verwaltungsapparats hinauf. Sie besitzen eine "ideologische Basis" in noch nicht endgültig verschlagenen bolschewistischen Staat, dessen Beauftragte die deutschfeindliche Tätigkeit leiten.

b) Die galizische Organisation des illegalen ukrainischen Nationalismus besitzt in der Ukraine nur geringe Kräfte, deren politische Vorbereitung aus dem Polenkampf hervorgeht. Die Erfahrung der Betreffenden reicht für ein Ringen gegen den Bolschewismus und die Deutschen bei weitem nicht aus, irgendwelche äussere Stützpunkte haben sie nicht. Die londoner Propaganda bezüglich einer "Befreiung der Ukraine" erregte bei ihnen, in Anbetracht Englands Bindungen zu Polen, keinen grossen Beifall. Aus diesen Umständen musste die bolschewistische Agentur entsprechenden Nutzen ziehen, wie sie ja auch im Kampf gegen Deutschland dem Nationalismus anderer Völker - der Tschechen, Polen, Serben u.s.w. - als Trumpf ausspielt. Doch im Hinblick auf die Feindschaft der ukrainischen Nationalisten zum Bolschewismus, hatte hier die Arbeit auf besonders feine Art zu erfolgen; das geschah auch, indem die Bolschewisten ihre Vertrauensleute unter der Etikette "örtlicher ukraini-

scher Nationalisten" in die bestehenden respektiven Organisationen einführten.

Die von der bolschewistischen Agentur bei ihrer Zusammenarbeit mit den ukrainischen Nationalisten verfolgten Ziele dürften die nachstehenden sein:

- 1) das Erteilen an die ukrainische Nationalisten von den moskauer Bolschewismus erwünschten Richtlinien;
- 2) die Ausnutzung der nationalistischen Kräfte zum Kampf gegen Deutschland und seine Front im Hinterlande;
- 3) die Besitzergreifung der Ausgangspositionen des illegalen ukrainischen Nationalismus, zwecks seiner späteren Vernichtung.

Das Einschmuggeln von den Bolschewisten ihrer Agenten in die Organisation der galizischen ukrainischen Nationalisten (OUN) ist nicht neu. Schon zur Zeit des Kampfes mit Polen hat das Sowjet-Innenkommissariat diese Methode befolgt. Davon nur einige Beispiele: von einem bolschewistischen Agenten namens Waljuch, der unter der Maske eines ukrainischen Nationalisten aus der Sowjet-Ukraine in die Reihen der OUN gelangen konnte, wurde der Leiter der galizischen Nationalisten Oberst Konowalew ermordet; der bolschewistische Vertrauensmann Poluwedko war lange Zeit inmitten der OUN im Auslande tätig. Plötzlich galt er als verschwunden. Zu Kriegsanfang, beim Rückzug des Sowjet-Heeres aus Galizien, wurde der wieder auf der Bildfläche erschienene Poluwedko dort belassen, wobei er erneut der OUN, die nunmehr im Kontakt mit der deutschen Wehrmacht arbeitete, beitrug. Erst später in Charkow hat Poluwedko, nach Bekanntwerden seiner Rolle, das Schicksal erlitten.

Die angeführten Beispiele zeigen, wie leicht es den "Fachleuten" des bolschewistischen Geheimdienstes gefallen ist, die ukrainischen Nationalisten in dem ihnen erwünschten Sinne auszunutzen unter gleichzeitigen provokatorisch ausgefochtenem Kampf gegen die Nationalisten selbst.

In illegalen nationalistischen Blättchen "Für eine selbständige Ukraine" steht im Artikel "Worauf das bolschewistische Moskau rechnet" zu lesen, dass die bolschewistische Agentur in der Ukraine den Wunsch hegt,

"vorzeitige Gewaltauftritte und Aufstände, zwecks Schwächung Deutschlands und der deutschen Front, hervorzurufen, andererseits aber auch wüsste, dass die Deutschen, solange sie noch stark sind, die ukrainischen Nationalisten eigenhändig vernichten und die ukrainische Nation bluten lassen..." Aus dem Gesamthalt des Blattes ist zu ersehen, dass seine Herausgeber auf einen Aufstand gegen Deutschland hoffen, doch nicht eher als es geschwächt wird und eine Besatzungsgefahr der Ukraine durch das bolschewistische Moskau nicht mehr besteht; augenblicklich wären deutschfeindliche Volksbewegungen noch verfrüht. In derselben Zeitung befindet sich jedoch unter "Chronik" eine Notiz, betitelt: "Man schreibt uns aus Poltawa". Diese Überschrift allein deutet in ihrem typischen Wortlaut auf eine getarnte bolschewistische Angelegenheit hin. Inhaltlich stellt besagte Notiz einen Aufruf an die Bauern dar, alles Getreide für sich selbst beiseiteschaffen und nicht den Deutschen zu gewähren, da letztere in der Ukraine ein zweites Jahr wie 1933 - d.h. eine Hungerkatastrophe - bewirken wollen. Hier hat man es mit einer unmittelbaren bolschewistischen Provokation, wie sie in der Ukraine gang und gäbe sind, zu tun.

Offensichtlich beteiligte sich an der redaktionellen Arbeit in diesem Falle irgendein "örtlicher Nationalist", der den Weisungen der bolschewistischen Agentur gehorchte.

Die Ausmerzung der ukrainischen Nationalisten bietet der Sowjet-Organisation keinerlei Schwierigkeiten und wird nach der einfachsten Methode durchgeführt: im Auftrage ihrer Leitung dringen die bolschewistischen Agenten in den Nachrichtenapparat des SD ein. Dies ist für sie mit vielfachen Vorteilen verbunden: einerseits gibt es ihnen alle mögliche Deckung bei ihrer illegalen propagandistischen und organisatorischen Arbeit, da sie eine jegliche ihrer Äußerungen und Handlungen mit den dienstlichen Erfordernissen des SD rechtfertigen können. Andererseits veranlassen sie nach Belieben und mit deutscher Hilfe die Beseitigung der dem Bolschewismus gefährlich gewordenen ukrainischen Nationalisten. Als Drittes kommt hinzu, dass die Betroffenen im Ansehen der deutschen Behörden steigen und immer mehr deren Vertrauen gewinnen, was für eine weitere illegale Tätigkeit sehr notwendig ist. So darf in Kiew ein solcher, zweifellos bolschewistischer Agent obiges nationalistisches antideutsches Blättchen offen verbreiten und namens der "Bandera-Gruppe" ungehindert Propaganda treiben bzw. aufreizende Reden halten. Die Annahme liegt nahe, dass auch ihm die Verbindungen zum SD in irgendeiner Form nicht fehlen.

BA R 6/70

№ 47

Український рух опору. Загальна ситуація в Райхскомісаріаті України

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 23 жовтня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 26

(...)

Український рух опору

В останній час рух Бандери все більше й більше переходить до активного ведення боротьби. Вже в травні вдалося встановити, що бандитський рух серйозно займається організацією бандерівських груп у західній частині України. У липні 1942 року в районі Кам'янця-Подільського був виявлений бандерівський рух, в якому були представлені прихильники групи Бандери і більшовицькі елементи. Нещодавно в районі Сарн була також виявлена значна банда, яка знаходиться під керівництвом бандерівського функціонера Боровця*. Далі констатується, що рух Бандери переходить до того, щоб здійснювати військовий вишкіл своїх членів і збирати їх час від часу на польові навчання, які проводяться в рамках національних банд. Стосовно більшовицьких банд проявляється прихильний нейтралітет**. У пропаганді зникає гасло до боротьби з більшовизмом, яка майже повністю скеровується проти німецьких установ або німецьких окупантів. Ця орієнтація бандерівського руху збігається по суті

* Тарас Бульба-Боровець був у цей час прихильно настроєний до руху Бандери, але бандерівським функціонером не був. Він створив власний партизанський загін (див. Повідомлення з окупованих територій Сходу № 4, с.195).

** На нейтралітет погодився Т.Бульба-Боровець у вересні 1942 р. Цей нейтралітет тривав шість місяців.

з поглядом провідних бандерівських функціонерів, які після зближення Америки і Англії з Радянським Союзом вважали за необхідне зближення з більшовиками націоналістичного українського руху. Цей поворот демонструє, що бандерівський рух зайняв чітку фронтальну позицію проти Німеччини і прагне усіма засобами, навіть озброєною боротьбою, вибороти самостійність України. Крім того, група Бандери і надалі продовжує активну вербувальну діяльність серед місцевого населення і намагається здійснити розбудову організації на більш широкій основі. Вишкіл жінок і молоді, проникнення в економіку просуваються завдяки утворенню особливих відділень в окремих опорних пунктах бандерівського руху. Поряд з цим робиться спроба просочити культурні, наукові та інші неполітичні організації прихильниками Бандери і спрямовувати їх у націоналістичному сенсі. При цьому рух Бандери приділяє особливу увагу Українському культурному об'єднанню "Просвіта".

Рух Мельника в останній час також став більш активним. Його друкована пропаганда є надзвичайно жвавою і частково перевершує пропаганду бандерівського руху.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

Die Bandera-Bewegung ist in letzter Zeit mehr und mehr zu einer aktiven Kampfführung übergegangen. Bereits im Mai konnte festgestellt werden, daß sich die Bandera-Bewegung ernsthaft mit der Organisation von Banden-Gruppen, namentlich im westlichen Teil der Ukraine, befaßt. Im Juli 1942 wurde im Gebiet Kamenez-Podolsk eine Bandenbewegung festgestellt, in der Anhänger der Bandera-Gruppe und bolschewistische Elemente vertreten waren. Feuerdings wurde im Gebiet Larny abermals eine größere Bande festgestellt, die unter der Führung des Bandera-Funktionärs B o r o w e z steht. Festgestellt wurde weiter, daß die Bandera-Bewegung dazu übergeht, ihre Mitglieder militärisch zu schulen und sie von Zeit zu Zeit zu Felddienstübungen zusammenzieht, die im Rahmen nationaler Banden abgeleitet werden. Gegenüber den bolschewistischen Banden wird wohlwollende Neutralität geübt. In der Propaganda verschwindet die Kampfansage gegen den Bolschewismus immer mehr, sie ist fast ausschließlich gegen die Deutschen Behörden bzw. deutschen Okkupanten gerichtet. Diese Einstellung der Bandera-Bewegung deckt sich im wesentlichen mit der Ansicht führender Bandera-Funktionäre, die nach der Annäherung Englands und Amerikas an die Sowjetunion auch eine Annäherung der nationalistischen ukrainischen Bewegung an die Bolschewisten für notwendig erachten. Diese Meinung zeigt, daß die Bandera-Bewegung eine klare Frontstellung gegen Deutschland eingenommen hat und gewillt ist, mit allen Mitteln, sogar durch bewaffneten Kampf die Selbständigkeit der Ukraine zu erzwingen. Ausserdem betreibt die Bandera-Gruppe nach wie vor eine rege Werbung unter der ukrainischen Bevölkerung und bemüht sich auch um den Ausbau der Organisation auf breiterer Basis. Die Schulung der Frauen und Jugendlichen, die Durchdringung der Wirtschaft wird durch Bildung besonderer Referate bei den einzelnen Stützpunkten der Bandera-Bewegung gefördert. Ebenso wird versucht, kulturelle, wissenschaftliche und andere unpolitische Organisationen mit Bandera-Anhängern zu durchsetzen und in nationalistischem Sinne auszurichten. Besonders Augenmerk wird hierbei von der Bandera-Bewegung dem Ukrainischen Kulturverein "Troschitsa" geschenkt.

Auch die Melnik-Gruppe ist in letzter Zeit aktiver geworden. Ihre Schriftpropaganda ist ausserst rege und übertrifft teilweise die der Bandera-Bewegung.

№ 48

Як німці “мобілізували” робітників до Райху

Група VIII 30 жовтня 1942 р.
Відділ контролю листів з-за кордону. Берлін
(...)

Відправник: Антоніна Сідельник
Білозірка, Ланівці, Дубно / Україна
Одержувач: Раїса Сідельник, жіночий трудовий табір
Абеліцмор (Німеччина)

Дата: 13.10.42

(...)

Лист зареєстрований: Вишневичі 363

Оригінальний лист: безкоштовний, цензурований

Результати контролю:

Повідомлення про німецькі заходи в ході набору робітників в Україні.

Відправник пише (переклад з української):

1.10 відбувся новий набір робочої сили, але цей не можна порівняти з минулим. З того, що сталося, я опишу Тобі найголовніше. Ти не можеш навіть уявити собі це звірство. Треба було його бачити, щоб допустити його можливість. Ти, напевно, згадуєш про те, що нам розповідали про совети [радянську владу] під час польського панування, таким же неймовірним є це і тепер, а ми тоді не вірили.

Прийшов наказ поставити 25 робітників, з Кременця прибули люди з біржі праці і визначили відповідних людей, їм доставили картки вербування, але жодний з них не зголосився, всі втекли. Тоді прибула німецька жандармерія і почала підпалювати будинки втікачів. Хата Свидрова була підпалена першою і зразу після цього хата Валоуша. Вогонь став дуже сильним, бо вже два місяці не було дощу, а, крім того, на дворах стояли скирти хліба. Ти можеш собі уявити, що відбувалося там. Люди

прибігли, щоб загасити, але їм забороняли це, їх били і заарештовували, так що 6 господарств згоріли. Тут скаженіє вогонь, а жандарми тим часом підпалюють інші будинки. Люди падають на коліна і цілують їм руки, але жандарми б'ють їх гумовими палицями і грозяться, що спалять все село. Я не знаю, чим би це закінчилося, якби Іван Запурканий не став посередником. Він обіцяв, що до ранку робітники будуть тут.

Під час пожежі міліція пройшла через сусідні села, заарештувала робітників і посадила під арешт. Там, де не знайшли робітників, вони тримали замкненими батьків до того часу, поки не з'явилися діти. Так вони шаліли цілу ніч у Білозірці.

В інших селах відбувалося те саме, як, наприклад, у Шушківцях, Молотькові, Осниках, Москалівці, так що пожежі тривали день і ніч. Ті робітники, які до того часу все ще не з'явилися, мали бути розстріляні. Закрили всі наші школи, сімейних вчителів відправляють тут на роботу, а нежонатих забирають на роботу в Німеччину. Зараз ловлять людей, як колись гицлі ловили собак. Вже цілий тиждень полюють на них і все одно не половили ще достатньої кількості. Зловлені робітники замкнуті у школі, їм не дозволяють навіть вийти на двір, щоб справити свою потребу, і вони змушені робити це, як свині, у тому ж приміщенні.

З сіл прибули на паломництво до монастиря Почаєва багато людей одного дня. Всі вони були схоплені, посаджені під замок, і їх відправляють на роботи. Серед них є паралітики, сліпі, старі люди, говорять лише добре-добре і відводять їх геть. Боже мій, що з того буде, не можна навіть ходити з одного села до іншого.

Я пишу Тобі все це, але не переконана, що воно дійде до твоїх рук. Ти боїшся писати, як вам живеться. Інші пишуть, і листи доходять. Ти мусиш написати мені правду, де і що ти робиш та за яку собачу їжу. Ти пишеш, що віриш панові Мюллеру, який говорив на зібранні, що робітників беруть на 5 місяців. Тепер я бачу, що їм не можна вірити, вони обманюють так само, як совети, і, можливо, ще гірше. Додому повертаються лише ті, які є недалеко, які втекли. Твій батько поїхав з Ланівців додому і взяв 3 робітників підвезти шмат дороги, які йому розповіли, що виключається, щоб робітників відпустили на батьківщину. Але на тих, хто повертається, страшно глядіти, майже всі є хворими.

За згідність
(підпис нечіткий)

Gruppe VIII
der
A. B. P. Berlin

Kenn-Nr.: Datum: 28.10.42
Betr. Wehrmacht Politik - Wirtschaft

An Z.A.B.P. Berlin

5

außerdem an B M Ost
OEW Adal.I (D), z.H. Oberst v. Kenschitzki o.V.i.A.

Absender: Antonina Sidielnik
Bilosirka, Lanowtze, Dabno / Ukraine

Empfänger: Raissa ex Sidielnik, Frauen Arbeitslager
Abelitzmoor

Vdatum: 13.10.42 Anlagen:
Einschreiben Wischnowitz 363

Auswertungsergebnis: Originalbrief, postfrei, zensiert
Mitteilungen über deutsche Massnahmen in Verfolg der Arbeiteraus-
hebungen in der Ukraine.

Abs. schreibt (Übers. aus dem Ukrainischen):

"Am 1.10. fand eine neue Aushebung von Arbeitskräften statt, aber diese lässt sich mit der damaligen nicht vergleichen. Von dem, was geschehen ist, werde ich Dir das Wichtigste beschreiben. Du kannst Dir diese Beftialität garnicht vorstellen. Man muss sie gesehen haben, um sie für möglich zu halten. Du erinnerst Dich wohl daran, was man uns während der Polenherrschaft über die Sowjets erzählt hat, so unglaub-lich ist es jetzt auch, und wir glaubten es damals nicht.

Es kam der Befehl, 25 Arbeiter zu stellen, aus Kremenetz kamen Leute vom Arbeitsamt und bestimmten die betreffenden Leute, ihnen wurden Werbungskarten zugestellt, aber keiner hat sich gemeldet, alle waren entflohen. Dann kam die deutsche Gendarmerie und fing an, die Häuser der Entflohenen anzukünden. Svidrows Haus wurde zuerst angezündet und gleich darauf das Haus Malouschas. Das Feuer wurde sehr heftig, da es seit 2 Monaten nicht geregnet hatte, dazu standen die Getreidescheiber auf den Höfen. Du kannst Dir vorstellen, was da vor sich ging. Die Leute eilten herbei, um zu löschen, man verbot es ihnen, sie wurden geschlagen und verhaftet, sodass 6 Wirtschaften niederbrannten. Hier wütet der Brand, und die Gendarmen zünden unterdessen andere Häuser an. Die Leute fallen auf die Knie und küssen ihnen die Hände, die Gendarmen aber schlagen mit Gummiknüppeln auf sie los und drohen, dass sie das ganze Dorf niederbrennen werden. Ich weiss nicht, womit das geendet hätte, wenn Iwan Sapurkany sich nicht ins Mittel gelegt hätte. Er versprach, dass bis zum Morgen Arbeiter da sein würden.

Während des Brandes ging die Miliz durch die anliegenden Dörfer, nahm die Arbeiter fest und brachte sie in Gewahrsam. Wo sie keine Arbeiter fanden, sperrten sie die Eltern so lange ein, bis die Kinder erschienen. So wüteten sie die ganze Nacht in Bilosirka.

Auch in anderen Dörfern spielte sich dasselbe ab, wie z.B. in Schuschkivzi, Molotjiv, Osnyby, Moskaliwka, sodass die Brände Tag und Nacht andauerten. Diejenigen Arbeiter, die bis dahin noch nicht erschienen waren, sollten erschossen werden. Man hat alle unsere Schulen geschlossen, und die verheirateten Lehrer werden hier zur Arbeit

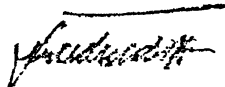
./ wenden

geschickt. Während die unverheirateten zur Arbeit in Deutschland eingezogen werden. Man fängt jetzt Menschen, wie die Schinder früher Hunde gefangen haben. Man ist schon eine ganz Woche auf der Jagd nach ihnen und noch immer hat man nicht genügend gefangen. Die gefangenen Arbeiter sind in der Schale eingesperrt, sie dürfen nicht einmal hinaus, um ihre Bedürfnisse zu befriedigen, sondern müssen es wie Schweine in demselben Raum erledigen.

Aus den Dörfern wallfahrten viele Leute an einem bestimmten Tag zum Kloster Potschaew. Sie wurden alle festgenommen, eingesperrt, und man wird sie zur Arbeit schicken. Unter ihnen gibt es Lahme, Blinde und Greise, man sagt bloss gut, gut und führt sie weg. Mein Gott, was wird daraus werden, man kann nicht von einem Dorf ins andere gehen!

Ich schreibe Dir das alles, bin aber nicht überzeugt, dass es in Deine Hände kommt. Du fürchtest Dich zu schreiben, wie es bei Euch steht. Andere schreiben, und die Briefe kommen an. Du schreibst mir die Wahrheit schreiben, wo und was Du arbeitest und für was für einen Hundestrasse. Du schreibst, dass Du Herrn Müller glaubst, der auf der Versammlung sagte, man nehme die Arbeiter auf 5 Monate. Jetzt sehe ich, dass man ihnen nichts glauben kann, die Lügen ebenso wie die Sowjets und vielleicht noch schlimmer. Nach Hause kommen nur diejenigen, die in der Nähe sind, die weggelaufen sind. Dein Vater fuhr von Labinzi nach Hause und nahm 3 Arbeiter ein Stück Weges mit, die ihm erzählten, es sei ausgeschlossen, dass die Arbeiter in die Heimat entlassen würden. Aber diejenigen, die zurückkommen, die seien schrecklich anzusehen, fast alle sind krank. 9/11

i.v.

BA R 6/79

№ 49

**Пожвавлення діяльності ОУН-Бандери.
Листівки ОУН-Мельника**

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 13 листопада 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 29

(...)

Група Бандери

У районах Сарни і Костопіль поширювалась листівка під заголовком “Партизани”. Вона своїм змістом була спрямована проти німецького і радянського імперіалізму.

Було встановлено, що політичне виховання молоді ОУН знаходиться в руках українських об'єднань “Буйтур”, “Юнацтво” і “Просвіта”. Українська молодь, юнаки і дівчата, проходять спортивний вишкіл на регулярних вечірніх зібраннях і орієнтуються на політичну лінію групи Бандери. Після короткого випробного строку молодь приводиться до присяги на вірність десяти заповідям ОУН. Щоб надати організації назовні легальний характер, зібрання визначаються як спортивні заняття і завжди розпочинаються із спортивного тренування. Надалі можна було спостерігати, що в поєднанні зі спортивним тренуванням проводяться військові вправи, для яких служать військові навчальні статuti “Внутрішня служба”, “Польова служба”, “Стрілецький статут”. Після випробного строку місцеві молодіжні команди приєднуються до крайового об'єднання ОУН. В усіх українських спілках молоді як найвища політична мета пропагується думка про самостійну українську державу.

У зв'язку з виявленням підпільної комуністичної групи у Харкові було встановлено, що ця група спробувала залучити для своїх цілей національно свідомих українців. При цьому зверталися до національного почуття українців. Як зв'язковий бандерівської групи з комуністичною був встановлений якийсь

Роман Прозінський. Він прибув з німецькими військовими зі Львова до Харкова, і в даний час місце його перебування не відоме. У його квартирі відбувалися наради бандерівців. Бандерівці з цієї групи діють за системою п'ятірок і мають начебто наміри проводити акти саботажу і терору. У ході розслідування проти цієї групи вдалося виявити в Харкові в ніч на 17.10.42 р. підпільну друкарню бандерівської групи. При цьому виникла активна перестрілка. Вона закінчилася арештом 11 бандерівських агентів. У друкарні були конфісковані численні пропагандистські матеріали і 14 ящиків з матрицями.

У Білій Церкві під Києвом були заарештовані 4 особи, серед яких один вчитель, за діяльність у групі Бандери. У Луцьку був застрілений один бандерівець при спробі втечі.

У Херсоні був заарештований один бандерівець за підозрою у викраденні під час злону 6 000 райсмарок.

У Миколаєві знову був захоплений пропагандистський матеріал групи Бандери.

У Києві був заарештований українець Іван Шпак, який мав при собі паспорт на прізвище Запорожець. З 1936 року Шпак є членом ОУН, він прибув зі Львова до Києва за завданням провідного бандерівського функціонера Легенди. Крім того, був заарештований Дмитро Марко, який мав паспорт на прізвище Кравченко.

Група Мельника

Серед друкованих матеріалів, виявлених у прибічника Мельника Кузьмика, знаходилась також листівка "Одна частина - два методи". Листівка привертає увагу тим, що закінчується так: "Ми ненавидимо більшовицьке ярмо до смерті, але так само смертельно ненавидимо всяке інше ярмо. Паном на українській землі може бути лише українець".

У Кузьмика був знайдений лист керівника пропаганди Костянтина Горського, який містить ґрунтовні вказівки для ведення пропаганди.

Національна українська партія

У Попельні під Житомиром були заарештовані 15 осіб, серед них священник, при спробі заснування національної української партії.

Meldungen... Nr. 29
13. 11. 42 164/720

Die lettische Schutzmannschaft war angewiesen, eine Probe des Wassers zur Untersuchung nach Riga zu schicken. Dieser Aufforderung war die Schutzmannschaft nicht nachgekommen, sondern hatte das Wasser aus dem Brunnen ausschöpfen lassen. Es wird vermutet, dass Darmkatarrhbezillen in den Brunnen geworfen wurden. Grund zu dieser Vermutung gab die Auffindung von 16 Ampullen gleichen Inhalts im Kreise Marienburg.

Von Feindflugzeugen wurden im Bezirk Orel Tauben abgelassen, an denen kleine Sprengladungen befestigt waren, die beim Niedergehen der Tauben explodieren sollten. In einem Falle wurde eine solche Explosion beobachtet, als eine Taube auf freiem Felde niederging. Zwei andere Tauben mit unversehrter Sprengladung konnten eingefangen und der zuständigen Wehrmachtsdienststelle übergeben werden.

Die Meldungen über das Auffinden von frei fliegenden Sabotageballons mit Brandbomben, Kanistern mit Brandplättchen und leicht entzündbaren Flüssigkeiten, z.T. englischer Herkunft, waren im Bereich des Befehlshabers der Sicherheitspolizei und des SD Ukraine wieder zahlreicher.

An den Türen der Wohnungen von Personen, die bei deutschen Dienststellen in Kiew beschäftigt sind, wurden in letzter Zeit Zettel angeheftet, auf denen sie mit Ermordung bedroht werden, wenn sie nicht umgehend die Arbeit niederlegen.

Bandera-Gruppe.

In den Gebieten Sarny und Kostopol wurde ein Flugblatt, betitelt "Partisanen" verbreitet. Das Flugblatt wendet sich inhaltlich gegen den deutschen und sowjetischen Imperialismus.

164/721

Es ist festgestellt worden, dass die politische Jugenderziehung der OUN in den Händen der ukrainischen Vereinigungen "Bojtur", "Junactwo" und "Proswita" liegt. Die ukrainische Jugend, Jungen und Mädchen werden bei regelmässigen abendlichen Zusammenkünften sportlich geschult und auf die politische Linie der Bandera-Gruppe ausgerichtet. Die Jugendlichen werden nach einer kurzen Bewährungsfrist auf die 10 Gebote der OUN vereidigt. Um den Organisationen nach aussen einen legalen Charakter zu geben, werden die Zusammenkünfte als sportliche Übungsstunden gekennzeichnet und auch stets mit einem sportlichen Training eingeleitet. Weiter konnte beobachtet werden, dass in Verbindung mit dem sportlichen Training militärische Übungen durchgeführt werden, für die die militärischen Ausbildungsvorschriften der OUN "Der innere Dienst", "Der Felddienst" und "Das Schützenstatut" dienen. Nach einer Bewährungsfrist werden die örtlichen Jugendmannschaften dem Landesverband der OUN angeschlossen. In allen ukrainischen Jugendverbänden wird der Gedanke des selbständigen ukrainischen Staates als oberstes politisches Ziel propagiert.

Im Zusammenhang mit der Aufrollung einer illegalen kommunistischen Gruppe in Charkow wurde festgestellt, dass diese Gruppe auch versucht hatte, nationale Ukraine für ihre Zwecke einzuspannen. Hierbei wandte man sich an das Nationalgefühl der Ukrainer. Als Verbindungsmann der Bandere-Gruppe zu der kommunistischen Gruppe konnte ein Roman P r o z i n s k i j festgestellt werden. Dieser kam mit deutschen Truppen aus Lemberg nach Charkow und ist zzt. unbekanntes Aufenthalts. In seiner Wohnung fanden Besprechungen von Bandera-Anhängern statt. Die Bandera-Anhänger dieser Gruppe arbeiten nach dem Fünfersystem und beabsichtigen angeblich, Sabotage- und Terrorakte durchzuführen. Im Verlauf der Ermittlungen gegen diese Gruppe gelang es in Charkow in der Nacht zum 17.10.42 eine illegale Druckerei der Bandera-Gruppe auszuheben. Hierbei entwickelte sich ein lebhaftes Feuergefecht. Es endete mit der Festnahme von 11 Bandera-Agenten. In der Druckerei wurden umfangreiches Propagandamaterial und 14 Kisten mit Matrizen beschlagnahmt.

In Belaja-Zerkow bei Kiew wurden 4 Personen, darunter 1 Lehrer wegen Betätigung für die Bandera-Gruppe festgenommen. In Luzk wurde ein Bandera-Mann bei einem Fluchtversuch erschossen.

In Cherson wurde 1 Bandera-Anhänger wegen des Verdachts, bei einem Einbruch RM 6.000.-- gestohlen zu haben, festgenommen.

In Nikolajew wurde erneut Propagandamaterial der Bandera-Gruppe erfaßt.

In Kiew wurde der Ukrainer Iwan S p a k festgenommen, der einen Pass auf den Namen S a b t r o s c h e t s bei sich führte. Spak ist seit 1936 Mitglied der OUN und im Auftrage des Bandera-Spitzenfunktionärs L e g a n d a von Lemberg nach Kiew gekommen. Festgenommen wurde weiter ein Dimitri M a r k o , der einen Pass auf den Namen K r a u s c h e n k o besass.

Melnyk-Gruppe.

Unter dem bei dem Melnyk-Anhänger K u s m y k sichergestellten Schriftmaterial befand sich auch ein Flugblatt "Ein Teil - zwei Methoden". Das Flugblatt ist insofern beachtlich, als es wie folgt schliesst: "Wir hassen das bolschewistische Joch tödlich, aber ebenso tödlich hassen wir auch jedes andere Joch. Herr auf ukrainischem Boden kann nur ein Ukrainer sein".

Bei K u s m y k wurde noch ein Brief des Propagandaleiters Konstantin H o r s k y j gefunden, der grundsätzliche Anweisungen für die Propaganda enthält.

Nationalukrainische Partei.

In Popelnja bei Shtomir wurden 15 Personen, darunter ein Geistlicher, bei dem Versuch der Gründung einer nationalukrainischen Partei festgenommen.

BA R 58/699

№ 50

Арешти членів ОУН-Бандери у Німеччині

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 20 листопада 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 30

(...)

Групи опору

а) Група Бандери

Після проведеної у вересні минулого року акції проти підпільної групи Бандери, в ході якої були заарештовані поряд з керівником Степаном Бандерою майже всі провідні функціонери цієї організації*, діяльність групи Бандери на території Райху майже повністю припинилась. Однак в останні місяці прихильники Бандери, які залишились без керівництва, знову поступово зібралися в Райху і розпочали наново організуватися.

Коли зросла кількість донесень окремих керівних інстанцій державної поліції про відновлену діяльність бандерівців у Райху, у вересні цього року спочатку держполіція Брауншвайг, а у жовтні відділення державної поліції Дрезден одержали вказівки ліквідувати виявлену в їхніх районах підпільну групу Бандери. Обидвом інстанціям держполіції, в першу чергу, були доручені ці завдання, бо згідно з їхніми донесеннями знання діяльності цієї групи і осіб, які до неї належали, було найбільш докладним.

* Масові арешти членів ОУН-Бандери в середині вересня 1941 р. були проведені не лише в Райху, але й по всій Україні. Степан Бандера був заарештований 4 липня 1941 р. у Кракові і депортований у Берлін. Після короткого ув'язнення перебував під домашнім арештом до середини вересня 1941 року, коли був ув'язнений у берлінській тюрмі і перевезений до концентраційного табору у Саксентаузен.

У ході ударно проведеної акції у Брауншвайгу були заарештовані 48, а в Дрездені 10 функціонерів і членів підпільної групи Бандери, які склали присягу. У ході допитів недвозначно було встановлено, що підтримувались зв'язки з центром у Берліні.

Виявленням встановлених явок і зайняттям місць зустрічей вдалося заарештувати у Берліні керівника підпільної організації Бандери на території Райху на ім'я Клим. Розшифрувавши записи зроблені ним у книзі, вдалося одержати відомості про структуру цілої організації Бандери в Райху. Згідно з цими записами організація в Райху поділяється на 10 областей, ті, в свою чергу, на райони, які складаються з п'ятирок. Відділення держполіції, які бралися до уваги, були після цього зобов'язані здійснити негайний арешт поіменно встановлених осіб і провести їх подальший допит. Досі були заарештовані 210 осіб у Ляйпцігу, Берліні, Ганновері, Гамбургу, Гільдесгаймі і Потсдамі. Подальші арешти в зонах відповідальності управлінь держполіції Гамбург, Ганновер, Мюнхен, Відень, Прага, Бресляу, Познань, Данціг, Франкфурт/Одер, Франкфурт/Майн, Бремен, Хемніц, Дюсельдорф, Кассель, Кельн, Кенігсберг, Карлсруге, Нюрнберг, Магдебург, Оппельн, Райхенберг, Штуттгарт, Ваймар і Вюрцбург повинні відбутися.

У квартирах в Берліні, зайнятих службовцями поліції безпеки (місцях зустрічей), досі заарештовані 4 кур'єри з дистрикту Галичина. Вони мали з собою обширні матеріали. Поряд з великим числом підбурливих друкованих матеріалів один кур'єр перевозив з собою, серед іншого, значну кількість сфальсифікованих перепусток, виданих ніби президентом поліції у Берліні і ландратом у Госларі. Крім того, в одного кур'єра, який прибув зі Львова, були знайдені сфальсифіковані формуляри бланків з шапкою "Німецький Інститут для іноземців при Берлінському університеті". Вони засвідчують, що їх власник брав участь у мовних курсах при цьому інституті, і повинні, очевидно, замінювати поряд з перепусткою відсутнє посвідчення про відпустку під час прикордонного контролю.

Інший кур'єр мав, без сумніву, сфальсифіковані хлібні картки на 100 хлібів. Поза тим, заслуговує на згадку той факт, що у деяких кур'єрів були знайдені посвідчення української установи довіри у Берліні, які мали підроблені печатки тієї установи. Формуляри посвідчень є, можливо, справжніми і викрадені з приміщень названої установи.

З матеріалу прибулих сюди кур'єрів і дотеперішніх допитів виходить, що Центр групи Бандери повинен бути розташований у Львові чи в околицях. У Берліні знаходиться лише філія для обслуговування прихильників Бандери, які діють у Райху.

Розслідування в даний час ще триває.

Через комісаріат прикордонної поліції було встановлено існування підпільної бандерівської групи в районі Ной-Санец [Новий Санч]. Досі вдалося заарештувати одного функціонера і 3 прихильників Бандери. Слід чекати подальших арештів. При обшуках вдалося захопити наступні тексти листівок з найновішими датами:

“Наказ крайового провідника ОУН — ЗУЗ (західноукраїнських земель)”,

“Газета відомостей Української інформаційної служби”,

“Матеріали для святкування Дня української зброї”,

“Від дому до дому, з рук до рук”.

Захоплений пропагандистський матеріал є особливо ворожого до німців змісту.

Організація в районі Ной-Санец, як вважають, була започаткована братом Степана Бандери. Районним провідником був керівник українського учнівського гуртожитку в Криниці Мирослав Катович, який в даний час переховується.

б) Група Мельника

При арешті керівника пропаганди групи Мельника по Східній Україні у Києві Василя Кузьмика був виявлений лист керівника відділу загальної пропаганди Костянтина Горського. Цей лист містить ґрунтовні вказівки стосовно ведення пропаганди.

Крім того, у Кузьмика була знайдена розробка керівника мельниківської групи в зоні Волині Чигирина, псевдо Барда, яка містить ненависницькі випадки проти окупаційних військ. У цій розробці, між іншим, наголошується, що німецьке звільнення ні в чому не відрізняється від більшовицького.

Die Eisenbahnbrücke zwischen Bahnhof Toschtschiza und Rogatschew der Strecke Mogilewasholin wurde gesprengt. Der Bahnkörper wurde beschädigt. Eine weitere Sprengung erfolgte bei der Eisenbahnbrücke in der Nähe des Bahnhofs Talka.

Am 14.10.42 entgleiste im Rayon Monastirischtsche ein Kohlenzug. Ursache war die Entfernung von Schwellennägeln an einer Schienenseite.

Nach langen Ermittlungen konnte ein geplanter Anschlag auf das Dienstgebäude eines höheren Stabes in Woroschilowsk durch Festnahme der Täter vereitelt werden. Die Täter beabsichtigten, durch besonders konstruierte Leuchtraketen russischen Bomben einen gezielten Bombenabwurf zu ermöglichen.

In Klinzy wurde in der Nacht zum 3.11.42 in einer Tuchfabrik von unbekanntem Tätern dadurch Sabotage verübt, dass an 17 Webstühlen die Kettenbänder zerstört und die Tuche zerschnitten wurden.

Die Fernsprechleitung der Luftwaffe im Gebiet Kursk wurde durch Zerschlagen von 5 Telefonmasten gestört. Bei der darauffolgenden Durchkämmung des Waldgeländes wurde die gesamte, aus 9 Banditen bestehende Sabotagegruppe im Feuergefecht erschossen.

Im Bereich Jalta, Kommandeur-Bereich Simferopol, sind mehrfach Wehrmachtsskabel der Hafekommandantur zerstört bzw. beschädigt worden.

Am 2.11.42 wurde vergeblich versucht, ein Geschütz einer Küstenbatterie bei Eupatoria zu sprengen.

Bei den in Lettland festgenommenen Fallschirmspringern wurden total gefälschte lettische Pässe gefunden. Der Passumschlag, die Passseite und die in den Pässen befindlichen Stempelabdrücke sind in Moskau hergestellt worden. Diese Pässe sind auf Seite 12 und 13 mit einem Stempel und der angeblichen Wohnungsanschrift des Passinhabers versehen, da in der UdSSR bekannt ist, dass die lettische Bevölkerung die Pässe bei den zuständigen Polizeibehörden zur Registrierung vorzulegen hat.

Widerstandsgruppen.

a) Bandera-Gruppe.

Nach der im September v.J. durchgeführten Aktion gegen die illegale Bandera-Gruppe, bei der neben dem Leiter, Stefan Bandera,

nahezu alle massgeblichen Funktionäre dieser Organisation festgenommen wurden, was die Tätigkeit der Bandera-Gruppe im Reichsgebiet nahezu zum Stillstand gekommen. Während der letzten Monate haben sich jedoch die führerlos gewordenen Bandera-Anhänger im Reich wieder langsam gesammelt und fingen an, sich neu zu organisieren.

Als sich die Meldungen der einzelnen Staatspolizei(leit)stellen über ein erneutes Tätigwerden der Bandera-Anhänger im Reich vermehrten, wurde im September d.J. zunächst die Stapo Braunschweig und im Monat Oktober die Stapoleitstelle Dresden angewiesen, die in ihrem Bezirk ermittelte illegale Bandera-Gruppe aufzurollen. Diese beiden Staatspolizeistellen wurden in erster Linie mit dieser Aufgabe betraut, weil nach ihren Meldungen die Kenntnis über die Tätigkeit dieser Gruppe und der Personen, die zu ihr gehörten, am eingehendsten war.

Im Zuge der schlagartig durchgeführten Aktion wurden in Braunschweig 48 und in Dresden 10 Funktionäre und vereidigte Mitglieder der illegalen Bandera-Gruppe festgenommen. Durch die Vernehmungen ergab sich unzweideutig, dass Verbindungen zu einer Zentrale in Berlin unterhalten wurden.

Durch Wahrnehmung in Erfahrung gebrachter Treffs und Besetzung von Anlaufstellen gelang es, den Organisationsleiter der illegalen Bandera-Gruppe für das Reichsgebiet, namens K l i m, in Berlin festzunehmen. Durch Entschlüsselung von Notizen, die er in einem Buch vermerkt hatte, gelang es weiter, den Aufbau der gesamten Bandera-Organisation im Reich in Erfahrung zu bringen. Nach diesen Notizen gliedert sich die Organisation im Reich in 10 Gebiete, diese wiederum in Rayons und diese in Fünfergruppen. Die in Frage kommenden Stapostellen wurden daraufhin zur sofortigen Festnahme der namentlich erfassten Personen und an deren weiteren Vernehmung angewiesen. Es wurden bisher über 210 Personen in Leipzig, Berlin, Hannover, Hamburg, Hildesheim und Potsdam festgenommen. Weitere Festnahmen in den Bereichen der Stap:(leit)stellen Hamburg, Hannover, München, Wien, Prag, Breslau, Posen, Danzig, Frankfurt/Oder, Frankfurt/Main, Bremen, Chemnitz, Düsseldorf, Kassel, Köln, Königsberg, Karlsruhe, Nürnberg, Magdeburg, Oppeln, Reichenberg, Stuttgart, Weimar und Würzburg stehen bevor. In den in Berlin durch Beamte der Sicherheitspolizei besetzten Wohnungen (Anlaufstellen) sind bisher 4 Kurier aus dem Distrikt

Galizien festgenommen worden. Sie waren im Besitz umfangreichen Materials. Neben einer grossen Zahl von hetzerischen Druckschriften führte u.a. ein Kurier eine grössere Anzahl gefälschter Durchlassscheine mit sich, als deren Aussteller der Polizeipräsident in Berlin und der Landrat in Goslar angegeben sind. Weiter sind gefälschte Blankoformulare mit dem Kopf "Deutsches Institut für Ausländer an der Universität Berlin" im Besitz eines aus Lemberg gekommenen Kuriers gefunden worden. Sie stellen Bescheinigungen darüber dar, dass der Inhaber an einem Sprachkursus dieses Instituts teilgenommen hat und sollten offenbar neben dem Durchlass-Schein den fehlenden Urlaubsschein bei der Grenzkontrolle ersetzen.

Ein anderer Kurier war im Besitz zweifelsfrei gefälschter Brotmarken für 100 Brote. Weiter verdient die Tatsache Erwähnung, dass im Besitz einiger Kuriere Ausweise der Ukrainischen Vertrauensstelle in Berlin gefunden wurden, die mit gefälschtem Stempel der Vertrauensstelle versehen waren. Die Ausweisformulare sind vermutlich echt und in den Räumen der Vertrauensstelle entwendet worden.

Aus dem Material der hier angelaufenen Kuriere und den bisherigen Vernehmungen ergibt sich, dass die Zentrale der Bandera-Gruppe ihren Sitz in Lemberg oder Umgebung haben muss. In Berlin befindet sich lediglich eine Nebenstelle zur Betreuung der im Reich eingesetzten Bandera-Anhänger.

Die Ermittlungen dauern zur Zeit noch an.

Durch das Grenzpolizeikommissariat ist das Bestehen einer illegalen Bandera-Gruppe im Kreise Neu-Bandez festgestellt worden. Es gelang, bisher einen Funktionär und drei Bandera-Anhänger festzunehmen. Mit weiteren Festnahmen ist zu rechnen. Bei den Durchsuchungen konnten folgende Flugschriften neueren Datums erfasst werden:

"Befehl des Landesführers der OUN - ZUZ",
"Nachrichtenzeitung des Ukrainischen Informationsdienstes",
"Material für das Feiern des Tages der ukrainischen Waffen" und
"Von Haus zu Haus, von Hand zu Hand".

Das erfasste Propagandematerial hat vornehmlich deutschfeindlichen Inhalts.

Die Organisation im Kreise Neu-Sandez soll von dem Bruder des Stefan Bandera aufgezogen worden sein. Als Kreisleiter war der Leiter des ukrainischen Schülerheims in Krynioa, Myrosław K a - t o w y c z , eingesetzt, der zur Zeit flüchtig ist.

b) Melnik-Gruppe.

Bei der Festnahme des Propagandaleiters der Melnik-Gruppe für die Ostukraine, Wasyl K u s m y k , in Kiew, wurde ein Brief des Gesamtpropagandaleiters, Konstantin H o r s k y j , gefunden. Dieser Brief enthält grundsätzliche Anweisungen für die Propaganda.

Weiter wurde bei K u s m y k eine Ausarbeitung des Leiters der Melnik-Gruppe für den Bereich Wolhynien, T s c h y g r i n , Deckname B a r d a , gefunden, die gehässige Angriffe gegen die deutsche Besatzungstruppen enthält. In dieser Ausarbeitung wird u.a. betont, dass die deutsche Befreiung sich von der bolschewistischen in nichts unterscheidet.

c) Republikaner-Gruppe.

In Orel konnte eine Gruppe von Personen festgenommen werden, die an der Herstellung und Verbreitung von Flugblättern beteiligt war, in denen für eine unabhängige russische Republik Propaganda gemacht wurde. Die handschriftlich abgesetzten Flugblätter wurden hauptsächlich in der Stadt an Häusern angeklebt.

Die Ermittlungen sind noch nicht abgeschlossen.

BA R 58/699

№ 51

**Дальші арешти членів ОУН-Бандери. Присуди смерті на
українських членів СД. Лист митрополита
А.Шептицького до полковника А.Мельника**

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 11 грудня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 33

(...)

Український рух опору

У ході акції проти підпільної групи Бандери у Львові вдалося заарештувати ще 18 осіб. Переважно йдеться про функціонерів, які працювали у військовому, організаційному і відділі пропаганди групи Бандери. Був виявлений значний пропагандистський матеріал, а також списки, адреси і вказівки, що дозволяють зробити висновки про співпрацю з НКВС.

У подальшому на основі розслідування був встановлений відгалужений пункт львівського головного Центру групи Бандери з місцем перебування у Холмі. Цей пункт працює лише на головний Центр. 8 осіб, які працюють у цьому побічному центрі, відомі поіменно: видано розпорядження їх арештувати.

У вечірні години 4.12.1942 р. вдалося заарештувати у Львові керівника відділу пропаганди головного Центру групи Бандери Старуха, якого називали Синій*. Його правдиве прізвище поки що не встановлене. Старух розробив для організації весь нелегальний матеріал і особисто виготовляв підбурювальні документи. При арешті він мав заховані серед предметів одягу численні

** Ярослав Старух (1910-1947), псевд. Синій, Стяг, Ярлан, Столяр, Гомін, з весни 1945 р. Крайовий провідник Закерзоння, керівник боротьби УПА та ОУН проти польської окупаційної влади, загинув у боротьбі.*

написані на цигарковому папері листи, які містили важливі відомості про ще не заарештованих бандерівських функціонерів.

У той же день у Львові вдалося заарештувати заступника провідника підпільної групи Бандери Легенду, якого називали також Семен Судьба, справжнє прізвище — Іван Климів. Климів слід розглядати як духовного главу цілої організації Бандери.

У зв'язку з розслідуванням у Львові у третьому комісаріаті української поліції в окремому місці за шафою знайдено зброю. Серед іншого було виявлено 10 рушниць, які знаходились у бездоганному стані, стволи та затвори до рушниць, 2 пістолети, набої, російські ручні гранати, 1 осколочна граната, 1 авіаційна міна, шабля, 100 нових кіс, які, без сумніву, мали бути застосовані як зброя, 6 сталевих касок з українськими знаками і значна кількість іншого воєнного спорядження.

На основі цього випадку в нічні години було блискавично проведено обшук на всіх районних караулах і постах, використовувались українські поліцейські службовці. І на цих місцях в меншому обсязі були знайдені зброя і набої. Заслугує на увагу те, що українська поліція мала до диспозиції такого роду зброю, хоча зовсім нещодавно українську поліцію обшукувала (німецька) охоронна поліція і, крім того, вимагала здати всю наявну зброю, за винятком пістолетів, виданих в особливому порядку.

За дотеперішніми констатаціями в українську поліцію у Львові проникло багато прихильників Бандери. Досі були заарештовані разом 5 українських службовців поліції. Акція ще триває.

На території Райху за цей час заарештовані вісім подальших функціонерів нелегальної групи Бандери. Йдеться про таких осіб:

Кузьма Качмар, нар. 16.11.17.

Василь Сахнович, нар. 9.11.16 (Управління держполіції Райхенберг).

Василь Маняк, нар. 10.8.20 (Управління держполіції Дрезден).

Іван Комаринський, нар. 7.11.10 (Управління держполіції Нюрнберг), (втік зі слідчої тюрми Нойштадт/Заале).

Теодор Шпилькін, нар. 9.6.12.

Теодор Кобельник, нар. 21.2.21 (Держполіція Оппельн).

Іван Дутко, нар. 31.5.20.

Микола Солонинка, нар. (?) (Управління держполіції Мюнхен).

Доповнені особові дані інструктора по навчанню їзді на автомобілі Сікорського, який працював у Берлінській автошколі “Гіммель” і займався вишколом бандерівських кур’єрів.

Антон Сікорський, нар. 7.4.12 у Гучко.

На початку листопада в Києві були застрелені один кандидат СС і один український допоміжний поліцейський, обидва службовці, підпорядковані начальнику поліції безпеки і СД у Києві*. Вбивство здійснили дві особи у німецькій формі жандармерії. Без сумніву, йдеться про членів групи Бандери, які діяли за наказом свого керівника Могили**. Обидва вбитих протягом кількох тижнів успішно співпрацювали при ліквідації бандерівської групи в Києві і були на слідах зверхника Могили. Кількість досі заарештованих в Києві бандерівців досягла 29-ти.

У зоні Рівне були заарештовані також 13 осіб за пропаганду на користь групи Бандери.

У ніч на 3.10.42 р. на дверях квартири двох членів СД*** у Станіславові були приклеєні на кожній з них смертні вироки українською мовою. Текст звучав так:

“Народ і Батьківщина підписують твою смерть!”

Підпис — ОУН.

Докладніше про злочинців встановити не вдалося.

У зоні Київ були поширені у значній кількості листи (листівки), які передають лист митрополита Шептицького до Андрія Мельника від 7.7.41 р.

Згаданий лист звучить так:

“Вельмишановний Пане Полковнику!

Вся українська громадськість вимагає як обов’язково необхідну передумову Вашу взаємну згоду з Бандерою і припинення цієї суперечки, такої страшної і шкідливої для української справи. Є немислимим, щоб після більшовицького панування ОУН мала

* Обидва, а зокрема український поліцейський (член ОУН-Мельника), були причетні до арешту і вбивства під час втечі визначного керівника ОУН-Бандери Дмитра Мирона-Орлика (див. док. № 40).

** Сак Панько [Пантелеймон], псевда: “Могила”, “Всеволод”, “Коваль”, “Сила”, родом із Київщини, крайовий провідник ОУН-Бандери на центральних українських землях після трагічної смерті Дмитра Мирона-Орлика.

*** Йдеться про українських членів СД.

принести нам братовбивчу війну з усім нещастям, яке з цього настане. Ми визнаємо Ярослава Стецька як Вашого і Степана Бандери підлеглого, не вмішуючись у Ваші внутрішні суперечки. Прошу взяти це до уваги. Я очікую на Вашу відповідь стосовно Вашої повної злагоди.

Бажаю Божого благословення!

З сердечним вітанням

підп. Андрей, митрополит”.

Розслідування того, чи лист є автентичним, розпочато.

153

-4-

Meldungen... Nr. 33
11.12.42

(...)

Ukrainische Widerstandsbewegung.

In Zuge der Aktion gegen die illegale Banderagruppe konnten in Lemberg weitere 18 Personen festgenommen werden. Es handelt sich hauptsächlich um Funktionäre, die führend in der Militär-Abteilung, der Propaganda-Abteilung und der Organisations-Abteilung der Banderagruppe tätig waren. Es wurde wesentliches Propagandamaterial sichergestellt, ferner Listen und Adressen sowie Hinweise darüber, die auf eine Zusammenarbeit mit dem NKWD schließen lassen.

Weiter wurde auf Grund der Ermittlungen eine Nebenstelle der Lemberger Hauptzentrale der Bandera-Gruppe mit dem Sitz in Gholm festgestellt. Diese Nebenstelle arbeitet nur für die Hauptzentrale.

-5-

8 Personen, die bei dieser Nebenzentrale tätig sind, sind namentlich bekannt; ihre Festnahme ist veranlaßt worden.

In den Abendstunden des 4.12.1942 gelang es, in Lemberg den Propagandaleiter der Hauptzentrale der Banderagruppe, S t a r u c h , (genannt S y n i j), festzunehmen. Sein richtiger Name steht noch nicht fest. S t a r u c h ist derjenige, der für die Organisation das gesamte illegale Material ausgearbeitet hat und allein die Hetschschriften verfertigte. Er hatte bei seiner Festnahme mehrere auf Zigarettenpapier geschriebene Briefchen in seinen Kleidungsstücken versteckt, die wichtige Nachrichten für die noch nicht festgenommenen Bander-Funktionäre enthielten.

Am selben Tage gelang es in Lemberg, den stellvertretenden Führer der illegalen Banderagruppe, L e g e n d a , auch Semen S u d b a genannt, richtiger Name Iwan K l i m i w , festzunehmen. Klimiw ist als der geistige Kopf der ganzen Bandera-Organisation anzusprechen.

Im Zusammenhang mit den Ermittlungen in Lemberg konnten bei dem dritten Kommissariat der ukrainischen Polizei in Lemberg in einem besonderen Raum, hinter einem Schrank versteckt, Waffen gefunden werden. Es wurden u.a. sichergestellt 10 Gewehre, die sich in einem totalen Zustand befinden, Gewehrläufe, Gewehrshlösser, 2 Pistolen Munition, russische Handgranaten, 1 Sprenggranate, 1 Flugmine, Säbel, 100 neue Sensenblätter, die zweifellos als Waffen Verwendung finden sollten, 6 Stahlhelme mit ukrainischem Abzeichen, und eine Menge sonstigen Kriegsgesetz.

Auf Grund dieses Vorfalles wurde in den Nachtstunden schlagartig eine Überholung sämtlicher Revierwachen und Posten, auf denen ukrainische Polizeibeamte eingesetzt sind, vorgenommen. Auch an diesen Stellen wurden in geringem Umfang Waffen und Munition gefunden. Es ist bemerkenswert, daß die ukrainische Polizei über derartiges Waffenmaterial verfügte, obwohl die ukrainische Polizei erst vor kurzer Zeit seitens der Schutzpolizei überholt und ausserdem aufgefordert wurde, sämtliche vorhandenen Waffen, mit Ausnahme der besonders gelieferten Pistolen, abzugeben.

Nach den bisherigen Feststellungen ist die ukrainische Polizei in Lemberg mit Bandera-Anhängern durchsetzt. Bisher sind insgesamt 5 ukrainische Polizeibeamte festgenommen worden. Die Aktion ist noch im Gange.

In Reichsgebiet sind in der Zwischenzeit acht weitere Funktionäre der illegalen Banderagruppe festgenommen worden.

Es handelt sich um:

Kosma K a c z m a r , geb.16.11.17
Wasył S a c h n o w y t s o h , geb.9.11.16
(durch Stapoleit.Reichenberg)
Wasył M a n i a k , geb.10.8.20,
(durch Stapoleit.Dresden)
Iwan K o m a r y n s k y j , geb.7.11.10,
(durch Stapo Nürnberg)
(K. ist aus dem Gcr.Gef.Neustadt/Saale gefl:chtet)
Theodor S o h p i l k i n , geb.9.6.12,
Theodor K o b e l n i k , geb.21.2.21
(durch Stapo Oppeln)
Johann D u t k o , geb.31.5.20,
Nikolaus S o l o n i n k a , geb. (?)
(durch Stapoleit.München)

Nachgetragen werden die Personalien des Fahrlehrers S i k o r s k i ,
der bei der Berliner Fahrschule Himmel tätig war und die Schulung
der Bandera-Kuriere besorgte.

Anton S i k o r s k y j , geb.7.4.92 in Huczko.

Anfang November wurden in Kiew ein 4-Bewerber und ein ukrainischer
Hilfspolizist, beide Angehörige der Dienststelle des Kdrs.
dSPudSD in Kiew, niedergeschossen. Der Mord wurde durch zwei Personen
in deutscher Gendarmerieuniform begangen. Es handelt sich zweifellos
um Mitglieder der Bandagruppe, die auf Befehl ihres Leiters
M o h i l l a gehandelt haben. Die beiden Ermordeten haben seit Wochen
erfolgreich bei der Aufrollung der illegalen Bandagruppe in
Kiew mitgewirkt und waren der Anführer M o h i l l a auf der Spur.
Die Zahl der bisher in Kiew festgenommenen Bandera-Anhänger ist auf
29 gestiegen.

In Bereich Rowno wurden ebenfalls 13 Personen wegen Propaganda
für die Bandera-Gruppe festgenommen.

In der Nacht zum 3.10.42 wurden an den Wohnungen zweier SD-
Angehöriger in Stanislaw je ein Todesurteil in ukrainischer Schrift
angeklebt. Der Text lautete:

"Volk und Vaterland unterschreiben Deinen Tod!"

Unterschrift OUN

Näheres über die Täter ließ sich bisher nicht feststellen.

In Bereich Kiew sind in grösserer Zahl Briefe verbreitet
worden, die einen Brief des Metropoliten S o h e p t i z k i an
Andrè M e l n i k von 7.7.41 zum Inhalt haben.

Der besagte Brief lautet:

-7-

Hoch geehrter Herr Oberst!

Die ganze ukrainische Öffentlichkeit verlangt als unbedingt notwendige Vorbedingung Ihr Einvernehmen mit Bandera und die Aufhebung dieses für die ukrainische Sache so furchtbarsten und schädlichen Streitiges. Es ist undenkbar, daß die OUN um nach der bolschewistischen Herrschaft einen Bruderkrieg mit allem sich daraus ergebenden Unglück bringen sollte. Wir anerkennen Jaroslaw S t o t z k o als Ihren und Stefan B a n d e r a s Untergebenen, ohne uns in Ihre inneren Streitigkeiten einzumischen. Bitte dieses zur Kenntnis zu nehmen. Ich erwarte Ihre Antwort über Ihr volles Einvernehmen.

Wünsche Gottes Segen!

Mit herzlichem Gruß.

gez. A n d r o j , Metropolit*.

Die Ermittlungen darüber, ob der Brief authentisch ist, sind eingeleitet.

BA R 58/699

№ 52

Арешти членів ОУН-Бандери в Берліні, Полтаві, Миколаєві. Нові протинімецькі листівки

Шеф поліції безпеки і СД
- Штаб команд -

Берлін, 23 грудня 1942 р.
Секретно!

Повідомлення з окупованих територій Сходу № 35

(...)

Український рух опору

У Берліні вдалося заарештувати українського студента Василя Безхлібника, народженого 27.2.1913 р. у Сиколеві, що проживав за адресою: Берлін, Фішерштр, 25, псевдо — Беркут. Він керував територією Німеччини нелегальної групи Бандери і мав безпосередній зв'язок з Центром Бандери у Львові.

Згідно з секретним повідомленням на початку листопада у болотах Рокитно була викинута певна кількість радянських парашутистів. Ці парашутисти мали нашкодитися на банду бандерівців, і обидві сторони не бажали погодитися з перебуванням протилежної на одній території. У бою, що зав'язався, ряд парашутистів мали бути убиті або поранені. Бандерівська банда начебто захопила сучасну російську зброю.

При арешті прихильника Бандери у Полтаві були виявлені наступні сфальсифіковані печатки:

- Бургмістр міста Полтави, відділ народної освіти;
- СС Українська служба порядку міста Полтави;
- Зголосився (дата) ... до комендатури Полтава.

У районі Миколаєва були заарештовані 10 осіб за підозрою приналежності до Організації Українських Націоналістів. Серед них знаходились директор школи і староста.

Останнім часом в Україні знову виявлена значна кількість листівок підпільної групи Бандери.

Одна листівка під назвою “Голод” містить наступний текст:
“Українці!

Чи ви вже щось чули про голодомор 1932-33 рр., чи знаєте ви, як ваші брати в Східній Україні мільйонами гинули внаслідок викликаного червоними бандитами голоду? Наближається зима, а з нею критичний період між врожаями. Німецька влада пограбувала у вас ваші запаси і залишить вас без допомоги перед загрозою голоду. Тисячі і мільйони будуть вмирати щодня.

Селяни, не віддавайте живої худоби; якщо у вас її мають забрати, ріжте її і не віддавайте ворогові, який вивозить вашу худобу до Німеччини, Голландії та Данії і здобує вашою працею роздає там онімециним селянам, які вже сьогодні у 8-10 разів більше мають худоби. Німецька економічна політика бажає перетворити наших землевласників на жебраків, грабуючи їх, а з кожного німецького спільника-негідника — заможного пана. Ми не допустимо цього. Ми не дамо себе пограбувати.

Ми будемо все ховати!”

У зоні оперативної відповідальності Харків була виявлена певна кількість листівок, підписаних “обласним проводом ОУН Східньої України”. Ці листівки звертаються до національно свідомого українського населення із закликом беззастережно влитися до руху Бандери у спільній боротьбі проти німецьких окупантів. В одній з цих листівок сказано:

“Українці!

Своєю брутальною колоніальною політикою в Україні німці викликали справедливе обурення всіх верств нашого народу. Засліплені і зарозумілі переможці забувають, що легкою перемогою над більшовиками у 1941 році вони завдячують, у великій мірі, українцям. Наш народ допоміг скинути московський режим, розраховуючи на здоровий глузд німецького державного керівництва і на визнання української держави. За короткий час німецького панування від цих надій залишився лише тільки дим. Тепер кожен українець повинен збагнути, що в нас є єдиний шлях до гідного людини державного життя — це шлях організованої

революційної боротьби великих народних мас за самостійну Україну. Наша година наближається. Світ перебуває у величезній війні. Наш наймогутніший ворог — московський імперіалізм — стікає кров'ю. Чим далі, тим більше вичерпуються запаси, тим більше зне-силюється Німеччина. Англія також напружує свої сили до останку. З продовженням війни зростають наші шанси. Ми не маємо права пропустити слушний момент. Наш успіх залежить від нашого міцного союзу і від нашої сили у спільній боротьбі.

Тому будьте мудрими і організуйтеся. Не давайте волі своїм почуттям”.

В іншій листівці говориться:

“Московська в'язниця розвалюється. І хоча кровожерливий Сталін у смертельній боротьбі через своїх агентів обіцяв нам новий рай, ми кажемо, повні гніву, що не забули ще всіх жахів минулого.

Смерть Москві. Найкращі сини України своєю кров'ю написали на стінах московської тюрми полум'яні слова засудження:

Волю Україні, смерть Москві!

Україна назавжди відділена від Москви горами трупів і морем крові. Ми бажаємо відрубати руки всім хто простягає їх до Москви або просить допомоги у чужих панів. Хто бажає для свого народу найкращої долі, повинен вступити до організованих лав борців за самостійну українську державу. Хай живе ОУН під проводом Степана Бандери!”

У зоні оперативної відповідальності Рівне повторно було константовано, що бандитами були запуснені в обіг позначені штампом асигнації карбованців. Йдеться про два різних штампи. Один звучав: “Слава Україні, героям слава!”, а інший — “Слава Бандері!”

Meldungen.. Nr. 35
23.12.42

-3-

Waffen in die Hände, und zwar: 1 SMG, 3 LMG, 21 Gewehre
2 Pistolen und Munition. Ausserdem nahmen die Banditen sämtliche
Dienstausweise sowie die Armbinden der Schutz Männer mit.

Ukrainische Widerstandsbewegung.

In Berlin gelang es, den ukrainischen Studenten Wasyl
B o z o h l i b n y k , geb. 27.2.1913 in Sikoliw, wehrhaft Berlin, O
Fischerstr. 25, Decknamen: B u r k u t , festzunehmen. Er führte
das Gebiet Deutschland der illegalen Banderagruppe und stand unmit-
telbar mit der Banderazentrale in Lemberg in Verbindung.

Nach vertraulicher Mitteilung sind Anfang November in den Rokiti-
no-Sümpfen eine Anzahl sowjetische Fallschirmspringer abgesetzt wor-
den. Diese Fallschirmspringer sind angeblich mit einer Banderagruppe
aneinandergesetzt, die sich gegenseitig im Gelände nicht dulden woll-
ten. Bei dem sich entwickelnden Gefecht sollen eine Reihe Fallschirm-
springer erschossen und andere verwundet worden sein. Die Banderaben-
de hat angeblich einige moderne sowjetrussische Waffen erbeutet.

Bei der Festnahme eines Banderazugehörigen in Poltawa wurden fol-
gende gefälschte Stempel gefunden:

- Der Bürgermeister der Stadt Poltawa,
Abteilung für Volksbildung -
- 4-Ukrainischer Ordnungsdienst der Stadt
Poltawa -
- Gemeldet am bei Kommandantur
Poltawa -.

Im Bezirk Nikolajew wurden 10 Personen wegen Verdachts der Zuge-
hörigkeit zur Organisation Ukrainischer Nationalisten festgenommen.
Unter ihnen befanden sich ein Schuldirektor sowie ein Starost.

Während der letzten Zeit sind in der Ukraine wieder eine grössere
Anzahl Flugblätter der illegalen Banderagruppe erfaßt worden.

Ein Flugblatt trägt die Überschrift: "H u n g e r" und hat fol-
genden Wortlaut:

"U k r a i n e r !
Habt ihr schon etwas über die Hungersnot von
1932-33 gehört; wisst ihr, wie eure Brüder aus
der Ostukraine zu Millionen starben, als Folge
des durch die roten Banditen hervorgerufenen
Hungers? Es nähert sich der Winter und mit ihm
die kritische Spanne zwischen den Ernten. Die
deutsche Verwaltung hat euch eurer Vorräte be-

-4-

raubt und wird auch ohne Hilfe vor dem drohenden Hunger lassen. Tausende und Millionen werden täglich umkommen. Bauern, gebt kein lebendes Vieh ab; wenn es auch fortgenommen wird, schlachtet es und gebt es nicht dem Feinde, der euer Vieh nach Deutschland, Holland und Dänemark ausführt und das von euch Erarbeitete den dortigen verdoutschten Bauern verteilt, die jetzt schon 3 bis 10-mal mehr Vieh besitzen. Die deutsche Wirtschaftspolitik will aus unseren Landbesitzern Bettler machen, indem sie sie beraubt und aus jedem deutschen Gesinnungslumpen einen reichen Herrn. Wir werden das nicht zulassen. Wir lassen uns nicht berauben. Wir werden alles vorbringen!"

Im Kdr.-Bereich Charkow wurden eine Anzahl Flugblätter sichergestellt, die von der "Bezirksleitung der OUN für die Ostukraine" unterzeichnet waren. Diese Flugblätter wendeten sich an die national gesinnte ukrainische Bevölkerung mit der Aufforderung, sich der Bewegung Banderas bedingungslos anzuschliessen zum gemeinsamen Kampf gegen die deutschen Okkupanten. In einem dieser Flugblätter heisst es:

U k r a i n e r !

Durch ihre grobe Kolonialpolitik in der Ukraine haben die Deutschen eine gerechte Empörung unter allen Schichten unseres Volkes hervorgerufen. Die verblondeten und sich überhebenden Sieger vorgesehen, daß sie den leichten Sieg über die Bolschewiken im Jahre 1941 zum grossen Teil den Ukrainern verdanken. Unser Volk hat geholfen, das Moskauer Regime zu stürzen, indem es auf eine gesunde Vernunft der deutschen Staatsführung und auf die Anerkennung eines ukrainischen Staates rechnete. In der kurzen Zeit der deutschen Herrschaft ist von diesen Hoffnungen nur ein Rauch geblieben. Jetzt muss jeder Ukrainer begreifen, daß in uns der einzige Weg zum menschlichen freien Staatsleben ist - das ist der Weg eines organisierten Revolutionärskampfes grosser Volksmassen für die selbständige Ukraine. Unsere Stunde naht. Die Welt befindet sich in einem Riesenkrieg. Unser stärkster Feind - der Moskauer Imperialismus - verblutet. Je weiter, desto mehr versiegen die Reserven, desto mehr ist Deutschland erschöpft. Auch England strengt seine Kräfte bis zum Aussersten an. Mit der Kriegsdauer wachsen unsere Chancen. Wir dürfen den günstigen Augenblick nicht verpassen. Unser Erfolg hängt von unserem festen Bunde und von unserer Kraft im gemeinsamen Kampf ab. Deshalb seid weise und organisiert euch. Gebt euren Gefühlen keinen freien Lauf".

In einem anderen Flugblatt heißt es:

"Das Moskauer Gefängnis stürzt zusammen. Und obgleich der blutgierige Stalin in seinem Todeskampf durch seine Agenten uns ein neues Paradies versprach, sagen wir voller Zorn, die alle Schrecknisse des Alten noch nicht vergessen haben:

Tod dem ganzen Moskau. Die besten Söhne der Ukraine haben mit ihrem Blut an den Wänden des Moskauer Gefängnisses die flammonden Worte des Urteils geschrieben:

Freiheit der Ukraine, Tod Moskau!

Die Ukraine ist von Moskau für immer durch die Berge von Leichen und einem Blutmeer getrennt.

Wir wollen allen denen die Hände abhauen, die ihre Hände nach Moskau strecken oder bei fremden Herren um Hilfe bitten. Wer seinem Volk das beste Los wünscht, soll in die organisierten Reihen der Kämpfer für einen selbständigen ukrainischen Staat eintreten. Es lebe die OUN unter Führung Stefan B a n d e r a s !"

Im Kdr.-Bereich Rowno konnte wiederholt festgestellt werden, daß von Banditen durch Stempelaufdruck gekennzeichnete Karbowanez-Scheine in Umlauf gebracht worden waren. Es handelte sich um zwei verschiedene Stempel. Ein Stempel lautete "Heil Ukraine, Heil den Helden!" und der andere "Heil Bandera!"

BA R 58/699

Основні скорочення

ГПУ	Головне політичне управління
КП	Комуністична партія
НКВС, НКВД	Народний комісаріат внутрішніх справ
ОКВ	Верховне командування вермахту
ОУН	Організація Українських Націоналістів
ПУН	Провід Українських Націоналістів (від 10 лютого 1940 р. провід ОУН-Мельника)
СД	Служба безпеки та розвідки, очолювана райхсфюрером СС, політична поліція
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
УВО	Українська Військова Організація
УГВР	Українська Головна Визвольна Рада
УНО	Українське Національне Об'єднання
УНР	Українська Народна Республіка
УПА	Українська Повстанська Армія

Джерела документів

BA	Bundesarchiv, Koblenz, Німеччина.
BA-MA	Bundesarchiv- Militärarchiv, Freiburg, Німеччина
IfZ	Institut für Zeitgeschichte, München, Німеччина.
AA	Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes, Bonn, Німеччина.
Pr. Arch	Приватний архів автора; також Архів ім. С.Бандери, УЦІС, Лондон.
IMT	International Military Tribunal, Nürnberg, Німеччина.

Показчик імен та географічних назв

Географічні назви подані курсивом. Назви “Україна”, “Німеччина”, “Росія”, “Райх”, які згадуються майже на кожній сторінці, в показчику не наведені.

- Абеліцмор* 344
Азія 231, 256
Алушта 135
Альбергі (фон) 49
Америка 342
Ананьєв 31
Англія 71, 76, 121, 123, 141, 257, 258, 318, 342, 369
Андрій, див. Мирон Дм.
Андрусяк М. 122
Антал, єписк. 32
Антоній, архієп. 95
Артемівськ 154
Архипкович 262
Аушвіц 205
- Багазій В.* 168, 169, 170, 171
Багряновський М. 145, 170
Балаканівка 28
Балтія 7
Бандера Ст. 6, 16, 18, 34, 57, 61, 62, 67, 68, 70, 71, 76, 93-95, 103, 104, 110-112, 120, 136, 145, 149, 167, 172, 192, 194, 210, 220-222, 256, 257, 262, 279, 305, 317, 342, 353-355, 361-363, 367, 369
Бандера Б. 112, 221
Баум 131, 133
Безхлібник В. 367
Бердичів 159
Бердянськ 240
- Беркут, див. Безхлібник В.*
Берлін 7, 14, 20, 24, 44, 48, 56, 61, 66, 70, 80, 85, 88, 93, 103, 107, 119, 122, 131, 133, 140, 144, 148, 152, 161, 171, 191, 204, 208, 214, 220, 225, 231, 256, 262, 272, 278, 285, 289, 308, 341, 344, 348, 353-355, 360, 362, 367
Бессарабія 20, 33
Біла Церква 349
Білозерка Велика 225
Білозірка 225, 344, 345
Білорусія 27, 30, 33, 60
Біробіджан 196
Бориспіль 241
Боровець, див. Бульба-Боровець
Брауншвайг 353, 354
Бремен 354
Бресляу 354
Бробовиця 285
Буг 32, 214
Буковина Пн. 33
Бульба-Боровець Т. 6, 195, 341
Бурячук 263
- Ваймар* 354
Валоуш 344
Валюх 318
Вартегау 163

Варшава 57, 88, 131, 132, 170
Васильків 112
 Ващук О. 71
 Величківський М. 85, 88, 121, 122, 154, 172
 Верига В. 61
Вишневиці 344
Відень 354
Вільне 76
Вінниця 112, 149, 159, 172, 220, 263, 272, 290
Владивосток 251
 Владика 262
 Вовк А. 210
Волинь 6, 33, 56, 57, 154, 161, 162, 164, 166, 167, 191, 194, 205, 214, 226, 258, 272, 291-293, 303, 355
Володимир-Волинськ 56, 214
Володимирець 209, 215, 264
 Вороч 273
Вюрцбург 354

Гадяч 241
Гайсин 279
Галичина 33, 86, 163, 192, 194, 231, 303, 306, 318, 354
Гамбург 354
Генічеськ 240
Ганновер 354
 Гершко С. 28
 Гільгер 133
Гільдесгайм 354
 Гімлер 249
 Гітлер А. 5, 32, 80, 85, 140, 159, 170, 194, 315
 Глід Г. 262
Голландія 368

Горлівка 144, 154
Горохів 279
 Горський К. 349, 355
 Гребенюк Я. 274
 Грицак Я. 6
 Грице (Гриць) 93
 Група Бандери 21, 33, 57, 62, 70, 75, 111, 112, 136, 166, 192, 205, 215, 272-274, 289, 317, 320, 341, 342, 348, 349, 353-355, 360-362, 367
 Група Мельника 120, 193, 195, 226, 274, 317, 349, 355
Гучко 362

Гослар 354
 Гроскопф 131

 Даміан Д., див. Климів
Данія 368
Данціг 354
 Деркач 316
 Дивнич-Ляйтвіхс 71
 Діонісій, митроп. 170
 Дмитрів, див. Климів
Дніпро 29, 50, 227, 236, 238, 239, 312
Дніпропетровськ 48-51, 61, 135, 239, 289
Дністер 32
Дністерська область 231
 Доленко 290
Донець 166
 Драїн 289
Дрезден 353, 354, 361
Дубно 344
 Дубровський 290
 Дутко 361

Дюбко 262, 263
 Дюсельдорф 354
 Дяченко 285

Ейдкуннен 251

Євпаторія 135, 196
 Євреї 5, 6, 20, 21, 24, 27-34,
 44, 45, 48, 60, 67, 72, 75,
 121, 136, 152, 153, 161,
 171, 192, 194, 196, 233,
 312
Європа 80-82, 85-88, 205,
 216, 221, 249, 250, 256,
 278, 279

Житомир 5, 14, 18, 21, 29,
 60, 70, 75, 112, 136, 144,
 145, 149, 152, 159, 210,
 262, 279, 290-292, 349
 Жуковський А. 6

Заале 361
 Заблатніг 56
 Зайченко 315
Запоріжжя 70-72, 236, 240,
 279
 Запурканий 345
 Заукель Ф. 239
Західна Україна 7, 71, 153,
 161, 166, 195, 220, 257,
 272
Звірка 172
Здолбунів 209
Знаменка 286
Золотоноша 236, 241

Ізюм 166
 Іларіон, єписк. 123, 170
Індія 141

Італія 131

Йозефштадт 70

Кавказ 8, 20
Кам'янець 159
Камінь-Каширський 215
Кам'янець-Подільський 95,
 149, 159, 214, 272, 341
Кам'янське 273
 Камінський 28
Канада 154
 Кандиба О. 113, 121
 Канюк, псевд. Богун 193
Каразубазар 135, 196
Карлсруге 354
Кассель 354
 Катович М. 355
 Качинський С., псевд. Остап
 104, 205, 272
 Качмар К. 361
 Каюк 311, 315, 316
Кельн 354
Кенігсберг 354
 Кернер 249
Керч 136, 196
Київ 5, 6, 14, 20, 24, 28, 31,
 32, 44, 48, 60, 66, 67, 70,
 71, 87, 88, 103, 104, 112,
 113, 119-123, 135, 136,
 145, 148, 149, 152-154,
 159, 161, 164, 168-172,
 195, 204, 205, 209, 227,
 239, 257, 258, 262, 273,
 274, 279, 285, 286, 290,
 291, 317, 320, 349, 355,
 362
Київська область 119, 226
Кіровоград 21, 153, 159, 279,
 308

- Кісліб 312
Клевань 103, 104, 166, 192, 193
 Клим 354
 Климшишин М. 14
 *Климів Ів., псевд. Легенда, Судьба, Семен, Дем'ян Дмитрів 111, 209, 220, 349, 361
 Кобельник Т. 361
Кобрин 214
 Ковальчук 191
Козятин 145
 Комаринський Ів. 361
Комсомольськ 153
 Коновалець Є., полк. 110, 318
 Конрад 93, 94
Коровинці 145
 Коровицький 123, 170
 Косар, див. Маївський
Костополь 192, 194, 262, 348
Костромок 28
 Костюк Л. 95
 Кох Е. 7, 140, 249-251
 Кравченко, див. Марко
Краків 14, 149, 209, 263, 278, 280, 353
Краматорськ 119, 135, 144, 154, 166
Кременець 344
Кременчук 136, 144, 145, 149, 172, 227, 236, 237, 240
Кривий Ріг 67, 159, 279
Крим 20, 27, 66, 67, 75, 135, 196, 239
Криниця 355
 Кубійович В. 61
 Кубринович В. 205
 Кузьмик В., псевд. Петренко 286, 290, 349, 355
 Кузьмін А. 210
 Кузьмук 286
 Кундт Е. 7
Курськ 290
Ланівці 344, 345
 Лебедь М. 68
 Левицький, див. Лівицький
 Легенда див. Климів Ів.
 Ленін 305
Литва 5, 7
 Лівицький А. 57, 62, 85, 88, 112, 123, 131, 132
 Лівицький М. 131
Лондон 171, 318
 Лось Т. 210
Лубни 60, 61, 227, 236, 241
 Луцик А. 262
Луцьк 145, 149, 215, 290, 349
Ляйпціг 354
Лясинівка 285
Львів 5-7, 14, 34, 67, 68, 75, 88, 95, 111, 112, 122, 149, 195, 209, 220, 221, 273, 293, 349, 354, 355, 360, 361, 367
Магдебург 354
 Маївський Дм., псевд. Косар, Запорожець 103
 Майковський, адвок. 123
 Маняк В. 361
 Марко Д., псевд. Кравченко 349
 Марчак Р. 70, 152
 Марчук С. 70, 71
Мелітополь 236, 240
 Мельник А., полк. 6, 21, 57, 85, 88, 103, 110-112, 120,

- 121, 136, 148, 154, 168-170, 172, 193, 195, 204, 210, 227, 263, 279, 280, 286, 290, 293, 305, 317, 349, 360, 362
- Мельники* 315
- Миколаїв* 14, 20, 21, 27, 28, 29, 62, 95, 144, 159, 172, 273, 279, 286, 349, 367
- Миргород* 241
- Мирон Дм., псев. Орлик, а також Василь Панасюк, Піп, Андрій, Мудрий 257, 258, 274, 362
- Мискевич П. 263
- Мінськ* 76
- Міхновський М. 204, 232
- Могила, див. Сак
- Могильов* 76
- Молотьки* 345
- Москалівці* 345
- Москва* 5, 6, 11, 61, 85, 87, 205, 208, 209, 231, 233, 257, 310, 319, 369
- Мудрий, див. Мирон Дм.
- Мюллер 345
- Мюнхен* 6, 11, 354, 361
- Нова Базань* 285
- Новий Буг* 21
- Ново-Кройц* 263
- Ново-Українка* 159
- Ной-Сандец (Новий Санч)* 355
- Нойштадт* 361
- Нюрнберг* 5, 27, 354, 361
- Овруч* 262
- Одеса* 27, 32, 86, 231
- Олександрійськ* 312
- Олеськ* 56
- Олійниченко П. 49
- Омелянович-Павленко М. 85, 88, 172
- Омельченко Т. 82
- Опшельн* 354, 361
- Осадчук І. 67
- Осники* 345
- Остап, див. Качинський
- Остлянд* 27, 60
- Остріг* 154
- ОУН-Бандери 5, 6, 11, 14, 16, 18, 49, 56, 60, 61, 66-68, 70, 75, 93, 95, 103, 112, 119, 152, 191, 193, 205, 208, 209, 215, 221, 225, 226, 231, 256, 257, 262, 278, 285, 348, 353, 360, 362, 367
- ОУН-Мельника 5, 14, 16, 18, 57, 61, 62, 111, 119, 122, 131, 136, 148, 152, 154, 168, 169, 172, 191, 225, 226, 262, 285, 286, 318, 348, 362
- Панасюк, див. Мирон Дм.
- Пантелеймон, єписк. 170
- Париж* 6, 57, 132
- Переяслав* 241
- Петлюра 57, 62, 88, 131, 132, 204, 290
- Петриківка* 240
- Петренко, див. Кузьмик
- Печанівці* 145
- Південна Україна* 226
- Піддубці* 215
- Пінськ* 191
- Піп, див. Мирон Дм.
- Пирятин* 241

Погорілий О. 258
Поділля 161, 162, 164, 166,
 191, 194, 214, 292, 293
Подольськ 159
Познань 163, 354
 "Поліська Січ" 6, 191, 195
Полтава 149, 152, 172, 236,
 240, 319, 367
 Полуведько П. 5, 318, 319
Польща 7, 86, 87, 110, 163,
 231, 264, 306, 318
Поньбель, село 205
Попельня 349
Потсдам 354
Почаєв 345
Прага 88, 122, 172, 354
 Приймак 205
 Прозінський 349
 Прокопович В. 57, 131
Проскурів 290

Райхенберг 354, 361
 Растікіс, ген. 7
 Ребенок 262, 263
 Регей В. 49, 61
Рим 112
Рівне 56, 104, 145, 149, 154,
 159, 167, 191, 192, 205,
 208, 209, 214, 249, 251,
 263, 264, 286, 290, 292,
 362, 369
Рівненська область 273
 Розенберг 107, 108, 140, 263
Рокитно 367
Румунія 32, 86, 110, 231, 263
 Рубан М. 68
 Рух Бандери 5, 21, 67, 70,
 71, 121, 152, 153, 154, 161,
 167, 191, 193, 205, 220,
 226, 227, 231, 232, 256,
 257, 262, 264, 272, 278,
 279, 285, 341, 342, 368
 Рух Мельника 6, 120-123,
 167, 195, 204, 227, 263,
 274, 279, 286, 290, 293,
 342

 Сак П., псевд. Могила,
 Всеволод, Коваль, Сила
 362
Саксентаузен 121, 353
 Самчук У. 154, 167
Сарни 191, 209, 215, 264, 341,
 348
 Сахнович Вас. 361
 Свидрів 344
 Севастополь 95, 136, 196
 Сенік О. 5, 14, 16, 18
Сиколів 367
 Синій, див. Старух Я.
 Сідельник 344
 Сікорський В., ген. 278
 Сікорський 362
Сімферополь 67, 68, 75, 93,
 95, 135, 136, 196
 Скоропадський П., ген. 57,
 123, 171, 262, 274
Слав'янськ 144, 166
 Славко 104
 Смірнов 135
Смоленськ 76
Смоліно 145
Сокаль 205
 Сокіл 49
 Солонинка М. 361
Софіївськ 279
 Сталін Й. 278, 305, 369
Сталіно 136, 144, 145, 148,
 154
Станіславів 362

- Староконстантинів* 154
 Старух Я., псевд. Синій 360
 Степовий 286
 Стецько Яр. 5, 111, 209, 221, 363
 Субтельний О. 6
 Судьба С., див. Климів
Східна Україна 120, 121, 132, 164, 165, 193, 226, 236, 257, 263, 279, 289, 290, 355, 368
 Сціборський М. 5, 14, 16, 18
 Сянок 34
- Теліга О. 122
 Теофіл, метроп. 290
Тивероф (Тиверів ?) 279
 Тимошук О. 191
Тирасполь 32
Торонто 154
 Троцюк Ю. 262, 263
 Тураш 262
 Турчманович Мих. 112
- Угорщина* 110
Умань 159
- Феодосія* 196
Франкфурт 354
- Харків* 5, 144, 152, 165, 166, 195, 204, 220, 239, 289, 290, 291, 293, 319, 348, 349, 368
Харківська область 226
Хемніц 354
Херсон 20, 27, 28, 29, 93, 94, 103, 159, 273, 349
Холм 170, 360
Хорол 241
- Хревчук 171
- Центральна Україна* 112, 119, 272
 Цица, див. Конрад
 Цільке 70
- Чемерівці* 215
Черкаси 316
Чернігів 60, 148, 262, 290, 291, 292
Чехія 103
Чигирин 311, 312, 355
 Чміль Б. 210
 Чорний, ад'ют. 205
Чорнобиль 148
 Чудінов 121, 122, 123
Чумнів 145
- Шанків* 273
Шари 148
 Шевченко Т. 148, 149, 227
 Шептицький А., митроп. 6, 85, 88, 172, 360, 362, 363
 Шпак Ів. 349
 Шпилькін Т. 361
 Штуль Вас. 263
Штуттгарт 354
Шушківці 345
- Щербак В. 104
- Яготин* 241
Ялта 196
 Яльбжиловський, арх. 76
Японія 131
 Яременко 311, 312
 Ярій Р. 21
Ясси 95

Зміст

Вступне слово	5
№ 1 Самочинні дії у Литві й Україні загрожують інтересам Німеччини	7
№ 2 Програмний Маніфест ОУН-Бандери	11
№ 3 Про вбивство Сеника і Сціборського	14
№ 4 Комунікат ОУН-Бандери	16
№ 5 Ще про вбивство Сеника і Сціборського	18
№ 6 Боротьба проти євреїв, партизанів і бандерівців	20
№ 7 Масове знищення євреїв у Києві	24
№ 8 Завжди проти партизанів, євреїв і бандерівців	27
№ 9 Ще про знищення населення, зокрема євреїв	44
№ 10 Події і ситуація у Дніпропетровську	48
№ 11 На Волині найбільш активна ОУН-Бандери	56
№ 12 Ліквідація євреїв і арешт членів ОУН-Бандери	60
№ 13 Настрій у Києві, діяльність ОУН-Бандери в Криму .	66
№ 14 Діяльність ОУН-Бандери в Житомирі і Запоріжжі ...	70
№ 15 Діяльність ОУН-Бандери і церковна ситуація	75
№ 16 УНО переконує Гітлера про потребу незалежності України	80
№ 17 Лист митр. А. Шептицького, М. Величківського, А. Лівичького, М. Омеляновича-Павленка, А. Мельника до Гітлера	85
№ 18 Діяльність ОУН-Бандери в Херсоні та інших містах України	93
№ 19 Діяльність ОУН-Бандери в Херсоні та інших містах	103
№ 20 Розпорядження Розенберга про вищі учбові заклади	107

№ 21 Німецька служба безпеки (СД) про ОУН	110
№ 22 Про діяльність ОУН-Бандери і ОУН-Мельника в Центральній Україні.....	119
№ 23 МЗС Райху про меморандум УНР	131
№ 24 Дальша боротьба СД проти комуністів і ОУН.....	135
№ 25 Розенберг пробує злагоднити політику Коха	140
№ 26 Боротьба проти комуністів і українського руху опору.....	144
№ 27 Дальша боротьба проти комуністів і націоналістів .	148
№ 28 Про діяльність ОУН-Бандери і ОУН-Мельника	152
№ 29 “Україна — географічна назва”	159
№ 30 Отримана німцями інформація про діяльність і тексти присяги обох ОУН. Ситуація і настрої в Україні	161
№ 31 Інформація про ОУН-Бандери, ОУН-Мельника і Поліську Січ	191
№ 32 Посилення національного руху опору	204
№ 33 Нова інформація про ОУН-Бандери	208
№ 34 Позиція бандерівського руху супроти Німеччини... ..	214
№ 35 Відзначення першої річниці Акту 30 червня 1941 р.	220
№ 36 Боротьба з комуністами. Різниця між листівками ОУН-Бандери і ОУН-Мельника	225
№ 37 ОУН-Бандери: “Україна має бути великою незалежною державою. Німеччина програє війну”	231
№ 38 Про структуру населення на Лівобережжі, мову, церкву і “вербування” робітників для Райху.	236
№ 39 Директиви гауляйтера Коха	249
№ 40 ОУН-Бандери: боротьба проти двох імперіалізмів ..	256
№ 41 Арешти членів ОУН-Бандери. ОУН-Мельника і прихильники Скоропадського	262
№ 42 Загальна оцінка українських політичних сил	272

№ 43 ОУН-Бандери: не партизанська боротьба, а національна революція	278
№ 44 Діяльність комуністів. Пропагандистська діяльність ОУН-Бандери і ОУН-Мельника	285
№ 45 Український рух опору. Загальна ситуація в Райхскомісаріаті України	289
№ 46 Підривна діяльність радянських агентів, боротьба проти національних сил з допомогою німців, загальна ситуація, критика націоналізму	302
№ 47 Український рух опору. Загальна ситуація в Райхскомісаріаті України	341
№ 48 Як німці “мобілізували” робітників до Райху	344
№ 49 Пожвавлення діяльності ОУН-Бандери. Листівки ОУН-Мельника	348
№ 50 Арешти членів ОУН-Бандери у Німеччині	353
№ 51 Дальші арешти членів ОУН-Бандери. Присуди смерті на українських членів СД. Лист митрополита А.Шептицького до полковника А.Мельника	360
№ 52 Арешти членів ОУН-Бандери в Берліні, Полтаві, Миколаєві. Нові протинімецькі листівки	367
Основні скорочення	373
Джерела документів	373
Показчик імен та географічних назв	374
Зміст	381

Володимир КОСИК
УКРАЇНА В ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ У
ДОКУМЕНТАХ

збірник німецьких архівних матеріалів

Том 2

Комп'ютерне макетування
Оксана Дунець

Коректор
Лілія Івасенко

Обкладинка
Василь Сава

Технічний редактор
Роман Дунець

Підписано до друку 11.11.98 р. з готових діапозитивів.
Формат 84x108/32. Папір офсет. №1. Гарнітура Таймс.
Офсетний друк. Ум. друк. арк. 20,16.
Замовлення № 1002

Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України
Львів, вул. Козельницька, 4, тел. 42-14-18

Жовківська книжкова друкарня
видавництва оо. Василянів "Місіонер"
293310, м. Жовква, вул. Василянська, 8